Prosper Randoce

Victor Cherbuliez

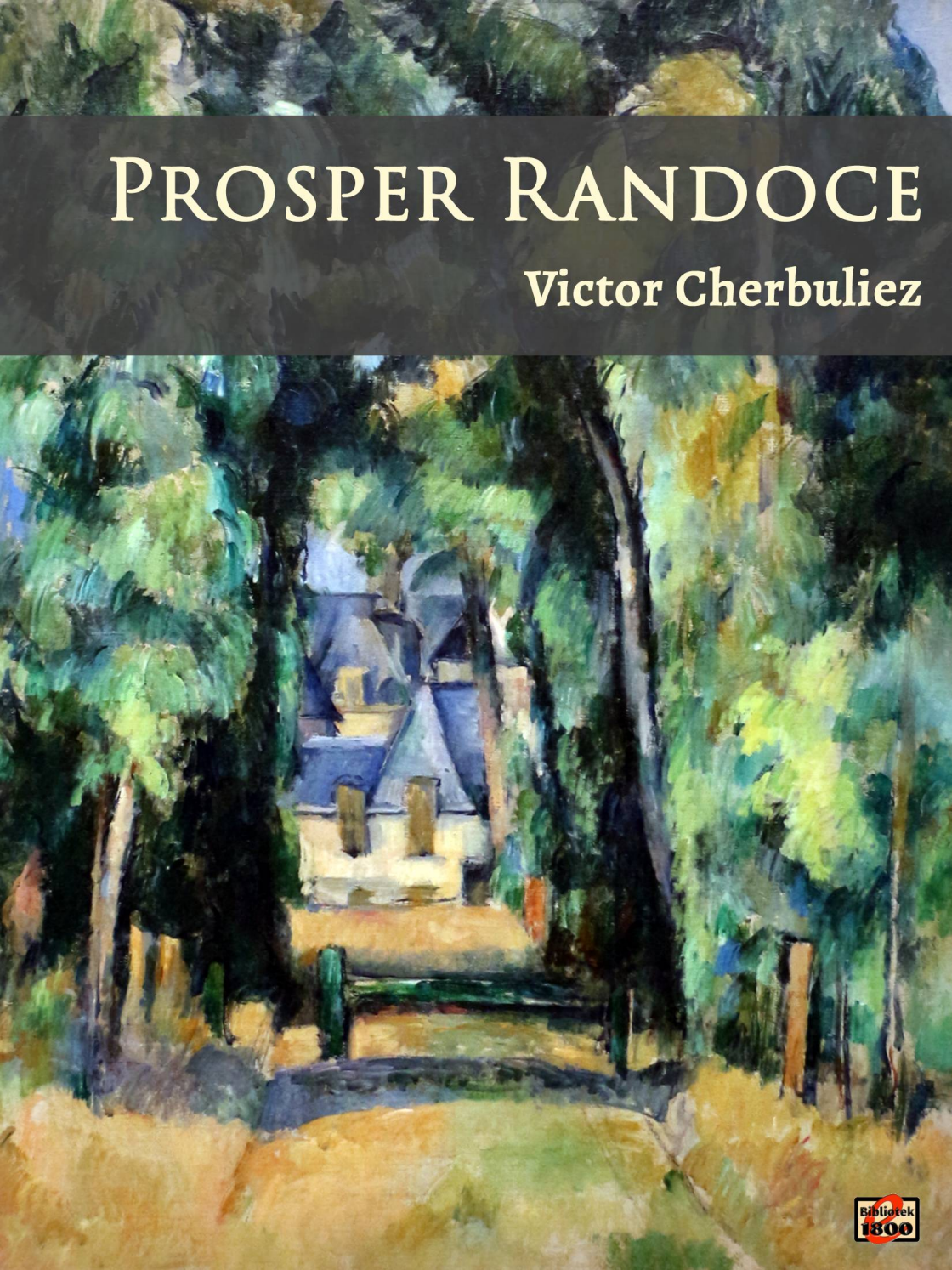

Bibliotek 1800

Victor Cherbuliez

Prosper Randoce

eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Victor Cherbuliez: *Prosper Randoce* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Victor Cherbuliez: *Prosper Randoce* is based upon sources in the public domain worldwide.

This ortographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

1

Didier de Peyrols forlod det kongelige teater i Berlin henimod klokken ti. Det var en kold men lys aften; han gik længe op og ned "Unter den Linden". Man havde opført *Hamlet*, og forestillingen var gået godt; Hamlet havde været heldig, Ophelia havde vist ynde i vanvidsscenen, det store blodbad i slutningen var gået for sig uden uheld. Blandt alle den dramatiske kunsts mesterværker var *Hamlet* det, som Didier foretrak, ikke fordi han fandt dette stykke genialere og skønnere end *Cid* og *Britannicus*; men det talte mægtigt til hans hjerte og tanke. Han blev ikke ked af atter og atter at læse det, han fik stadig nye indtryk fra denne evigt sprudlende kilde. Allerede i flere år havde han higet efter at vær til stede ved en opførelse af dette mesterværk, som han kunne udenad. Hans ønske var endelig gået i opfyldelse, og hans lange nærede forventning var ikke blevet skuffet.

Didier var lige så vel i stand til at beundre skønne vers som enhver anden; med udviklet ånd og smag forbandt han et fint kenderøre; imidlertid var det, han søgte i poesien, mindre kunsten end et inspireret billede af livet og mennesket. Poesi var for ham mindre en fest for ånden end en overlegen visdom, en slags åbenbaring. Når han læste en digter, tragtede han efter at kende sig selv bedre, han søgte sig selv i deres skabninger, og når *Hamlet* var hans yndlingslæsning, var det, fordi der i ham fandtes noget af det stof, hvoraf en Hamlet dannes. Rigtignok var Didier ikke født under Nordens tåger, heller ikke var han

søn af nogen dansk konge, i hans liv fandtes ingen tragedie, han havde ved midnat kunnet gå over Helsingørs volde uden at møde nogen skygge, der truende ville befale ham at hævne sig. Han var kommet til verden under en smuk himmel på grænsen af Dauphiné og Provence, langt fra granens hjem, i skygge af oliventræer. Hans fader var en skikkelig godsejer, der tillige var forretningsmand, og som havde tilbragt hele sit liv med at gøre gode forretninger og skabe lykkelige mennesker om sig. Derfor behøvede Didier ikke at være bange for, at hans faders vilje skulle bestemme ham til mørke eventyr; der fandtes intet uheldsvangert i hans fortid, intet foruroligende i hans fremtid; heller ikke nogen Ophelia havde han mødt på sin vej, han havde sværmet lidt, men hans hjerte var frit. Det var ganske umuligt at finde nogen anledning til et drama i hans liv, ja ikke engang stof til en novelle. Ulykken syntes at sige til ham: Hvis du har lyst til at lære mig at kende, må du søge mig. Måske var Didier i sit inderste hjerte nysgerrig efter at gøre dette nye bekendtskab; men han var doven, og derfor rørte han sig ikke af pletten. Doven som Hamlet. Jeg tror, at han gerne havde antaget den devise, og hvor ærgerrig den end kunne synes, var der dog intet i vejen for at tillægge ham den. Den unge danske prins betragtes som en udødelig typus på de mennesker, hvis ædelmodige karakter og overlegne ånd satte dem ud af stand til at handle. For at spille en rolle på verdens scene må man ikke være angst for at give sig i kast med Fru Fortuna, og den, der er reflekterende anlagt, ser snart, at hun kun er lidet nøjeseende i valget af sine venskabsforbindelser, at hun ofte viser uværdige mennesker forbindtligheder, at små midler og små lidenskaber let finder nåde for hendes øjne, og at man vel beundrer den

heldige, men tillige, at de, der hylder ham allerivrigst og strør mest virak for ham, er de allerførste til at nægte ham deres agtelse. På universitetet i Wittenberg havde Hamlet lært at foragte den offentlige mening, han mente, at genstandene kun har den værdi, som forfængeligheden giver dem, at intet mål er anstrengelsen værd, at det er bedre at betragte livet end selv at leve. Hans ironiske ligegyldighed beskyttede ham mod enhver ærgerrighed, han brød sig kun om sine tanker. "Gode Gud!" udbrød han, "jeg kunne leve indespærret i en nøddeskal og tro mig konge over et uendeligt rum, hvis jeg ikke havde hæslige drømme."

Didier havde ikke studeret på universitetet i Wittenberg; men han var født med den sørgelige gave, reflektion. Tidligt havde han lagt mærke til verdens gang, og som sit kongelige mønster havde han mere end én gang sagt til sig selv: "Manden behager mig ej, kvinden ikke heller." Han havde set så megen middelmådighed blomstre og strække sig i berømmelsens solskin, så megen dumhed have medbør, så mange charlataner narre en godtroende skare dumrianer, så mange gavtyve kaste skarn på den tavse og beskedne redelighed med deres frække triumfer, så at han allerede i illusionernes alder havde givet afkald på at leve, efter hans mening var det tilstrækkeligt at se de andre leve. Han gjorde ikke fordring på noget, havde aldrig besluttet, aldrig villet noget, han holdt sig indesluttet i sin nøddeskal selv med fare for at drømme hæsligt.

Til denne foragt for heldet, som lammede hans vilje kom en uhelbredelig frygt, som han ikke holdt af at tilstå. Vore fejl fødes af vore fortrin. Didier havde af naturen et velvilligt og medfølende hjerte, der overordentlig let fattede andres følelser.

Ved at se menneskene så beskæftigede med sig selv fik han uvilje for at ulejlige dem med sin egen person, han havde hverken kraft eller lyst til at vise sig påtrængende, og at forklare sig, at være omstændelig var ham en pinsel. Mere end én gang havde han prøvet på det, men han havde atter meget hurtigt opgivet det. Rynkede øjenbryn, et blik der røbede uro, det mindste tegn på utålmodighed eller adspredthed havde været nok til at lamme hans tunge. "Hvad nytter det til," sagde han til sig selv, "at jeg med mine tossede klager besværer mennesker, der er så optaget af sig selv, mens jeg dog kun bryder mig så lidt om min egen person." Mennesker, der ikke ligefrem af naturen er begavet med evne til at tale deres egen sag i rette tid eller til at vove en dristig handling, ville gøre vel i at give afkald på al ærgerrighed, og det havde Didier omtrent gjort. Jeg ved ikke, om Hamlet var frygtsom, det er en svaghed, man gerne holder for sig selv, og som vor egenkærlighed byder os at skjule. Hvorledes det nu end forholder sig, syntes Didier, at trods den afstand, der skiller en tragisk helt fra en dagligdags martyr, lignede Hamlet ham dog træk for træk. Han havde netop i teatret genkendt sig selv og skælvet af glæde over det, hans dovenskab havde vist sig for ham på scenen forædlet, hædret og prydet med purpurkåben, og dette syn havde henrykket hans stolthed.

Hensunken i sine betragtninger gik han frem og tilbage mellem den store Frederiks statue og Brandenburgerporten uden at lægge mærke til, at kulden var bidende. Han satte sig i sin helts sted. Hvis han som Hamlet skulle have hævnet en faders drab, ville han have været lige så urolig og rådvild som denne, han ville hundrede gange have ladet solen gå ned over

sin vrede, som sin helt ville han have følt sit mod svigte og rædslen over den begåede brøde forvandle sig til en flov og dorsk melankoli; som Hamlet ville han have følt sig harmfuld over ikke at være harmfuld nok, og efter at have draget kården af skeden, ville han have set sin hånd, der allerede var beredt til at slå til, falde ned ved siden som lammet af en usynlig magt. – Hvilken lykkelig mand dog Laertes er, tænkte han, idet han grundede over den modsætning, som Shakespeare har villet vise mellem Polonius' søn og Ophelias elsker, intet standser ham, han tvivler ikke om noget. Hvad hjælper det at grunde og drømme? Han vil, og han handler. Næppe har han erfaret, at hans fader er død, før han rejser fnysende af hævnlyst, han kommer, viser sig for folket, bringer det i oprør, trænger ind i paladset med kården i hånden. Polonius skal hævnes, eller Laertes skal herske. "Og dog," tænkte han atter, "hvilken Hamlet ville vel samtykke i at blive en Laertes?" Og han kom til det resultat, at der gives to slags mennesker, de der tænker og de der vil, at hverdagsfølelser fremmer en energisk karakters udvikling, at overlegne sjæle ikke er i deres element her på jorden, at ubetydelige mennesker optræder sikrest, og at livet overhovedet er blevet til for deres skyld.

Som man ser, var disse betragtninger meget smigrende for hans egenkærlighed, og han glædede sig ved dem, da et ur, der slog tolv, rev ham ud af hans drømmerier. Han tog afsked med sine fantomer og gik hjem til hotellet. Da dets dør var lukket, kaldte han på portneren for at komme ind; straks ved sin indtrædelse bemærkede han på sit bord en konvolut, hvis format syntes ham uheldspående. Hans anelse bedrog ham ikke. Notaren i Nyons, en gammel ven af hans familie,

underrettede ham ved et telegram om, at hans fader var blevet alvorlig syg, at hans tilstand øjensynlig forværredes, og at han ufortøvet måtte komme hjem. – Hvad kunne ikke ske! Kom han ikke for sent?

2

Didier *kom* for sent, han nød kun den sørgelige tilfredsstillelse at vise den afdøde den sidste ære.

Hr. de Peyrols havde stadig optaget en stor plads i sin søns liv. Vor Hamlet i det små, der tidligt havde mistet sin moder, en sløv og fantasiløs dame, var blevet opdraget af sin fader. Dermed skal dog ikke siges, at hr. de Peyrols havde helliget sig helt og holdent til hans opdragelse eller anvendt megen tid på den, dertil var han alt for optaget. Virksom, med indsigt i mange ting og hovedet stadig opfyldt af planer havde han interesseret sig for flere industrielle foretagender, som han havde drevet til vejrs ved sin forstand og faste optræden. Han var uophørligt på farten, snart i Paris og snart i Marseille, glædede sig med at holde sig selv og andre i ånde og gik gennem livet med syvmilestøvler på; men fra tid til anden holdt denne stadig omflakkende mand rast på sit slot i Nyons for at trække vejret, og da blev pludselig hans søn en genstand for hans mest levende omsorg. Det var en sag, der for nogle dage bragte ham til at glemme alt andet. Da faldt det ham ind, at det unge menneske kun lignede ham lidt, at hverken arbejde eller fornøjelser interesserede ham stort, at han ikke kom i fyr og flamme for noget, at hans sind var indolent ligesom hans moders, og at han havde store grå øjne, der gerne stirrede ligegyldigt ud i rummet. Denne opdagelse gjorde ham bedrøvet, han blev forskrækket, lod straks Didier komme ind i sit værelse og anvendte hele timer på at plage ham med

spørgsmål og bebrejdelser, mens han uophørligt slog ild og beklagede sig over, at fyrsvampen var fugtig, derpå holdt han lange konferencer med den lærer, som han havde givet ham, og som han ikke havde videre grund til at være tilfreds med, udviklede de skønneste teorier om opdragelsen, diskuterede vidt og bredt og kom med aforismer som følgende: – Kun tossehoveder keder sig; aldrig har man opfundet noget interessantere end livet; man kan lære, så længe man lever.

Livet er et slag, der skal vindes, det er vigtigt at åbne ilden så tidligt som muligt.

Alt, hvad man foretager sig, må ske med lidenskab, selv om det så kun er et spil klink. Lad min hr. søn lære, hvad spænding vil sige.

At ville er en nydelse for guder. Et drømmende menneske vegeterer kun. Jeg er bange for, at Didier tilbringer sin tid med at søge sig selv uden at finde sig. Da jeg var tolv år gammel, vidste jeg allerede, hvem jeg var.

Hvis De læser Livius med ham, så få ham hurtigt til at tage afgjort parti enten for Hannibal eller for romerne! Lad ham danne sig en mening! Jeg har en sand rædsel for neutrale mennesker.

Vi må tidligt lære at sluge en bitter pille, kun på den betingelse bliver man en mand, og det er altid bedre end at gå fastende omkring. Hvis jeg var fordømt til ikke at bestille noget, ville jeg bønfalde Gud om at sende mig nogle gode sorger, der kunne beskæftige mig.

Didier er god, retskaffen, ædelmodig, han har hjertet på rette sted; men alt dette er ingenting. Et uskadeligt menneske er

fuldstændig ubetydeligt. Jeg ville være fortvivlet, hvis min søn ikke fortjente at have fjender.

Alle disse store grundsætninger, som læreren gentog for sin elev, gjorde kun en middelmådig virkning. Forgæves søgte Didier af sønlig ærbødighed at indpode sig dem, hans natur gjorde modstand; det lykkedes ham ikke at lære, hvad spænding vil sige; endnu mindre opnåede han at skaffe sig fjender, og hvis han mente, at Hannibal havde nogen ret, syntes han dog, at romerne ikke havde aldeles uret. Efter at have beskæftiget sig med ham nogle dage modtog hr. de Peyrols altid et eller andet forretningsbrev, der bortjog disse anfald af faderbekymring; en smuk morgen tog han atter sine store støvler på, begav sig på vej, og Didier blev ene tilbage med sin lærer, der skødesløst med slæbende og snøvlende stemme gentog for ham: At ville er en nydelse for guder og lær, hvad spænding vil sige! – Man bliver den, man engang er, og De skaber mig ikke om, svarede det unge menneske, der var dristigere, fordi hans fader var borte. Hvor megen god vilje han end havde, syntes han dog, at der var mere sund sans i en lærkes kvidren end i al hans faders visdom. Da Didier var i den alder, hvor man vælger sig en levevej, anvendte hr. de Peyrols, der skønt han var adelig og rig, dog ikke ønskede at have sat en lediggænger i verden, i det mindste fjorten dage på at føle hans puls for at forsikre sig om hans smag, og om han ikke havde et eller andet skjult kald. Han lod alle livsstillinger passere revue for ham, viste ham dem fra deres lyssider og bestræbte sig for at opdage en eller anden forkærlighed for noget; men hvad han end foreslog ham, svarede Didier hverken Ja eller Nej, han nærede ingen afgjort lyst eller ulyst. Hverken fugl eller fisk! udbrød hans fader, idet

han rystede på hovedet. Sandt at sige var Didier født med de lykkeligste anlæg og en glimrende fatteevne, han lærte alt som i leg og interesserede sig til en vis grad for alt, han passede lige så godt til at blive botaniker som jurist, kunstner som kemiker, han var lidt af en musiker, tegnede med smag, forstod sig på at croquere, brugte en lineal som en udlært landmåler, kom uden videre stor anstrengelse ud af det med et vanskeligt matematisk problem og læste Leibnitz og Poisson flydende; men hvad der overalt tiltalte ham mest, var grundtanken, den rene teori, alt hvad der henvender sig til fantasien eller refleksionen; han havde opdaget at der i al kunst og videnskab findes noget håndværksagtigt, og dette stødte ham bort. Vist er det, at for at blive kunstner eller lærd er det ikke nok at have sans for det skønne og sande og at være en genial opfinder, man må tålmodigt studere fremgangsmåden og skabe sig en metode, kort sagt kende sin håndtering. I Rafael stak der en ypperlig håndværker, og den fyrigste og bedst begavede mands ord ville ikke kunne virke overbevisende på en folkemængde eller en jury, hvis han ikke gennem et strengt arbejde havde opnået at sætte sig i besiddelse af det mekaniske ved talentet; men alt, hvad der særlig var håndværksagtigt, indgød Didier en uovervindelig modbydelighed. Derfor var han også fordømt til kun at blive en dilettant i alt muligt.

Imidlertid samtykkede han af føjelighed imod sin fader i at erkende, at han havde afgjort kald for jura, han rejste til Paris og begyndte tappert sine studier. Han tog sine første eksamener på den mest glimrende måde, og hr. de Peyrols, hvis fantasi aldrig standsede på halvvejen, drømte allerede om de første juridiske værdigheder for sin søn, da Didier i det tredje

år midt om vinteren viste sig uformodet i Nyons med gusten farve og indfaldne kinder, fortæret af en navnløs feber, som han tilskrev sin voksende lede for studierne og den rædsel, som lovtrækkeriets hule indgød ham. Hr. de Peyrols rynkede sine øjenbryn og trak på skuldrene, dog sendte han ikke den skulkende student tilbage. Han besluttede at beholde ham hos sig, og for at beskæftige ham, betroede han ham bestyrelsen af sit gods. Didier skilte sig meget godt fra dette hverv med undtagelse af, at han efter sin faders sigende strøede pengene ud med fulde hænder, gav alle forpagtere, der var i forlegenhed, henstand med deres betalinger og gjorde sig elsket af alle sine arbejdere ved sin gavmildhed. Det er heldigt, sagde hr. de Peyrols, at jeg forstår mig på at tjene penge, for min søn synes at have et glimrende talent til at give dem ud. Lad gå endda hvis det var til ham selv, men fyren synes kun bestemt til at more sig her i verden ved stedfortrædere. Fra tid til anden lod han ham rejse nogle måneder i det håb, at et eller andet møde, en eller anden uventet begivenhed skulle vække denne sløvede vilje, dette slumrende hjerte; på denne måde var Didier efter hans befaling rejst en lille tur til Tyskland, han havde ikke haft grund til at beklage sig over den, da han jo havde mødt Hamlet i Berlin.

Af denne skildring af hans ungdom vil man kunne forstå, hvad Didier måtte føle ved at erfare sin faders død. Hans ømhed for denne fader, som han dog lignede så lidt, og hvis grundsætninger ikke passede videre for ham, havde hidtil været den eneste drivfjeder til hans handlinger. Hvad skulle han nu gøre? Hvem skulle for fremtiden bortjage hans dovenskab? Hvem skulle påtage sig at ville for ham? Hvem skulle nu

bestemme anvendelsen af hans tid? Det forekom ham, at maskinen berøvet den fjeder, der satte den i bevægelse, måtte gå i stå.

3

Heldigvis forhindredes han ved nødvendige beskæftigelser fra at fordybe sig i sin sorg. Hans fader havde aldrig grundigt sat ham ind i sine sager, nu måtte han gøre det selv, hvor megen ulejlighed det end ville koste ham. Skrive breve, gennemgå regnskaber, undersøge en del korrespondancer og underskrive akter optog en god del af hans dage. Dette uinteressante arbejde var nær ved at kvæle ham ved sin kedsommelighed, og jeg tvivler på, at han var blevet færdig med det, hvis han ikke ved sin side havde haft hr. Patru, notaren i Nyons, der stadig holdt ham i ånde og bekæmpede alle hans antipatier. Hr. Patru hørte til de mennesker, som man ofte træffer i denne del af Dauphiné; bag et koldt ydre slog et varmt hjerte. Han var lille af vækst og bredskuldret, han havde et heftigt og opfarende temperament, og bag et par store sølvbriller spillede et par små blågrønne øjne; men hans barske ydre og optræden skjulte en finhed i følelser, man langtfra anede; vistnok afskyede han sine fjender af ganske hjerte og behandlede dem uden skånsel, men til gengæld var han tro som guld mod sine venner, ved enhver lejlighed kunne de gøre regning på ham, han ventede ikke, indtil de bad ham om at bevise dem en tjeneste, men han gættede og forekom alle deres ønsker med en storartet beredvillighed; men takke ham måtte de dog ikke, han hadede erkendtlighed og afviste den ubarmhjertigt. Han påstod, at når det kom til stykket, brød han sig slet ikke om nogen, men søgte blot at glæde sig selv, at når han kastede sig i vandet for at frelse

en ven, var det, fordi han holdt af det kolde vand, og slet ikke var utilfreds med at vise, at han kunne svømme. Måske talte han sandhed; men egoismen er ikke altid så velgørende. Hr. Patru havde været nøje knyttet til hr. de Peyrols fra barndommen af, han havde holdt Didier på skødet og kendte ham til bunds; mere end én gang havde han sagt til hr. de Peyrols: "De bærer Dem galt ad med Deres søn, De kan prædike for ham i al evighed uden at få bugt med ham. Han har nu sin fikse idé, sin kæphest, sin sygdom, han er født med foragt for heldet, det er et ejendommeligt tilfælde, og jeg tilstår, at jeg finder det interessant; hvis De synes anderledes og har besluttet at omvende Deres søn til Deres anskuelser, så lad al lang tale fare og forestil ham blot, at han, hvis han vil glæde Dem, må beslutte sig til at bestille noget, at Deres lykke afhænger af det. Med dette ene ord vil De få ham til at rejse til verdens ende." – Men hr. de Peyrols afskyede at bruge følelsesgrunde, han havde nu sat sig i hovedet, at han ville overbevise Didier, og lige til sin død stod han på, at det nok skulle lykkes ham.

Ved sin tilbagekomst fra Berlin traf Didier hr. Patru ventende ham foran Hotel Louvre på det sted, hvor diligencerne holder; af ham erfarede han det tunge tab, der havde ramt ham. Den fortræffelige mand overlod ham nogle dage til sin sorg, derpå gik han hen til ham og sagde: "Min kære ven, De sørger dybt over Deres faders død, og deri har De ret, men det største tegn på agtelse, De kan vise hans minde, er at våge over, at hans formue ikke går til grunde. De skylder ham det, tænk Dem, at han lever endnu og pas hans sager, som han selv gjorde det, og derfor må De gøre Dem bekendt med adskilligt. Fordyb Dem

lige straks i papirerne og tag rask fat! De beskæftiger Dem jo netop med Deres fader, når De søger at sætte Dem ind i hans og Deres sager." Didier gav efter for dette ræsonnement. En kassebog og en prokuratorregning havde altid været forfærdelige genstande for ham, tal mishagede ham slet ikke så meget i et astronomisk værk, men i renteberegning havde de altid fået ham til at gyse, han holdt kun af uinteresserede tal. Han kastede sig da over de tørre studier, som hans faders ven anbefalede ham. Hr. Patru havde altid været inde i hr. de Peyrols spekulationer og pengeforretninger, han havde godt kunnet sætte Didier ind i dem på et par dage, men han tog sig vel i agt for at gøre det. Han nøjedes med at give ham nogle almindelige vink og lade ham klare resten selv. Kun holdt de fra tid til anden konferencer, hvor den unge mand gjorde ham regnskab for sit arbejde og bad ham hjælpe sig ud over en eller anden vanskelighed. Under disse samtaler forbavsedes notaren over vor melankolikers lyse hoved; på et par uger havde han opnået at sætte sig ind i sager, han aldrig før havde tænkt på, men Gud skal vide, de piller havde også været drøje for ham at sluge. De timer, han tilbragte i hr. Patrus arbejdsværelse, hvilede blytungt på ham, han kastede sløve blikke på væggene og loftet eller stirrede stift på de gamle edderkoppespind, hvori der dinglede en død flue. Så snart mødet var hævet, ilede han til døren med opklaret ansigt og begav sig med lange skridt henimod et eller andet ensomt sted, hvor han havde sat sin lediggang stævne.

Nyons ligger i en af de skønneste egne af Frankrig. Ved foden af klipper og beskyllet af Aygues ligger den lille by på en strimmel jord, der på den ene side udmunder i en snævring,

hvor landevejen til Gap skærer sig ind, og på den anden side i en henrivende dal, der umærkeligt udvider sig og i det fjerne forener sig med Rhônedalen. Begunstiget af en mild, næsten altid klar himmel og beskyllet af floden er denne lille plet jord ualmindelig frugtbar og har næsten stadigt forår. Bakker beskytter den mod nord, og mistralen [Note 1)] kan rase så meget den vil på sletterne ved Valroas, den bliver næppe bemærket af Nyons' indbyggere – måske et par vindstød undtaget, der da også bringer dem til at gyse af kulde. Om sommeren mildnes varmen ved en ejendommelig lokal brise, der synes at smutte ud af klipperevnerne; denne friske milde vind, der fuldstændig ligner en havbrise, har fået navnet Pontias, og indbyggerne i Nyons er lige så stolte af deres Pontias som Marseilles af deres fire havne og deres Cannebière [Note 2)]. Ved sit bakkede terræn, sin yppige vegetation og sin vandrigdom ligner denne lykkelige egn Dauphiné og Schweiz, men den belyses og varmes af en anden sol, og dens produkter bærer mærke af det; de røber allerede Provence. Overalt møder øjet mægtige olivenskove, der ufortrødent klatrer op ad klipperne for til sidst at krone dem med deres sølvløv sammen med ege- og fyrreskove, kort sagt det er et provençalsk Schweiz, hvor alt synes anlagt på samtidig at forbavse og henrykke øjet.

På den venstre bred af Aygues hæver sig bjergene Garde-Grosse, der cirkelformet omkranser Nyons mod syd. Disse bjerges forside optages af en uhyre terrasse, der så at sige danner deres mezzaninetage, og som kaldes Guardsletten. Vejen derop slynger sig mellem skiferagtige klipper, og i skarpe omrids løfter disse sig mod den blå himmel. Den øverste del af terrassen består af en række jævntskrånende affald, der hver

bærer sit lyststed omgivet af marker, haver og klatrende vinløv. Man kan ikke tænke sig nogen mere smilende plet end denne Guardslette med dens friske og styrkende bjergluft; dog vil man let blive svimmel ved randen af de afgrunde, der brat afgrænser dens skråninger henimod floden, hvis det ikke var et bjerg, som sydens milde sol havde gjort frugtbart, og som havde mistet sin primitive vildhed. Det har sluttet venskab med mennesket, har givet efter for alle hans luner og har omskabt sig til en have, hvor granen står side om side med figentræet, cypressen med ferskenen og gyvelens gyldne blomst med mandeltræets rosenrøde knopper. På den øverste afsats knejser en borg i halvt herskabelig, halvt landlig stil, der i et par århundreder beboet eller ubeboet har tilhørt slægten Peyrols. Oliventræerne når op hertil; men på deres forkrøblede og forvoksede udseende ser man, at det er deres sidste kraftanstrengelse, og at det ikke er let for dem at trives i den højde. Denne borg kaldes i egnen Slottet Guard eller Nålefortet efter en klippe, der står tæt ved, og som bærer dette navn, skønt den snarere minder om en stenfinger, der truende eller besværgende hæver sig mod himlen.

Efter endt dagværk strejfede Didier gerne rundt. Med sænket hoved og hænderne på ryggen så man ham vanke om ad de stier, der i alle retninger gennemfurer sletten, og som hegnes af lave mure, yppigt omvundne af røn og vilde morbær; af og til satte han sig på en grønklædt brink i ly af aske- og nøddetræer ved en lille kilde, hvis tilværelse man kun anede ved det høje friske græs, den løb imellem, stundom besteg han en høj, hvorfra han mod syd øjnede Ventours lange bugtede højdedrag med dens afsvedne grønsvær, der har et ejendommeligt lyst

skær, som minder om hjortekalvens lød; atter andre gange satte han sig på en stub og underholdt sig med en gammel gartner, som hans fader havde holdt meget af; han så på den gamle, der gravede i sin have, fik ham til at passiare og misundte ham, at han så vel forstod at bruge den skæbnesvangre gave, man kalder livet.

En af de første dage i juli måned begav Didier sig hen til hr. Patru, men fandt hans dør lukket. Notaren var netop blevet kaldt til landsbyen Venterol i et vigtigt anliggende. Uden at blive videre forstemt over denne forsinkelse vandrede Didier gennem byen for at gå sig en tur til højdedraget ved Vaux, som behersker Nyons mod nord. Det er en smuk bjergformation med skovklædt top, hvis sider gennemfures af hulveje, der slynger sig mellem olivenskove. Didier fulgte en bugtet sti og slog sig endelig til ro i en ung granskov ved et udtørret flodleje; bredden overfor var kranset af store friske siv. Det ser ud, som om disse store sydens siv får næring som kamelen, om foråret indtager de vandforråd og efter at have sikret sig dette, er det dem ligegyldigt, om sommeren er tør, eller deres strøm svigter dem. Ved det mindste vindpust bevæger de deres store toppe og hvisker hemmelighedsfuldt til hinanden; men for dem, der kan forstå dem, er det indlysende, at de siger: "Brødre, vi har slukket vor tørst, og vi kommer aldrig til at lide nød."

Efter nogle øjeblikkes forløb hørte Didier lyden af skridt, han slog øjnene op og så hr. Patru, der på tilbagevejen fra Venterol var gået ad denne omvej. "Jeg beder Dem tusind gange om forladelse," udbrød notaren, "jeg forstyrrer nok et behageligt stævnemøde, men hvem pokker kunne da også vente at træffe Dem her?"

"Et stævnemøde," spurgte Didier, "jeg synes dog, at jeg er ganske alene."

"Ene med Deres dovenskab, og aldrig har nogen tilbedt en elskerinde højere. Gud må vide, hvilke nydelige ting De fortæller den?"

"De er uretfærdig, hr. Patru, i morges har jeg skrevet tre forretningsbreve, hvert på fire sider."

"Nåda! Ja, efter en sådan anstrengelse behøves der da også fire timers middagslur i en granskov for at gøre Dem til menneske igen. – Forresten," vedblev han, "tænkte jeg lige før på Dem, og jeg kom til det resultat, at Deres ulykke er at være kommet for sent til verden. For tredive år siden var drømmende, melankolske, unyttige mennesker og – for at tale lige ud af posen – dovne fyre på mode i litteraturen, nu til dags er det ikke mere således, i romaner ser man nu kun folk, der anstrenger sig til det yderste, og vore moderne teaterhelte bygger altid i sidste akt et hammerværk. Romantikken er død og yankee'erne vore mønstre, vi er i lag med at danne et samfund, hvor alle mennesker vil blive normalt regulerede maskiner og arbejde på kraft; når man for fremtiden vil rose nogen, vil man sige: Det er en fyr på tres til hundrede hestes kraft. Maskinmennesket hører fremtiden til; og netop det tidspunkt vælger De til at drømme ved bækkenes bredder. Deres fader forstod sin tid bedre, han havde kunnet lægge sine arme over kors og leve som en hidalgo på sin borg, men han har tilbragt sit liv med at arbejde og lade sine dalere arbejde, og det har sandelig ikke lykkedes ham ilde."

"De har ret," svarede Didier, "og jeg ser også, at jeg må give afkald på nogensinde at blive romanhelt, for jeg føler ikke den

ringeste lyst til at anlægge et hammerværk."

"Hvem ved? Det sikreste middel til ikke at blive af med en sygdom er at kæle for den. De burde bruge en kur. Hvis De for eksempel ville følge mine forskrifter, ville jeg begynde med at forbyde Dem ensomme spadsereture i granskove og især ved bække. Se nu på denne her! Hvilket ynkeligt syn! En myg kunne ikke slukke sin tørst i den. Det kommer af, at den kun får sin næring fra regnen, den afhænger af vind og skyer, nu er den fordømt til at forsmægte af tørst, indtil de første efterårsskyl falder; nej, på vejen herhen skrævede jeg over en bæk, hvis rislen De forresten kan høre herfra, den løber nok så flink hele året mellem begge sine blomsterbredder, hvad bryder den sig om, hvorvidt det regner eller ej, om vinden blæser fra nord eller syd, den har sine beholdere, den kan stole på, den vælder ud fra en kilde, der er skjult et sted under en klippe og aldrig udtørres. Det beviser ..."

"At De er en fortrinlig prædikant," afbrød Didier ham, "at De har et talent af første rang for lignelser, og at en praktisk mands arbejde godt lader sig forene med poesi."

"Ja, jeg er jo en god nar at stå her og tale med Dem," svarede hr. Patru. "Hvad har jeg for al min veltalenhed? Har fornuftgrunde nogensinde udrettet noget hos folk af Deres slags? Jeg overlader ordet til begivenhederne, de gør mirakler, når det behager dem, og der kunne hændes noget ..."

"Jeg hører til de mennesker, som aldrig noget hændes," faldt Didier ham atter i talen. "De ynder jo allegorier. Se, hvor disse rør er friske, nylig faldt det mig ind, at de var så lykkelige at tro på deres strøm og vente på den; jeg venter ikke på noget."

Hr. Patru rystede på sit tykke hoved. "Bah," sagde han, "man skal aldrig sige aldrig, der hændes så meget her i verden! Lad os nu for eksempel sætte, at De gjorde en sørejse og faldt i hænderne på en korsar, der solgte Dem til en negerfyrste i Sudan, som lod Dem dreje en møllekværn i ti timer af døgnet. Sikkert er det, at De efter et par ugers forløb med den levevis ville blive et ganske andet menneske."

"De får mig til at gyse," svarede Didier, "ja det er jo rigtignok et tilfælde, jeg slet ikke har tænkt på."

"Lad os endvidere antage, at De i Deres fangenskab bliver skudt i en dejlig prinsesse, der besvarer Deres følelser."

"Lad gå med sørøveren, men jeg tror ikke på kærlighed."

"Har De nogensinde troet på den?"

"Jeg har troet på fornøjelser, det får man mig ikke mere til."

Hr. Patru betragtede et øjeblik Didier med dyb beundring, derpå bukkede han lige til jorden. "Deres melankolis underdanigste tjener!" udbrød han og gjorde mine til at gå, men efter at have betænkt sig lidt, gik han hen til den unge mand, slog ham på skulderen og så ham stift ind i øjnene. – "*À propos*," sagde han, "om kort tid har jeg en vigtig meddelelse at gøre Dem."

"Fra hvem?" spurgte Didier. "Fra sørøveren eller prinsessen?"

"Deres fader," svarede notaren alvorligt, "betroede mig på sit dødsleje sin sidste vilje og pålagde mig at underrette Dem om den."

Didier sprang rask op. "Hvad," udbrød han med bevæget stemme, "min fader har døende udtrykt et sidste ønske, et sidste forlangende, han fordrede noget af mig, og først i dag får jeg det at vide?"

"Fat Dem!" svarede hr. Patru. "De skal ikke lære en gammel notar hans pligter, De kan være vis på, at jeg troligt har fulgt Deres faders befalinger. Førend jeg åbenbarede Dem min hemmelighed, skulle jeg indhente nogle oplysninger; nogle breve er gået tabt, men jeg får vistnok snart det fornødne at vide. Så snart timen til at tale er slået, skal De erfare alt. – Farvel min kære ven, tag atter fat på Deres søvn, som jeg så brat afbrød og vi drømmenes gud den korte fritid, De har tilbage."

Og da Didier søgte at holde på ham, rev han sig løs. "Jeg har hastværk, man venter på mig," tilføjede han, "prøv ikke på at følges med mig, vi har ikke ens ben."

Og han gik rask ned ad skråningen, idet han svingede med sin stok og svippede småsten hen ad vejen. Didier fulgte ham ikke, men blev stående ubevægelig midt på stien og kunne næppe komme sig af sin forbavselse, fortabt i alle mulige absurde formodninger. Nu betragtede han ikke længere strømmen, granerne eller sivene, han stod på "Helsingørs vold".

Note 1: **Mistralen:** En nordvestenvind i det sydlige Frankrig. *Overs.anm.*

Note 2: **Cannebière:** En gade, som fører ned til havnen.
Overs.anm.

4

Solen gik ned, da Didier efter langsomt at være gået tilbage standsede nogle øjeblikke foran broen over Aygues. Denne bro, der skriver sig fra det fjortende århundrede, er ganske ejendommeligt bygget, den består nemlig af en eneste bue, der dristigt er kastet over strømmens brede leje, og hvis stærke hældning gør vognfærdsel besværlig, men til gengæld gør den en meget malerisk virkning. Didier støttede sig på rækværket og betragtede Aygues tvende bredder; den ene kantes af enge beplantede med morbærtræer, den anden grænser op til afgrundene ved Guard, hvis oliventræer et dækkede af et gyldent støv. Månen viste sig mellem store rosenrøde skyer, strømmen var veget bort fra størstedelen af sit leje og banede sig dovent vej mellem små øer af sand og grus, idet den snart afsatte store skinnende pytter, der syntes at hvile i læ af de stejle bredder, snart små spillende vandstriber, hvori himlens varme farvetoner spejlede sig. Det fjerne viste sig i blid fortoning men dog tydeligt, og i horisontens disede luftlag tegnede de bakker, der omgærder Rhônens løb deres omrids med vældige slagskygger.

Didier beundrede alt dette, han beklagede kun, at strømmen forstyrredes i sin ro af støj og stemmer. En flok børn sprang om på stenene og udstedte høje skrig, to store hunde løb hylende efter dem; vaskepigerne håndterede deres banketræer og besvaredes af hanegal og en mølles klapren. Al denne

uharmoniske støj kontrasterede med den tavse natur og de mægtige lysvirkninger; i det mindste syntes Didier det.

En vogns rullen fik ham til at vende sig om. En elegant kalechevogn var hurtigt kørt op ad broen; men pludselig blev hesten bange, stejlede og truede med at løbe løbsk. Kusken, en ung bondeknold, der ikke var videre øvet, vidste ikke, hvad han skulle gribe til og gjorde kun faren større ved sin kejtethed. Didier kastede sig med et spring imod hesten, og det lykkedes ham at holde den og føre den ved tømmen over broen; idet han derpå vendte sig om, kastede han et blik ind i vognen og så to damer, som han ikke kendte. Den ældste, der var bleg af skræk, gav sig med skingrende stemme til at skænde på kusken for hans uerfarenhed og ubehændighed. Efter en let hilsen ville Didier fjerne sig, men den yngste, der havde bevaret al sin koldblodighed bøjede sig henimod ham og sagde nogle ord til tak, som han var nødt til at svare på. Han hilste atter og ville gå bort, da hr. Patrus første skriver kaldte ham ved navn og leverede ham et brev, som notaren netop havde fået til ham; ved at høre navnet Peyrols vekslede de to damer et blik.

"Hr. Didier," udbrød den yngste, idet hun åbnede vogndøren, "De er vor fange, vil De være så artig at tage plads her overfor mig, undervejs kan De forsøge at sætte navn på vore ansigter." – "Kom, kom!" tilføjede hendes ledsagerinde, smilende over den unge mands forbavsede mine, "men ingen spørgsmål, brug kun Deres øjne og hukommelse. Vi vil få at se, om De har arvet Deres stakkels faders gennemborende blik."

Efter et øjebliks nølen adlød Didier. Kusken fik befaling til at lade hesten gå i skridtgang gennem byen. Med korslagte arme iagttog Didier opmærksomt begge damerne, som smilede og

ikke sagde et eneste ord; den yngste havde nogle ganske egne gulgrå øjne, et ualmindelig mildt blik, en svær hårvækst af den lyse, blonde farve, der spiller over i det rødlige, Giorgiones yndlingsfarve og den skære hud, der altid følger med den slags hår. "Det er nogle besynderlige øjne, som jeg synes at have set før," tænkte Didier; ønsket om ikke at skulle anses for en dumrian hjalp ham til at blive sin sædvanlige ligegyldighed kvit. "I virkeligheden er de grå, og dog er dette blik gyldent som hendes hår. Har Lope de Vega ikke kaldt en af sine heltinder den skønne med de gyldne lokker? Det er dog sikkert ingen spansk dame, der sidder her, det svarer hendes underansigt mig for, den franske skønhed er aldrig så regelmæssig, at den ikke skulle give plads til et fysiognomi. Hun er fransk, men har opholdt sig længe udenfor Frankrig, i spansk Amerika, hvorfor ikke i Lima?" Derpå vendte han sig om mod den anden dame, der skødesløst havde lænet sig tilbage i vognen; koketterende med sine øjne og sin vifte syntes hun ængsteligt at vente på, hvad han ville sige. "Et pikant ansigt," tænkte han, "en koket frisure, tommetyk sminke på hver kind, stereotype, affekterede bevægelser, øjne, der har set alt og dog spiller naive – det er en kvinde, der nærmer sig en fatal alder, en moder, der, hvis jeg ikke tager fejl, gerne så, at jeg antog hende for hendes datters ældste søster, og skælver for, at jeg skal gætte, hvem hun er; jeg vil være retfærdig, hun har en henrivende mund, der får mig til at tænke på et billede af min moder, malet på porcelæn." I dette øjeblik kørte vognen over Grønttorvet. "Nu vel, min herre!" sagde den smukke med de gyldne øjne. "Har De gættet det, skal vi hjælpe Dem?" – "Kusine," svarede Didier, "vær velkommen her på egnen! Og om Dem frue," tilføjede han i en let ironisk tone,

"turde jeg vel næppe påstå, at De var min kusines moder, hvis jeg ikke var aldeles vis på, at De var min moders yngste søster."

Det er slet ikke underligt, at Didier kun havde bevaret en meget dunkel erindring om sin kusine fru d'Azado og sin tante fru Bréhanne. Han var meget ung, da denne sidste, der havde ægtet en købmand i Marseille, var rejst med sin mand til Lima; skønt hun siden den tid havde vist sig nogle gange i Europa og gjort et par ophold i Paris, havde Didier dog aldrig været så heldig at træffe sammen med hende. Hvad hans kusine angik, huskede han kun svagt en lille pige, som han undertiden havde spillet bold eller lotteri med. Alt, hvad han vidste om hende, var, at man havde giftet hende i en alder af sytten år med en gammel spansk marquis, der hverken var videre formuende eller begavet, men kun ejede sit våben. Kort tid efter sit bryllup var hr. d'Azado begyndt at blive noget sindssvag, og da han senere blev aldeles afsindig, havde man måttet anbringe ham i en dåreanstalt, hvor han døde; få måneder i forvejen havde en ondartet feber revet hr. Bréhanne bort. Moder og datter, der således var blevet enker samtidig, indskibede sig til Europa, så snart deres sørgetid var forbi, datteren fordi hun længtes efter Frankrig og ville skynde sig med at slippe bort fra de sørgelige minder, der forøgede hendes aversion for Peru, moderen fordi hun var fast bestemt på ikke længe at blive ved at være enke, og fordi hun havde været meget i folkemunde i Lima, hvor hun lettere havde kunnet finde trøstere end en passende ægtemand.

Didier havde heldigt overstået den prøve, man havde underkastet ham. Fru Bréhanne var ham taknemmelig, fordi han havde fundet hende vel ung til at være moder til en datter på fireogtyve år. Fra dette øjeblik havde han vundet hendes

bevågenhed, hun gav sig til at tale med megen varme om hans afdøde fader, som hun dog aldrig havde brudt sig videre om, og som hun i en række af år aldrig havde givet det mindste livstegn til kende for. Denne affekterede følsomhed isnede Didier, og han skyndte sig derfor at lede samtalen hen i en anden retning. Da vognen havde nået til den allé, der fører op til villaen "De tre Plataner", ville han trække sig tilbage, men hans kusine standsede ham og sagde i en venlig men fast tone: "Bliv nu ved at være elskværdig, min herre! De må blive til middag hos os. Jeg har genfundet min stakkels faders hus i en så forfalden tilstand, at det skærer mig i hjertet. Jeg må foretage reparationer, og det ville glæde mig meget at rådføre mig med Dem om det."

Didier havde gerne villet undskylde sig, men han turde ikke, han skjulte en gaben og stillede sig til sin kusines disposition. Denne villa "De tre plataner", som fru d'Azado havde arvet efter sin fader, er bekendt i omegnen for den sjældne, skønne terrasse, der ligger på dens sydside. Indgangen til den dannes af et krat laurbærtræer, der når op til villaens tag, midt på den står to marmorspringvand, der udspyr boblende krystaldråber af deres mosbegroede svælg, og som beskygges af tre kæmpemæssige plataner, som man vanskeligt skal kunne finde mage til, og som kunne ses i en lang afstand. Denne terrasse, der kantes af en lav mur med vinløv og slyngroser, ender i en buksbomallé, der danner en dækket gang som et stort lysthus; bag huset strækker sig en have, der stjerneformigt udbreder sig om et krat af cypresser, foran villaen går en køkkenhave og en olivenlund lige ned til landevejen.

Jorderne, der ligger om huset, havde været bortforpagtede, og frugthaven, ja selv blomsterhaven var i god stand, men huset, som i næsten seksten år havde været ubeboet, bar mærker af at være forsømt så længe, hist og her havde der endog dannet sig revner, der foruroligede fru d'Azado, hun var bange for at være nødt til at rive dette gamle hus ned, hvor hendes fader så ofte havde tilbragt sommeren sammen med hende. Didier beviste hende, at hun forestillede sig skaden større, end den var, at gulve og mure endnu var solide, og at der kun behøvedes nogle reparationer for at gøre den forsømte villa om end ikke til noget slot, så dog i det mindste til et beboeligt hus. Førend det blev mørkt, havde han fået tid til at bese alt fra kælder til loft, han besvarede så udholdende alle sin kusines spørgsmål og gav hende så fornuftige råd, at hun blev henrykt over ham og fik en aldeles fejlagtig opfattelse af ham. Sandt at sige kendte hun ham kun endnu af den åndsnærværelse og behændighed, han havde aflagt prøve på ved at standse en ilter hest. Denne resolutte mand kunne altså også give et godt råd og forstod sig vel på kalksten og overslag; når man hørte ham ræsonnere så let og rigtigt, kunne det ikke falde én ind, at hvert ord kostede ham overvindelse, og at han ganske sagte tænkte: "Min Gud, hvor dog alt er mig ligegyldigt, og hvor jeg ville ønske snart at kunne slippe bort!"

Under denne samtale havde fru Bréhanne trukket sig tilbage til sine værelser og lod sig omklæde af sin kammerpige, hun kom ind i spisestuen i et toilette, der i forhold til anledningen var alt for glimrende, og sikkert højligt overraskede disse gamle mure med lasede tapeter og edderkoppespind på gesimserne. Måltidet hengik i tavshed. Didier hvilede sig efter den netop

udståede anstrengelse, Lucile var tankefuld, hendes moder betragtede hvert øjeblik loftet med en urolig mine, som om et damoklessværd havde hængt over hovedet på hende. Da fru d'Azado efter middagsmåltidet havde forladt værelset for at give nogle befalinger, udbrød fru Bréhanne, idet hun kastede sig ned i en lænestol: "Gud! Hvilken grille min datter har fået, at ville trække sig tilbage til denne forfærdelige rønne! Hvad De så end siger, min herre, er disse mure dog ikke solide, hvert øjeblik synes jeg, at en bjælke skal til at falde ned på hovedet af mig."

"Den idé burde De fastholde, frue, den vil blive Dem en kilde til velgørende indtryk. Så længe De tænker på bjælken, kommer De ikke til at kede Dem."

"Edderkoppespind og vaklende bjælker," vedblev hun; "og så kan De tænke Dem, i de sidste to år har Deres kusine kun drømt om dette sted. Hun har omtalt det som et Eldorado, hun har leget skjul her, en dejlig grund! Tænk Dem! Hun har halvtreds tusind i rente, det kan man leve overalt med; men ulykken er, at hendes fantasi ingen fornødenheder har, jeg forsikrer Dem, hun er det mest prosaiske menneske, man kan tænke sig; at bestyre et hus og føre en husholdning er hende tilstrækkeligt, selv om huset lå begravet midt i en skov. Jeg besværger Dem, min herre, hjælp mig at bringe hende til fornuft, bevis hende, at man kun lever i Paris!"

"Jeg duer ikke til at påtage mig den slags hverv," svarede Didier, "efter min mening kommer det ud på et, hvor man lever, edderkoppespind savner man ingen steder, og overalt træffer man på vaklende bjælker."

"De må have haft hjertesorger; det må De fortælle mig om. Sådanne samtaler ville hjælpe os til at få tiden til at gå. De er

slet ikke nysgerrig, De spørger mig ikke engang, hvorfor jeg har fulgt min datter. Hvad skal man sige til det? En dame kan ikke bo ganske ene i Paris, når hun ikke kender nogen moders sjæl der. Jeg har før opholdt mig der, men jeg tilbragte dagen med at løbe om i magasinerne. Hr. Bréhanne sendte mig til Frankrig for at gøre indkøb af kniplinger, en købmandskones toiletter må gøre reklame for hendes mand. Af føjelighed mod ham vendte jeg hver aften hjem med den meget behagelige følelse at have gjort min pligt. Farvel verden! Nu er jeg død og begravet; men sig mig dog bare, hvad morer man sig med her i Deres grimme Nyons? findes her et selskabsliv? er her folk, man kan omgås?"

"Her i Nyons," svarede Didier roligt, "træffer man meget skikkelige folk; men de holder mest af at være hjemme og går ikke synderlig meget ud, dog spadserer man i måneskinsaftenerne på Orangevejen, man går til den lille stenbro, som De har set her i nærheden, og når man så synes, at man har set nok på månen, går man hjem igen. Dette liv og disse måneskinsaftener falder nu i min smag, jeg synes ikke, at man finder noget bedre andetsteds; jeg må dog tilføje, at hvert år i august måned holder vi en valgfest, den begynder med et fakkeltog, og den sidste dag har vi masteklatring og slår katten af tønden."

"De får mig til at gyse," sagde hun. "Jeg forudser, at kedsomhed vil bringe mig til fortvivlelse. Om kort tid vil jeg med høje råb forlange, at man skal more mig med en ildebrand, et blodbad, et eller andet smukt slagsmål med knivstik ..."

"Frue," faldt han hende i talen, "De har uheld med Dem, vore naboer i Contat [Note 3)] kommer undertiden i hårene på

hinanden, men her i Drôme er folk arbejdsomme, ædruelige og sindige, og man slår hinanden så lidt ihjel som vel muligt. De må dog ikke tabe modet fuldstændigt, til sidst får De nok smag for vort måneskin."

"Deres koldblodighed forstener mig. Tilsværg mig i det mindste, at De undertiden vil komme og besøge os. Vi vil passiare sammen og fortælle hinanden vore sorger."

"Jeg lever i kedsomheden som fisken i vandet," svarede han, "det er mit element, døm så, om jeg er i stand til at opmuntre en smuk dame."

Hun takkede ham for disse sidste ord med et blik, der syntes at sige: "Min smukke nevø, man kunne vel nok påtage sig at tæmme Dem." – "Når alt kommer til alt," vedblev hun, "er jeg da også kun så løseligt gået ind på at blive her, jeg svarer ikke for noget, sulten driver ulven ud af skoven."

I dette øjeblik kom Lucile ind igen. "Oh, oh!" sagde hun, "hvilken trussel! Fætter, vil De gøre mig endnu én tjeneste, så anvend al Deres veltalenhed til at overbevise min moder om, at dette hus ikke er en så ussel rønne, som hun påstår, at vore mus til sidst ville blive mere angst for os end vi for dem, og at et smukt måneskin er langt interessantere end alle lysene i den store opera."

"Hvad jeg kan forsikre," sagde Didier, "er, at man i Nyons omtrent lige så godt som på noget andet sted kan få ende på en dag, og det er vel det vigtigste for Dem."

"Nej," svarede hun med liv, "det er slet ikke det vigtigste for mig, og det var en uartig bemærkning. Til straf for det havde jeg lyst til at dømme Dem til at spille lotteri med mig. Hvor det

ville forynge mig! Men gør noget bedre, foreslå min moder et parti ecarté, hun vil være Dem meget forbunden for det."

Didier syntes rigtignok, at man misbrugte hans artighed. Lucile lod hente kort, han blandede dem dvask, og spillet begyndte. Under spillet troede han at bemærke, at hans kusine iagttog ham med interesse, og flere gange mødte hans blikke hendes stift hæftede på ham. Pludselig fik han en idé, og den greb ham så voldsomt, at han blev aldeles betaget af den. Hans ansigt formørkedes, han lagde ikke mere mærke til spillet, gjorde bommert på bommert, hvilket ærgrede fru Bréhanne og morede Lucile; efter at have tabt det ene parti efter det andet greb han hat og stok og skyndte sig med at komme afsted.

Note 3: **Contat:** En enklave i Provence, som tidligere tilhørte paven. *Overs.anm.*

5

I flere dage kunne Didier kun tænke på én eneste ting, under ecartéspillet var det pludselig faldet ham ind, at hans fader kunne have fattet den plan at gifte ham med hans kusine, og at han døende havde bedt hr. Patru om at arbejde på det underhånden. "Min fader," sagde han til sig selv, "ønskede ivrigt at få mig bundet, det var hans egne ord, han har under min fraværelse fået nys om min kusines nærforestående ankomst, måske har de korresponderet sammen, og han har måske meddelt hende sit ønske. Han gik altid lige til sagen, *to go ahead* var hans devise. Hr. Patru har fået det hverv at underhandle om præliminærerne, og når alt er afgjort, vil han bryde sin hemmelighedsfulde tavshed og tage alvorligt fat på mig." Didier harmedes allerede over dette sorte komplot, der var stiftet mod hans frihed, han følte en dyb aversion for ægteskabet.

"Hvis min fader," sagde han endvidere til sig selv, "på sit dødsleje havde anbefalet mig en eller anden æressag eller en af de interesser, der var ham dyrebare her i livet, ville hans sidste vilje have været mig hellig; men her drejer det sig kun om min egen lykke, og den må jeg selv bedst kunne dømme om." Han var bestemt på at forsvare sig tappert; en korsar var på jagt efter ham, han belavede sig på at sætte alle sejl til for at slippe fra den.

Han prøvede på at få hr. Patru til at tale, men denne var tavs som graven; en dag traf han ham på vej bort fra "De tre

Plataner". Notaren påstod, at han havde været der for at konferere med fru d'Azado om nogle små bagateller, hun havde udestående med sine forpagtere, og tog anledning deraf til at holde en meget varm lovtale over Didiers kusine.

"Det er en kvinde med hoved og hjerte, to goder, der ellers sjældent forenes," sagde han. "Hun forstår sig på forretninger, som et fruentimmer skal det, hverken for meget eller for lidt, hun er ingen gås, men heller ingen emanciperet dame, hun forstår at spørge sig for og kan benytte et godt råd; men hun trænger til at ledes. Jeg har hende mistænkt for at have mere energi i sine følelser end i sin vilje, og jeg holder af, at en kvinde skal være således, tænke med hjertet og gå ind på de folks tanker, hun elsker. – Er det ikke en ynk, at en så henrivende skabning er blevet kastet i armene på en gammel idiot? – Nå, han er da død, fred med hans støv! Deres kusine har sandelig ikke haft held med sig, jeg tror ikke, at nogen datter har haft uslere forældre. Hendes fader var en dum nar, der lededes af sin forfængelighed, et af de mennesker, der gør sig al mulig umage for at gå af vejen for lykken, og hendes fru moder, lad os bare lade være at tale om hende! Hun er en rigtig nar, en oppustet blære! Det lader til, at hun har haft nogle galante eventyr derovre, der ikke gør hendes smag videre ære, i det mindste beskylder rygtet hende for at have gjort dumheder for en klodset grimrian, som hun havde forgabet sig i. Jeg antager, at fru d'Azado har taget hende med hertil for at holde styr på hende, ja det er rart for en datter at skulle passe på sin moder; men heldigvis er da Deres kusine ikke en af disse modedamer, som dysser deres nerver i søvn og kæler for dem, nej, hun tager livet, som det falder, hun holder ikke af at drømme, hun

fordyber sig ikke i sine sorger, hun søger tappert at adsprede sig, og det falder i min smag. Jeg vil have, at kvinden kun skal bruge sin fantasi til at få tiden til at gå, som strudsen kun bruger sine vinger til at løbe bedre."

"Hvor De taler Dem varm," svarede Didier. "Jeg lover Dem ikke at sige et eneste ord af alt, hvad De har sagt, til fru Patru, hun kunne let tage Deres entusiasme ilde op."

"Må jeg bede Dem at bemærke, at når jeg har rost Deres kusines forstand, har jeg ikke talt et eneste ord om hendes øjne, og de er dog nok værd at prise både på vers og prosa. Jeg overlader Dem at beskrive deres farve."

"Min kusine," svarede Didier, "har bedt mig om nogle råd i anledning af de reparationer, som hun er i lag med at gøre på sit hus, men jeg beskæftiger mig ikke videre med farven af hendes øjne, det kommer ikke mig ved, og jeg må tilstå Dem, at det heller ikke er faldet mig ind, at hun ligesom strudsen kun bruger sine vinger til at løbe med; må jeg takke Dem, fordi De har underrettet mig om dette."

Hr. Patru løftede sine arme mod himlen. "Ve ironikerne!" udbrød han, "sent eller tidligt kommer de dog til at sukke efter det, de har kastet vrag på."

Den mistanke, Didier havde fattet, besejrede hans sædvanlige ligegyldighed og bragte ham til at beskæftige sig en del med sin kusine som med en overhængende fare. For at undskylde sig i sine egne øjne, sagde han til sig selv, at når en skønne dag hr. Patru kom op på Guard med sine bedste klæder på og sagde: "Hvilke indvendinger kan De have mod dette ægteskab, som Deres fader ønskede," ville det være godt at have noget at svare ham.

En aften fremtog Didier af sin sekretær et hæfte, som han undertiden betroede sine tanker, og som en advokat, der kaster nogle bemærkninger hen på papiret til en forsvarstale, skrev han følgende:

"I dag har jeg besøgt fru d'Azado for femte gang siden hendes ankomst hertil, vi har som sædvanlig passiaret om arbejdsfolkene og så om poesi, musik og maleri og hvad ved jeg. Når jeg siger, vi har *passiaret*, mener jeg, at hun har spurgt, og jeg svaret; hvis jeg havde været vis på, at hun kun ville studere mig, ville jeg ikke have fundet et eneste ord; men hun påstår at have sovet i de femten år, hun har været i Lima og først nu at være vækket af sit fødelands luft, hun vil indhente den tabte tid og bøde lidt på sin uvidenhed. Hvorfor har hun ikke nogen anden lærer end mig ved hånden? Jeg holder af musik, men skal jeg hver dag tale et kvarter om det, vil jeg hurtigt blive led og ked af det. Hvad nytter det at tale? Findes der i verden to væsner, der forstår hinanden, to mennesker, som ordene har den samme betydning for?

Fru d'Azado besidder ynde, den ros må man give hende. Denne ynde består især i en forunderlig kontrast hos hende. Høj, velskabt, med en holdning som en dronning og hovedet prægtigt ombølget af det skønneste hår af verden ville det være hende en let sag at se imponerende ud, hun ville også nemt kunne antage et spottende eller strengt udseende, hun forstår at raillere og skåner ikke ting eller personer, der mishager hende; når hun kommer ind på det gebet, bliver hendes minespil talende, hun har en vis måde at hæve og sænke armen på, der ganske ypperligt udtrykker en knusende foragt, og dog er der udbredt en usigelig blidhed over hele hendes skikkelse,

man er hende taknemmelig, fordi det synes én, at hun kunne være helt anderledes, at hun er skabt til at være stolt, men at hun, skønt født med evne til at indgyde frygt, dog stadig er bange for at mishage. Denne henrivende blidhed, som hele hendes væsen er gennemtrængt af, viser sig særligt i hendes stemmes klang og endnu mere i hendes grå strålende øjne. Hendes blik er på engang udspionerende og kærtegnende, man synes, at hendes sjæl udspørger ens egen og synes at gætte, hvad der foregår i den, ikke af nysgerrighed, men for at gå ind på dens tankegang og stemme overens med den …

Jeg skal kun tilføje endnu en bemærkning. Når hun kommer henimod én, føler man en egen sindsbevægelse, man synes, at der vil ske noget. Sikkert er dette billede ikke tegnet af nogen fjendehånd, jeg tilstår min kære notar, at jeg føler meget venskab for min kusine, og at den mand, som hun engang kommer til at elske, vil få en misundelsesværdig skæbne, for hun hører til de kvinder, der hengiver sig helt og uforbeholdent. Hun vil blive til det, som kærligheden vil skabe hende til, der er noget vagt og gærende i hende, der for at fæstne sig kun venter på, at hendes hjerte skal tale og afgøre hendes skæbne. – Ja, jeg tilstår det, jeg nærer venskab for hende, og kendte jeg en mand, der ikke som jeg havde en instinktiv og uovervindelig modbydelighed for alle forbindelser, en mand, der var i stand til at elske og elskes, ville jeg sige til ham: Søg at vinde denne kvindes hjerte, du vil blive hendes gud, og forudsat at guden lader sig tilbede, som hun ønsker det, vil præstinden være fornøjet.

Fru d'Azado har egenskaber, der ville have behaget min fader, han ville have skattet hendes sunde sans og hendes solide

dømmekraft: han yndede ikke, at kvinden skulle være en luksusartikel, frem for alt forlangte han, at hun skulle kunne forstå sig på at bestyre et hus, føre en husholdning og bruge sin fantasi til at opdage midler mod kedsomhed i de mest dagligdags ting. I den henseende lader fru d'Azado intet tilbage at ønske, jeg ser hende i kast med et hus, der giver hende fuldt op at gøre, hun leder arbejderne godt, tiden falder hende aldrig lang, hun ser altid godt ud, et smil på læben, ingen træthed eller utålmodighed, en meget udviklet takt, en bestemt og blid karakter, der roligt ser på tingene, aldrig bestemmer sig hen i vejret, men af to ting vælger den bedste og udfører den. Jeg tror, at man vanskeligt skal kunne finde en mindre romantisk kvinde; drømmer hun, er det stadig om, hvad hun foretager sig eller skal til, hun har aldrig haft nogen unyttig tanke, hvad der end hænder hende, eller hvad hun så end foretager sig, overskrider hendes ønsker ikke det muliges grænser. Hvorledes skulle jeg komme ud af det sammen med hende, jeg som kun drømmer om det umulige og kun ønsker det uopnåelige?

Der er dog én ting, som min fader, hvis han havde vidst nøjere besked med det, ikke ville have kunnet tilgive hende, og det er hendes ægteskab. I en alder af sytten år har hun giftet sig med en olding, der gik i barndom. Hvorledes vil De retfærdiggøre Deres klient, hr. Patru? Vil De sige, at man har pint og plaget hende, at man har fravristet hende hendes samtykke? Vist er det da, at hun har givet sit minde til det. Jeg tror forresten ikke, at hun har gjort lang modstand; denne bløde natur, hvis sindighed udgør dens ynde, må have tilbøjelighed til at give efter for omstændighederne. Hun har fundet afgørende grunde til at overbevise sig om, at det var

hendes pligt at give efter, og hjulpet af sin forfængelighed har hun rask hen giftet sig med sin marquis. Jeg ved nok, at hun nu har glemt, at hun er marquise og ikke holder af at mindes om det, hun ser surt til et stykke legetøj, som hun dog har betalt så dyrt; men hun lader ikke til at bebrejde sig noget, aldrig har man set nogen kvinde for alvor foragte verdens forfængelighed. De romantiske er dog de klogeste, i det mindste flyver deres fantasi højest. I mangel af en sky til at vugge sig på, kaster de andre sig over en bagatel, klæder deres dukke på, visser for den og sladrer med den. En kedelig hændelse har flået fru d'Azados dukke itu, jeg vil håbe, at hun har en anden i baghånden.

Det ulykkelige ved hende er, at man ikke kan blive klog på hendes alder. Er det en ung pige eller en udviklet kvinde? Hun har været gift – men så besynderligt. Hvad siger hendes hjerte? Hvad siger hendes erindringer? Det er et nyt hus, hvori det spøger. Hun har begyndt livet med en beregning, og i syv år har hun stået i skyggen af en kedelig alderdom, det er nok til at undergrave er helt liv. Jeg tror, at hun søger at rive sig løs fra sine minder, hun ville gerne glemme, at hun har forfejlet sin entré, hun ønsker at begynde forfra, men det er at ønske et mirakel. Ingen sommerfugl har nogensinde af himlen fået lov til at vende tilbage til sin puppe. Kun ét tilhører os fuldstændigt her i verden, og det er vor fortid – vi kan umuligt blive den kvit. Imidlertid, hvis fru d'Azado var så heldig at møde en køn fyr, som endnu var ung i sind og tilbøjeligheder og havde bevaret sine sanser friske, ville måske det forønskede mirakel gå i opfyldelse. Da hendes beregning er slået fejl, smægter hun efter at elske, og hun vil elske med lidenskab og begejstring, hun har lidt vel sent opdaget, at hun var skabt til det. En gengældt

kærlighed ville blive hendes ungdomskilde. Gid hendes ønske måtte gå i opfyldelse! Partier kan hun sagtens gøre, jeg tror at have bemærket, at man beskæftiger sig meget med hende, jeg hører tit hendes navn inde i byen, mere end én dristig jæger belaver sig på at lægge an på hende, dog må den kønne fyr ikke være noget nummer nul. Jeg finder følgende linjer i et brev, som min fader tilskrev mig for halvandet år siden: 'Du må for alvor tænke på at gifte dig, Didier, i provinserne er ægteskabet en forpligtelse. Jeg ønsker dig en kone med få nykker, mange principper og endnu bedre helbred.' Det var nu hans program. At fru d'Azado befinder sig vel, er utvivlsomt; men at hun har mange principper – hvor skulle hun have fået dem fra, når hun er datter af fru Bréhanne? Jeg tror at kende hende, hun ledes af sit hjerte, hendes samvittighed vil rette sig aldeles efter den mand, hun vil komme til at elske, hun vil kun se gennem hans øjne, og for hende vil det, som han bifalder, blive det gode, det som han fordømmer, det onde. Nu er alt hende kun en smagssag. – Hvad tænkte dog min fader på, da han forlangte principper af kvinderne? Hvad skulle de med dem? Han havde ikke læst La Bruyère. 'Størstedelen af kvinderne, siger denne, har ikke synderlig mange principper, de ledes af deres hjerte, og deres sæder og meninger retter sig efter den, de elsker.' Kvinderne er blevet til for at få os til at glemme vor kedsomhed, deres smil er en henrivende løgn, løftet om en umulig lykke, og prisen tilkommer med rette den, der lyver bedst. Den, der tager dem for alvor, er en tåbe. – Disse rør gennemborer den hånd, der støtter sig til dem. Fornuftigere er den mand, der kun søger nogle øjeblikkes rus hos dem, endnu klogere den, der nøjes

med i forbigående at indånde deres skønhed, som man indånder duften af en blomst.

Men jeg er ikke altid modtagelig for skønhed, undertiden hændes det mig ikke at kunne hengive mig til illusioner, undertiden opdager jeg stativet under fyrværkeriet."

6

En morgenstund, da Didier stod i vinduet, fik han øje på hr. Patru, fru Bréhanne og hendes datter, der ridende på mulæsler kom ud fra en af olivenskovene og begav sig hen imod slottet. Han gjorde en gnaven bevægelse, men bandt dog sit slips, der var gået løs, og gik den lille kavalkade i møde. – "Kommer de for at tage slottet i besiddelse," tænkte han, "eller blot for at optage en inventarieliste?"

"Jeg bringer Dem godt selskab," tilråbte hr. Patru ham på afstand, "i længere tid har damerne været begærlige efter at se Deres eremitbolig, men de gjorde sig skrupler over at opjage haren fra lejet. Jeg har imidlertid beroliget deres samvittighed; drej nu hurtigt halsen om på et par af Deres ænder, selv om de er lidt gamle – sulten er den bedste kok, og luften her på Guard tærer."

Uheldigvis led Didier den dag af sin hovedpine eller rettere af det, han benævnede således, for hans hovedpine var af en ganske særlig art, en overordentlig stærk frygtsomhed parret med lede for mennesker. Han var nu rigtignok ikke frygtsom på samme måde som de mennesker, der forekommer sig selv ubetydelige, og som alverden imponerer; men der var dage, hvor han følte sig i en sådan uoverensstemmelse med alt, hvad der omgav ham eller kom ham nær, så at blot det at føre en samtale bragte ham ud af sig selv. Det simpleste spørgsmål, en forslidt kompliment, der skulle besvares, gjorde ham uendelig forlegen, han fandt intet svar, blev stikkende i det og var bange

for at tage sig ud som en tosse; og dog havde han ting nok at tale om, han følte sit hoved vrimle af ideer; men det forekom ham, at de var uden kurs her i verden, og at han ville komme galt afsted ved at bruge dem til at føre en samtale med, kort sagt, han var forlegen som et menneske, der skal gøre nogle småindkøb og kun har sedler i lommen, som ingen kan give igen på. Når hans hovedpine overfaldt ham, blev Didier hjemme; men var han tvunget til at gå ud, undgik han den alfare vej; havde han nu trods sin forsigtighed et ubehageligt møde, indesluttede han sig i en kold tilbageholdenhed, som hurtigt distancerede den snakkesalige; hvis ikke desto mindre en eller anden påtrængende person blev ved at besvære ham, forbløffede han ham snart med en eller anden kold, ironisk ytring, der stod i en besynderlig modsætning til hans sædvanlige venlige optræden, og som han i virkeligheden også kun brugte for at dække sin forlegenhed. Der gives mennesker, som frygten for at blive bange bringer til at gå angrebsvis til værks.

Didier bestræbte sig for at skjule sin hovedpine, han trykkede notarens hånd, hilste venligt på sin tante og kusine og skyndte sig med at give ordre til frokosten. Fru Bréhanne tog straks fat på ham, hang sig ved hans arm og slæbte ham ned med sig i en allé, hvor hun overvældede ham med sine sædvanlige klagesange og spørgsmål. I de to måneder, hun havde opholdt sig i Nyons, havde hun sandelig ikke spildt sin tid, hun havde forhørt sig vidt og bredt og sat sig ind i alle egnens små og store anliggender, hun vidste grundig besked om alle familier, huse, slægtskabsforhold, formuer, ejendommes udstrækning og værdi, fødsler, dødsfald og ægteskaber, der sikkert, rimeligvis

eller muligvis ville komme i stand. Det følger af sig selv, at al denne viden kun skulle tjene hende til at besvare det eneste spørgsmål, der interesserede hende: "Kan en dame som jeg gøre et passende parti her på egnen?" I mere end ét punkt var hun tvivlrådig og vidste ikke rigtig besked, hun bad Didier om oplysninger, denne svarede hen i tågen, idet han betragtede den store paradisfugl, hun bar på sin hat, og begik så mange bommerter, at hun blev aldeles forbavset over det. – "Men hvad siger De?" udbrød hun. "Hvor kommer De fra? Hvor kan De være så uvidende? – Skal *jeg* komme fra Peru for at give *Dem* oplysninger? Er De faldet ned fra Månen?"

"De har ret, frue!" svarede Didier, der ønskede sig hundrede mile bort.

Imidlertid tog Lucile ejendommen i øjesyn ledsaget af notaren. Hun beså med stor interesse markerne, frugthaven og bygningerne. Man skulle virkelig have troet, at hun optog en inventarieliste, men det var et inventarium af minder. Alt, hvad hun så, fremkaldte tågede billeder for hende, som det morede hende at klare. Hun genkendte eller troede at genkende vinranker, hun ofte havde plukket druer af, et gammelt forkrøblet oliventræ, ad hvilket hun mere end én gang havde forsøgt på at klatre op, en grusplet, hvor hun tit havde tumlet sig, et dueslag, hvortil en gammel vaklende stige førte op, et mørkt lille tårn, hvori hendes fætter en dag havde indespærret hende, og hvor hun havde været så angst. Himlen var strålende, hun hørte sin barndom summe forbi sig som en bi. Mens hun glædede sig over sine erindringer, beundrede hun den næsten hollandske orden og renlighed, der herskede overalt lige fra

stalden til hønsegården. Hun kunne ikke lade være at udtale sin forundring for hr. Patru.

"De kalder min fætter en drømmer," sagde hun, "jeg ser dog, at han er en fuldkommen mester i den kunst at bestyre et hus. Forgæves ville man i tre miles afstand søge en bedre vedligeholdt ejendom end hans."

"Deres onkel," svarede hr. Patru, "var det dygtigste menneske af verden til at dressere tjenestefolk. Han havde argusøjne og en barsk stemme, og var han opbragt, hvad der heldigvis kun gik sjældent på, skælvede alle for ham, hans folk adlød ham til punkt og prikke. Deres fætter følger en anden metode. Han gør sig tilbedt, han har efter sin fader arvet en hushovmester, der gerne kunne lade sig slå ihjel for hans skyld; forleden år, da han var syg, vågede Didier ved hans seng i seks nætter. Deres fætter er imidlertid ikke afholdt af alle, hans kølige væsen skaffer ham uvenner blandt hans ligemand, men til gengæld bærer småfolk ham på hænderne og er ham fanatisk hengivne. Mens han ikke øder noget videre på sig selv, giver han til enhver, pengene blive ikke gamle hos ham. Jeg sammenligner Deres fatter med en pistol – men desværre en uladt, kunne han en skønne dag blive henrevet, om det så end var for en dumhed eller galskab, ville han kunne blive et fuldkomment menneske."

"De bebrejder ham hans ligegyldighed, måske gør den ham lykkelig."

"De må da aldrig tro, kære frue, at ligegyldighed nogensinde har gjort et menneske lykkeligt. At leve uden store eller små lidenskaber er en tosset måde at bruge sin tid på. Ved De, hvad jeg ønsker denne stakkels fyr? En stor skuffelse, der kunne gøre ham alvorligt vred, jeg ville ønske, at en god sjæl ville påtage sig

den ulejlighed at spille ham et slemt puds. Intet bringer blodet i kog som den ærgrelse at blive narret, der gives ingen ligegyldighed, der holder stand imod det. Lad ham én gang i sit liv blive fnysende vred, og jeg svarer nok for, at han skal komme sig."

"Jeg ser, at De ynder voldsomme forholdsregler."

"Der gives også mildere, man kunne anvende," svarede han galant. "Kærlighed, du styrtede Troja men kunne frelse Didier. De har øjne frue, som jeg nok tror i stand til at gøre mirakler."

"Kom ikke med dumheder!" sagde hun og tilføjede smilende: "Jeg tror nok, at mine øjne er smukke; men hvis De var oprigtig, ville De rette den samme bebrejdelse mod dem som mod min fætter, de er heller ikke ladte."

Ved frokostbordet førte notaren hele konversationen. Fru Bréhanne, der ellers nok holdt af at svare ham, hørte kun flygtigt på ham, hun sad fordybet i drømmerier; det elegante bordservice, det skønne dækketøj og det nye sølvtøj havde slået hende med beundring, hun hengav sig til beregninger og drog slutninger. For øvrigt behøvede hr. Patru ingen hjælp, han sprudlede af indfald, der just ikke altid krydredes af attisk salt. I dette øjeblik mishagede hans gode humør Didier overordentligt, han følte, at hans hovedpine, der allerede var betydelig forværret ved fru Bréhannes sladren, borede begge sine spidse kløer i hans tindinger. Ved desserten gav hr. Patru sig til at citere vers af sit eget fabrikat, blandt andet et bryllupsdigt, der begyndte således:

"For Hymen, Amor og naturen er jeg sanger,
o lån, Apollo du, mig Pegasus som ganger!"

Af denne nydelige begyndelse kan man slutte sig til resten. Disse alexandriner gav Didier nådestødet, han havde allerede hørt dem to gange før.

Efter bordet tog fru Bréhanne notaren ned med i haven og satte sig ind med ham i en pavillon ved udkanten af terrassen. Før fru d'Azado fulgte dem, standsede hun nogle øjeblikke for at betragte hr. og fru de Peyrols portrætter, to store oliemalerier, der optog to af salens piller. Hun blev slået over den modsætning, der var mellem de to ansigter, det ene med smilende øjne og stærkt markerede træk, det andet blegt, lidende og præget af en melankolsk ynde, der fængslede blikket. Didier sad ved siden af hende og holdt øjnene fæstede på fru Bréhannes hat med den store paradisfugl, som hun havde ladet ligge i et hjørne af sofaen.

"Hvor De ligner Deres moder!" sagde endelig Lucile.

"Det er en kompliment, jeg så ofte har fået, og forresten er det jo en almindelig floskel, at sønnerne har en del til fælles med moderen, døtrene med faderen; men der er den forskel på min stakkels moder og mig, at hun er død af en tærende sygdom, men at jeg lever med den. Jeg er en invalid, der befinder sig vel, og jeg forudser, at min melankoli først vil dø med de firs."

"Hvorfor taler De om melankoli?" sagde hun. "De har mistet, hvad De elskede højst her i verden, og det er naturligt ..."

"Tro mig, jeg var melankolsk, før jeg mistede noget, ag min melankoli vil overleve mine sorger. Jeg har en meget skarp hørelse, nylig før frokosten greb jeg nogle ord i flugten, som hr. Patru sagde. Svar ham fra mig, at min melankoli ligger i blodet, og at al verdens medicin ikke kan udrette noget mod den."

Lucile blev forlegen og rødmede, hun spurgte sig selv, hvilke ord Didier havde grebet i flugten. – "Betragt min faders billede," tilføjede han tørt, "hvor man føler, at den mand forstod at leve. Hver morgen vågnede han med et nyt projekt og et nyt håb. Han var udrejsen," tilføjede han og pegede på billedet, "og her," idet han slog sig for panden, "er hjemturen."

"Hvorfor er De i så dårligt lune i dag?" sagde hun med en alvorlig og blid stemme.

"Læs," svarede han, "det bind af Shakespeare, jeg har lånt Dem, deri vil De kunne se, at Hamlet var afsindig, når vinden blæste fra nordvest. Visse dage lider jeg af humørsyge, der gives dage, hvor jeg føler mig ude af stand til at besynge Hymen, Amor og naturen. – Men det er tåbeligt af mig at plage en kvinde, der som De har gode grunde til at tro på lykken, med mine bitre ytringer!"

Hun blev meget alvorlig: "Er det Dem meget magtpåliggende," sagde hun bebrejdende, "at minde mig om mine ulykker?"

"Gud bevare mig for det! Kvinderne besidder en beundringsværdig egenskab, de forstår at beherske deres erindringer, efter behag mindes de lotterispil, som de har spillet med deres fætre som børn, eller de glemmer, hvad de har gjort og lovet den foregående dag. Det er en fordel, vi mænd ikke er i besiddelse af. Naturen har ikke så ødselt givet os evne til at glemme."

Hun fæstede et på engang dristigt og uskyldigt blik på ham. "Hvorfor tiltaler De mig i en så bitter tone?" spurgte hun. "Ja, jeg søger at befri mig for mine sorger og behandler dem som fjender, jeg ville gerne dræbe dem, derfor er jeg rejst over

oceanet og vendt tilbage til Frankrig, derfor har jeg villet gense 'De tre Plataner'. – Ja det er sandt! Lucile Bréhanne søger at glemme fru d'Azado. Bebrejder De hende det?"

"På ingen måde," svarede han, "men se nu selv, hvor vore karakterer er forskellige. Forgæves ville jeg forsøge at glemme, Gud skal vide, jeg tragter nok efter det. Mine vildfarelser holder mig trofast med selskab, de står stadig for mig, jeg betragter dem, udspørger dem, hører på dem, jeg giver mig til at anatomere min bevidsthed og søger de grunde, der bestemmer mig, finder dem ynkelige og overvælder mig selv med bebrejdelser; dette vanvittige arbejde hindrer mig i at leve. De er nu større filosof end jeg, tillad mig at beundre Deres visdom!"

Hun rejste sig og stillede sig lige foran ham: "Ved De også," spurgte hun, "af hvilken ulykkelig årsag jeg ægtede hr. d'Azado?"

"De stiller mig et ejendommeligt spørgsmål, kusine. Kvindehjertet er en afgrund."

Hun svarede hurtigt: "De har da kunnet tænke, at forfængelighed – det som jeg ønskede, som jeg ville … Jeg kunne ikke blive hjemme hos mine forældre, der foregik visse ting."

Hun standsede pludselig. Hun var forlegen over, hvad hun havde sagt og over den iver, hun havde lagt for dagen i at forsvare sig; denne iver røbede hendes hjertes tilstand, som hun selv næppe havde anet før nu. Stemmen svigtede hende, en stærk rødme farvede hendes kinder, og hendes øjne blev fugtige. Hun betragtede Didier endnu engang, gik derpå hurtigt gennem stuen og flygtede ned i haven. Didier angrede den sorg, han havde forvoldt hende, han fulgte efter og nåede hende. Han ventede at blive modtaget med en fornærmet

dronningemine, men hun røbede intet nag, og hendes utrættelige blidhed fornægtede sig ikke; forgæves søgte han dog at optage den forrige samtale, hun gik imidlertid ikke ind på det, men blev ved at gå foran ham hen mod den pavillon, hvor hendes moder passiarede med hr. Patru. Det var ham ikke muligt at blive ene med hende og give hende en undskyldning, før de tog bort.

Didier havde et gammelt kvindeligt tyende ved navn Marion, der havde modtaget ham i sine arme, da han blev født. Hun vågede over de andre tjenestefolk, tildelte dem deres arbejde og havde alle huset nøgler hængende i et stort bælte om livet; hun bestemte de daglige udgifter og arrangerede måltiderne, kort sagt havde overbestyrelsen af huset. Den gode kone tilbad Didier, han var hendes fostersøn og hendes afgud; hun greb sig i ærbødigt at betragte sine gamle svagelige arme ved tanken om, at disse dog havde båret ham. Hun kaldte ham herre og sagde Du til ham. Om aftenen spandt eller strikkede hun i et kabinet, der stødte op til dagligstuen. Sædvanligvis tilbragte Didier nogle øjeblikke hos hende, før han gik ind på sit værelse, han holdt af at høre lyden af hendes rok. Marion var den ældste af hans vaner, og intet er mindre forstyrrende end en vane; hos hende følte han sig ene og dog ikke ensom. Den dag spadserede han lidt på terrassen efter måltidet, derpå gik han ind til Marion for at sige godnat. Så snart som hun så ham træde ind, sagde hun: "Sig mig, herre, hvad hedder den smukke dame, der besøgte dig i dag? Jeg mener ikke den kønne kone, der var malet på kinderne, nej, jeg taler om den anden, om hende, der ligesom har guldstøv i håret."

"Det er min kusine, der er kommet fra Peru."

"Det er altså frøkenen fra 'De tre Plataner', som jeg kaldte hende i gamle dage. Jeg syntes nok, jeg skulle kende hende igen."

"En frøken, der er enke," sagde Didier.

"Ja, din fader har fortalt mig det, herre. Enke i den alder, det er da en ynk. Hun ser snarere ud som en hellig jomfru, og et smil har hun og manerer! Jeg kom til at tænke på den angorakat, vi mistede forgangen år. Når hun sætter sig ned, ser det ud, som hun vil rulle sig sammen til en klump for at blive klappet."

"Jeg har ikke prøvet på at klappe hende," sagde Didier smilende. "Jeg ved ikke, om det ville fornøje hende."

Marion standsede sin rok og så tankefuld ud af vinduet. – "Hvad tanker du på, Marion?" spurgte han hende.

"Jeg synes herre, at dit hus er så stort, her er for megen plads og for få folk."

"Vil du have, at vi skal rive en fløj af slottet ned?"

"Du kan gøre noget bedre, herre; to eller tre børn! Det ville fylde op. Jeg skulle nok passe dem og kæle for dem. Endnu har jeg da arme og knæ."

"Hvor skal jeg få de tre børn fra, regeringen handler ikke med dem."

"Herre," svarede hun og blinkede, "jeg så nylig på dig og hende, da I spadserede i haven. Så faldt der mig noget ind, jeg fik som en tåge for øjnene, og i den tåge så jeg de tre børn."

"Men det er jo et helt komplot," sagde Didier, idet han trak på skuldrene og tilføjede: "Mo'er Marion, du har knækket din tråd, pas din rok og bryd dig ikke om, hvad du tænker, der er ikke sund menneskeforstand i det."

Han gik op i sit arbejdsværelse og kastede sig i en lænestol. Det begyndte at skumre, lidt efter lidt blev værelset aldeles mørkt. Didier sad ganske stille, han tænkte på sin kusine og sagde til sig selv, at vel var han ikke forelsket i hende; men at der var *noget* hos hende, han elskede, et fantom, der glimtvis kom til syne, en henrivende vision i menneskeskikkelse som de nymfer i fablen, som digterens øje skuede under egens kolde bark. Det, han elskede hos fru d'Azado, var hendes skønhed, men kun hendes skønhed alene og som løsrevet fra hendes øvrige væsen. Han havde gerne villet lokke denne skønhed til sig ved en trolddom, lyset der spillede på Luciles hår og pande, hendes klare blik, det bløde omrids af hendes skulder og barm, hendes legemes bølgende linjer, hendes vuggende gang, den naturlige, lette ynde, der ledsagede hver af hendes bevægelser, han havde gerne villet bemægtige sig alt dette for at skabe et luftigt væsen af det, let som et åndepust og flygtigt som en illusion – et syn, som han kunne se snige sig ind om natten som en tåge og indånde i luften som en duft, der kunne komme på hans bud og forsvinde sporløst, når hans øjne og ønsker havde mættet sig med det. Vistnok ønskede han sit åndsfoster så meget legeme, at han kunne berøre det og trykke det i sine arme, det måtte have knæ, han kunne hvile sit hoved på, hænder der kunne kærtegne hans ansigt; men han fordrede af det det forunderligt tågede, som tingene kun har i drømme. Han fordrede også, at det skulle have sanser, at det skulle skælve under hans kærtegn, at det skulle være i stand til at elske, men som en slavinde elsker sin herre eller blomsterne solen uden at vide hvorfor, i en blind, ubevidst rus … Mens han fremkaldte dette syn, kom han af og til tilbage til virkeligheden,

han sagde med sorg til sig selv, at Lucile besad noget andet end sin skønhed, hun havde et hjerte, som han ingen brug havde for, og hvis hengivenhed måtte genere, en sund sans, hvis beregninger han havde mistanke til, en vilje, der foruroligede ham og erindringer, der forstemte ham. Hun havde kendt livet, haft en fortid, hun var alt for virkelig, havde den fejl at eksistere alt for meget. Hans drømmes Lucile var kun det første træk til en næppe udkastet skitse, en frembrydende morgenrøde, begyndelsen til et endnu ubegyndt liv; men hvor man allerede aner en fremtids stumme nærværelse.

Mørket var blevet tættere om ham, og i dette mørke så Didier lange, flagrende hår med gyldent skær om et par lysende tindinger og store svømmende øjne, der betragtede ham med uendelig blidhed. Underansigtet var som ufuldført, og legemets omrids anedes kun ved en flygtende linje, der tabte sig i mørket. Didier sank næsten sammen under dette blik, idet han indsugede det med vellyst. Derpå vågnede han med Luciles navn på læben, og straks forsvandt synet, den virkelige Lucile viste sig for ham og sagde: "Min skønhed og jeg forlader ikke hinanden, der er en kvinde i mig, der vil elskes," hvortil Didier svarede: "Umuligt," og han gav sig atter til at drømme.

På samme tid spadserede fru d'Azado alene på sin terrasse, hun drømte ligeledes. "Det er besynderligt," sagde hun, "så længe jeg havde troet ham ganske anderledes end han var, så længe jeg troede ham i stand til at skænke lykke, følte jeg kun venskab for ham, ved at opdage hans fejl vågnede først min kærlighed. Han sagde mig for første gang et hårdt ord, og jeg følte, at jeg var hans." – Og Lucile tænkte på alt, hvad hun ville gøre for sin patient, hvis han blot samtykkede i at lade sig

behandle; ville det imidlertid ikke være en lykke at lide for ham og ved ham? "Hvor han dog har behandlet mig i dag," tænkte hun, "skulle han være skinsyg på min fortid?" Denne tanke fik hendes hjerte til at svulme af fortrøstning og hendes kind til at gløde.

Det må indrømmes, at de to havde forskellige måder at elske på.

Hun gik ind i dagligstuen og fandt fru Bréhanne halvt indslumret i sin lænestol. "Hvad tanker du på?" spurgte hun hende.

"Jeg drømte så dejligt," svarede fru Bréhanne og gned sine øjne. "Du ægtede din smukke Dunois," (således kaldte hun Didier) "og vi tog alle tre til Paris."

"Hvilket vanvid!" sagde Lucile smilende og satte sig hen til klaveret, som hun ikke havde rørt i et par år.

7

Den næste eftermiddag vandrede Didier til Nåleklippen. Ved foden af det stenopfyldte jordsmon, der danner dens fodstykke, hæver sig en høj, som han satte sig på med albuerne støttede på sine knæ og hånden under kinden. Hans blik strejfede hen over en af nøddetræer beskygget eng, der skrånede ned mod en afgrund; i det fjerne så han Aygues grønlige vand, hvis rislen dog ikke nåede hans øre, hinsides strømmen et pilekrat og morbærtræer, lidt højere oppe Orangevejen, der løber parallelt med Aygues, højere endnu tre platåner, der dannede en uhyre hvælving af grønt og syntes at rage op over alle omegnens oliventræer. Det var søndag, og klokkerne ringede anden gang til vesper. Didier lyttede til disse klokker, mens han betragtede platanerne og et teglhængt tag, der lå i skygge af dem. Han sad så stille på sin grusbunke, at et firben, der kom ud fra sit hul, satte sig på en stor sten ved siden af ham og vuggede sig fornøjet i solen, lige så uforfærdet gyngede en smuk lille mejse sig på grenene af en hyld, der stod så nær ved ham, at han havde kunnet gribe fuglen med hånden. Det var øjensynligt, at Didier holdt råd med sig selv. Hvad drejede det sig om? Vidste han det også selv? Han søgte at gribe hovedpunktet; men det var spildt ulejlighed, ved en voldsom viljesanstrengelse lykkedes det ham at rive sine øjne bort fra de tre platåner, ved den støj han gjorde, smuttede firbenet tilbage til sit hul, og mejsen fløj bort. Han vendte sig om og betragtede et øjeblik Nåleklippen, der selv syntes at betragte de store, hvide, flygtende skyer, den

så ud, som om den misundte dem deres vinger og følte sig knuget af sin egen vægt.

Endelig rejste Didier sig og begav sig hen mod skovene ved Garde-Grosse, det sædvanlige mål for hans spadsereture; men han havde ikke gået langt, førend der pludselig faldt ham noget ind, han gik tilbage til slottet, steg ned i haven og plukkede et par dejlige, strålende mosroser; derpå vandrede han til byen med roserne i hånden. Da han gik over torvet, stirrede drengene, der spillede klink, på ham, spadseregængerne, der gik under buegangene, standsede for at se på ham, og stamgæsterne i *Café de Commerce* afbrød deres dominopartier for at stirre på ham. Den melankolske, menneskesky Didier de Peyrols gik en søndageftermiddag gennem Nyons med et par roser i hånden. Hvis pludselig en komet havde vist sig over Devès, ville den ikke have tiltrukket sig større opmærksomhed.

Efter at være kommet til den allé, der fører op til "De tre Plataner", stod han et øjeblik rådvild, han var på nippet til at kaste roserne ned i en grøft og gå hjem. Han blev dog ved at gå. Da han kom til gitteret, traf han sin kusine, der sad under en af platanerne, hun fik øje på ham og gik ham straks i møde. Fru d'Azado var en af de kvinder, som ikke se lige godt ud til hver en tid, hendes træk var ikke regelmæssige nok til, at hun altid kunne tage sig ens ud; når hendes sjæl lå i dvale, kunne man tro, at hendes træk manglede harmoni. Men den dag var alt smeltet hen i et skønt hele, og oven i købet havde hun plukket valmuer på en spadseretur om formiddagen og pyntet sit hår med dem. Jeg kender en maler, der først er tilfreds med sine malerier, når det lykkes ham at få sine farver til at blænde øjet. Fru d'Azado havde årsag til at være tilfreds med sig selv,

valmuernes stærke røde farve fik hendes gyldne hår, klare pande, gulgrå øjne, de fine nuancer i hendes teint og hendes hvide hals til at gøre et blændende indtryk. Didier blev slået af hendes skønhed, han følte sig ligesom betaget af den. Han rakte hende roserne. – "Jeg havde tænkt," sagde han, "at de ville gøre god virkning i Deres hår, nu ser jeg, at de kommer for sent."

"Giv mig dem alligevel," svarede hun smilende, "vi skal nok finde en plads til dem," og med disse ord ville hun tage valmuerne af for at erstatte dem med roserne; men han forhindrede hende i det. "Tag Dem vel i agt for at forandre noget på Deres mesterværk."

De gik frem og tilbage på terrassen, mens de passiarede om ligegyldige ting. Talen gik i stå, begge var beskæftigede med sig selv, de følte, at der skulle foregå noget, at der lå en begivenhed i luften.

Det var en henrivende dejlig aften. Himlen var dækket af orangefarvede skyer, gennemfurede af smaragdgrønne striber, hinsides Nyons glødede klipperne ved Devès som purpur, Aygues flød ved udløbet af dalen mørk og kruset som et moirébånd; ved en bøjning af højene faldt pludselig den nedgående sol på bølgerne og fik dem til at flamme som gnister. Olivenskovene, der omgav "De tre Plataner", belystes af lange solstriber, de lavere liggende dele lå allerede indhyllede i skumring, men aftegnede deres mørke stammer og løv mod de højere liggende endnu belyste partier.

Høet var nylig slået, og luften var opfyldt af en stærk lavendelduft. Luciles skønhed, himlens og skovenes pragt, alt

forenede sig, Didier følte sit hoved svimle, jeg ved derimod ikke, hvad der foregik i hans hjerte.

Da de havde nået buksbomhækken, satte fru d'Azado sig på en bank, Didier tog plads ved siden af hende, og øjeblikket derefter uden egentlig selv at vide, hvad han gjorde, lå han på knæ for hende. Med en bevæget, næsten urolig stemme bad hun ham om at rejse sig, han syntes ikke at høre hende, hun betragtede ham stift og søgte at læse i hans øjne. I dette øjeblik var han det lykkeligste menneske under solen, han flød hen i ekstase, hans ønsker var opfyldt; det drømte syn lå næsten i hans arme – ingen kvinde, men et beundringsværdigt fantom, en guddommelig åbenbaring. Pludselig omslyngede han sylfidens hoved med begge hænder, drog hende hen imod sig og trykkede et fyrigt kys på hendes læber. Valmuerne afbladedes og faldt til jorden. I samme øjeblik hørtes en vogns rullen, fru Bréhanne kom hjem fra en tur. Didier rejste sig i en fart og flygtede bort gennem køkkenhaven, forvirret som en tyv, der gribes på fersk gerning. Fru d'Azado så ham flygte bort, heldigvis vendte hun sig ikke om efter ham, ellers ville hun være blevet forskrækket over den pludselige forvandling, der var foregået i hans ansigt.

Didier flygtede bort forvirret som en tyv, men som en tyv, der har opbrudt et pengeskab og fundet det tomt. Dette kys, der ville have opildnet enhver anden end ham, havde fuldstændigt isnet ham, hans rus var flygtet bort som ved en trolddom, og hans illusioner var afbladet som valmuerne. Dette skæbnesvangre kys havde på en vis måde ladet ham føle vellystens ubønhørlige skranker, hans fantasi havde ved dette kys på forhånd nydt al kærlighedens lyst, han havde tømt den til

bunds og vågnede op med et sæt. Rask til at give sig hen, men endnu raskere til at rive sig løs, var Didier en uskyldig, en ærlig Don Juan. Han havde i sit liv næsten slag i slag haft tre kærlighedseventyr, og han havde lovet sig selv, at det skulle blive ved det, tre gange havde han troet at hengive sig for stedse, og hans illusion havde ikke varet en uge ud. For ti år siden havde han for første gang knælet for en kvindes fod, hvad der var fulgt efter, havde stået uendelig dybt under hans drømme; da han vågnede den næste dag, havde han savnet sine ønsker og ringeagtet sin lykke.

Han vendte tilbage med sænket hoved og dybt nedslagne øjne, meget misfornøjet med sig selv. Hvad hjalp hans erfaringer og refleksioner? Hans stolte kløgt havde svigtet ham, han var blevet narret af sin fantasi og var gået lige lukt i den fælde, den havde stillet ham. Hvornår skulle han lære at vogte sig for dens snarer? Og hvor meget kunne han stole på den ringeagt for alt, hvad han var så stolt af? Han beklagede bittert ikke at have fulgt sin første indskydelse, hvorfor var han ikke strejfet om i skovene, hvorfor var han steget ned af sit bjerg? Én gang til havde han gjort forsøg på at leve, og én gang til havde han måttet sande sit hjertes uhelbredelige afmagt. Disse roser, disse valmuer, hvilket afsind! På kanten af vejen opdagede han en pralende valmue, der prangede på sin stilk, idet han gik forbi, knuste han den med foden.

Men han var ikke blot bedrøvet, hans samvittighed gjorde ham alvorlige bebrejdelser, han kunne ikke uden nag tænke på sin kusine og den besynderlige rolle, han lod hende spille. Så det ikke ud, som om hans adfærd mod hende havde været beregnet på at anstille et eksperiment? Hun fortjente sikkert

bedre. Hvorledes skulle han retfærdiggøre sig for hende, hvorledes forklare sig for hende?

Da han kom til Guard, var han så lang i ansigtet og så nedslået, at den gamle Marion, der så ham komme hjem, studsede over det. "Hvad er der hændet herren?" tænkte hun. "Han ligner en jæger, der kommer tomhændet hjem." – Han spiste i en fart og spærrede sig inde i sit værelse, hvor han tilbragte natten med at gå frem og tilbage som en bjørn i et bur. Af og til sagde han til sig selv, at det var en æressag, at når man havde gjort en dumhed, måtte man også lide under dens følger og bære straffen for den, han mindedes sin faders yndlingsordsprog, at "når man har sagt A, må man også sige B" og gøre gode miner til slet spil, det var kun hans pligt at resignere og opofre sig med anstand; men et øjeblik derefter følte han sit hjerte gøre modstand mod denne lavine af smukke ræsonnementer, hans uovervindelige aversion for ægteskabet vågnede stærkere end nogensinde, han sagde til sig selv, at en så heroisk handling oversteg hans mod. Ville han ikke gøre sin fejl større ved at søge at råde bod på den? Han vidste sig ude af stand til at betvinge sit sind og skjule sin fordom. Hvad kunne han love fru d'Azado? Ville hun gifte sig med ham, når hun lærte hans virkelige følelser at kende? Ville hun modtage en udsoning, der ville gøre dem begge ulykkelige for hele livet? Hun troede sig elsket, hun måtte hurtigt bringes ud af sin vildfarelse! En fuldkommen oprigtighed! – det skyldte han hende, og det skyldte han sig selv.

Da morgenen gryede, tog han en pen og skrev i ét åndedrag fem-seks breve til sin kusine, det fornuftigste og eneste, han sendte hende, lød således:

"Kære Lucile,
Deres skønhed har forledet mig til en afsindig handling. Det er ikke afsindigt at beundre Dem; men beundringen overskrider sine grænser, når den antager en holdning og et sprog, der kun sømmer sig for kærligheden. Hvad har De at gøre med mine knæfald og ekstaser? Mere end nogen anden kvinde fortjener De at elskes, jeg misunder med bitterhed mod mig selv det menneske, der vil kunne forstå Dem og hengive sig til Dem, hans lykke er sikker. Jeg er steget ned i mit hjerte, dette ulykkelige hjerte er i lige høj grad ude af stand til at nyde som til at skænke lykke, det frygter enhver forbindelse som en trældom, det ejer golde pletter, som selv Deres skønhed ikke ville kunne gøre frugtbare. Jeg er kun en stakkels afsindig, tilgiv mig, jeg lider så meget, så meget, at jeg kan fortjene Deres overbærenhed, gid De snart måtte kunne skaffe mig en lejlighed til at bevise Dem mit inderlige og ærbødige venskab!"

Da man bragte hende denne billet, sad fru d'Azado i den buksbomgang, hvor hun havde set Didier knæle for sig. Hun holdt det bind af Shakespeare i hånden, som han havde lånt hende, men hun var slet ikke oplagt til at læse. Hun genså i tankerne gårsdagens begivenheder, hun vidste ikke, hvad hun skulle tro, snart håbede hun, snart frygtede hun, denne svævende magnet vidste ikke, mod hvilken pol den skulle vende sig. Hun tog brevet, genkendte skriften og lukkede sig inde i sit værelse for at læse det. Hun tøvede et øjeblik, før hun brød seglet, efter at have læst det blev hun meget bleg, og hendes

læber dirrede. – "Jeg troede dog at kende ulykken," sagde hun halvt sagte. "Jeg tog fejl, nu er den der først." Hun aftørrede sine tårer. "Hvor jeg dog var afsindig," sagde hun.

Man underrettede hende om, at en arbejder ønskede at tale med hende. Hun aftørrede sine øjne og gik ud på terrassen. Hun hørte opmærksomt på arbejderens spørgsmål og svarede ham med fuldkommen åndsnærværelse, kun var hendes stemme noget usikker, og hun standsede et par gange for at trække vejret. Da hun havde sagt alt, gik hun ind igen i huset; idet hun gik gennem dagligstuen, kastede hun et blik hen på klaveret, det eneste vidne til hendes afsindige forhåbninger, dette blik syntes at bede om tavshed. Hun gik op igen i sit værelse, satte sig hen ved bordet, skjulte et øjeblik sit hoved mellem sine hænder, og derpå skrev hun følgende svar:

> "Jeg vil ikke tilgive Dem, fætter, men jeg vil søge at glemme. De har sagt mig, at kvinden forstår at beherske sine erindringer. De forsikrer mig om, at De stadig vil blive mig en hensynsfuld ven, jeg håber, at det er en forbindelse, De kan indgå uden at regne den for nogen trældom. Kun på denne betingelse vil jeg kunne gense Dem med fornøjelse. Ja, De har været afsindig. Gud være lovet, De er det ikke mere. Jeg lover Dem, at jeg for fremtiden ikke skal sætte valmuer i mit hår, men flet mig endelig ingen ligkrans af nælder, forglemmigej og rosmarin. Hr. Hamlet! jeg er ingen Ofelia."

8

Samme dag næsten på samme tid gik hr. Patru over broen ved Aygues og vandrede op ad stien til Guard. Han bar i anledning af det vigtige ærinde sin stadsdragt og havde sit søndagsansigt på, i dag var han embedsmand fra top til tå; det var ikke alexandrinernes digter, der ledte efter et rim eller den muntre gæst, der går til en gallamiddag og allerede i tankerne glæder sig til den duftende agerhøne, nej det var praktikeren, familiers anbetroede ven, lovens vogter, der begav sig til en klient for at forhandle en vigtig sag med ham. Trods sin alvorlige mine hengav han sig dog undervejs til nogle små humoristiske refleksioner, der øjensynligt morede ham. "Hvad vil den unge mand sige til det?" tænkte han. "Hvad mine vil han gøre til den efterretning, jeg bringer ham? Jeg formoder, at det vil blive et hårdt stød for hans dovenskab, jeg synes allerede at se ham springe op fra stolen, som om en raket var faret mellem benene på ham. Han tror at kunne beherske sine sindsbevægelser. Det skal vi dog få at se."

Efter at have skrevet til sin kusine, havde Didier kastet sig på sin seng, Marion bankede sagte på døren for at underrette ham om, at hr. Patru ønskede at tale med ham. Han stod straks op, tog sin slåbrok på og gik ind i sit arbejdsværelse, hvor notaren ventede ham. Af hans højtidelige mine gættede han straks, at nu var endelig den time slået, da han skulle få hemmeligheden at vide, og efter at have budt ham en lænestol sagde han: "Tal, jeg er lutter øren."

"Jeg underrettede Dem for et par måneder siden om," begyndte notaren, "at jeg havde en vigtig meddelelse at gøre Dem; men at jeg endnu manglede nogle oplysninger. – Jeg har nu fået dem og er kommet i dag for at ..."

"Blot De ikke kommer for sent," afbrød Didier ham.

"Hvad mener De med det?" spurgte notaren forbavset.

"Jeg mener, at hvad der endnu i går var muligt, ikke er det længere i dag. Når De får mine indvendinger at høre ..."

"Nu tror jeg at forstå Dem," afbrød hr. Patru ham. "De tager fejl, min kære ven. Jeg ville vistnok med stor glæde se Dem ægte Deres kusine, det har De vel nok lagt mærke til. Ypperlig affære for Dem, måske lidt mindre god for hende! Jeg ved ikke, om dette ægteskab længere er muligt, men det er slet ikke det, sagen drejer sig om. Jeg er kommet for at indfri et løfte, jeg havde givet Deres fader dagen før hans død og meddele Dem noget, det måske vil forundre Dem at høre: De har en broder."

Didier gjorde ikke det sæt, som notaren havde ventet, men han blev grebet af en meget stærk bevægelse, som han ikke kunne dølge. Han havde en broder. Af alle de meddelelser, hr. Patru havde kunnet bringe ham, var denne den ejendommeligste, den han mindst havde ventet.

Notaren tog sine briller af, pudsede glassene med sit lommetørklæde, satte dem igen på næsen, purrede op i håret, rømmede sig og sagde endelig:

"Det gør mig ondt, mit kære barn, at måtte meddele Dem, at Deres fader således havde smagt af den forbudne frugt, men enhver synd kan tilgives, derfor ville jeg også undlade at opfylde min pligt, hvis jeg ikke anførte følgende formildende omstændighed: Deres moder var døden nær, da hun bragte

Dem til verden, og lægen erklærede, at hun ikke ville kunne overleve noget andet svangerskab."

"De behøver ikke at retfærdiggøre min fader," afbrød Didier noget barsk.

Hr. Patru bukkede. – "Sagen forholder sig således. De var fire år gammel, da en destillatør i Bordeaux, der smigrede sig med at have opfundet en ny metode, ønskede at omdanne sin fabrik. Han havde hørt Deres fader omtale som et mønster på pengeforstrækkere. – De ved jo selv, og hvem skulle vel vide det bedre end De, hvor hurtigt man kunne få ham til at interessere sig for et industrielt foretagende af hvad slags det så var, forudsat at det lededes godt, og man tilbød ham garantier – det var det eneste, han holdt af at sætte sine penge i."

"For Guds skyld, hvornår bliver De færdig med den sætning?" udbrød Didier.

"Lidt tålmodighed!" vedblev den ufølsomme notar. "Skønt Deres fader fra begyndelsen af kun havde ringe tiltro til den forretning, man foreslog ham, (De ved jo nok, hvilken fin næse han havde) ville han dog med egne øjne erkyndige sig om, hvad den var værd. Han nærede en art platonisk kærlighed til forretninger og benyttede enhver lejlighed til at røre sine ben. Han rejste da til Bordeaux, hvor han kun tænkte at blive en uge; men forhandlingerne trak i langdrag; da han ikke ville indlade sig med destillatøren, gjorde man ham andre forslag, de mødte op i række; når en kapitalist kommer et sted hen, opsnuser projektmagerne snart hans bolig. Honning trækker fluer. Deres fader var ikke den mand, der afviste en lommeprokurator, en charlatan eller en snyltegæst, før han havde hørt dem. Han mente, at den vise stadig høster stof til belæring mellem dårer.

Alt dette var grund til, at han forlængede sit ophold i Bordeaux langt over den tid, han havde ventet. I sine ledige øjeblikke havde han i det samme hus, hvor han boede, opdaget en ung sypige ved navn Justine Dépret. Jeg ved ikke, hvorledes bekendtskabet stiftedes; men vist er det, at hun efter ni måneders forløb bragte en net lille dreng til verden, der blev kaldt Prosper for at besværge den uheldige stjerne, han syntes at være blevet født under. – Og således er det gået til, min kære Didier, at De har en broder, hvis sag jeg i dag er kaldet til at forsvare for Deres domstol."

Og derpå bøjede hr. Patru hovedet og gjorde en lang pause, under hvilken han stirrede stift ned på gulvet, som om han ledte efter en knappenål.

"De er et forfærdeligt menneske," mumlede Didier utålmodigt, idet han kastede sig frem og tilbage i sin lænestol. "De bruger hundrede ord, hvor De kun behøver at bruge ét og ét, hvor der behøves hundrede."

"Jeg fortsætter min fortælling," sagde hr. Patru, der hemmeligt godtede sig over Didiers nervøse angst. Han bar sig ad som en læge, der søger ved eksperimenter at konstatere den grad af følsomhed, som en lamslået endnu har til overs. – "Nå," tænkte han, "den unge mand er da ikke så stålsat ligegyldig, som man skulle tro." – "Da Deres fader forlod Bordeaux," vedblev han, "havde Justine været frugtsommelig i fire måneder. Han opførte sig, kan De nok tænke, som en mand af ære. Under svangerskabet sikrede han hende ophold i et hus, hvor man var vant til at modtage den slags patienter, han lovede aldrig at forlade hende, at give hende tolv hundrede francs årligt, og at han engang i tiden ville skaffe sit barn en

livsstilling. Derpå pakkede han sammen og forsvandt som et lyn. Det var i rette tid. En købmand i Marseille, som han havde forstrakt med penge, var forlegen og kaldte ham til hjælp, på samme tid meddelte Marion ham, at Deres moder var blevet alvorligt syg. Han ilede til Nyons, derfra til Marseille, og i flere måneder var han meget optaget. Marseille, Nyons, en debitor der måtte understøttes. – Han fik ikke synderlig tid til at tænke på Justine. Imidlertid udførte pigebarnet i smug en plan, som hun vel vogtede sig for at meddele Deres fader; hun holdt ikke videre af sin rolle som jomfruelig moder og fandt på en udvej. Hun havde en fætter ved navn Pierre Pochon, der var skærsliber. Hun gik hen til ham og fortalte ham sit eventyr fra ende til anden – om Deres fader, hendes svangerskab og den årlige sum penge. Dette sidste punkt forekom skærsliberen, som jeg just ikke vil udgive for nogen oldtidsromer, det interessanteste. Han lod sig ikke bede længe, men samtykkede snart i at gå for barnefader, han ægtede Justine hurtigst muligt og vedkendte sig Prosper i selve ægteskabskontrakten. Imidlertid vendte Deres fader lettet fra sine bekymringer tilbage til Bordeaux, hvor han erfarer, at hans barn er blevet Pierre Pochons legitime søn. Stor hjertesorg for ham! Hvad skulle han gøre? Bestride erkendelsen kunne der ikke være tale om, det simpleste var at blive opbragt, og det undlod han heller ikke. Pochon gjorde sig vigtig, det var en af de fyre, der under sig selv den fornøjelse at tigge med frækhed. Han forestillede Deres fader nok så stolt den store tjeneste, han havde bevist ham og gik herfra over til at påstå, at tolv hundrede francs var en lumpen betaling for hans heltemod. Hr. de Peyrols bebrejdede ham i stærke udtryk hans frækhed. Justine græd, kvindetårer er krokodilletårer. Ved det

løfte, man gav ham, at Prosper skulle få en opdragelse som en prins, blev Deres fader rørt og forøgede summen med otte hundrede francs årligt. Han rejste med tungt hjerte, ikke fordi han brød sig om Justine, han havde kun næret en dødfødt kaprice for hende, virkelige forretningsmænds amouretter varer kun kort, de opholder sig sjældent ved den slags bagateller, men til gengæld brød han sig meget om sit barn, der nu ikke længere var hans. Imidlertid efter nogle dages forløb, – Deres fader har befalet mig, min kære ven, at fortælle Dem alt uden at skjule eller besmykke noget; for at hædre hans minde behøver De da ikke at tro, at han var en helgen. Hvem af os er fuldkommen? Der fandtes to mennesker i ham: forretnings- og følelsesmennesket. Han blev rørt, når han havde tid til det, han havde ligefrem bestemte tider i så henseende, og hans hjerte betalte ufravigeligt til forfaldstiderne, aldrig før ..."

"Hvilken mængde unyttige ord!" udbrød Didier, idet han utålmodigt fo'r med hånden over panden.

"De er vanskelig at tilfredsstille," vedblev hr. Patru roligt. "Snart siger jeg for meget og snart for lidt. Jeg ville forklare Dem, hvorfor Deres fader så hurtigt trøstede sig over sin sorg. Uheldigvis fik Deres moder efter nogen tids forløb nys om det skete. Af hvem fik hun det at vide? Jeg har Pochon mistænkt. Hun stillede Deres fader nogle spørgsmål, ved det første ord tilstod denne, der var oprigtigheden selv, alt. Hendes engleblidhed fornægtede sig heller ikke ved denne lejlighed; men der var dog lidt af kvinden til overs i englen, hun tilgav kun på den betingelse, at pengene, der betaltes i terminerne, forandredes til en sum én gang for alle. Hendes følelser som hustru og moder bragte hende til at ønske det sidste bånd, der

bandt Deres fader til hans uægte barn, brudt. Dette var netop også Pochons ønske, som han havde tilskrevet Deres fader om, det krænkede hans stolthed at modtage en årlig understøttelse, han længtes efter at befri sig for det, for atter at hæve sig i sin egen agtelse. På samme tid nærede han et ønske om at skaffe sig penge til at etablere en urtekramhandel for, det var nu hans drøm. Hans stolthed tillod ham ikke at høre tale om en årlig hjælp, han tragtede efter en kapital, det var nu hans måde at have æresfølelse på. Deres fader gik ind på hans forlangende uden at gøre nogen vanskelighed. Nødvendigheden af to gange om året på bestemte tider at tænke på Pochon begyndte at blive ham besværlig. Pochon plagede ham, forvoldte ham mareridt, han misundte de lykkelige mennesker, som heldige omstændigheder fritog for at tænke på en Pochon. Han gjorde mig til sin fortrolige og rådførte sig med mig. Jeg rådede ham at give barnet kapitalen og forældrene renten, men han svarede mig, at Pochon ikke ville have det således, at han var træt af idelig at plages af den karls breve, og at han for hver pris ville have en ende på den sag. Kort sagt, jeg så, at han var led og ked af Pochon, og jeg gjorde derfor heller ingen flere indvendinger.

I de tre à fire påfølgende år havde han ikke tid til at angre sin svaghed, det var de mest optagne år af hans liv, for det var dengang han indgik de to interessentskaber, der fordoblede hans formue. Hvilken virksomhed, hvilken spænding! Han kom ikke ud af syvmilestøvlerne i al den tid; stadig på vej og sti fløj han fra Marseille til Colmar, standsede et øjeblik i Nyons for at omfavne sin familie og var frisk som en fisk midt i denne malstrøm af forretninger; stadig havde han hovedet fuldt af planer, han dampede som en stor tekedel og svedte formelig

forhåbninger ud af alle porer; men munter og tilfreds var han, ønskede alle skabninger vel og priste af ganske hjerte den store ubekendte, der opfandt rejselivet. Aldrig havde han brugt sine ben så meget; præsten i Nyons havde givet ham tilnavnet Spiralmanden. Da døde Deres moder. Han begræd hende med hede tårer, indespærrede sig en hel måned i sit hjem, uden at man engang kunne få ham til at gå sig en tur i haven, og i denne periode kom han til at tænke på Prosper. Han vidste, at Pochon ikke længere var i Bordeaux, denne skikkelige mand havde været så heldig at skjule sin lykke for alle sine venner og bekendte; så længe som han havde hævet sine rentepenge, havde han vedblevet at lade hjulet gå og stoppet sine dalere ned i uldstrømper; men da han var kommet i besiddelse af en kapital, havde han af frygt for sladder valgt Angoulême til skueplads for sin ny virksomhed som urtekræmmer. Deres fader tog til Angoulême. Han fik et glimt at se af Prosper, der forekom ham at være den nydeligste rolling af verden. Pochon kom til, som sædvanlig var hans første tanke at strække hånden frem, han begyndte altid således, hver har jo sin yndlingsmaner. Som De vel nok kan tænke, fik han et bestemt afslag; men så lod fyren som om han troede, at Deres fader kom for Justines skyld, han draperede sig i sin toga og befalede ham at forlade hans hus og aldrig mere at sætte sine ben der, han ville kun modtage hans dalere. Denne gang svor hr. De Peyrols på at begrave Pochon i den dybeste forglemmelse.

Men nogle år senere mødte han en skønne dag, jeg ved ikke hvor, en pusling, der lignede Prosper. Kastanjebrunt hår og grå øjne. Nyt omslag i vejret! Den næste dag ingen forretninger mere, han vågnede med faderfølelse til op over begge øren med

et brændende ønske om at gense sit barn og en dyb overbevisning om, at hele hans øvrige livs lykke afhang af det. Til trods for de ærgrelser han forud anede, tog han dog til Angoulême; men der var ingen Pochon, han forhørte sig, men der var ingen, der vidste anden besked, end at de efter kun at have gjort middelmådige affærer havde realiseret deres forretning og var taget bort for at gøre deres lykke andetsteds. Hvorledes skulle man komme på sporet af dem? Hr. de Peyrols prøvede og begav sig til Bordeaux; men han opgav det snart, og i tolv år bragte hans to interessentskaber og hans legitime søn ham til at glemme den anden fuldstændig. De ved jo, hvor højt han elskede Dem. – Men hvor vi dog er slaver af vore erindringer; de går og komme efter eget tykke. En aften for otte måneder siden lod hr. de Peyrols mig kalde i hast, jeg ilede hen til ham og fandt ham i en meget betænkelig tilstand. Han havde holdt sengen i tre dage og havde for første gang følt, at hans sygdom var alvorlig, han var blevet urolig, og to minder, to billeder, som han længe havde holdt tilbage, var med voldsomhed dukket frem i hans hoved, disse to fantomer var Pochon og Prosper, hvad havde hin gjort af denne? Han spurgte sig selv med angst, om hans barn måske var blevet et uhæderligt menneske. Denne uvished pinte og plagede ham, han kunne ikke rumme nogen anden tanke i sit hoved, hans samvittighed var bytte for en slags afsind, han talte vildt. Han rettede med skingrende stemme de heftigste bebrejdelser mod sig selv, man skulle tro, at hele hans så hæderligt udfyldte og så nyttigt beskæftigede liv indskrænkede sig til en eneste ting: at have forladt et uægte barn. Det lykkedes mig kun at berolige ham ved edeligt at forpligte mig til at gøre alle mulige

anstrengelser for at genfinde Prosper. – 'Jeg stoler på Dem, min gamle ven,' sagde han til mig, 'De behøver kun at ville, og jeg anser Prosper for genfundet.' – Men hvad der beroligede ham meget mere, var det løfte, jeg gav ham, om at tale Deres halvbroders sag for Dem. Han udbrød, idet han omfavnede mig: 'Didier er ædelmodig, han vil gøre min fejl god igen.' Og derpå lod han sig bringe pen og blæk, samlede de kræfter, han havde tilbage og skrev med rystende hånd følgende billet: 'Min kære Didier, din fader beder dig døende om en tjeneste, du har en broder, Patru vil fortælle dig resten. Jeg foreskriver dig ikke noget, du skal kun rådføre dig med dit gode hjerte og din forstand. Mit barn, jeg holder mig til dig, du vil gøre alt muligt for at bøde på din faders brødefulde letsindighed.'

Da han havde skrevet disse linjer, så han ud som et andet menneske, hans slappe træk frembød et udtryk af ro, som jeg syntes varslede godt. 'De har frelst mig,' sagde han til mig, 'dør jeg nu, så dør jeg rolig, men jeg vil ikke dø. Ak, fireogtyve timer derefter havde han ophørt at leve."

Efter at hr. Patru havde fuldendt sin fortælling, sad Didier nogle minutter fordybet i tanker, derpå sagde han: "Hvorfor har min fader ikke præciseret sine bestemmelser angående sin naturlige søn? Kunne han tvivle på min gode vilje til at udføre alle de bestemmelser, som han kunne have gjort til gunst for ham?"

"Min kære ven!" tog advokaten til orde: "Deres fader havde, om jeg så må udtrykke mig, en overordentlig juridisk måde at betragte alt på, han holdt sig ikke blot til lovens bogstav, men også til dens ånd; nu kendte han bemeldte lovs strenghed mod uægte børn, han vidste, at den kun tilstår dem

alimentationsbidrag, men hvis Prosper kun kunne kræve dette, hvad havde han så at fordre? Deres fader vidste også, at loven uigenkaldeligt afviser enhver anerkendelse af en bastard, og at kassationsretten har bekræftet flere udsagn af kongelige domstole, der annullerer legater, der gives slige børn, fordi disponenten i selve gavebrevet erklærer sig for fader. Sådan ræsonnerede hr. de Peyrols. 'Jeg kender ikke Prosper Pochon, alt, hvad jeg ved om ham, er at han er min søn, altså vil hver disposition, jeg gør til gunst for ham som sådan …'"

"Jeg har læst Marcadé og Temolombe [Note 4)]," afbrød Didier ham utålmodigt. "Kære hr. Patru, fat Dem for Himlens skyld lidt kortere!"

"Så lader vi da det generelle fare og holder os blot til det specielle," vedblev notaren. "Deres fader ønskede fuldstændigt at respektere Deres fri vilje. De ser, at han i sit brev holder sig til Dem, han mente, at De var ikke forpligtet til noget, og at alt, hvad De ville gøre, måtte ske af kærlighed til ham. Det var nu hans synspunkt, og hans opfattelse forekommer mig at være den ene rette. Og forresten – det er da hovedsagen, – vidste han jo slet ikke, om det var Deres gavmildhed, Prosper trængte til, kunne det ikke lige så godt være, at han behøvede en mentor, der kunne støtte, opmuntre, lede ham, og være ham en oprigtig ven?"

Didier trak lidt på skuldrene. "De tanker også på alt, hr. Patru; men De siger mig siet ikke, hvor min broder opholder sig, hvad han tager sig for, og hvad De ved om ham."

"Deres utålmodighed gør mig ganske forstyrret i hovedet. Nå, De er undskyldt, jeg forstår det jo nok, overraskelsen, sindsbevægelsen. Hvor Deres broder opholder sig, hvad han

tager sig for, ja det har jeg da endelig fået at vide; men det har kostet anstrengelse nok, og jeg har klattet dygtig meget papir til. Ved to af mine kollegers forekommenhed, en i Bordeaux og en i Paris, er det lykkedes mig at opspore fuglen. Jeg har medbragt denne korrespondance, som De kan gennempløje, når De får tid, imidlertid er dens hovedindhold følgende: Hr. og fru Pochon flyttede til Paris og åbnede en butik i Batignolles, hvor de begge to døde af kolera. Deres søn kalder sig ikke Prosper Pochon, men Prosper Randoce, det er hans litterære navn, for han er en slags skribent. Han har leveret dagsnyheder til en lille avis, han er forfatter til et par udpebne vaudeviller, to fæle nederlag, som De må se at trøste ham for, og til et bind digte ved navn *Sjælens Flammer*, der ingen afsætning har, det lader til, at han helst burde have ladet være at tænde de flammer. Desuden må fyren have en ypperlig appetit, på to år har han opspist sin arv og har været i Clichy [Note 5)]. Hvorledes er han sluppet ud? Det er hans hemmelighed. De må gætte det alt sammen, jeg tilstår, at disse oplysninger ikke er videre behagelige; men heldigvis taber De vel ikke modet for så lidt. – Og forresten, hvad ved man," tilføjede han småleende, idet han rejste sig, "måske er Prosper Randoce et menneske med hjerte, og i så tilfælde vil hans venskab kunne forsøde Deres liv, måske er han en genial mand, der kun mangler at blive ledet ind på rette vej. De vil ruge dette æg ud, og litteraturen vil måske skylde Dem et eller andet udødeligt mesterværk, som uden Dem aldrig ville være kommet ud af ægget."

"Blot det ikke bliver et vindæg," sagde Didier kort. "Jeg har en pligt at opfylde, og jeg vil opfylde den, det er det hele."

Med disse ord fulgte han hr. Patru ud til hovedindgangen. Der vendte notaren sig om, så ham næsten rørt ind i øjet og sagde: "Hvis De nogensinde skulle trænge til et råd, så har De mig."

"Det behøver De ikke at sige mig, De allerutåleligste af alle notarer!" svarede Didier og trykkede hans hænder.

Derpå gik han op igen og lukkede sig inde i sit værelse. Det er ikke underligt, at han brugte nogen tid til at fatte sig efter sin forbløffelse. Denne Prosper Randoce, der viste sig som en komet på hans livs horisont, foruroligede ham en del. Hvorfor havde man ikke forlangt, at han skulle dele sin formue med ham? Det ville snart have været gjort, men at rejse for at opsøge ham, udspørge ham, studere ham, skrifte ham og blande sig ind i hans sager, i fornødent fald gøre sig til hans mentor. – Hans ladhed gyste blot ved tanken.

I et syngestykke, jeg husker ikke længere hvilket, ser man en person, der på en sørejse er mistænkt for at have taget del i en opstand af mandskabet, og derfor uden videre dømmes til at hænges. Den ulykkelige er søsyg, og da man forkynder ham hans dom, svarer han med ynkelig stemme: "Jeg samtykker i at hænges, når man blot ikke flytter mig af stedet." Men man forlangte jo netop, at Didier skulle flytte sig af stedet. Mens han tænkte på sit eventyr, bragte Marion ham fru d'Azados svar.

"Hr. Patru gør dog aldrig noget i rette tid," sagde han til sig selv i dårligt lune. "Hvorfor har han ikke talt fireogtyve timer tidligere; så havde han da sparet mig en drøj dumhed?"

Note 4: **Marcadé og Temolombe:** To kendte franske retslærde. *Overs.anm.*

Note 5: **Clichy:** Et gældsfængsel i Paris. *Overs.anm.*

9

Det første, Didier gjorde, var at anskaffe sig et eksemplar af "Sjælens Flammer"; førend han indskibede sig til den fjerne egn Prosper Randoce, havde han dog nok lyst til at undersøge landkortet lidt. Så snart som han havde fået det kostbare bind, gav han sig samvittighedsfuldt til at studere det. Det var en ruskomsnusk, en sand ragout af alt muligt. Først kom nogle rent romantiske digte med strålende billeder, pralende hyperboler og gloende farver; man så lige straks, at det var en temmelig kejtet efterligning af en meget stor digter, der imidlertid ikke har meddelt andre noget af sin glimrende begavelse. Som deres herre hældede Alexander den Stores hofmænd hovedet til venstre; men Alexander havde foreløbigt vundet slaget ved Arbela. Denne lyrik var gennemgående kold, unægtelig en betydelig fejl, når talen er om flammer. Imidlertid traf man hist og her et heldigt stænk, en køn tirade, et velklingende vers og et enkelt livligt og gribende billede; man syntes, at nu måtte varmen pludselig komme, man ventede noget; men uheldigvis gav forfatteren sig så til at gøre løjer, han skyndte sig med at spotte sin egen lidenskab og raillerede over sin rørte stemning, han slog hurtigt en kolbøtte og endte med en brander, med ét ord, han slukkede selv sine egne flammer.

Andre digte i samlingen var forsøg i den poetiske juveler- og guldsmedgenre – små bagateller –, som forfatteren søgte at gøre noget ud af, glassager indfattede i tombak. Denne genre passede kun dårligt for ham, hertil udfordres navnlig

formskønhed, men Prosper Randoces stil var fuld af uheldige vendinger, han var ikke skabt til at arbejde som ciselør. Han var lidt mere hjemme i fysiologisk poesi, som samlingen frembød nogle prøver på. Et fragment betitlet "Anatomier" syntes skrevet med en dissektionskniv, den udåndede en stram obduktionsstueluft. Jeg behøver vel ikke at bemærke, at Didier kun lidet yndede poetisk kirurgi, han mente, at fysiologi er et meget nyttigt studium, men at man ikke bør gøre den til muse, han gik ikke ind for at krænge menneskehjertet ud, som man renser en byld med ærmerne smøget op til albuen. Man kan ikke diskutere om smagssager, men som heltinde foretrak han en i luften svævende Iris frem for et lystent fruentimmer. Boileau sagde om sin tids poesi: Lutter forsiringer og udsmykninger. I vore dage kan man ofte sige: Kun blodige indvolde. Det var ikke til at tage fejl af. "Flammerne" var hverken noget mesterværk eller noget genialt arbejde. Den virkelige poesi lader os høre et hjertes banken, når man læste Prosper Randoce fik man kun genklang fra en opstyltet hjerne. Kun sandhed er original, det sande er altid nyt, den, der udtrykker, hvad han selv har følt, bringer et liv, der kun tilhører ham selv, på papiret. For ikke at miste alt håb sagde han til sig selv, at dette bind vers var en debutants første forsøg, der endnu ikke kendte sit kald og famlede om i alle genrer for at opdage, hvad han duede til. Havde han endelig fået det at vide? Det er ikke afgjort, man genkender sig kun i, hvad man elsker, måske elskede han intet. Der gives ånder, der strejfer omkring uden at kunne fæstne sig nogetsteds, der let knytter sig til folk og lige så let river sig løs, ligesom disse omstrejfende hunde, der skifter

herre hver morgen. Den tanke, vi elsker, er vort rette fædreland. Disse omvankende ånder er tankens hjemløse.

Dog var forfatteren til "Flammerne" ingen ubetydelig mand, hans fejl var ikke af en lav natur, han havde talentets fysiske egenskaber, den robuste konstitution og det fyrige temperament, der vel ikke er selve geniet, men som dog geniet ikke kan undvære. En Delacroix og en god skiltemaler har den egenskab tilfælles, at de begge er mennesker med en noget brutal forkærlighed for at give sig i kast med herkulesarbejder. Prosper Randoce holdt formodentlig af at arbejde på samme måde, han var fyrig og af ildfuldt temperament. "Ved idelig at tage fejl," tænkte Didier, "har han måske til sidst fundet vej og brudt med kopien. Han var treogtyve år gammel, da han udgav 'Flammerne'. Han har uden tvivl skrevet noget bedre siden den tid. Det er rigtignok sandt, at begge hans komedier er blevet udpebet; men publikum er ofte uretfærdigt. At udgive et bind vers, når man endnu er aldeles ubekendt, er imidlertid tegn på et godt hjerte, her i verden gives der da mere indbringende spekulationer."

Under disse betragtninger over "Flammerne" belavede Didier sig til at rejse, men det kostede ham rigtignok besvær. Hvad skulle han i Paris? Anstille en undersøgelse og holde et forhør; men på den håndtering forstod han sig kun dårligt. En forhørsdommer må være nysgerrig; men Didier var det mindst nysgerrige af alle mennesker. Og om sin dygtighed til at spille en mentorrolle gjorde han sig slet ingen illusioner, han nægtede sig selv enhver evne til det. For at få magt over andre, må man begynde med at tro på sig selv og med at være overbevist om sin egen betydning; men Didier tvivlede om alt og navnlig på sig

selv. Kort sagt, til at støtte sig i udførelsen af et foretagende, der forekom ham heroisk, havde han kun sin pligtfølelse, og denne følelse nedbryder mere end den opretholder, når den står ganske alene. Man udretter intet godt her i verden uden at føle en hemmelig glæde over at leve og virke. Didier sagde til sig selv, at alle mennesker, der havde gjort store ofre, på forhånd vidste, at de ville have glæde af det, de fulgte en tilbøjelighed i deres natur, de benyttede et talent. Man forlangte, at han skulle interessere sig og opofre sig for en broder, som han ikke kendte, det var at forlange, at han skulle være dyden selv, og dertil manglede han talent. Han havde ingen smag for dette smukke instrument, meget mod sin vilje var han tvunget til at spille på det. Han måtte se at komme ud af det, så godt han kunne; men han svarede ikke for noget og forbandede den usalige destillatør, der i sin tid havde fået hans fader til at rejse til Bordeaux og bragt ham til at gøre Justines bekendtskab. – Vi må jo dog alle leve, havde Prosper kunnet indvende, hvorpå Didier vist ville have svaret: Jeg indser ikke nødvendigheden af det. – Mens han var beskæftiget med at gemme sine papirer og ordne nogle vigtige sager, følte han stundom sine ben vakle under sig; men han betragtede sin faders billede og sagde: "Det må så være."

Han havde bestemt ikke at rejse, før han havde genset sin kusine. En eftermiddag samlede han alt sit mod og begav sig til *De tre Plataner*. Det traf sig så heldigt, at fru d'Azado netop var gået ud, så at fru Bréhanne var ene hjemme. Da han meddelte hende sin nært forestående rejse, trådte hun tre skridt tilbage og udbrød: "Ah! min smukke nevø, De forstår fortrinligt at skjule Deres hensigter. Hvis man skulle tro Dem, var Nyons et

Eldorado og Orangevejen verdens ottende underværk; men jeg har også stadig tænkt, at De kun gjorde nar af os."

"Gud bevare mig for det!" svarede han, "jeg har stadig den samme mening; men jeg er noget vægelsindet. Forleden morgen vågnede jeg med en brændende lyst efter atter at indånde boulevardernes luft. Jeg tørster efter fester, skuespil og fornøjelser. Min fornuft er gået fløjten. Jeg har pakket mine kufferter, og jeg rejser."

Ved ordene fester og fornøjelser spillede fru Bréhannes øjne, hun lignede en stridshest, der lugter krudtet. "Gem mig i en af Deres kufferter," sagde hun, "jeg skal ikke genere Dem, jeg optager kun så lidt plads, jeg skal være meget artig, forsikrer jeg Dem, og så stille som en mus."

"Jeg ville af ganske hjerte bortføre Dem, frue, hvis jeg ikke var angst for at lægge mig ud med min kusine."

"Ak!" udbrød hun, "De minder mig om, at jeg jo står under formynderskab."

Derpå beklagede hun sig bitterligt over sin datters oprørende egoisme, der fordømte hende til at leve som en nonne og uden skrupler pålagde hende at opofre alle sine tilbøjeligheder. – "Beklag mig," sagde hun, "jeg er et ulykkeligt menneske, min datter er rig; men jeg er det ikke, hun misbruger den overlegenhed, hendes formue giver hende, holder sin pung stramt lukket og nøder mig til at føje mig efter hendes vilje. – Hr. Bréhanne har været mageløs hård mod mig, han har intet efterladt mig, det er kun en dårlig belønning for tyve års ubrødelig troskab. Da han døde, ejede jeg kun min medgift. Tre tusind francs i årlig rente kan en dame ikke leve af. Desuden havde hr. Bréhanne afhændet et af mine urørlige godser uden

at stikke pengene i noget andet, han havde misbrugt en stakkels kvindes tillid, der ikke forstod sig på forretningssager; jeg havde kunnet anlægge sag; men jeg veg tilbage for en skandale, der ikke ville have forfærdet Lucile. Hun har prokuratortalent, forstår sig på lovtrækkeri og kan civilretten på fingrene. Jeg havde ikke kraft til at gøre modstand, mit stakkels hoved ville være sprunget; for at lokke mig tilbød hun mig at bo hos sig og sørge for mit underhold, jeg gav efter, jeg er så god; men er man fintfølende, bliver man altid narret. – Min datter behøver ikke meget for at være, hvad hun kalder lykkelig. At lave om på sit hus, gå ud og ind, give ordrer, brodere, beskære sine rosentræer, vande sine bede, forvisse sig om, at en lille blå blomst vil åbne sig i morgen, og en lille gul i overmorgen – det er nok til at udfylde hendes liv. Ah! jeg glemte hendes skabe, at ordne skabe er hendes kæphest. Som ganske lille havde hun allerede en sand mani for skabe, og så holder hun oven i købet en 'Håndbog i det Praktiske Liv'. – Min Gud, hun er fornuftig, gid jeg lignede hende! Hvad nytter det til at have sjæl, fantasi og poesi, når man er fordømt til at ende sine dage på 'De tre Plataner'. Jeg har stadig næret længsler, det er min ulykke."

Og fru Bréhanne talte atter om stjerner, om den blå himmel og om sjælens mysterier, hvad der dog ikke hindrede hende i stadig at komme tilbage til det urørlige gods, som hendes mand havde afhændet uden at give hende erstatning. Stjernerne og godset blandede sig nok så nydeligt sammen i hendes mund. Didier var ikke den mand, der troede hende på ordet, han vidste, hvad tyve års ubrødelig troskab betød i hendes mund, han tænkte, at hr. Bréhanne havde haft gode grunde til at bære

nag til sin kones "længsler", og at Lucile ikke havde fuldstændig uret i at holde sin pung lukket. Ikke desto mindre: hvor ubillige de end var, indtog dog til sidst fru Bréhannes klager ham imod sin kusine. "Efter at have været en gammel forrykt mands sygeplejerske så at gøre sig til en koket moders fangevogterske, det er dog for meget af det gode," sagde Didier til sig selv. I en sådan tilværelse var der en kras realisme, der mishagede ham. At vade om i livets prosa, lad det endda gå, men stikke i det til knæene, hvorledes skulle man med ynde frelse sig ud af en sådan situation? Det var ingen fejl, men en ulykke. Hvad nyttede fru d'Azados øjne og hår hende? Hendes liv og hendes skønhed var i uoverensstemmelse, og Didier tænkte på sådanne illustrerede værker, hvor en dårlig tekst er omgivet af elegante og udsøgte vignetter. Mens han hørte på fru Bréhannes jeremiader, betragtede han forvirret den buxbomgang, hvor han havde troet at knæle for et syn. Syner ejer ikke "Håndbøger i det Praktiske Liv".

Da han skiltes fra fru Bréhanne, ønskede hun ham alverdens fornøjelser og boulevarder, men anbefalede ham ikke at lade sig bedåre af hvirvlen, undertiden at tænke på den stakkels nonne og snart komme tilbage for at trøste hende. Han lovede hende alt, hvad hun ville have og skyndte sig at komme afsted. Skønt han ikke havde sagt ret mange ord, var han dog så forpustet, som om han havde løbet en lang vej. Man bliver stundom stakåndet igennem øret.

Den næste morgen meddelte han Marion sit forsæt og befalede hende at pakke hans kufferter. Den skikkelige kone var nær gået bagover. – "Herre Jesus!" udbrød hun, "hvad går der dog af dig? Tilbringe vinteren i Paris! Jeg troede, at du havde

slået dig til ro, og så vil du afsted, herre! Du har da vel ikke tilfældigvis fundet din stakkels faders store støvler på bunden af en skuffe?"

"Det ved jeg ikke," svarede Didier, "men mine ben bliver stive, og jeg føler lyst til at røre dem lidt."

"Og din kusine?" spurgte hun.

"Ja, hvad så? Tror du ikke, hun kan leve foruden mig?"

"Jeg havde nu drømt så dejligt; men her på jorden går det altid forkert. Farvel, bryllupsstads! I kan gerne pakke jer, brudefolk! Og dog synes jeg ..." Et blik af Didier bragte hende til at forstumme. Ikke desto mindre kunne hun ikke lade være med at tanke på det. Hun kunne ikke bestemme sig til fuldstændig at opgive de tre puslinger, som hun havde set så nydeligt i sin tåge. Mens hun gik frem og tilbage fra spisekammeret til linnedskabet, studerede hun i smug sin herres ansigt. Der lå noget skjult i hans øjne, der var en skygge på hans pande; men hun kunne dengang ikke gætte, at skyggen kastedes af Prosper Randoce.

Hr. Patru spiste frokost med Didier. Da han rejste sig fra bordet, fik han øje på *Sjælens Flammer*, der lå på en konsol. Han gennembladede bogen, trak på skuldrene og udstødte både Oh og Uh. – "Store Gud!" udbrød han, "hvad bliver poesien til? Hvilket pølsesnak!

> ... De fosterbørn med begærligheds lyst
> udtørrer omkap dig det golde bryst."

Didier forsvarede *Flammerne*. – "Jeg vil ikke sige noget ondt om Deres aleksandrinere," sagde han til notaren, "men De er en gammel, forhærdet klassiker, der mener, at der er syvogtyve regler, hverken mere eller mindre, at overholde i epopeen, uden

tvivl er Delilles [Note 6)] *Haver* et mesterværk, men det kan ikke gøres om igen. Tillad vore moderne digtere at opdyrke andre jorder, ellers dør vi af kedsomhed."

"Lykkelige Randoce," udbrød hr. Patru, "med rette hedder du Prosper. Fisken begynder allerede at bide på din krog."

Derpå udspurgte han Didier om hans feltplan og gav ham nogle råd. Det faldt ham ikke vanskeligt at satte sig ind i situationen, han havde selv haft en meget trængende broder, der idelig overhang ham, en sand ødeland, der spiste alle de penge, han fik, op på engang og ikke gad bestille det allermindste, men som dog forresten var den elskværdigste fyr af verden; for at hjælpe ham havde hr. Patru mere end én gang måttet årelade sin pung. "Når det kommer til stykket," sagde han til Didier, "er Deres eventyr ikke så tragisk som det synes. Hvem har ikke en broder? – Men tillad mig kun endnu at anbefale Dem én ting. Husk på, at Deres fader holdt mindre af at betale sin gæld med penge end med kærlighed og gode råd. Hvor godgørende han end var, havde han dog en vis respekt for sine dalere. Han ville ikke have noget at udsætte på den gavmildhed, De viser her i egnen, fordi den i reglen er vel anbragt; men det ville have gjort ham meget ondt at se sine penge spadsere ned i en ødelands hænder. De er kun hans befuldmægtigede, udfør hans hensigter; men vogt Dem vel for at overskride hans vilje."

Didier fulgte hr. Patru til nedgangen fra terrassen. Efter at have forladt ham satte han sig på en fremspringende klippekant, hvorfra man kunne overse byen med dens tre kvarterer, der ligne en stor, trekantet hat. Han iagttog svalerne, der samledes om Santa Marias klokketårn og snart satte sig i

geled på rækværket, snart beskrev store kredse om gavltinderne. Disse emigranter belavede sig til at rejse afsted. Han havde gerne byttet sin rejse med deres.

Han vendte sit hoved bort og kastede et blik til farvel på "De tre Plataner". "Moderen er for ekstravagant," tænkte han, "men datteren for fornuftig. På den ene side for mange længsler, på den anden for mange skabe. I det mindste har jeg da den tilfredshed at kunne rejse foruden sorg og samvittighedsnag."

Note 6: **Jacques Delille**, fransk digter (1738-1813). Red.anm.

10

Didier ønskede at bo i nærheden af Tournongaden, han gav sig til at søge efter møblerede værelser og tog de første, de bedste i Bonapartegaden i nærheden af Saint-Sulpicepladsen. Han var snart flyttet ind og befandt sig vel, skønt hans kammertjener Baptiste, som Marion havde anbefalet at sørge godt for sin herre, erklærede, at det alt for medtagne møblement ikke svarede til herrens rang. Han spadserede en uges tid om i byen og gennemstrejfede Quartier Latin, hvor han før havde boet, på alle leder og kanter. Det gjorde ham ondt at finde det forandret, han havde gerne genset adskillige gader, der så tit havde hørt hans sørgmodige monologer, men de var borte. Når han kom tilbage fra sine ture, lagde han altid vejen ad Tournongaden og standsede nogle øjeblikke foran et hus, som han aldrig havde betrådt, men som dog så ud, som om det kendte ham, lurede på ham og ventede ham. Edderkoppevævet forudaner jo fluen.

Efter otte dages forløb gik han endelig derind, bankede på portnerboligen og spurgte efter hr. Prosper Randoce. Portneren, der sov i en lænestol, fo'r hurtigt op og svarede mut: "Fjerde sal, døren til højre." Didier var allerede gået over gården, da portneren kaldte ham tilbage: "Ved De da ikke," råbte han, "at den herre kun er hjemme om morgenen."

Didier indfandt sig igen den næste morgen. Skønt han sædvanligvis gik smagfuldt klædt, bar han den dag med vilje en lidt medtagen frakke og et skødesløst bundet halstørklæde, der ikke engang var rigtig hvidt. Han gik op ad trappen, der så

meget pæn ud, og ringede på. En stemme, der kom langt borte fra, råbte: "Kom ind." Han trådte ind, gik gennem et forværelse, åbnede nok en dør og stod i et stort værelse, der var lidt af en dagligstue og lidt af et arbejdsværelse og fik lys fra gaden gennem et par buede vinduer; ved vinduet til højre stod der et stort skrivebord, og foran dette bord sad en mand med bar hals og uredt hår flagrende om sig som en løvemanke, klædt i en slags hvid ulden kutte. Denne mand drejede sit hoved, og Didier kunne ikke undertrykke en skælven: sådan havde hans fader måttet se ud, da han var seksogtyve år.

"Det er vel med hr. Prosper Randoce, at jeg har den ære at tale?" sagde han med en stemme, der ikke havde sin vante klang.

"Sæt Dem ned," svarede den anden i en barsk tone, hvorpå han vendte ham ryggen og straks gav sig til at skrive igen.

Didier satte sig ned. Han benyttede den frist, der var ham tilstået til at puste og at fatte sig. Han lod sine øjne fare værelset rundt. Prospers arbejdsværelse lignede aldeles ikke et forfaldent genis bolig. En udsøgt properhed, et velvedligeholdt møblement af mahogni og palisander, rørstole med forgyldt ryg, et par polstrede lænestole, en dragkiste smykket med billedskærerarbejde, et stort bjørneskind foran skrivebordet, et taffelur med figurer på kaminen, og en knitrende ild; men hvad der især tiltrak sig Didiers opmærksomhed var dog et stort bord fuldt af antikviteter, gamle kobbergenstande, statuetter og bronzesager, hvoraf noget havde virkelig værdi. For første gang i sit liv gennemgik han et inventarium, han udregnede i hovedet, hvad dette bord og det, der var på det, kunne være værd, derpå vurderede han, så godt han kunne, de seks stole, de

to lænestole, dragkisten og uret. Da han havde gjort sit overslag, så han atter på Prosper, der stadig vendte ham ryggen og syntes aldeles fordybet i sit arbejde. Overfor skrivebordet hang et spejl, og i dette spejl kunne Didier se sin broders ansigt. Han forvissede sig atter om, at hans halvbroder lignede sin fader meget, det var de samme krøllede hår, den samme smalle men høje pande, den samme ørnenæse og den samme lidt spidse hage, kun var Prosper smukkere og hans træk som helhed mere regelmæssige.

Prosper vedblev at skrive, endelig tabte Didier tålmodigheden og rejste sig med ordene: "Jeg ser, at jeg kommer til ulejlighed, min herre."

Prosper så ud, som om han vågnede eller gav sig i det mindste udseende af det, han rystede sit hoved og sit flagrende hår som for at bortjage den poetiske dæmon, han var besat af, stødte med hælen den taburet bort, hans ben hvilede på, og som sandsynligvis forestillede den delfiske trefod, lagde pennen bort med en højtidelig mine og målte Didier med blikket. "Hvad er til tjeneste?" spurgte han tørt.

"Jeg ved ikke, min herre, hvorledes jeg skal forklare mig. – Min opførsel vil vist synes Dem besynderlig. Jeg er en provinsbo, der har interesse for litteraturen, jeg elsker smukke vers med sand lidenskab og er inderligt bedrøvet over vor mangel på talenter. En lykkelig hændelse bragte mig til at læse 'Sjælens Flammer'. Det forekom mig, at denne bog lovede os en digter, og jeg fik lyst til at lære forfatteren at kende. Jeg har opsøgt Dem og er kommet for at bede Dem om tilladelse til at besøge Dem. Bliv nu ikke vred over min dristighed."

Prosper Randoce blev næsten rørt; denne begivenhed forekom ham fabelagtig, et menneske, der havde læst "Flammerne", der måske var rejst til Paris ene og alene for at se "Flammerne"s digter. – Da han var lidt nærsynet, rakte han hovedet frem for at betragte dette sjældne og måske nyttige dyr lidt nærmere. Han så ham et øjeblik ind i øjet, derpå foruroligede det usandsynlige ved hans held ham, han blev angst for at gå i en fælde, for at individet skulle være en ondskabsfuld spøgefugl, derfor trak han sig ud af situationen ved et bonmot. Idet han nemlig rejste sig halvt op af stolen, udbrød han: "Hvorledes ønsker De at se mig? *en face* eller *en profil*, siddende eller stående, med skygge eller i fuldt lys? – Vælg kun stillingen, jeg skal ikke nægte Dem noget!"

"Førend jeg vælger," svarede Didier, "ønskede jeg nok at kende Deres takst."

"Ah!" tænkte Prosper, "det er ingen dumrian." Han fattede sig straks og trak en lænestol frem; men han var dog endnu lidt urolig. – "Forunderlige menneske!" sagde han, "ædle ven af muserne, sæt Dem ned i min blødeste lænestol! Hvad kan jeg dog finde på for at være Dem til behag? Jeg vil lægge en pude bag Deres hoved og stille en skammel under Deres fødder. – Sid roligt og lad mig se på Dem! De er det vidunderlige menneske, som jeg har ventet i fire samfulde år, jeg har set Dem i drømme, guddommelige syn! – Retfærdige himmel, det er altså sandt, at i skovenes dyb har min stakkels nattergal fundet en læser, og hvad mere er en beundrer. Oprigtigt talt, jeg kan ikke hamle op med Dem. Jeg tror nok at have læst 'Flammerne', men at beundre dem, – mellem os sagt, der er ikke meget ved dem."

"Det gør mig ondt min herre; men De har måske ret. Mine venner gør nar ad min smag for poesien. De siger, at jeg ikke forstår mig på den."

Prosper bed sig i læben. – "Det asen," tænkte han, "er alt for artig. Hvem pokker bad ham om at være af min mening?"

"Når jeg siger," tog han atter til orde, "at der ikke er meget ved dem, så lad os forstå hinanden, for pokker lad os forstå hinanden. 'Flammerne' er en ungdomssynd; men der gives synder og synder …"

"Vi forstår hinanden," afbrød Didier ham, "når De sammenligner Deres synd med andres, forekommer den Dem tilgivelig. Vi er meget nær ved at være enige. Gud bevare mig for at påstå, at 'Flammerne' er noget mesterværk; men det forekommer mig kun, som jeg før sagde, at de lover os en digter. Jeg tænkte under læsningen: Forfatteren har noget at sige og vil engang sige det. – En mand, der har noget at sige, er i mine øjne et menneske i en klasse for sig. Jeg har villet forvisse mig om, at jeg ikke har taget fejl. Jeg er en retsbetjent, der minder Deres talent om, at terminen er nær, at man venter på Dem, og at man vil betales. Jeg er overbevist om, at De er god nok."

Prosper blev tillidsfuld. Han kroede sig, brystede sig, pustede sig op, og fo'r højtideligt med hånden op i sit store hår. Han følte trang til at øve sin veltalenhed, han syntes, at her var en god lejlighed for ham til at prale lidt og "lade sin torden rulle". Draperende sig i sin kutte med himmelvendte blikke gik han gennem værelset med lange skridt.

"Hjertenskære retsbetjent!" sagde han, "De har ret. Ja, her er noget inde," (og han omspændte begge sine tindinger med alle

venstre hånds fem fingre) "ja, her er noget inde!" (og han slog sig for brystet og rystede på hovedet som en hest, der bider i sit seletøj). "De har tillid til mig, det er godt. En dag vil De med berettiget stolthed kunne sige: 'Jeg havde gættet denne Prosper Randoce.' – Den dag vil alle de vantro rose sig af at have troet, men Deres hæder vil ikke blive Dem berøvet. De har haft del i faren, De vil også få del i hæderen. Ja vel, kære ven, dette hoved er et bækken, og i dette bækken er der noget, der gløder, arbejder og syder. Tag Dem i agt for en sprængning! Heldigvis er tøndestavene af gammelt egetræ omspændte med jernbånd. – At jeg har noget at sige, ja det er der da ingen tvivl om. Lad mig blot få tid til at bruge min store råber. Jeg sværger Dem ved min allerførste pibe, at min røst skal nå vidt og skal blive hørt over hele verden og mange andre steder til … Det gør mig megen fornøjelse, at De tror på mig. Det er et godt eksempel, alle mine gamle venner tror, at jeg er en fortabt mand. Mine herrer! her kommer en skikkelig fyr direkte fra provinserne for at fortælle mig, at det kun kommer an på Prosper Randoce selv, om han vil være en stor mand. – Og hvorfor ikke? Jeg er en velskabt fyr med den reglementerede figur og en fast vilje. Se på mine albuer og knæ, det er lemmer, der endnu ikke har behøvet smørelse. – Ser De, min kære, der er en smuk plads ledig, alt, hvad man laver for øjeblikket, er ikke værd at rejse sig op for, det er lutter juks. De dygtigste er behændige, det er det hele. Store Gud! Hvad er der blevet af den store kunst, den store poesi og den store stil?" (Han udtalte ordet *stor* på samme måde, som en chauvinist forhen udtalte den "storrrre" nation.) "Dagens gud er behændigheden. Holder De af marionetdukker, dem finder man overalt, i teatret ser jeg kun taskenspillere, der

gør kortkunster, og det tossede publikum klapper i hænderne, stamper, bræger og kroer sig. Læg mærke til, at man ikke engang behøver at narre det længere, det holder af at gennemskue de puds, man spiller det, det har set jonglørkuglen fare afsted, det ved, hvor den er og bræger kun desto stærkere. – Jeg kunne have gjort som de andre. Men pyt! Jeg vil opnå min succes ad kongevejen gennem hæderens store port på en med store tømmer og fire hvide heste forspændt triumfvogn. Jeg foragter hjerteligt publikum. Foragten er min muse. Vist er det, at Caligula var en mand med ånd, og hvis man turde som han – Dog nej, ingen indrømmelser! Ah, dumme, idiotiske publikum, du vil kun have gøglerkneb. Men her er kunst, poesi, stil og vers, som man ellers kun får dem fra Jersey [Note 7)], først vil du stejle og ryste dine lange øren, men jeg kender dig, til sidst vil du skryde af glæde. En mand, der holder stand, får til slut ret, man siger til hinanden: Det er et fænomen. Lad hvem, der vil, komme frem ved at bukke, jeg skal nok gøre min lykke ved frækhed. Jeg har oplag af den og kan give igen."

Mens Prosper holdt dette foredrag, som han ledsagede med ivrige gestus og med at gå op og ned ad gulvet med lange skridt, mælede Didier, der sad ganske stille i sin lænestol ikke et eneste ord; men han iagttog sin broder meget opmærksomt. – "Han har det samme ansigt som min fader," tænkte han, "men hvor slående end ligheden er, er den dog ikke fuldstændig. Sine øjne har han ikke arvet efter ham." Prospers øjne var også ganske besynderlige, de var store, opspilede og stålfarvede, smukke om man så synes, men foruroligende smukke, fyrige og dog isnende; der lå noget fordægtigt i dem, og blikket, der var gennemborende, på trods af at han var nærsynet, manglede ild.

Dette blik sagde ganske tydeligt: "Jeg elsker kun mig selv." Med undtagelse af øjnene var Prosper hr. de Peyrols udtrykte billede, men et mindre ædelt, det var de samme træk, men finere, mere snu og lidt udviskede. Paris er en stor slibesten, der hvæsser og afstumper, den gør jagtkniven så spids som en pennekniv, man finder nogle, der kun har ryggen tilbage og dog kan skære som rageknive.

Prosper kastede også glimtvis et blik hen på Didier. Han sagde ret veltilfreds til sig selv: "Hvor dette menneske dog lytter til mig!" Han havde ikke i lang tid haft et par så andægtige øren til sin rådighed. Da han ikke kendte den virkelige grund til en så velvillig og udholdende opmærksomhed, tilskrev han den denne provinsnysgerrighed, der vil vide alt blot for den fornøjelse at vide, hvis uskyldighed snapper ordene i flugten, og hvis tålmodighed er ubegrænset – et slags nysgerrighed, der er ukendt i Paris, fordi man ikke har tid i Paris, fordi timerne er minutter i Paris, fordi man i Paris kun skænker sin næste det flygtige øjeblik, man har til overs, fordi man i Paris deler menneskene i nyttige og skadelige dyr, de uskadelige eksisterer nemlig slet ikke der, fordi man i Paris ikke bryder sig om at vide grunden til noget, da man jo dog ved grunden til alt.

Efter en kort pause begyndte Prosper igen sine kaprioler. – "Jeg har gjort en uheldig debut, min kære," tog han atter til orde. "Jeg var blevet smittet, jeg har også ofret til afguderne. Jeg har i sin tid smurt et par dårlige vaudeviller sammen, der dog, når det kommer til stykket, var lige så gode som alle de andre. Den første faldt i tavshed, den gled blødt ned i sneen, den anden blev udpebet. De kan ikke forestille Dem, hvor den lyd er ubehagelig, den stakkels djævel af forfatter kan sige til sig selv,

så længe han vil, at intrigen kun vil hans stykke til livs, alligevel gløder hans kind, og han føler sig dybt krænket. – Jeg var som mørbanket, halvt død. Af medlidenhed overstrøede en skikkelig kritiker mine sår med en håndfuld salt; men det var just ikke attisk salt; smerten vækkede mig så sandelig, og jeg skreg som en rasende. Det var dyre lærepenge, jeg blev striglet, flået levende. – Kritikken, min kære, er en kule. Den store profet Daniel steg ned i løvekulen, jeg steg ned i krebsekulen. Jeg har set disse gyselige dyr nær ved, de har kærtegnet mig med deres kløer, og jeg bærer endnu mærke af det. Da blev jeg fnysende vred og udbrød: 'Jeg hører også med, jeg vil også være krebs.' Ved disse ord gik miraklet i opfyldelse, disse to fingre forvandlede sig til et par kløer, der klemte som tænger. Jeg skrev kritikker og causerier, jeg var blevet bidt, nu bed jeg igen. Jeg tager fejl, min kære, jeg var ingen krebs, men en forsulten ulv med en lang, mager ryg og blodunderløbne øjne. Hver morgen forlod jeg min hule og ledte efter en succes, jeg kunne sluge, et talent, jeg kunne sprætte op, og, hvis det kunne lade sig gøre, en stor mand, jeg kunne gennemrode og udtømme. – Der var dog dage, hvor jeg kunne være mild, når jeg traf på en eller anden tosset bog, hvis lige så tossede forfatter var en godtgjort, autoriseret ubetydelighed, istemte jeg et Hosiannah. Jeg lod, som om jeg havde opdaget en guldfugl og slog på den store tromme for fæet. De kan ikke tro, hvor en ussel kritiker er øm mod en ussel forfatter, han bruger ham som en kølle til at knuse talentet med, og desuden har jo de halte altid båret de lamme. Men så blev jeg en skønne dag ked af håndværket. Slående og slået, kneblende og kneblet følte jeg endelig trang til at leve i fred. Jeg trak mine kløer til mig, kastede min harlekinsbriks

pokker i vold, stak af, forsvandt og spillede død. Søg, mine herrer, Scapin er borte! – Jeg havde trukket mig tilbage til tinden af mit høje tårn, så jeg i vejret, kunne jeg tale med stjernerne, fraternisere med skyerne ag dutte solen, og når jeg bøjede mit hoved, kunne jeg se menneskene vrimle for mine fødder, ikke større end mider og travle som myrer. – Der har jeg, som den store Bossuet siger, lært verdens yderligheder at kende: I går i rendestenen, i dag i skyerne. – Med andre ord, jeg forsagede Satan og alt hans væsen og iførte mig levittens fine lærredsklædning, jeg har gjort mig til den store kunsts Eljakin, jeg har skænket den mit hjerte, og jeg håber, at den vil skænke mig noget andet i stedet. – Jeg laver stil og det af den største. Se på denne ruslædersmappe, den indeholder halvdelen af et drama, – et gigantisk, kolossalt værk, hele århundredets syntese. Lidt tålmodighed, engang vil De høre nyt om det. En dag vil Eljakin blive konge, og Baals præster vil bøje knæ for ham:

> Mit værk er sikkert stort og blottet ej for byrde,
> på Gud jeg stoler trygt, hans vej jeg vandrer blot.
> I dybet Israls tunge trældom vi må styrte,
> at begge stammer må erkende deres drot."

Med disse ord viste han Didier den røde mappe. "Føl på den," sagde han, "to pund stor stil. Hvad vil verden sige til det?" – Men i samme øjeblik faldt der ham noget ind. Han satte sin lorgnet for øjet, betragtede Didier, der vejede mappen mellem hænderne og opdagede, at hans frakke var noget medtaget, han tænkte ved sig selv: "Det er en eller anden stakkels djævel, han er ikke kommet herhen for ingenting. Jeg tør vædde på, at den

gavstrik belaver sig på at trække et tykt manuskript op af sine vide lommer. Det er en elefant, der søger en fremviser."

Han gjorde en piruette, tog ham under armen og udbrød: "Min kære, De ville se, nu har De set, nu ved De, hvordan en stor mand ser ud. Lad os slutte forestillingen, vi har fået nok entrechats. Tæppet falder, stykket er ude, vi slukker lysene, Herren velsigne og bevare Dem."

Didier rejste sig og rakte Prosper sit kort. – "Her er min adresse," sagde han til ham: "Nu har jeg set den store mand og er henrykt over det. Hvis De har noget andet at vise mig, ville det glæde mig meget at se Dem hos mig."

Derpå bukkede han og gik.

"Måske har jeg været lidt vel flot," sagde Prosper til sig selv. "Denne lange rækel er nok ironisk, hans pung tillader ham det vel."

Efter at have undersøgt kortet omhyggeligt gemte Prosper det i en skuffe.

Note 7: **Jersey:** Forf. hentyder til Victor Hugo, som i mange år opholdt sig der.

11

Didier gik hjem kun lidet tilfreds over det første møde med sin broder. Prosper faldt ikke i hans smag, af alle de Randocer, hans fantasi havde udmalet ham, var denne den ubehageligste. Hans sprog, manerer, mappe, to pund stor stil, – han glemte intet; men navnlig var han bedrøvet over den store lighed mellem ham og deres fader; nu havde han et bestemt bevis. Når sandheden mishager os, modtager vi den kun på skrømt, vi forbeholder os at anstille undersøgelser, og vi giver først tabt, når vi selv har set og hørt. Didier havde nu selv set og hørt, der var ingen tvivl længere mulig.

Var han således misfornøjet med sin broder, var han ligeledes utilfreds med sig selv. Den fremgangsmåde, hr. Patru havde tilrådet ham, var ikke lykkedes ham, han havde begyndt felttoget med en forkert manøvre. – "En lovende begyndelse," tænkte han, "jeg har ikke noget rimeligt påskud til at besøge Prosper endnu en gang. Vil han gengælde mit besøg? Han længes vist ikke meget efter at gense mig. Jeg har spillet min rolle som en klodrian, min frakke røbede ingen mæcen. Blot han har gjort sig den ulejlighed at se på mit kort og notere min adresse. Vi må imidlertid se tiden an!"

For at udfylde denne skaffede han sig nogle matematiske værker og kastede sig over dette studium, som han længe havde forsømt. Af alle studier er dette det mest absorberende og abstrakte, det som bedst bringer os til at glemme den virkelige verden rundt om os. Didier fordybede sig i den grad i sine

ligninger, at han tilbragte flere formiddage uden at tænke på, at han havde en broder, der hed Prosper Randoce, som befattede sig med piruetter og stil. Om eftermiddagen spadserede han på boulevarderne, om aftenen gik han i *Théatre Français*. Næppe var tæppet gået op, før han følte sig behagelig stemt, han troede at se livets store tæppe rulle op. Skulle han endelig få at se, hvad der var bagved?

I mere end tre uger hørte han intet til Randoce. Han fik stundom lyst til at tage tilbage til Nyons. – "Når det kommer til stykket," tænkte han, "er jeg taget hertil for at se min broder, nu har jeg besøgt ham, og jeg ved ikke rigtigt, hvorledes jeg skal kunne være ham til nytte. Han ser ud til at have et godt helbred og kommer ikke dårligt ud af det, hans møblement er velhavende, og de smukke bronzesager, der pryder hans bord, har måttet koste ham gode penge. Rygtet siger vel, at han har forødt sin arv, men han har ganske sikkert nogle levninger tilbage, som han forstår at anvende, jeg tror næsten, at han har lagt sig noget op i den tid, han var krebs. Jeg kan altså ikke se, at han trænger til mine råd, han er meget veltilfreds med sig selv og synes kun lidet oplagt til at høre på andres meninger. Heksene har forkyndt ham: Du skal blive konge. Han belaver sig på at sætte kronen på hovedet. Lad ham kun stige op på tronen, skulle han falde ned, skal vi nok se til at trøste ham."

Da Didier nogle dage senere trådte ind i en café på boulevarden, hørte han sin broders navn nævne, han spidsede øren og hørte følgende samtale:

"Apropos, jeg har talt med Randoce. Jeg havde ikke set ham i en umindelige tider."

"Der er jo ingen, der ser ham. Ligner han stadig en plukket due?"

"På ingen måde! Jeg ved ikke, hvor han får sit foder fra, men fyren er godt påklædt."

"Ja, han har sandelig også klædt andre godt af – i sine kritikker. Jeg har aldrig kunnet døje den karl. Han er altid den personificerede hemmelighedsfuldhed, uforskammet som bare fanden, men forstår at imponere alverden; man påstår endog, at han allerede imponerede sin amme, den lille knægt draperede sig i sit svøb … Men hvad bestiller han for øjeblikket, hvilket kæmpeværk lægger beslag på ham?"

"Herren laver stil. Han har to eller tre mesterværker i hovedet, han har opdaget fremtidspoesien og er i færd med at blive en umådelig personlighed."

"For pokker – det bliver altså skik og brug i vor tid, at når man ikke har talent, laver man stil og går for en umådelighed. – Og hvad lever forresten kæmpen af, han skylder mig ellers et par daler."

"Han har ikke betroet mig sine hemmeligheder. Nogle påstår, at han spiller, andre sige, at han har arvet; med mindre at en kvinde med et umådeligt hjerte, – krage søger mage … Jeg har ladet mig fortælle …"

I dette øjeblik trådte en bekendt af disse herrer ind, satte sig hen ved deres bord og gav sig til at fortælle en teaternyhed. Der blev ikke mere talt om Randoce. Didier gik bort, bestemt på at blive en måned længere i Paris.

Et par tage derefter, da han mindst ventede det, meldte Baptiste ham hr. Randoces besøg. Didier gav sig tid til at gøre lidt toilette, bandt sit halstørklæde og viste sig med en

Apollomine for Prosper, der ventede på ham nynnende en vise. Begge brødrene betragtede hinanden med forundring, de kunne næppe genkende hinanden. – "Min provinsialist ser jo ud som en adelsmand," tænkte Prosper, der havde sat sin lorgnet for øjet. – "Min halvbroder ligner jo næsten en elegant kavaler," tænkte Didier.

De satte sig hen ved kaminen og begyndte en samtale. Prosper havde ladet sit praleri og sin støjende optræden blive hjemme tillige med sin vide munkekutte. Han opførte sig roligt, udtrykte sig sindigt og talte med en vis beskedenhed om sig selv. Han led den dag af et anfald af en blid melankoli, der faldt i Didiers smag. Han beklagede sig over livets og kunstens besværligheder. "Fordum," sagde han, "forekom alt ham let, men siden han havde givet afkald på sin journalistiske virksomhed, siden han ligesom apostlen Paulus havde haft sin vej til Damaskus, og siden idealet i al sin glans havde vist sig for ham, var han blevet streng mod sig selv, undertiden tvivlede han om sit kald og talent, han plagedes tit af uvished og utålmodighed. Hvor kunstnerens arbejde er besværligt! Som Jakob må han kæmpe med en gud; for at prøve sine tjenere, skjuler denne frygtelige gud sig stundom for deres omfavnelse, lamslår deres arm og hjerte og styrter dem i fortvivlelsens og afmagtens afgrund ..." Prosper udkastede et virkeligt rørende billede af kunstnerens angst, når han i kast med sit stof, pint af dæmonen vrider sig i fortvivlede anstrengelser for at give sin drøm liv og lemmer. Didier tilgav ham enkelte opskruede sætninger, nogle alenlange ord og nogle alt for afstikkende hyperboler i betragtning af den gode mening. Han benyttede den stemning, han så ham i, til at fremkomme med nogle gode

råd, der modtoges med høflighed, derpå talte de om Shakespeare, og Prosper røbede en begejstring for ham, som hans broder blev inderligt opbygget over; kort sagt de skiltes ad som meget gode venner.

De genså hinanden nogle dage senere. Prosper havde gjort Didier den ære at tage den røde mappe med og opkaste nogle brudstykker af sit drama, der hørtes med fornøjelse; sandt at sige var der kun stumper af scener i denne mappe, der indesluttede halvdelen af et mesterværk, "*disjecti membra poetæ*". Med sit poetiske talent forenede Prosper en ypperlig gave til at foredrage, ingen kendte bedre end han den kunst at snurre på versene og borteskamotere fyldekalken. Den næste dag bestyrkede de to brødre deres gode forståelse ved en spadseretur til Neuilly, og den følgende dag spiste de til middag sammen i *Café Anglais* efter en tur i Boulogneskoven. Det var Prosper, der arrangerede spisesedlen, og Didier, der betalte. Ved denne lejlighed røbede den "store kunst"s ypperstepræst et glimrende talent til at spise og udstrakte gourmandkundskaber. Det var et af hans valgsprog, at gaflen indtager en høj plads mellem de lærde våben.

Jeg må dog bemærke, at ved disse forskellige sammenkomster var hans selskab ikke altid Didier lige kært. Hele timer kunne han være jævn og elskværdig, næsten beskeden; men pludselig fik han bratte anfald af litterær forfængelighed. "Frelse sig, hvo der kan," tænkte da Didier og lukkede sine øren. Han var kommet til den erkendelse, at der var to mennesker i hans broder, han kaldte det ene Prosper og det andet Randoce; men han foretrak rigtignok Prosper for Randoce.

Henimod enden af december fik han et brev fra hr. Patru, som han sendte følgende svar på:

"De ønsker, at jeg skal beskrive ham. Han har omtrent samme figur som jeg, men er kraftigere bygget. Han har en bleg ansigtsfarve, fine træk og langt hår; jeg holder ikke af hans øjne, de har en hård metalglans; men når de antager et mildt udtryk, får hans ansigt ynde, og kvinderne finder ham vistnok indtagende.

For øvrigt har De allerede fældet Deres dom. De ynder ikke litterære personligheder, og De er overbevist om at 'knægten', som De kalder ham, er et forfaldent geni og en ødeland. Jeg er ikke nået så vidt som De, jeg opsætter min dom, til jeg har fået nøjere besked. Jeg går langsomt frem i mine undersøgelser, det ligger ikke i min natur at udspørge; men jeg har øjne i hovedet, og dem bruger jeg.

Jeg har fulgt Deres råd, han ved ikke, at jeg er hans broder. Sandt at sige var min debut kejtet, Prosper antog mig for en tosse. Jeg har appelleret, og jeg tror nok, at han har taget sin dom tilbage. Vi ses tit, De må ikke tro, at han bor på et loft eller har huller på albuen, tværtimod – han bebor en lejlighed på tre nydeligt møblerede værelser, og hans garderobe er rigeligt forsynet. Hvilke hjælpekilder har han da? Ja, det ved jeg ikke. For øjeblikket tjener han ikke en skilling, han har opgivet journalistikken for helt og holdent at hellige sine kræfter til et stort arbejde, der skal genføde litteraturen og gøre hans navn udødeligt … Min sætning er noget stor ligesom hans forhåbninger … han lever altså ikke af sit arbejde. Måske har han, efter at have ødelagt en del af sin arv, forstået at spare i tide. Imidlertid

skulle det ikke undre mig, om han spillede. Hans puls slår uroligt, han støder ordene frem, og hans stiftende sindsstemninger minder om et menneske, der står i intim forbindelse med det blinde tilfælde. For otte dage siden havde han en mine som en mand, der havde sprængt en bank; når han talte, spilede han munden vidt op, som om han ville sluge havet og alle dets fisk. I forgårs troede jeg på hans mørke mine at gætte, at han havde tabt alle sine penge på et spillehus. Muligvis tager jeg fejl, han er måske mismodig eller glad, alt efter som rimet sælger ham sin gunst mere eller mindre dyrt.

De spørger mig, om han har principper. – Hvilket spørgsmål, naive notar! Er De og jeg også visse på at have det? Vi er skikkelige folk, fordi vi ikke kan være andet; men har De nogensinde truffet en tilræsonneret dyd? Oprigtig talt, 'knægten' er ingen helgen. Et bevis på det er, at han holder af at prale af alle de slette streger, han ikke har gjort. Forleden dag fortalte han mig, at han mere end én gang havde haft lejlighed til at sælge sig, at man havde gjort ham glimrende tilbud, og at han havde afslået Artaxerxes' gaver. Han forsikrede mig, at i den tid, han havde været teaterkritiker, havde han aldrig tvunget nogen til at punge ud. For ikke at stå tilbage for ham fortalte jeg ham, at jeg en dag havde været alene i en guldsmeds butik, mens denne var gået ud for at veksle en seddel, og at jeg ikke havde puttet noget i lommen. Jeg bad ham, hvis han engang ville skrive min biografi, ikke at forglemme dette træk. Han svarede mig, at det var to aldeles forskellige tilfælde. Det havde han ret i; men jeg kunne ikke undlade

at beklage, at han havde tænkt så meget over denne forskel.

De spørger mig, om han har talent. Jeg fristes til at tro det, han har læst et par hundrede vers for mig, hvori der var liv og ild, kække og dristige billeder, og jeg foretrækker, Gud forlade mig, disse vers, for alle verdens '*Haver*'; men jeg er bange for, at han er doven. Han behersker ikke sine ideer, de behersker ham og fører ham, hvorhen det lyster dem. Hans mappe er fuld af brudstykker til scener, vil disse brudstykker nogensinde forene sig og danne et hele? Ja, det er et spørgsmål. Dette store drama, som han således arbejder stykkevis på, hedder '*Fausts Søn*' og skal være århundredets syntese. Disse store ord gør mig angst; imidlertid er han lige så stolt af det, han foretager sig, som af det han ikke foretager sig. Både i litteratur og moral sætter han megen pris på sine negative fortjenester, når han roser sig af ikke at have fået nogen til at punge ud, gør han sig ligeledes til af, at han ikke længere arbejder for bladene og skriver dagsnyheder, føljetoner, korrespondancer, causerier, vaudeviller, komedier på prosa eller romaner. Når han trakterer mig med denne remse, kommer jeg altid til at tænke på hans to udpebne vaudeviller og fablen om ræven og rønnebærrene. Jeg tænker heller ikke på at skrive vaudeviller; men det har sin aldeles naturlige årsag.

Fatter De situationen rigtigt? 'Knægten' har givet afkald på døgnlitteraturen for ene at leve for den 'store kunst'. Han blæser sit talent et stykke, men har svoret på at blive genial eller dø under kampen for det. Det er jo herligt, kun

bebrejder jeg ham, at han omtaler den 'store kunst' som en forretningssag. Han gør sig til af at lave vers med 'slag' i, han gør sig også til af at lave stil. Dette udtryk mishager mig, det forekommer mig, at man har en stil, men ikke laver sig den. Hvad der imidlertid er vist er, at han for ramme alvor tror på sit kald, han stoler på sin stjerne; selve guderne har åbenbaret ham, at han har fået det kald at genføde teatret. '*Fausts Søn* vil ikke blot blive et mesterværk, det vil tillige blive en begivenhed. Kommer han til at tale om det, rejser han sin store manke, og hans øjne udslynger lyn, det er den tordnende Jupiter. Tro ikke, at han spiller komedie, han bliver selv først narret af sine overdrivelser, hans hyperboler stiger ham til hovedet, og han beruser sig i sine personifikationer. Digterne kan være meget agtværdige folk i tale og handling; men det falder dem vanskeligt at være sande; da deres hverv nøder dem til at komme i fyr og flamme for indbildte væsner og handlinger, stiller de hele deres hjerte til deres fantasis rådighed; når deres hjerte er udtørret, bliver deres fantasi nødt til at holde det på sin bekostning, og til sidst kan de ikke adskille, hvad de føler, fra det de opfinder; lider de i hjernen, tror de at have en polyp i hjertet. Randoce går til yderligheder i alt muligt, intet ord synes ham stærkt nok til at udtrykke, hvad han tror at føle. Hans beundring bliver entusiasme, hans glæde henrykkelse, hans melankoli fortvivlelse og hans harme raseri. Hvad det så drejer sig om, ser han straks, hvad der kan bringes ud af situationen, de hjælpekilder den yder veltalenheden; hans hoved er opfyldt af tragiske skikkelser, uden at han aner

det, er det disse, der taler for ham og udfylder hans tanker. Der gives fødte skuespillere, tiraden er Prosper Randoces anden natur.

Lad os ikke bagtale poesien, min kære notar. Når Prosper Randoce ikke er nogen pjalt, kan vi takke romantikkens yppige rim for det. Jeg tror nok, at de har bødet så godt, de kunne, på hans forkerte opdragelse. 'Vel er jeg ikke rosen,' siger et persisk ordsprog, 'men jeg har været i dens nærhed.' Prosper er vel ingen Pochon, men opdraget af denne hædersmand og opvokset under hans øjne har han indsuget noget af hans visdom; heldigvis har han i den alder, hvor man kommer til fornuft, følt versenes dæmon vågne i sin hjerne, en muse eller i det mindste en halvmuse har nærmet sig ham; for at rense den fordærvede, dårlige luft, han indåndede, har hun brændt rosmarin, røgelse og lidt laurbærblade, derpå har hun bortblæst de skæl, der dækkede hans øjne, og for første gang i sit liv har han opdaget noget andet end smudset i sin fædrene rendesten … Min fader plejede at sige, at man aldrig bør opgive en pralhans, der har fantasi, man ved ikke, hvad der kan falde ham ind. Da han har smag for drømmerier, kan det godt være, at han en skønne dag falder på at ville være et skikkeligt menneske … Jeg påstår ikke, at Randoce tilbeder dyden, oprigtig talt forekommer hans moral mig tvivlsom. Han drages mellem fjendtlige magter, hans instinkter kæmper mod hans drømme, falanx mod falanx, på den ene side alt det, han har arvet efter sin plejefader, en medfødt lavhed, kedelige minder, smudsige beregninger og tøjlesløse lyster, på den anden

side hans litterære ærgerrighed, hans higen efter hæder, hans tilbedelse af rimet og hans begejstring for skønheden. Pochon drager ham til den ene side, poesien til den anden. Hvem vil gå af med sejren? Denne stadige sliden er et interessant men trættende skuespil. Jeg synes at se en ballon, hvortil der er bundet en båd med for megen ballast. Ballonen vil stige til vejrs; hvis man lod den gøre det, ville den flyve op til stjernerne, men båden gør modstand og trækker den ned. Såfremt at ballonen smutter løs, så ligger ballasten i rendestenen. – At hjælpe Randoce til at puste hans ballon op, er den bedste tjeneste, man kan vise ham. Derfor smiler jeg ikke, når han fortæller mig, at '*Fausts Søn*' vil blive en begivenhed, eller roser sig af at have afslået Artaxerxes' skatte. Alt dette er gas til min aerostat.

Kære hr. Patru, De har en fiks idé. De skælver for, at 'knægten' skal brandskatte mig. Af ganske hjerte ville jeg åbne ham min pung og mit pengeskab, hvis jeg så, at han led trang, men vær De kun rolig, han vil ikke låne en skilling af mig. Han har brudt med alle sine gamle venner, han ønskede at skifte ham; men når man har smag for tirader, kan man ikke godt undvære en fortrolig. Hans gode stjerne har ladet ham, i Deres ærbødige tjeners skikkelse, møde et skikkeligt, naivt individ, der ikke giver sig af med at skrive, som han roligt kan betro sine planer og forhåbninger, og for hvem hans geni kan kro sig, hvilket er en overordentlig sund motion. Vor venskabsforbindelse behager ham, han føler dens værd. Jeg er hans pligtige

tilhører, han vil vel vogte sig for at gøre mig til sin kreditor, det ville fordærve alt ..."

Under læsningen af dette brev trak hr. Patru mere end én gang på skuldrene. Han svarede med det samme:

"Udfør samvittighedsfuldt Deres faders vilje. Hvis Deres broder ikke er i forlegenhed, så vogt Dem vel for at gøre ham tilbud om pengetjenester, det ville være at lede ham i fristelse, og det ville rigtignok fordærve alt. Jeg er en stivnakke, min kære dreng. Tillad mig at være på min post! Hjælp ham, hvis det behager Dem, med at puste hans ballon op, men pas imidlertid godt på Deres lommer."

12

Samme dag, som Didier fik hr. Patrus svar, gik han hen for at besøge sin broder. Jeg har fortalt, at Prosper Randoce var nærsynet; dygtige folk forstår at drage nytte selv af deres mangler.

Da Didier trådte ind, så Prosper, der sad ved sit skrivebord, flygtigt på ham. Pludselig hævede han armene i vejret med et bedrøvet udråb, derpå støttede han albuerne mod sine knæ, sænkede hovedet og skjulte det mellem hænderne. – "Ak, hr. Dubief!" (det var navnet på en kunsthandler,) udbrød han, "De er et forskrækkeligt menneske, således sejpiner man da ikke folk. Det gør mig min tro ondt; men i dag får De ikke en skilling, der er lavvande i kassen, forleden nat spillede jeg og tabte. Gør alt, hvad De vil! Tag statuetterne tilbage, min gode ven, den smukke Venus og den lille elfenbenskristus! De river hjertet ud af livet på mig; men hvad bryder De Dem om det? Disse små dumheder er nu min trøst, min glæde, en fryd for mit øje og hjerte. Jeg behøvede blot at kaste et blik på dem, og straks hoppede hjertet i livet på mig, mine ideer fik vinger, de skød rim, ligesom grenene skyder knopper i april måned. For fremtiden vil der ikke komme noget her," – og han slog sig hårdt for panden.

Han havde holdt denne lille tale i ét åndedræt og med en så stor tungefærdighed, at Didier ikke havde kunnet få et ord indført. Endelig lykkedes det ham at give sig til kende, og Prosper spillede fuldkomment naturligt den overraskede. –

"Nej! Er det Dem, min kære!" udbrød han. "De må skyde skylden på mine øjne, det er ikke det første puds, de spiller mig; men hvorfor talte De ikke? Det er Deres grå frakke, der er skyld i min fejltagelse. Den forbandede Dubief går klædt i gråt ligesom De. Oprigtig talt, jeg har en dårlig samvittighed, når jeg tænker på ham, og en urolig samvittighed maner spøgelser frem ved højlys dag." Ved disse ord brast han i latter. – "Nå, så slap jeg da med skrækken! Lad os se at komme os oven på den forskrækkelse. Sæt Dem ned og lad os tale om noget morsommere."

Didier satte sig, de talte om teatrene; men konversationen gik hvert øjeblik i stå, Prosper syntes adspredt. "Hvad er der i vejen?" spurgte hans broder, "De falder i tanker. – Tillad mig at stille Dem et spørgsmål. Hvor meget skylder De Dubief?"

"Hvad tænker De dog på?" udbrød Prosper, idet han boltrede sig i lænestolen. "Plag mig dog ikke med det forbistrede menneske. Jeg tænker kun på ham, når jeg ser ham eller tror at se ham."

"Svar mig," vedblev ikke desto mindre Didier, "hvor meget skylder De ham?"

"Hvis De endelig vil vide det – min Gud, en ren bagatel – 1500 francs. Lad mig om det, i morgen aften har jeg penge.

> En heldig anelse mit hjerte, Hektor, ejer,
> og sikkerlig i morgen jeg vinde må en sejer."

"Hvis Dubief er påtrængende," vedblev Didier atter, idet han betragtede sin broder med opmærksomhed, "ved jeg et bedre middel til at betale ham. Bed mig om at låne Dem denne sum."

Randoces øjne funklede, han sørgede for at vende sit hoved bort for at skjule sin bevægelse, derpå gav det et sæt i ham.

"Nej," udbrød han, "nej og tusind gange nej! Jeg vil ikke låne en hvid af Dem, min kære. For det første er De et stykke af en ven, og jeg tilbeder venskabet; ser De, pengesager begynder altid delikat, men ender undertiden på en ganske anden måde. – Og for resten ser De mig ud som en prægtig fyr, et skikkeligt stykke menneske, De ville blive den mageligste kreditor af verden, for Dem ville jeg ikke genere mig, og jeg ville betale Dem, Gud ved hvornår. Deres overbærenhed ville virke skadelig på min moralitet, og for den nærer jeg megen omhu."

"Men De har jo lov til at være præcis med betalingen," svarede Didier. "Hvor skikkelig jeg end er, ville jeg dog slet ikke modsætte mig det."

"Lad gå, lad det endda gå, hvis jeg trængte til middagsmad i dag. Så ville jeg ikke gøre mig samvittighed af at ty til Deres pung, – men bronzestatuetter, en Venus, amoriner, det er luksusartikler. Det må gå ud over mig selv, hvis jeg har bekostelige kapricer. Bed en af de gode borgermænd, den første, den bedste De træffer på gaden, om at komme herop, og spørg ham, om Prosper Randoce for at skrive smukke vers behøver et mahognibord, prydet med kunstgenstande! – Slyngel, ville han sige, tak du din Gud, når du har et tagkammer at bo i og en skjorte på kroppen … Denne fede herre har det princip, at tagkamre er blevet til for digternes skyld og digtere for tagkamrenes, måske har man også fortalt ham, at nattergalen synger bedst, når man har stukket øjnene ud på den …"

"Jeg er ikke filistrøs nok til at bebrejde Dem Deres bronzestatuetter," afbrød Didier ham lidt utålmodigt; "men jeg

er alt for meget Deres ven til ikke at beklage, at synet af en grå frakke forvolder Dem så stor sindsbevægelse."

"Frygt ikke for det. Hvad er talentet? En febersyg, der fantaserer; kølende drikke hjælper ikke. Man bliver ikke beruset af kødsuppe, og uden en lille rus – så farvel inspiration! Fordum, kære ven, havde jeg et helt kobbel af kreditorer i hælene på mig, af alle de køtere har jeg nu kun Dubief tilbage. Tag ikke ham fra mig! Jeg er virkelig blevet et meget sat menneske. I kapitlet galskaber har jeg indskrænket mig til det mindst mulige, sådan som De her ser mig, har jeg endda lidt rentepenge, ja det er rigtignok ikke meget, de slår lige til for at kunne leve; men jeg må dog bede Dem om at beundre, hvor fornuftig jeg er blevet, for jeg bruger dem virkelig også til det. Jeg har ordnet mit budget eller rettere mine to budgetter, det ordinære og det ekstraordinære, fornødenhedernes og kapricernes. – Og hør, da jeg før fortalte Dem, mens jeg troede at tale med Dubief, at min pung var tom, løj jeg frækt. I denne skuffe er der en lille rulle guldstykker; men de skal bruges til at betale min husleje med i næste måned. Jeg er et mønster på en lejer, stadig står jeg med pengene i hånden den første. De ser, at jeg godt kunne give Dubief en lille afbetaling; men mine strenge principper forbyder mig at optage en hvid af mit ordinære budget til at betale Dubief med, jeg har modbydelighed for at gøre undtagelser i det punkt. For Fanden! enten har man principper, eller man har ingen. For at betale en Dubief, – han er et fællesnavn for mine kapricer, – lavede jeg i gamle dage sager til et skillingsblad. Det kunne jeg gøre endnu, min prosa har høj kurs der på stedet, men hvor principper dog er generende. Jeg har svoret ikke længere at skrive en linje på

prosa, og jeg vil holde ord. Så spiller jeg hellere. – Gør ingen grimasser, jeg mener et roligt lille slag landsknægt. Hvad skal man sige til det? Jeg har et svineheld. I går tabte jeg, det vinder jeg tilbage i morgen, og Dubief får sin afbetaling."

Dette kom han stadig tilbage til. Didier gjorde vold på sig selv og fremkom med en lille tale mod spillelidenskaben. Prosper lyttede til i tavshed, han havde rejst sig og spadserede langsomt op og ned i stuen med hovedet stukket ned mellem skuldrene, ligesom en mand, der får et regnskyl i hovedet. Didier var sandt at sige kun en middelmådig prædikant; som skeptiker af temperament syntes han, at alle moralske sandheder er halvt falske; denne livsanskuelse fremmer ikke videre udviklingen af veltalenhed, men'er og hvis'er er til stort besvær for en taler; han gjorde sig alligevel umage. "Lad os slutte en overenskomst," endte han. "Jeg vil låne Dem de 1500 francs, De betaler Dubief og lover mig ikke at røre et kort i de første fjorten dage: alt har en begyndelse, imens kan De finde på en anden måde at tilbringe Deres aftener på ..."

"Og Fanden vil ikke tabe ved det," sagde Prosper. "Men når jeg ikke må spille mere, vil jeg dog bede Dem om at sige mig, hvor jeg skal få penge fra til at betale Dem."

"Jeg vil have tålmodighed og vente til den første opførelse af *Fausts Søn*; men jeg vil forresten foreslå Dem noget andet. De kan sige, hvad De vil, men De får mig aldrig til at tro, at en kreditors forfølgelser og spændingen ved et parti landsknægt nogensinde har skænket et menneske geni. Jeg nærer mistillid til feber og febrilske mennesker. Man må være sund for at skrive sunde vers, der lyser glæde ud af alle mesterværker, en sjæls glæde, der har frigjort sig for livet og betragter alt fra et

ophøjet standpunkt. Hvis jeg var digter, ville jeg gøre mig det til pligt at være lykkelig, og derfor ville jeg forsøge at have få fornødenheder ..."

"Stop!" afbrød Prosper ham. "Nu ser jeg, hvor De vil hen; ganske langsomt går vi op ad vejen til tagkammeret. Men stop! Tagkammeret falder slet ikke i min smag, jeg har en sand rædsel for det ... Men, De sagde jo, at De havde et forslag at stille mig."

"Ja, jeg besidder i Dauphiné tæt ved Nyons et meget smukt gods. Jeg vender tilbage dertil om kort tid, hvis De var fornuftig, rejste De med mig. Jeg tilbyder Dem en hyggelig, luftig, lys lejlighed med så mange værelser, De lyster. De vil få skove, klipper og ensomme stier lige i nærheden, den dybeste tavshed forsikres, vi skal nok holde uvedkommende fra dørene. For nogen tid vil De glemme Dubief, al verdens grå frakker og grønne borde og alle de små og store sorger, der tynger på Deres liv. Fri for al bryderi, rolig som hjorten på sit leje, vil De ene have tankerne henvendt på Deres arbejde, De vil tænke og skrive med en forbavsende lethed, hvilken frisk stil, hvilke levende farver! Jeg fordrer, at *Fausts Søn* skal være færdig i løbet af et halvt år, og over døren til mit hus vil jeg hænge et skilt med følgende indskrift: *Her skrev den store mand sit første mesterværk*."

Under denne tale gjorde Randoce en forunderlig grimasse: "På min ære," udbrød han og bukkede lige ned til jorden, "De er mageløs. Jeg vil kalde Dem det dygtigste menneske af verden til at fremstille uhyggelige ting på en behagelig måde ... Men det er jo en første klasses begravelse, De foreslår mig. Deres Herligheds tjener! Man ånder kun i Paris, man arbejder kun i

Paris, og der er mere ånd i en ussel brosten i Mouffetardgaden end i alle Dauphinés klipper."

"Min Herlighed rejser jo ikke endnu. Lov mig at tænke over mit forslag. De har virkelig uret i at afslå det."

"Godt! Jeg skal tænke over det. Jeg er i stand til at gøre alt for at tjene mine venner."

Didier gik. En halv time efter holdt Prosper i sin hånd femten sedler på hundrede francs, som Baptiste havde bragt ham. Han talte dem atter og atter, han beskuede med beundring den lille bunke, der syntes ham fuld af løfter. – "Det er jo en enestående mand, denne Peyrols," sagde han til sig selv, "en mand fra den gamle tid, en sand skat. Hvad der hændes mig, er ikke historisk, det er legendarisk. Der lever et menneske i Nyons, der læser vers, første mirakel, han hører tale om *Flammerne*, andet mirakel, han køber og beundrer dem, tredje mirakel, der er større end de to foregående tilsammen. Han iler sporenstregs til Paris for at fortælle mig, at jeg er en stor mand, hvilket jeg nok anede, jeg modtager ham som en hund i et spil kegler; men han bliver ikke ked af mig, han påtager sig at tæmme mig, og på det første vink, jeg giver ham, siger han: 'Baptiste, bring 1500 francs til min ven den store mand og bed ham undskylde den frihed, jeg tager mig.' – Men hvilken hemmelighed stikker dog under? Rimeligvis kedede denne elskværdige adelsmand sig til døde på sit gods, for at opmuntre sig er han måske i mangel af noget bedre faldet på at spille en lille Mæcenasrolle, – med mindre han skulle høre til St. Vincent de Pauls samfund, … nej, det ser han dog ikke hellig nok ud til, og hans lille iskolde prædiken var mere filosofisk end kristelig. Prosper, min ven, lad os vel vogte os for at fordybe os i disse

hellige mysterier, der ikke kan udgrundes med vor svage forstand. I det mindste er da dette her tydeligt."

Og han betragtede endnu engang pengene, før han gemte dem i sit skrivebord. Det følger af sig selv, at han var bestemt på at holde sit eventyr hemmeligt, Didiers beskedenhed løb ingen fare, Prosper var ikke oplagt til at gøre blæst af hans gavmildhed. Han havde gerne gjort skatten usynlig for enhver anden end sig selv, gerne lagt den under lås og lukke. Han var af samme mening som La Rochefoucauld, der siger, at en skikkelig mand er en skjult skat, og at den, der har fundet ham, gør vel i ikke at rose sig af det.

Og derpå, ligesom for at bekræfte Didiers ord, at lykken befrugter talentet, følte han sig grebet af en rasende arbejdslyst, og efter at have faret to eller tre gange med hånden over sin ossianske pande, skrev han på stående fod en tirade på tresindstyve alexandrinere, som han med det samme deklamerede med tordenrøst. Der var et par stykker imellem, som en stor digter ikke ville have skammet sig ved, resten var en bleg og ubehændig kopi af Victor Hugos *Hernani*. Efter at have forsøgt sig i den realistiske digtning havde han fået afsmag for fysiologien og var tyet tilbage til de store romantiske forbilleder. Hans fejl var at have en alt for god hukommelse, mens han skrev, og at antage alle sine heldige reminiscenser for geniale fund. "Den stupide olding, han elsker hende" og "Karl den Store tilgiv" fra det førnævnte skuespil var hans to stridshingste, dem puttede han ind overalt sammen med daggerter, lanser, strikkestiger, valdhornets toner, silkekapper, fjerbaretter og hele romantikkens aflagte garderobe. Det er

farligt at lade en lille trompet gentage basunens skingrende toner.

Da han var færdig, gik han ud for at spise til middag, så fremtiden i rosenrødt og nynnede: "Didier min ven, hvis du ikke var til, burde man opfinde dig!"

Didier anstillede ligeledes nogle små betragtninger. Havde Prosper antaget ham for Dubief eller ikke? Dette vigtige problem beskæftigede ham ivrigt; han vidste ikke, hvorledes han skulle bære sig ad for at skaffe sig vished. – "Jeg fristes til at tro," sagde han til sig selv, "at Prosper er oprigtig og Randoce snu. Prosper handler uvilkårligt, han er ikke herre over sine indfald, det er ham, der naivt har betroet mig, at han havde kostbare fornødenheder, og at spil hjælper ham til at tilfredsstille dem, Randoce har ladet ham fortælle det, denne Randoce kender mig godt, han har bemærket, at frimodighed er en forførelse, jeg ikke kan modstå. Nu står det tilbage at vide, om det er Prosper eller Randoce, der er nærsynet, og hvem af dem det er faldet ind, at min grå frakke lignede Dubiefs."

Didier gjorde sig selv nogle bebrejdelser, han følte, at han kun dårligt havde opfyldt sit hverv som formynder, kun svagt prædiket mod spil og været for ivrig til at tilbyde de 1500 francs. Hans sorgløshed og overordentlige godmodighed kunne, som hr. Patru tilskrev ham, blive farlige til at lede hans broder i fristelse. Den næste dag besluttede han for at berolige sin samvittighed at gå hen til Dubief for, mens han købslog om en eller anden kunstgenstand, at erkyndige sig om Prosper havde betalt sin gæld. Dubief var jo en mand, som man kunne gå til, og som kunne give ham værdifulde oplysninger om hans Telemakos. Han begav sig på vej; men da han var kommet til

døren og allerede havde hånden på grebet, svigtede modet ham. Det lille forhør, han havde foresat sig at holde, mishagede hans finfølelse, han vendte om og gik bort. Imidlertid bebrejdede han sig snart sin fejhed og vendte tilbage; da hans mod på ny forlod ham, spildte han en halv times tid med at gå frem og tilbage foran butikken. Endelig tog han dog en beslutning og gik ind med en frejdig mine under påskud af at bese en henrivende gruppe, der forestillede Andromeda og Perseus, og som var udstillet i vinduet. Mens han passiarede med Dubief, svævede Randoces navn ham tit på tungen; men det var ham umuligt at fremføre det, og han gik bort med gruppen, som han dog ikke brød sig videre om, uden at have vovet at komme med et eneste spørgsmål. For at trøste sig sagde han til sig selv, at man tit snarere når sit mål ved en ædelmodig ligefremhed end ved en overdreven mængde små forsigtighedsregler. Hans broder ville være ham taknemmelig for hans delikate opførsel, det var jo at hjælpe ham til at puste hans ballon i vejret. Hvad siger man ikke til sig selv for at overbevise sig om, at man handler efter principper, når man dog kun følger sit temperament?

13

En aften, da det var et stærkt snefog, havde Didier ikke lyst til at gå ud, han hyllede sig i sin slåbrok, tog morgensko på, satte sig hen ved kaminen med fødderne på messingstativet, åbnede et bind af Shakespeare og læste atter *En Skærsommernatsdrøm*. Titania berørte ham med sin tryllestav og bragte ham i ét nu hen til den skov, "hvor timianen dufter, og hvor de store aurikler og de bly violer spirer frem". For hans øjne flagrede en bisværm af feer, nogle spredte rubiner på auriklens strålende blade, andre svævede i danse omkring en krystalfontæne, atter andre berøvede flagermusen dens vinger for at sætte dem på sylfider, eller forfulgte den skrigende ugle, som hele natten forhåner luftens ånder. Med hovedet fuldt af drømme og øjet af skønne syner havde Didier allerede længe glemt alt om sig, da pludselig henimod klokken elleve en voldsom kimen bragte hele huset på benene. Et øjeblik efter gik døren op, og Prosper trådte ind med hatten på hovedet til stor forbavselse for Baptiste, der just ikke yndede, at man præsenterede sig så flot for herren. Prosper var rød i hovedet, og hans øjne spillede, uden at gøre ham uret kunne man nok formode, at han havde drukket tæt ved middagsbordet. Han var indsvøbt i en stor, brun kappe, der gik ham lige ned til hælene, og indenfor hvilken man skimtede noget; dette noget var bestemt et fruentimmer, for Didier opdagede, at der under kappen ved siden af hans broders støvler stak et par små brunelssko frem.

"Gæt, hvad jeg har her!" råbte Prosper. "Hvor meget vil De give mig for det?"

Da Didier ikke mælede et ord, vedblev han: "Et dumt spørgsmål! Hvad jeg har her, ville jeg ikke give Dem for guld og sølv; tilbød De mig end stormogulens skatte, kom De dog, hvis byttet skulle være ligeligt, til at skylde mig noget. Pas på! Komedien begynder. De har lov til at se, ja endog til at røre. Du min ulykkes ledsagerinde, mine sorgers trøsterinde, mit livs engel, mit genis muse, forlad den nat, hvori din skønhed skjuler sig."

Ved disse ord åbnede kappen sig halvt, og Didier stod foran et par øjne så kvikke, som han aldrig havde set dem før. – "Hun hedder Carminette," vedblev Prosper.

Han tog den unge pige i hånden og lod hende gøre nogle piruetter. – "Nu vel! hvad synes De så om hende? Er De kender? Hvorledes behager dette pikante ansigt og oppurrede hår Dem? Måske foretrækker De Venus fra Milo? Grækenland forstod sig ikke på det. Leve opstoppernæsen! – Og nu, min glut, vær fornuftig! Herren er min ven og desuden adelsmand. Slå ikke noget itu! Pas på dig selv, hold styr på din tunge! Og hvad vi end taler om, må du ikke gøre alt for flotte kommentarer til det."

Derpå førte han hende hen til Didier. – "Se rigtigt på hende, nu skal De straks få hende at høre. Min herre, De er født under en lykkelig stjerne, De er den første, som jeg viser denne tiende muse. Jeg holder hende skjult for alles øjne, indtil den store dag oprinder, da jeg vil vise verden hende. Denne unge pige er et sandt vidunder, hun vil forhåbentlig blive en stjerne, hun vil overgå de berømteste forbilleder, alt, hvad man priser for øjeblikket, vil blegne for hendes huder. En dag vil alle *cafés-*

chantants kappes om at tilbyde hende en enorm betaling. Hun har hundrede tusind livres i rente i sin strube. De skal straks komme til at dømme om det."

Didier rørte sig ikke af pletten. Carminette havde bøjet sig hen imod ham og holdt ham fængslet under sit ildfulde blik. Disse vildkatteøjne stak ham, han følte et ejendommeligt ildebefindende ved det. Han var lige dukket ned i alle Shakespeares feeventyr, hans hoved husede Titania, Helene, Hermia og Hippolyta, en hel skare luftige fantomer, alt hvad der flyver og summer i skovene en sommernat, og pludselig stod han overfor en ussel, lappet silkekjole, en ung pige der ikke var ung, en *gamin* der syntes at være blevet kvinde, en kvinde der var lidt af en husar, – en meget grøn og meget moden frugt, en begyndelse, der tillige var en slutning. Der var ingen side at blade om. Bogens første ord var det sidste. Hverken anstand, skønhed eller ynde, men besynderligt nok kunne øjnene dog ikke løsrive sig fra denne grimrian. Det var en tryllekraft eller snarere en trolddom, hun tiltrak blikket som magnetnålen jernet. Hverken køn eller alder, hun havde sat over livet med et eneste spring og stod på den anden side med rosenrøde kinder. Hendes smil sagde, at hun havde intet mere at lære, og dog var der noget uskyldigt i hendes frækhed. Hun ville ikke have fundet på noget af sig selv; men hun havde haft dygtige lærere, der havde givet hende alt ind med skeer, hendes hukommelse var god, hun kunne sin lektie på fingrene. Titania og Carminette – hvilken modsætning! Den unge pige gættede så nogenlunde det indtryk, hun gjorde og smilede. – "Min gode," sagde hun til Prosper, "vi må gå, jeg gør herren bange."

"Man har set helte," sagde Prosper, "der var angst for hyrdinder."

"Ah, undskyld," svarede Didier, idet han fattede sig. "Jeg er en provinsialist, der for første gang ser en stjerne. Alle nyheder forbavser mig; men heldigvis varer min forbavselse sjældent længe."

"Nå, han har da fundet sin mund igen," sagde Carminette, idet hun gjorde et dansetrin. "Nu er han på gled! Vi får vist straks en tale, – jeg holder ellers mere af en toddy."

Didier ringede på Baptiste og befalede ham at lave punsch, derpå begyndte Prosper i pompøse udtryk Carminettes biografi. Denne beskedne nådlerske havde han opdaget på et offentligt bal, hvor hun forgæves søgte at gøre lykke, da de fleste mennesker er alt for indskrænkede til ved det blotte syn af en usleben diamant at ane, hvad den vil blive til som indfattet. Prosper havde med sit ørneøje lige straks gættet Carminette og de vidunderlige gaver, der slumrede i denne udannede hjerne, som ilden slumrer i flintestenens indre. Uden ham ville verden aldrig have lært denne stjerne at kende. Han holdt en møbleret lejlighed til hende og havde påtaget sig at opdrage hende, han komponerede et helt repertoire af sange, som han lærte hende at foredrage, og desforuden underviste han hende i de fire frie kunster, nemlig at gå, at danse, at frisere sig og at le. Carminettes læretid var snart forbi, snart ville Prosper lade dette vidunderlige pigebarn træde frem, og da skulle hendes talent stråle for det blandede Paris. Hun var hans datter, hans elev, hans opdragelse, hans vært, for hendes skyld havde han pålagt sig de tungeste ofre; men hun ville også gengælde ham

det hundredfold. En umådelig fremtid var lovet dette umådelige talent.

Man har lagt mærke til, at hver forfatter har sit yndlingsord, der stadig falder ham ud af pennen. På en vis side hos Bossuet træffer man syv gange ordet "stor", Bouffon yndede "udelt", Prospers yndlingsudtryk var "umådeligt", i sig selv og udenfor sig selv så han kun "umådeligheder".

Carminette hørte sig rose uden at sige et ord til det, kun da han talte om, hvad hun kostede ham, kastede hun et udtryksfuldt blik på sin lappede kjole og mumlede gravitetisk mellem tænderne: "Hvo der vil godt køre, må godt smøre!" Derpå gav hun sig til at trave om i værelset, smækkede med sine fingre som med kastagnetter, rodede ved alt, åbnede alle skuffer og underkastede alting en tredobbelt undersøgelse, nemlig med sine øjne, sin tunge og sine negle, derpå huskede hun pludselig, at hun ikke var friseret og sneg sig da ind i toiletteværelset, som hun fandt vej til så hurtigt, som om hun længe havde kendt alle husets lokaliteter. Hun bragte alt i uorden, knækkede et par flasker og viste sig atter med en opkrøllet, purret frisure, der var lige så raffineret som hendes ansigt. Didier begyndte at vænne sig til hende, Carminette kunne dreje sig omkring ham, bide ham med sit smil og rive ham med sine øjne, han blinkede ikke, han var på vej til at opdage, at stjernerne er mindre komplicerede, end de ser ud til.

Baptiste bragte punsch. Så snart Carminette havde tømt sit glas, sagde Randoce til hende: "Mit kære barn! Øjeblikket til at vise herren en prøve på, hvad du kan, er nu kommet. Pas nu på, min tøs! Gør din lærer ære! Og dygtigt krydderi på maden!"

Hun stod op og løftede hovedet i vejret, satte armene i siden og istemte en sang ved navn *Den galoperende Ko*, en samling flovser, hvoraf tre fjerdedele gik tabt for Didier. Hans første bevægelse var at stoppe sine øren til. Carminette havde en gennemtrængende, hæs stemme, der søndersled trommehinden med fisteltoner, denne stemme syntes ham ikke menneskelig, snart mindede den om en dør, der hviner på sine hængsler, snart om en papegøjes skrig, snart om en jægers lokketoner; imidlertid havde hun næppe istemt andet vers, før Didier grebes af en nysgerrighed, der var stærkere end hans modbydelighed; i denne ejendommelige, djævleblændte musik var der noget pikant, som han begyndte at få smag på. Han kæmpede nogen tid mod denne usunde fornøjelse, men gav endelig tabt og blev lutter øjne og øren. Carminette havde en vidunderlig måde at åbne og lukke sin mund på, at udslynge og holde en node, at bevæge sit hoved, sine skuldre og sine hofter, hun sagde ordet og lod én gætte tingen, hver betoning var rig på underforståelser, hendes øjne og smil syntes at lege med deres kløer og gøre bytte. Og hvad skulle man så sige om hendes manerer? Intet var mere beundringsværdigt end det knips, hun ledsagede omkvædet til hvert vers med, et knips, der var i stand til at sprænge al moral, alle stænder og alle anerkendte religioner i luften. Dette knips var et mesterværk, en ubønhørlig protest mod den vedtagne samfundsorden, det sagde tydeligt: Der eksisterer intet mere. For resten kendte Carminette sit værd og tog sig selv alvorligt; som alle store kunstnere tragtede hun efter fuldkommenhed, hun forfulgte sit ideal, der var den sublime flothed.

I dette øjeblik var hun næsten smuk, det var en muse hentet lige op fra gaden, en tilstænket og vejrbidt muse, født i en rendesten, men lige i det øjeblik, da en stjerne havde spejlet sig deri, og som opsamlede smudset fra sin Hippokrene for at kaste det lige op i ansigtet på alverden. Overmodig, stolt, med udspilede næsebor og øjnene frækt strejfende omkring overalt, udtrykte hun ved sin sang, sit blik og sine bevægelser en lidenskab, der er af moderne oprindelse og burde hedde foragt for foragten.

Hun havde ophørt at synge, og Didier stirrede endnu på hende. Han kom endelig til sig selv og trommede et øjeblik på bordet, derpå vendte han sig om mod sin broder og sagde spotsk til ham: "Må jeg gratulere Dem, kære ven! Jeg er ganske forbløffet over alt, hvad jeg har set og hørt. De forener alt. Frøken Carminette er en engel, og oven i købet er denne engel en guldgrube."

Men Prosper var ikke fuldstændig fornøjet. Efter hans mening havde Carminette forfejlet visse enkeltheder, visse effektsteder. Han rettede hendes fejl med en lærd mine, forestillede hende, at kunsten besidder uendelige finesser, som man kun tilegner sig ved en utrættelig flid; han lod hende synge et vers, hvis skønheder hun ikke betonede nok, om igen. Man kom til at tænke på Garcia, når han underviste mme. Malibran eller på Perugino, når han ti gange lod den unge Rafael tegne en Madonnas blide profil om. Det famøse knips lod også tilbage at ønske, det svarede endnu ikke til det ideale knips, som Prosper havde drømt om. Han sagde til Carminette: "Pynt idelig og idelig på det!"

"De er alt for fordringsfuld," afbrød Didier ham. "Skænd ikke på hende, hun arbejder tappert på at blive fuldkommen. Hvis hun ikke endnu er fuldendt, mangler der dog ikke meget. Jeg drikker på hendes umådelige fremtid."

Derpå tilbød han Carminette et glas punsch, men hun vendte ham ryggen, hun begyndte at bemærke, at hans smil ikke var blottet for ironi. Så snart som hun ikke længere generede ham, kedede han hende. Hun krøb op i et hjørne af sofaen, strakte sine græshoppeben på damaskbetrækket og faldt snart i en tryg søvn.

Mens den opgående sol tog sig en lur, tømte hendes foreviser glas på glas. Didier håbede, at denne hyppige tømmen til bunds skulle gøre ham meddelsom, og at hans halvbroder, udspurgt på en behændig måde, ville betro ham alle sit livs hemmeligheder; men det gik ikke således til. Jo mere Prosper drak, desto mere syntes han at kunne beherske sig. Han sad på tinden af sine teorier og stak ikke et øjeblik benene ned på jorden.

"Jeg er meget glad ved at se," bemærkede Didier, "at den 'store kunst' ikke optager al Deres tid, De har dog også stunder til at skrive vers, – hvorledes skal jeg udtrykke mig? – i en lettere, mere familiær smag. De passer begge dele, *Fausts Søn* og lirekasserne."

"Jeg udfører alt, hvad der hører til faget," svarede han kort. "De vil få noget kønt at se, hvis ikke strengen brister. Har ikke Sokrates sagt, at man ikke bør foragte noget? Fjællebodsscenen, den store opera, knejpen eller parnasset, hvad gør det til sagen? Kunsten bliver lige godt kunst, og den ene scene er lige så god som den anden. Jeg sætter stil i mine lirekassemelodier. Stil er

alt, og den har den små Carminette, men jeg må bede Dem bemærke, at det er min fortjeneste. Ad helvede til med alle pedanter! Det er kunstneren, der skaber genren. Lad Pjerrot kun mele sig ind, er han i besiddelse af stil, hilser jeg ham som konge. Voltaire har sagt et smukt ord: 'Giv dit væsen alle mulige skikkelser' – det udlægger jeg som: Søg at erobre Carminetter, søg at erobre hertuginder! Udstræk dine umådelige arme fra pol til pol. – Jeg har Carminette, endnu venter jeg på hertuginderne."

Han rejste sig og støttede sig på kaminen, derpå fo'r han med hånden op i sit hår og sagde med mørk og profetisk stemme: "Hvad er en digter? Et fuldstændigt menneske."

"Lad os tale lige ud af posen, et umådeligt menneske," afbrød Didier smilende.

"Jeg har sagt et fuldstændigt menneske," vedblev Prosper. "Det menneske, der har set, forstået, iagttaget og følt alt, er en digter … Han har ti sjæle og lever tifold. Filisteren har kun én, og endda er det kun dårligt bevendt med den. Der gives to slags mennesker, de frembringende og de nydende. Digteren er på engang frembringende og nydende, han frembringer, fordi han nyder. Ligesom næringssaften forvandler sig til blod, omskabes hans fornøjelser til billeder og melodier, han synger, fordi han elsker, han elsker, fordi han behøver at synge. Nattergalen bærer sig ad på samme måde. Lad ham kun være egoist. Om filisteren er lykkelig, interesserer kun ham selv, han lever kun for sig selv; men når digteren nyder, gør han hele verden meddelagtig i sine nydelser; hans henrykkelse kommer alverden til gode. O dybe mysterium, der kaldes inspiration! En dråbe fin mokkas liflige aroma, en ypperlig stegt agerhønes

duft, en roses vellugt, synet af en odalisk, ja hvad er alt dette? spørger De. Og jeg svarer Dem, denne aroma, denne vellugt er skjult poesi. Ideen er der, men den kan ikke gribes, ikke ses, den træder ind i digterens hjerne og træder strålende ud derfra med vinger, klædt i guld og purpur, og er uforlignelig dejlig. Det kalder man et mesterværk. Giv da digteren mokka, odalisker og alle jordens goder, så meget han lyster, og I vil få belønning for det både i denne og i en anden verden. Der er dage, hvor jeg brænder af lyst til at knuge perlehalsbånd, rubiner og diamantsmykker mellem mine hænder. Deres raslen ville indgyde mig tanker, som ingen endnu har haft, og som ingen senere vil få … Atter andre gange drømmer jeg om tønder guld; – men ak, min tønde er tom, det er Diogenes'! På mit æresord, menneskene er hestedumme! Berøv spidsborgeren hans dalere og giv dem til digteren, senere kan I jo forklare spidsborgeren, at I eksproprierer ham for det fælles bedste, jeg indrømmer, at I skylder ham den forklaring. Jeg ville ønske, at man i alle civiliserede lande hvert år skrev en sum af ti millioner på budgettet for at skaffe digterne nydelser. Hver kunne få sin smag tilfredsstillet. Fordelt med forstand ville disse ti millioner ruge mesterværker ud i hundredvis, et stort århundrede ville begynde for litteraturen … Men vi tror os civiliserede og blandt så mange fyrster, der så gerne vil gå for at være kunstens beskyttere, er det ikke faldet en eneste ind at sætte en digter på tronen og sige til ham: Tag det mageligt, min ven, og regér i mit sted et halvt års tid på den ene betingelse, at du fortæller os nøjagtigt alt, hvad du har set derfra."

"Men hvis nu digteren fandt smag i tronen og ikke mere ville opgive den, hvad så?" indvendte Didier.

"Det ville være alt for megen ære for tronen," svarede Prosper, der blev ved at tale sig ivrigere. "I er en race af forhærdede spidsborgere, børssvindlere og snusfornuftprædikanter, I materialismens hofmand, som foragter alt åndeligt liv, hvad bryder I jer om, om samfundet har geni på oplag! – Men for pokker, dette må forandres! Tiden er moden til det, vi vil skabe verden om. I det nye samfund skal geniet blive lovgiverens kæledægge. Skøn bolig, god mad, alt skal han have ved hånden; for at befrugte hans hjerne skal man proppe ham med fornøjelser. Fra ungdommen af skal man omgive ham med skønne sager, skønne møbler, skønne stoffer, skønne malerier, skønne statuer og skønne kvinder – især kvinder. Vi behøver mange, brunetter og blondiner, malajiske og tungusiske skønheder, skurepiger, bajaderer og hurier. Den digter, der har eksperimenteret med al slags kærlighed, vil blive større end Shakespeare, større end Homer. Hvilken farverigdom! Hvilken vidunderlig mængde fine nuancer. Afrikas brændende hede sol, Nordens melankolske måne, savannernes uendelige strækninger, ørkenens tavshed og tågernes hemmeligheder, en hel verden vil hans værk rumme … Et serail! Jeg behøver et serail! 'Alabasterhals', 'Korallæbe', 'Morgenstjerne', iler alle herhid! Mit hjerte har plads nok til jer alle, I ville skænke mig lykke, jeg vil skænke jer hæder. Et serail og tønder guld! Jeg behøver intet mere, og I ville kunne tælle mine dage efter mesterværker."

Således talte Randoce med stentorstemme, med øjne der lynede af begærlighed, med udstrakte og skælvende arme. Didier betragtede med gru sin broders knyttede hænder, han syntes at se to kløer, der begærligt greb efter bytte, eller rettere

et par gabende svælg, beredt til ufortøvet at opsluge alle Potosis miner og Brasiliens diamanter.

"De har måske ret," svarede han koldt, "men i så fald måtte jo stortyrken være den største digter. De påstår måske, at det er en snu fyr, der er blevet enig med sig selv om at tie stille, og at hvis De var i hans sted … Hvad skal man nu sige? Jeg er naiv, jeg har til dato troet, at det var fantasien, der gjorde digteren. Jeg vil ikke have, at han skal lide nød, fattigdommen forringer mennesket, men hvad behøver han at eje en trone og en verden? Når han higer efter, hvad han mangler, har han jo noget at drømme om … Og hør," vedblev han, idet han pegede på den sovende Carminette, "hvorfor, fantasirige mand, kan denne henrivende pige ikke erstatte Dem et helt serail? Hvem hindrer Dem efter øjeblikkets lyst skiftevis at se i hende en nådlerske, en stjerne, en hertuginde, en malajisk skønhed, en odalisk og en tønde guld?"

Prosper trak på skuldrene. Han gik hen til kanapeen med korslagte arme og betragtede Carminette stift, derpå rystede han hende, bragte hende på benene, hyllede hende ind i sin kappe og drog hende hen mod døren. – "Lad os gå, min stakkels pige," sagde han, "man gør nar af os." – Da Carminette, der nu var blevet rigtig vågen, gik ud af døren, vendte hun sig rask om mod Didier og sendte ham tværs over værelset et knips, der denne gang ikke lod noget tilbage at ønske.

Didier gik længe op og ned i værelset med hænderne på ryggen. Hvis Carminette, da hun gik bort, havde sagt til ham: "Jeg kommer igen i morgen," havde han gerne taget hende på ordet. – "Bliver jeg dog aldrig min nysgerrighed kvit," tænkte han, "jeg ved dog, hvor kort den varer!" Og ved et lune af hans

fantasi kom han pludselig til at tænke på sin kusine med valmuekransen om det gyldne hår, et minde der næsten var udslettet af hans hukommelse. Han bad fru d'Azado om tilgivelse, han skammede sig over denne uvilkårlige sammenligning. I en times tid vedblev han at gå op og ned ad gulvet, betragtede skiftevis sofaen, Carminette havde ligget på, og kaminen, som Prosper havde støttet sig til, da han holdt sin trontale. "Det er mærkeligt," tænkte han, "min broder og jeg er meget forskellige, og dog ligner vi hinanden, vi har begge to rædsel for spidsborgerlivet, men vi forlader det rigtignok ad forskellige veje."

Endelig gik han i seng. Jeg ved ikke, om punschens dunster omtågede hans hjerne, men indtil daggry så han i drømme Carminetter og malajiske skønheder. Han vågnede sent, næppe havde han samlet sig lidt, før han anstillede betragtninger, der ikke videre lignede gårsdagens. Hvad der bidrog meget til dette var også den uordentlige tilstand, han fandt sit toiletteværelse i: stjernen havde efterladt alt for synlige spor om sin nærværelse; i en krog lå et håndklæde, krammet sammen som en bylt, børster lå midt på gulvet, et vandfad var knækket, og på toilettebordet fandt han et par knuste flasker. Didier bebrejdede sig sin skånsomhed og vendte fuldstændig tilbage til sin mentorrolle. – "Situationen er følgende," sagde han til sig selv: "Min elskværdige broder underholder et vidunderbarn, hvis talent han har i sinde at eksploitere. Skal jeg understøtte denne spekulation? Hvor er mine femten hundrede francs blevet af? Skønt Randoce i går omhyggelig undveg alle mine spørgsmål, har han dog blottet sig selv for mig. Han nærer uendelige lyster, idet jeg lader det være et åbent spørgsmål, hvorvidt han har

talent, er det det eneste 'umådelige', jeg opdager hos ham. Skal jeg vise ham en tjeneste ved at gøre mig til kasserer for hans lyster? Til råd trænger han, dem vil jeg give ham for at berolige min samvittighed."

Han blev meget forundret, da Prosper nogle timer senere trådte ind til ham med en meget sat mine, tog femten sedler på hundrede francs op af lommen og sagde: "Min kære, jeg kommer for at betale min gæld, den tyngede mig. De kender mine meninger om venskab. Frygt intet, Dubief er betalt, her er hans kvittering, og dog har jeg holdt ord, jeg har ikke spillet, nogle tilbagebetalinger, jeg ikke ventede, har bragt højvande i kassen."

Glad over dette uventede eventyr gjorde Didier nogle vanskeligheder ved at modtage pengene; men han måtte give efter, da hans broder fordrede det i en tone, der ikke tålte modsigelse. Da stod han op, åbnede skabet, hvori han havde gemt *Andromeda*, og tilbød Prosper denne fortryllende kopi af en gruppe efter Puget. – "I det mindste må De da tillade mig at forære Dem denne lille bagatel," sagde han, "jeg har købt den til Dem, Baptiste skal lige straks bringe den hjem til Dem."

Prosper blev ikke videre overrasket ved at se *Andromeda* i Didiers eje; da han ikke længere så gruppen i vinduet, havde han forespurgt sig hos Dubief. Gaven forbavsede ham heller ikke videre, han følte, at *Andromeda* måtte tilfalde ham. Som man ved, havde han principper og holdt for vist, at der er et Forsyn, der tidligt eller sent belønner dyden, man må kun roligt vente på forfaldstiden, og vekslen er ofte udstedt på lang frist, undertiden taber man tålmodigheden. Men om end intet forbavsede Prosper, var han ikke desto mindre tilfreds, han

kendte fra gammel tid dette kostbare stykke, fordi han mere end én gang havde købslået om det, og han vidste, hvor meget det var værd. Tilfredsheden lyste ham ud af øjnene, han talte om Puget, om plastik og kunst som en kender uden fraser og overdrivelser, og han fængslede en times tid sin brodér ved sin tale.

Da han var gået, tænkte Didier: "Lad os ikke forhaste os for meget med at bedømme ham, måske har han æresfølelse. Vi skal nok bringe noget ud af ham."

14

Carminette var ikke det eneste bekendtskab, som Didier gjorde gennem Prosper. En dag foreslog han ham at præsentere ham for en forfatterinde, hvis ånd og talent han roste. – "Jeg har talt om Dem til fru Lermine, hun ønsker at se Dem, hun holder af originaler. Tag Dem i agt, ridder, ville jeg tilråbe Dem, hvis hun ikke var nær ved de halvtreds, men hun har forresten endnu ikke mistet alle sine yndigheder."

Det var efter at have nået det femogfyrretyvende år, at fru Lermine for at trøste sig over sin dalende skønhed havde udgivet en anonym samling elegier, som næsten ingen talte om med undtagelse af Prosper, som dengang var kritiker og gemte sin virak til uskadelige middelmådigheder. Han hævede det himmelblå bind til skyerne og kaldte forfatterinden et digtergeni, som de store blade ville tie til døde. Man kan nok tænke sig, at fru Lermine var ham taknemmelig for hans kritik, hun bevidnede ham i de forbindtligste udtryk sit ønske om at gøre den eneste mands bekendtskab, der havde forstået hende, og fra den dag blev Prosper stamgæst der i huset.

Didier troede at burde modtage sin broders forslag, det interesserede ham at lære hans forskellige bekendtskaber at kende. En onsdag aften gik han hen med ham i Joubertgaden til fru Lermine. På vejen forklarede Prosper ham, at hr. og fru Lermine ikke levede i den bedste forståelse, de to ægtefolk havde forskellig karakter og nærede modsatte anskuelser. Mod

sædvane var det her manden, der gik til skrifte, og konen, der var filosof.

Hr. Lermine var søn af en forhenværende præfekt i det sydlige Frankrig, som under Restaurationen havde udmærket sig ved sin religiøse fanatisme og sin barske ortodoksi. Sønnen delte alle sin faders anskuelser, men optrådte på en ganske anden måde; det var en inderligt skikkelig mand, begavet med en livlig, men tarvelig fantasi og med en stor tungefærdighed, han iagttog alle religiøse ceremonier og forskrifter på det nøjeste, når man så ham, gættede man straks, at han var født kirkeværge, og at han adlød en befaling fra oven, når han var med i kirkerådet eller brystede sig på den første plads i kirken. Lige så ædelmodig som lettroende havde han været et bytte for alle veldædighedskræmmere, der da også tit nok havde åreladt hans pung; imidlertid var det ikke blot de andres opfindelser, der havde sat hans formue overstyr, hans egne havde hjulpet godt med til det. "Hjælp dig selv," siger ordsproget, "og Himlen vil hjælpe dig." Hr. Lermine havde selv hjulpet til og det tappert. Han manglede ikke ærgerrighed og var stolt af at have ideer; som resolut forkæmper for den gode sag, men af naturen ikke videre krigerisk, fortæredes han af lyst til at gøre sig berømt ved et fredeligt korstog mod århundredets ånd. Efter hans mening var det ved at bemægtige sig fantasierne, at kirken kunne håbe at tilbageerobre sjælene. Den burde søge at bringe al kunst tilbage til sit moderskød, de henrykte øjne ville snart overgive den alle hjerter: der behøvedes kun ti mesterværker, præget af katolsk ånd, for atter at gøre alle til kristne. Som følge heraf mente han, at det var enhver god katoliks pligt at skabe mesterværker, og han ville ikke opgive sin part af det. Man ved,

hvilken skade en fiks idé kan gøre i et skørt hoved, hr. Lermine troede sig forpligtet til at foregå med et godt eksempel. I sin ungdom havde han håndteret pousserestokken lidt, han overbeviste sig følgelig om, at der fandtes stof til en stor billedhugger i ham. Han lod sig bygge el glimrende atelier, som han snart fyldte med sine udkast, lønnede et par arbejdere og en ornamentskærer, forskaffede sig med stor bekostning det herligste marmor og huggede løs af alle livsens kræfter. Alle Italiens marmorbrud fik det at føle. Denne iver og disse store udgifter faldt ikke i fru Lermines smag, en kone, der er sin mand tro, gør undertiden fordringer og kan være bitter. Hun gjorde hr. Lermine forestillinger, der imidlertid aldeles ingen virkning havde, hun bebrejdede kirkeværgen hans evige kirkeråd og hans mange gode gerninger, billedhuggeren hans store marmorforbrug, og dem begge, at de gjorde sig til nar. Til hendes ærgrelse kom snart uro: trods sin kones bebrejdelser blev hr. Lermine stadig mere ødsel. Hun bemærkede, at hans pengesager var i uorden, og at han ofte måtte gøre udveje. Hvad kan ikke iver for den gode sag drive os til? Hr. Lermine, der var redeligheden selv, begik en uklogskab, der kunne kaldes for mangel på delikatesse. Han ejede et gods i Normandiet, hvori fru Lermine havde første prioritet; i et øjebliks forlegenhed lod han skovene fuldstændigt omhugge og solgte tømmeret, der var hans kones bedste sikkerhed; da hun erfarede dette, beklagede fru Lermine sig for domstolene, der kendte for ret, at hr. Lermines salg satte hans kones penge i fare, og befalede derfor ejendomsskilsmisse. Denne domfældelse blev et slag for den stakkels mand, som han ikke kunne forvinde; fra den dag af var han ikke længere sig selv. Han led frygteligt, ikke blot

fordi han nu ikke mere kunne følge sin lyst, der var blevet til en sand mani, eller tjene de ideer, der var ham kære; men domfældelsen havde desforuden ligesom tilintetgjort ham. Han følte sig kompromitteret, han eksisterede kun ved sin kones nåde, hvis harme nu triumferede uden skånsel. "Der gives kvinder," siger La Bruyère, "der begraver deres mand i den grad, at der slet ikke længere bliver tale om dem. Lever de eller ej? man ved det ikke rigtigt."

Førend denne ulykkelige ejendomsskilsmisse, sagde Prosper til sin broder, havde hr. Lermine holdt sin kone stangen, spillet var omtrent lige, hver havde sine venner, som begge opstillede i slagorden. Kamp mellem principper, kamp mellem indflydelser. Deres salon faldt i to partier, kongens og dronningens hjørne. Begge lejrene målte hinanden med øjnene, et frafald ville have indgydt rædsel, man ville have ladet overløberen løbe spidsrod. Kongen og dronningen talte idelig deres hjord, de belønnede de trofaste og arbejdede ivrigt på at hverve rekrutter; men ak! sædvanligvis forlader vore venner os samtidig med vor formue; så snart som "den gamle" (således kaldte hans kones venner ham) var ruineret, så han sine tilhængeres rækker fortyndes, kongens hjørne var nu kun en tom plads.

Næppe var Didier trådt ind i fru Lermines salon, før han kunne bevidne, at hans broder stod højt anskrevet der. Dronningens hjørne bevidnede ham en udpræget hyldest, man syntes at tro på hans geni og fremtid, man krediterede ham, Prosper følte sig "god" og betalte i anvisninger på sin forestående berømmelse; imidlertid var han beskeden i sin tale, og hans opførsel var ulastelig. Fru Lermine gik Didier i møde,

men hun faldt ikke videre i hans smag. Hun besad endnu nogen skønhed, førte sig med anstand og talte godt for sig; men hendes optræden fordærvede alt, hendes fysiognomi røbede nemlig en urolig egenkærlighed, der altid stod på post. Det lod til, at hun ventede sig noget af Didier, og hendes øjne syntes at attrå en kompliment; der behøvedes intet mere til at isne ham, og der faldt ham intet ind. Han forværrede sine fejl ved en distraktion, hun ikke kunne tilgive ham. Han betragtede nemlig med interesse en mand med grå hår og indfaldne øjne, der gik frem og tilbage med afmålte skridt på tåspidsen, som om det ved lov var ham forbudt at gøre støj; han lignede en skygge, der vanker langs ad Styx' bredder; fra tid til anden nærmede han sig en gruppe, vovede nogle spørgsmål, men fik korte svar, hvorfor han gik hen for at prøve sin lykke andetsteds, men overalt blev han slået tilbage med tab.

Efter den beskrivelse Prosper havde givet ham, kunne Didier se, at det var hr. Lermine. Rørt af medlidenhed gik han hen til ham og begyndte en samtale. Hr. Lermine modtog ham med den mistillid, som er egen for folk, der har lidt meget og set deres venner falde fra; hans blide, ironiske smil syntes at sige: "Ser De da ikke, at jeg ligger i karantæne?" Didier holdt stand, hans udsøgte venlighed og distingverede væsen gjorde indtryk på "den gamle", der til sidst gav efter for det. Henrykt over at have truffet et menneske, der endnu tog notits af ham, blev han med ét meddelsom, tog Didier under armen og førte ham hen til et sofahjørne, hvor de frit kunne passiare sammen. Tilfældigvis kendte hr. Lermine Dauphiné og Drôme, denne egn var ham kær, fordi han der havde genvundet sit helbred. Fontænen ved St. May, der ligger nogle mile fra Nyons, og som

efter hans mening i helbredende egenskaber overgik den berømte mineralkilde ved Condillac, havde frelst hans liv. Efter en tur i Dauphinéalperne var han kommet lidende af en dårlig fordøjelse til St. May og ude af stand til at fortsætte rejsen. Næppe havde han smagt på det mirakuløse vand, før han følte sine kræfter vende tilbage og sin appetit genvækkes, og efter fire ugers forløb kom han tilbage til Paris med en ung mands mave. Da han atter begyndte at skrante, (han holdt meget af at indbilde sig selv, at han led af et maveonde) lovede han sig selv snart at vende tilbage til St. May, og han tog det løfte af Didier, at han skulle komme derhen og besøge ham; så hurtigt havde de sluttet venskab.

Mens Didier passiarede med "den gamle", hang Prosper hele tiden over en smuk italiensk grevinde med mørke øjenbryn, som han syntes meget optaget af, og som selv lod til at betragte ham med et venligt blik. Begge brødrene gik bort sammen. – "De har opført Dem som en bold ridder," sagde Prosper, "De har antaget Dem 'liljernes' og ulykkens sag."

"Jeg har gjort et menneske lykkeligt, jeg har altså ikke spildt min aften."

"Og De har ikke brudt Dem om at behage fru Lermine."

"Oprigtigt talt, hun falder ikke synderlig i min smag."

"Hun ser smuk ud endnu."

"Man kan se, at hun har været det."

Dette svar gjorde Prosper tavs. For at knytte samtalen på ny spurgte Didier: "Hvem var den smukke dame, De konverserede så livligt?"

Prosper udstødte et suk. "Jeg ved ikke, hvem De mener," svarede han kort, og samtalen gik i stå.

Hr. Lermine havde fattet venskab for Didier, han besøgte ham flere gange, følte sig for hos ham og forhørte sig om hans religiøse anskuelser. Han så med sorg, at en så elskværdig ung mand fuldstændig delte sin tids vildfarelser; men deres modsatte anskuelser forstyrrede dog ikke det venskab, han begyndte at nære for ham. Han foretrak denne skeptiker for en vis præst, som dagen efter at han havde erfaret hans ulykke, havde givet ham en hilsen, der var adskillige tommer mindre dyb end ellers, og på sin side bedømte Didier aldrig folk efter deres religiøse standpunkt. Hr. Lermine forekom ham at være en fortræffelig mand, der måtte bøde hårdt for en lille brøde; fordi man har hugget sine skove om, er man da ingen kæltring.

I den tanke at gøre ham en glæde, vendte han flere gange tilbage til Joubertgaden og trodsede uden at blinke fru Lermines iskolde modtagelse og ironiske smil. Den første onsdag i marts måned måtte han rigtignok gøre store øjne, da han trådte ind i salonen. Der var foregået en revolution. Kongens hjørne havde atter dannet sig. Omkring hr. Lermine trængte sig en gruppe tjenstvillige ånder, som komplimenterede, feterede og overvældede ham med kærtegn. Han selv syntes et andet menneske, han var blevet ti år yngre og vokset adskillige tommer, han bar sit hoved højt og besvarede med overlegen mine den artighed og underdanighed, han var genstand for. Dronningens lejr var i uorden, man rådspurgte hinanden med blikket, man bemærkede en nysgerrighed, en vaklen, en vis bølgegang blandt dem. Fru Lermine var rød i hovedet, hun bestræbte sig for at gøre gode miner til slet spil; men man gættede let, at hun ikke var så rolig, hun talte kort og bevægede sin vifte febrilsk.

Så snart som hr. Lermine så Didier træde ind, trængte han sig gennem mængden og gik hen imod ham med åbne arme. Han udmærkede ham hele aftenen på den mest smigrende måde, Didier vidste ikke, hvad han skulle tanke. Han betragtede fra tid til anden sin broder, der havde en bekymret og ængstelig mine; han så ham dreje og vende sig om den smukke italienerinde, der ellers plejede at se så mildt til ham; men hun var adspredt og syntes næppe at ænse ham.

Endelig gik Prosper hen mod døren og gjorde et tegn til sin broder, der fulgte ham. "Men hvad er her foregået?" spurgte Didier, da de var kommet ned af trappen.

"De må vide, min kære," svarede Randoce, "at skæbnen er omskiftelig som månen, og at man har uret i ikke mere at tro på fætre fra Amerika. Hr. Lermine havde en, der var gudfrygtig ligesom han selv og havde oprettet en bank i New York; nu er han død og har testamenteret 'den gamle' en glimrende formue, størrelsen er endnu ubekendt. Søg først og fremmest Guds rige, derpå vil alt tilfalde dig! … Hans venner er kommet tilbage," tilføjede han. "Blæs op, jægere! Nu styrter hundene sig over byttet!"

15

En uge senere trådte Prosper en morgen ind til sin broder, bleg som et lig og med et forstyrret ansigt. Var lynet slået ned for hans fod? Han sagde ikke et eneste ord, gik med lange skridt gennem værelset og syntes hensunken i smertelige tanker, derpå kastede han sig i en lænestol, hvor han blev siddende uden at røre sig med armene trykket op til benene og med stift stirrende øjne; store tårer randt ned ad hans kinder, det var virkelige tårer; Didier forvissede sig om det. Han overvældede ham med spørgsmål uden at kunne få andet ud af ham end usammenhængende ord, fremstødt med konvulsivisk stemme, som ikke gav oplysning om noget. Han var det ulykkeligste menneske på hele jorden; efter at have drømt om lykke og hæder, var han vågnet op i en afgrund; når det kom til stykket, hvad var så livet, hvad var så døden? at lade en pistol, en ren bagatel!

Didier foruroligedes alvorligt over den tilstand, han så ham i, han greb begge hans hænder og besvor ham at åbne sit hjerte for ham. Prosper bestemte sig endelig til at tale, og han fortalte omtrent følgende: Hos fru Lermine havde han gjort bekendtskab med en ung, smuk dame, som hans diskretion forbød ham at nævne; men han tilkendegav temmelig lydeligt, at hun havde svære, mørke øjenbryn, og Didier forstod en halvkvædet vise. Denne kvinde med det klartskuende øje havde gættet hans geni og interesseret sig for hans fremtid, snart havde hun ikke ladet ham noget tilbage at ønske. Prosper

tilstod, at han skyldte hende store forpligtelser, hun havde hjulpet ham ud af hans kreditorers kløer og af Clichy; fra den tid af havde han ofte tyet til hende i nødstilfælde. I et helt år havde de spundet silke sammen; men trætheden havde indfundet sig. Hvem var først blevet kølig? Han formodede, at hun allerede i længere tid havde søgt lejlighed til at bryde med ham, da hun var kommet under vejr med hans forbindelse med Carminette … Stormende forklaringsscene, skrækkeligt brud! Der var faldet uigenkaldelige ord, hun havde i de mest hånlige udtryk ladet ham høre sine velgerninger; det var et afgjort brud, han stod tilbage med den utålelige skam at være en kvindes skyldner, han ikke elskede, og som heller ikke brød sig om ham. Hvor skulle han få 50.000 francs fra? så stor var hans gæld. I tre nætter havde han ikke sovet, han betragtede sig som æreløs, han havde kun tilbage at skyde sig en kugle for panden.

Mens Prosper fortalte ham sine sorger, tænkte Didier ved sig selv, at det just ikke er videre hæderligt at modtage understøttelse af en kvinde og underholde en anden med den førstes penge, og at det ikke er den skønneste rolle, man kan spille på verdens skueplads; men Didier kendte for godt livet til ikke at vide, at man har set meget flinke fyre trække sig nok så rask ud af denne tvivlsomme situation, og som ikke engang efter bruddet har gjort sig den ulejlighed at vaske deres hænder og rense deres erindringer. Der gives samvittigheder, som hvert forår holder hovedrengøring, tal ikke til dem om noget tidligere, det kommer slet ikke dem ved. I det mindste havde Prosper samvittighedsnag, det var dog altid noget, der talte til gunst for ham. Didier så ham så fortvivlet, og hans sorg syntes så oprigtig, at han ikke havde mod til at bebrejde ham noget,

han nøjedes med at betragte ham i tavshed; dette blik var veltalende. – "Hvorfor siger De ikke lige ud," spurgte han ham endelig, "at De er kommet for at bede mig om at låne Dem de penge? Skyd Dem ikke, De skal få Deres 50.000 francs."

Prosper blev blussende rød, hans læber skælvede, han så ud som en mand, der vækkes til live igen. "Jeg takker Dem ikke," sagde han mørkt, "den, der drager mig op af en afgrund, lover jeg ikke min erkendtlighed, men jeg siger til ham: Jeg tilhører Dem, gør med mig, hvad De vil!"

"Jeg forlanger ikke så meget," svarede Didier. "Jeg ønsker blot at De, når De for fremtiden vil gøre dumheder, da vil holde Dem til sådanne, man ikke behøver at rødme over. Som Deres ven ønsker jeg oprigtigt, at Deres levned for fremtiden må være Deres talent værdigt."

"De kan ikke sige mig noget," svarede han, "som jeg ikke hundrede gange har sagt mig selv; men disse 50.000 francs, hvorledes skal jeg kunne tilbagebetale dem?"

"De kan betale Dem af Deres forfatterhonorar."

"Tak!" udbrød Prosper, "De tror på mig, De tror på min fremtid! De har ret, en gang vil De være stolt over at have troet."

"Og ikke ladet det blive ved troen alene," sagde Didier smilende.

Men Prosper smilede ikke, han gav sig til med rivende veltalenhed at bevise ham, at *Fausts Søn* ville blive hævet til skyerne og ville trække penge, at publikum var led og ked af feerier og maskinerier, og at en litterær succes under de nærværende forhold tillige ville blive en pengesucces. Hæder og penge, penge og hæder, alt ville komme på én gang. – "Men jeg har noget andet at tale med Dem om," tilføjede han; "De har

foreslået mig at tilbringe nogen tid hos Dem for at arbejde der; jeg modtager tilbuddet, min kære! Jeg vil for en tid forlade dette hæslige Paris; hvem ved, om ikke min ulykkelige lidenskab kunne vende tilbage igen? Måske er jeg ikke så helbredet for den, som jeg tror. Lad os rejse, min ven, lad os rejse! De kan indlogere mig, hvor De vil, alt er godt nok til mig, selv et kvistkammer; jeg fortjente at prøve det. Om det så behager Dem, kan De sætte mig på vand og brød. Jeg vil arbejde som en neger, som en galejslave. Jeg vil svede vand og blod for at betale min gæld, for at fri mig af denne trældom. Et halvt års udholdende arbejde, og *Fausts Søn* skal holde sit hædersindtog her i verden."

Han sagde alt dette med overbevisning, kun sandheden har dette tonefald; derpå greb han et ark papir og skrev med flydende hånd: "Jeg Prosper Randoce erklærer herved at have lånt af hr. Didier de Peyrols en sum af 50.000 francs, som jeg forpligter mig til efterhånden at tilbagebetale af mine forfatterindtægter at regne fra den første opførelse af *Fausts Søn*."

"Dem kan jeg nok foreløbig skyde en hvid pind efter," tænkte Didier, og stak papiret i lommen. – "Men Carminette!" udbrød han pludselig.

Prosper sænkede hovedet og udstødte et suk, der mindede om løvens brøl i en ørken. Han rejste sig, gik adskillige gange rundt i værelset, talte sagte med sig selv og var et bytte for den heftigste indre kamp. Endelig standsede han foran Didier.

"Jeg vil have kraft til at forlade hende," udbrød han. "Gud skal dog vide, hvad det koster mig."

"Og hvad hun koster Dem," tilføjede Didier.

"Men giv mig ingen betænkningstid," vedblev han; "hvornår rejser vi?"

"Om en uges tid, hvis De vil."

"En uge! – Giv mig kun dagen i morgen til at ordne mine sager, i overmorgen er vi på vej! Farvel! De er ikke en ven, De er en broder."

Ved disse ord kunne Didier ikke undertrykke en skælven. "Ak," tænkte han, "tag halvdelen bort, resten er nok til at gøre mig lykkelig."

Han skrev straks til hr. Patru: "En stor sejr, min kære notar! Sandt at sige har jeg erfaret ting … men enhver brøde kan tilgives. På opfordring af mig har min broder besluttet sig til at forlade Paris, hvor han ikke førte noget videre opbyggeligt liv, i morgen aften rejser vi sammen. Han vil begrave sig på Guard for at arbejde uafbrudt et halvt års tid. Så har vi da det vundet. Som De ser, har jeg hverken spildt min tid eller ulejlighed. Vil De være så venlig at give Marion ordre til hurtigst muligt at lade det, min fader kaldte gæstekamrene, sætte i stand, nemlig det lille karmoisinrøde værelse på første sal med de to tilstødende stuer, der vil jeg huse min gæst. Lad hende flytte urtepotter og de par bronzestatuetter, der står på kaminen i mit arbejdsværelse, derind. Lad også min faders portræt blive taget bort. Jeg beder Dem om at passe på, at alt er i orden, når vi kommer. Om tre dage vil jeg have den fornøjelse at omfavne Dem og præsentere Dem Randoce. Denne løve fra Berberiet brøler, men bider ikke."

Da dette brev var skrevet og forseglet, bragte han det selv på posthuset, derpå gik han hen til sin bankier, og fra ham løb han et øjeblik hen til hr. Lermine, der mindede ham om hans løfte at

besøge sig i St. May. De satte hinanden stævne ved kilden, derpå hævede han de 50.000 francs og bragte dem selv til sin broder, der faldt ham om halsen og lange holdt ham trykket til sit bryst i stum omfavnelse.

Den næste dag modtog Didier en billet, hvori Prosper bad ham indstændigt om at komme til sig henimod klokken ti for at spise til aften sammen med Carminette. Han havde endnu ikke kunnet bære over sit hjerte at meddele "stjernen" sin heltemodige beslutning. Han forudså en rørende scene med tårer og fortvivlelse, han ønskede, at Didier skulle være til stede for at hjælpe ham og styrke hans mod, hvis han skulle blive svag. Imidlertid tog han til Versailles, hvor han havde en gammel spillegæld al afgøre med en officer af sine venner, han ville intet efterlade sig, han var fast bestemt på fuldstændig at skifte ham.

På slaget ti trådte Didier ind hos sin broder og stod ansigt til ansigt med Carminette. Hun var i stiv stads, hendes oppurrede hår var pyntet med fløjlssløjfer, der fremhævede hendes teint; aldrig havde hendes besynderlige og pikante grimhed taget sig bedre ud, … det var en raffineret grimhed, der kunne bringe én til at tvivle om skønhedens eksistens. Et bord med tre kuverter var dækket, en terrin agerhøns med trøfler stod på den snehvide dug, og på hjørnerne fire forseglede flasker. Prosper havde gjort sig umage for at gøre denne afskedssouper så fortrinlig som mulig. Carminette var i færd med at tage østers ud af en kurv og åbnede dem så behændigt, som om hun aldrig havde bestilt andet. Det ringede, hun løb til døren og kom tilbage med et telegram i hånden. Didier åbnede det. Prosper underrettede ham om, at han endnu ikke havde truffet

officeren og derfor var nødt til at tilbringe natten i Versailles; men at han ville komme hjem tidligt den næste dag. Carminette gjorde en grimasse og kastede med en ærgerlig mine telegrammet på ilden; men snart blev hun atter i godt lune.

"Hr. beundrer af mit knips," sagde hun med et koket smil til Didier, "jeg håber, at vi to ikke tager os den sag videre nær. Jeg synes, at vi skulle spise til aften sammen foruden denne slemme løgner, og at vi for at straffe ham burde gøre dumheder."

Hun syntes kun alt for godt oplagt til noget sådant. Didier, der var meget forstemt, vidste ikke rigtig, hvad han skulle bestemme sig til; halvt med tvang fik hun ham til at sætte sig til bords. Hun var så overgiven, at han, da en fortrinlig Pomard hjalp til, til sidst blev ganske livlig. Mens hun spiste med god appetit, gjorde hun en mængde spilopper og flotte spørgsmål, som hun selv besvarede. Hun blev et øjeblik alvorlig og gav sig til at rive ned på Prosper, som hun kaldte en pedant og en gnier; hun beklagede sig over, at han gjorde hende livet surt, holdt hende indespærret og lod hende bære lappede kjoler; men giv tid! hun ventede kun på en lejlighed til at bryde med ham … "Nå sådan," tænkte Didier, "så vil afskedstimen nok ikke bringe så mange tårer til at flyde, som jeg frygtede."

Da måltidet var endt, blev hun aldeles overstadig og gav sig til at fare omkring og gøre kaprioler som en afsindig, blandede alle melodier af sit repertoire ind mellem hinanden og spillede alle mulige roller med en forbavsende sandhed, hun standsede en enkelt gang for forgæves at opfordre Didier til at danse en *pas de deux* med sig, derpå styrtede hun ind i Prospers alkove, hentede sin mantille, hyllede sig ind i den på spansk manér, og

istemte en bolero, der måtte overtyde den mest kræsne dommer om, at hun, når hun ville, kunne synge og gøre roulader som en nattergal, derpå snoede hun sig rundt om Didier med funklende øjne, der uafbrudt fyrede løs på ham. Som værdig elev af sin lærer havde hun hovedet propfuldt af vers. Hun udbrød:

> Ham er det altså, ham, som ej mit blik har tændt,
> og som har navn af "ridder uden frygt" fortjent.

Didier følte sig en svimmelhed nær. Denne skørteklædte djævels øjekast begyndte at ildne hans blod, han kunne næppe trække vejret og vidste ikke, hvad han i næste nu kunne gøre. I et øjeblik, hvor Carminette med hånden i siden stirrede ham lige ind i øjet, vendte han hovedet bort og betragtede konvolutten på telegrammet, der lå på kaminen. Denne konvolut mindede ham om Prosper, om dennes besynderlige rejse til Versailles og om den forunderlige depeche; pludselig gik der et lys op for ham. Han sad et øjeblik tavs, derpå tog han en håndfuld guldstykker op af lommen og lagde dem på bordet, hvorefter han rejste sig og gik hen til biblioteket, gennemløb hylderne med et blik og bestemte sig for en bog, – det var Volneys [Note 8)] *Ruiner*; – endelig satte han sig ned og sagde til Carminette:

"Hold nu op med de krumspring, mit kære barn! Deres kavaler er træt, jeg beder Dem, læs lidt højt for mig. Her er en bog, der vist vil interessere Dem."

Carminette gjorde store øjne, hun brast i latter, greb bogen, kastede den i vejret, fangede den atter på tåspidsen og slyngede den ind i alkoven, hvis dør stod på klem. Didier talte guldstykkerne, der var fjorten, og lavede en lille stabel af dem.

"Hvis Carminette vil være artig," sagde han, "og kønt læse højt for mig, så er her noget rart sukkergodt, der forstår den kunst at skaffe nye kjoler."

Carminette blev alvorlig, hun lagde armene over kors og gav sig til at gå op og ned i værelset; hver gang hun kom forbi Didier, tilkastede hun ham et koldt og foragteligt blik. Hun var fornærmet, og hendes hænder kløede, hun havde haft stor lyst til at give denne ligegyldige herre et par gode ørefigener; men hun betragtede sukkergodtet og syntes at høre en silkekjoles raslen. Efter en lang tøven tog hun en beslutning; hun gik ind i alkoven, tog bogen og satte sig i en lænestol, sådan at hun vendte sin ufølsomme kavaler ryggen og begyndte læspende og hult at læse. Med albuerne på bordet, alvorlig som en grande af Spanien, hørte Didier opmærksomt efter.

Klokken slog tolv, da døren pludselig åbnedes voldsomt. Indhyllet i sin store kappe viste Prosper sig på tærsklen; han lignede en retsbetjent, der foretager en razzia i et mistænkeligt hus. Carminette standsede netop ved sætningen: "Kongernes slotte er blevet et opholdssted for de vilde dyr, hjorderne græsser på templernes tærskler, og de smudsige kryb dvæler i gudernes helligdomme. Hvorfor er dog så megen herlighed fordunklet?" Prosper stirrede på Carminette, derpå på Didier, og hans vilde udseende veg pladsen for en dyb forbavselse; han begav sig hen til alkoven, kastede et blik derind, nærmede sig den unge pige, tog bogen ud af hånden på hende, så på titelbladet og brast i latter, derpå gik han hen imod sin broder; men denne standsede ham på halvvejen med et blik og sagde i en kold, ironisk tone:

"Carminette har sandelig begavelse til at læse højt, denne uforlignelige pige har mange jern i ilden; men De er en dygtig mand, jeg ser, at De ved lejlighed kan drage Dem *alle* hendes talenter til nytte."

Da han havde sagt dette, rejste han sig og gik bort, uden at Prosper havde fremført et ord eller gjort en bevægelse for at holde ham tilbage.

Den nat sov Didier ikke; indtil det blev lys dag, gik han op og ned i sit værelse, han var bestyrtet og bedrøvet og spurgte sig selv med bitterhed, om hans broder virkelig var en slyngel. For første gang i sit liv følte han harmens rødme farve sine kinder. Da han var blevet noget roligere, holdt han råd med sig selv. Efter længe at have grundet, kom han til det resultat, at det var bedst at vente; efter al rimelighed ville Prosper snart indfinde sig hos ham for at prøve på at retfærdiggøre sig eller i det mindste besmykke sin opførsel; at man måtte afvente hans komme, og at han da måtte fatte en beslutning efter den skyldiges optræden. Han kom ikke til at vente længe; midt på formiddagen bragte Baptiste ham et brev, der lød således:

> "Kære ven, jeg kan ikke rejse med Dem. Døm mig ikke for strengt! De må selv kunne forestille Dem, hvad lidenskaben formår over et hjerte, der ikke er af sten. Man tror sig stærk, der behøves kun et smil og en tåre for at fælde det stolteste mod. Jeg burde ikke have genset denne forunderlige pige, jeg føler, at jeg ikke kan leve uden hende. Jeg skylder hende mine smukkeste vers, og dog er det ikke dem, jeg har skrevet til hende. Kan De forstå det? Hun er ikke poesien for mig, men hun er mig foragt for prosaen og konveniensen, og jeg behøver denne foragt for

at leve; kort sagt – jeg elsker hende, jeg elsker hende og kan ikke rejse. Hun skal også snart debutere, kan jeg da forlade hende i et så kritisk øjeblik, som hele hendes fremtid afhænger af? Jeg længes desuden efter at betale Dem, det skal Carminette hjælpe mig med, og jeg vil ikke vente til forfaldstiden. Farvel, min kære, vær overbærende! De er digter på Deres manér, og digteren forstår alt; sig Dem selv, at hvad jeg så end gør, dømmer den ene halvdel af mig den anden. Hvorfor er vi skabt stykkevis? En gang vil jeg måske komme til at forstå mig selv rigtigt, så snart jeg har fundet mig selv, tilsværger jeg Dem, at jeg ikke mere skal give slip på mig."

Efter flere gange at have gennemlæst dette brev, tog Didier sin hat og løb hen til sin broder. Han fandt hans dør lukket. Portneren meddelte ham, at hr. Randoce ved daggry var taget på landet, hvor han havde bestemt at tilbringe nogle uger. Didier gik hjem og befalede Baptiste at pakke hans kufferter og betale hans regninger. Klokken otte om aftenen steg han ind i en vogn og tog vejen mod syd, opbragt over at have et æreløst menneske, måske en snyder til broder, rasende over at være holdt for nar og forbandende sin uhyre letsindighed, der i forening med hans dovenskab havde bragt ham til at forsømme alle forsigtighedsregler, og – da han fik tid til at tanke på det – inderligt ked over at skulle gøre den spotske hr. Patru regnskab for sin skuffelse; han havde gerne givet meget for at høre, at denne fortræffelige mand, når han kom hjem, holdtes i sengen af en stærk forkølelse.

Note 8: **Constantin François de Chassebœuf, comte de Volney:** Fransk digter som levede 1757-1820. *Red.anm.*

16

Didier kunne ikke slippe for det forhør, han frygtede. Hr. Patru var første mand til at modtage ham. Notaren var gået op på Guard for at erkyndige sig, om Marion punktligt havde udført alle sin herres pålæg, og om det lille karmoisinrøde værelse stod færdigt til at indkvartere den store mand. Det var med tungt hjerte, at han havde ladet de vaser og bronzesager, der prydede Didiers værelse, bringe derop, denne flytning forekom ham at være et dårligt varsel, han frygtede hr. Hamlets ædelmodighed og begyndte at ængstes for, at han skulle gå til yderligheder, der ville støde hans juridiske sans og den store lovkendelse, at man kun skylder en bastard alimentationsbidrag og intet mere.

I det øjeblik Didier trådte ind, spadserede han i haven og tænkte ved sig selv: "Hvis rimsmeden opfører sig ordentligt og er så heldig at vinde broderens tillid, er denne mand for at klæde sig af til skindet for ham; men heldigvis har han da mig, som nok skal vide at sætte en stopper for det." – Han blev meget forbavset ved at se Didier komme alene.

"Nu vel!" råbte han til ham, "hvor er Deres løve henne?"

"Min løve er blevet holdt tilbage i Paris af en uventet årsag," svarede Didier kort.

"Oh, oh!" tænkte hr. Patru, "der stikker nok noget under."

Han fremkom endnu med nogle spørgsmål, men fik kun undvigende svar. Han var dog alt for nysgerrig og stædig til at give tabt så hurtigt, han inviterede sig selv uden videre til middag og kom tilbage til sagen ved desserten, så at Didier

nødtes til at give efter. Imidlertid vogtede han sig vel for at fortælle alt, berørte kun løseligt Carminette og forbigik omhyggeligt rejsen til Versailles, telegrammet og oplæsningen af Volney. Notaren var så ædelmodig ingen bemærkninger at gøre; men han tænkte ved sig selv, at Didier nu på egen hånd havde gjort ypperlige erfaringer og på egen bekostning lært, at det er en farlig sag at puste balloner op; men han udbrød dog ikke, som folk ellers plejer i slige tilfælde: "Hvad har jeg sagt, har jeg ikke bedt Dem om at tage Dem i vare?" – Og Didier var ham taknemmelig for det.

For at afbryde denne samtale, der ikke var ham videre behagelig, spurgte Didier til sin kusines befindende. Hr. Patru rystede på hovedet.

"Ak," svarede han, "den stakkels kone danser just ikke på roser. Fru Bréhanne bliver for hver dag mere utålelig, hun er utilfreds med alt og er nær ved at kede sig ihjel. Det er kun klager, bitterheder og idelige bebrejdelser. Fru d'Azado gør sig al mulig ulejlighed for at skaffe hende adspredelse, hun har foræret hende et smukt, fredsommeligt lille hoppeføl og en køn lille stalddreng, hun har ladet en kammerpige, der har sande fefingre, og som friserer og klæder hende efter de nyeste modejournaler, hente fra Paris, hun er gået på jagt efter alle egnens whistspillere, og næsten hver aften er der spilleselskab på "De tre Plataner"; men fru Bréhanne er ufølsom for al denne gode behandling, hun har noget at sige på alt og græder af kedsomhed. Hun havde fra Lima medbragt en papegøje, der døde på overrejsen; da hun ikke kunne trøste sig over dette uerstattelige tab, er det, ikke uden stor vanskelighed, lykkedes fru d'Azado at skaffe hende en anden lignende. En tosset fugl,

forsikrer jeg Dem, der altid ser ud, som om den var i dårligt humør og stadig skriger og klynker. Fru Bréhanne havde ikke i otte dage været i besiddelse af sin papegøje, før hun havde lært den at sige: 'Hvor jeg keder mig!' Nu genlyder hele huset af det skrig. – Jeg har næsten lagt mig ud med det bindegale menneske; hun overvældede mig med sine evige arvehistorier; efter hendes egen påstand var hun offer for et bedrageri, og hendes datter havde gjort sig fordel på hendes bekostning. Jeg har ladet hende fortælle mig sagen og har bevist hende soleklart, at hun havde fået mere, end hun kunne gøre krav på, det bevis tilgiver hun mig aldrig. Hun burde dog være mig taknemmelig for den utrolige ulejlighed, jeg gør mig for at få hende gift, det er en tjeneste, jeg inderligt gerne ville bevise hende. Lad kun andre trækkes med hende! Men desværre er al min umage spildt. Hun er henrivende, sagde jeg forleden dag til en enkemand, der synes at ytre stor lyst til at gifte sig igen. – 'Ja vistnok,' svarede han; 'men jeg er bange for hendes øjne; man læser i dem, at hun venter på en befrier, der som en Messias skal bryde hendes lænker.' – 'For pokker! så kan De jo være hendes Messias.' – 'Ja,' sagde han og kløede sig bag øret; 'men den, der vil befri hende fra hendes befrier, ham gemmer hun vistnok den bedste mundfuld til.' – Den skikkelige mand har minsandten ret. Denne peruvianerindes øjne er unægtelig noget perspektiviske; kulisseforandringer og Messias'er så dybt man blot kan se; den ler bedst, der ler sidst. – Deres kusine og De," tilføjede han, "er begge lige uheldige med Deres dressurforsøg, det er kun uafgjort, hvad der er besværligst, at opdrage en moder eller tæmme en broder."

Et par dage efter sin hjemkomst aflagde Didier et besøg på "De tre Plataner"; han modtoges af fru Bréhanne, der lå på en kanapé og passiarede med sin papegøje. Hun gjorde et sæt af glæde, da hun så ham; men hendes fryd blev kun kort. Han var så kølig mod hende, hørte på hendes klager med en så adspredt mine og besvarede hendes spørgsmål med et så tørt Ja eller Nej, at hun blev ganske forbløffet over det. Efter at have bestræbt sig for at optø hans kulde, tabte hun tålmodigheden, så skævt til ham og kom endelig til det resultat, at hendes nevø var en ærketosse, hun udslettede ham derfor lige straks af listen over dem, hun brød sig om; papegøjen arvede hans part.

I samme øjeblik denne vigtige begivenhed gik for sig, trådte Lucile ind; hun kunne ikke lade være at rødme, Didier var ligeledes noget forlegen, men begge fattede sig snart. Han gik hende i møde, rakte hende hånden og sagde: *Amigos como de antes* (venner som før), hun tog den og svarede: *Siendo Dios servido* (hvis Gud vil det). Fru Bréhanne studsede over denne lille ceremoni, hun afbrød adskillige gange deres samtale med suk og gaben, derpå ringede hun og gav befaling til at spænde for; da vognen stod færdig, befalede hun at spænde fra, det ville blive regnvejr; snart efter rejste hun sig og erklærede at ville gå en tur; da ingen havde noget imod dette, satte hun sig ned igen, og øjeblikket derefter ringede hun på ny, befalede at sadle hoppen, gik bort for at klæde sig om og medtog papegøjen, der uafladeligt skreg: "Hvor jeg keder mig!"

Didier underholdt sig længe med sin kusine, han fandt hende forandret; det var stadig den samme ynde, men der blandede sig nogen melankoli i den, hun havde en sorg, som hun bestræbte sig for at skjule, og som gjorde hendes skønhed

interessantere. I det mindste følte Didier en sympati for hende, som hun endnu ikke før havde indgydt ham. Måske var han selv blevet mindre ligegyldig, mindre overmodig, han havde slået af på sin reflekterende stolthed, for første gang i sit liv havde han opgivet sin overlegne uvirksomhed, han havde villet noget, og hans vilje var blevet knust mod en hindring; intet gør så human som et nederlag. Det menneske, der har prøvet kræfter, om det så kun er én dag, med livets bryderier, er mindre intolerant end drømmeren, der betragter alt fra sin sky, han stiller mindre bestemte fordringer, han er mere oplagt til at nøjes med det omtrentlige, til at tage hensyn til omstændighedernes magt og til at tilgive mændene, at de ikke er helte, kvinderne, at de ikke er sylfider. På sin rejse i Tyskland havde Didier gjort Hamlets bekendtskab, hans sidste ophold i Paris havde været ham endnu gavnligere, han havde der erhvervet sig en sans, han manglede: sans for livet og at føle interesse for alt, hvad der lever, ja selv om det lever ilde; når han med en vis interesse havde lyttet til Carminettes jargon, hvorledes kunne man da undre sig over, at han fandt behag i at udspørge sin kusine? Han havde gerne set, at hun havde fortalt ham alle sine sorger, han lod endog falde vink om det, måske havde han til gengæld meddelt hende sine fejlslagne forhåbninger. I Paris havde han en aften rødmet af harme, på "De tre Plataner" følte han sig for første gang stemt til meddelsomhed. Hvis Lucile var gået ind på det, kunne en gensidig fortrolighed have lagt grund til en hjertelig forståelse, til et sandt venskab mellem dem. Lucile bemærkede vel, at der var sket en forandring med ham, som hun ikke kunne forklare sig, hun fandt hans væsen mere åbent, hans optræden venligere og hans tone hjerteligere; men hun betroede ham ikke sine

sorger, talte så lidt som muligt om sig selv og stod hele tiden på post. Han havde selv lært hende at nære mistillid, havde han så ret til at beklage sig?

I løbet af ugen vendte han flere gange tilbage til "De tre Plataner", han tilbragte endog en aften der, uagtet de personer, han traf der, ikke faldt videre i hans smag, og i den tanke at være sin kusine til behag, spillede han whist med et fornøjet ansigt; Gud skal dog vide, at spillet ikke interesserede ham. Fru d'Azado syntes tilfreds over at se ham more sig; men hun tænkte ikke på at takke ham for hans opofrelse, og dette kølnede hans iver.

Når Didier var ene, tænkte han undertiden på sin broder, og den meget heftige forbitrelse, han i begyndelsen havde næret mod ham, tabte sig dag for dag; for at benytte et hverdagsudtryk: han havde spædet vand i vinen. Jeg ved ikke, om han havde læst Spinoza; men han var fuldstændig anlagt som spinozist, han var tilbøjelig til at antage den fri vilje for en illusion, og til at mene, at vi ingen eller næsten ingen magt har hverken over os selv eller over forholdene, at hver karakter er et resultat af visse omstændigheder, af en vis opdragelse, af visse fremherskende indtryk, og at det er lige så ufornuftigt at harmes på en skurk som at være vred på en hest, fordi den er angrebet af ganesvulst eller spat. Når Prosper manglede æresfølelse, var det da ikke hans kødelige faders skyld, som havde forladt ham, og hans plejefaders, der havde opdraget ham alt for godt? Der stak noget af Pochon i hans natur. Pæretræer frembringer pærer og Pochonner Randocer. Det er en naturlov.

Hr. de Peyrols billede var blevet hængt op på sin gamle plads ved kaminen i dagligstuen. Hver gang Didier betragtede ham, hvad der ofte hændtes, tænkte han på de blodige og bitre bebrejdelser, hans fader på sin dødsseng havde rettet mod sig selv, og det forekom ham, at han som arving til alt, hvad han ejede, tillige havde overtaget ansvaret for de fejl, han havde begået; han anklagede sig selv for at have skilt sig alt for let fra de byrder, der hvilede på hans faders arv. Hr. de Peyrols billede var slående ligt, blikket var talende, dette blik foruroligede Didier; hvor lidet troende katolik han end var, forestillede han sig dog, at den sjæl, der før havde talt ud af disse øjne, nu holdtes tilbage af samvittighedsnag i et slags mørk skærsild, og at det afhang af ham at befri den derfra. Han havde alt for hurtigt fået afsmag derfor eller rettere sagt, han havde følt alt for megen ærgrelse over at være blevet holdt for nar, han burde have ventet på sin broders tilbagekomst, udspurgt ham, forhørt ham, beskæmmet ham og fået ham til at gå i sig selv. Hans brev beviste, at han var i stand til at bedømme sig selv; ved at henvende sig til hans samvittighed, havde man dog altså nogle chancer, det var ikke noget fortvivlet tilfælde. Det er en dårlig læge, der opgiver sin patient, før han ligger i de sidste trækninger.

Hvad der også hjalp tit at dulme Didiers vrede, var det nag, som den uforsonlige notar nærede mod Carminettes elsker. De 50.000 francs hvilede tungt på hr. Patrus hjerte, han tænkte atter og atter på al den gode brug, man havde kunnet gøre af disse penge, han var rasende over den tanke, at de var ødslet bort til dumheder eller tabt i et spillehus, disse penge ærgrede ham gul og grøn, han kunne slet ikke fordøje dem. Hvis han

tidligere havde talt Prospers sag, var det for at have sin samvittighed fri; han havde også fundet det heldigt, at Didier for at lære livet at kende var gået på spor efter sin broder og havde forsikret sig om, at han ingen nød led; men efter at have forvisset sig om, at denne digter var et uforbederligt asen, havde Didier intet bedre at gøre end at glemme ham; at blive narret én gang, lad det passere; men to gange, det er umoralsk.

Hertil kom, at hr. Patru nærede stærk fordom mod litterære personligheder. Måske var de begrundede; men til alle de gode påstande, han fremførte, kom én aldeles personlig, som han vel vogtede sig for at fortælle. Han var engang nedkommet med et bryllupsdigt, som han følte sig meget stolt af; han havde den heldige indskydelse at sende det til en lille avis, som vel indrykkede det, men ledsagede det med en kommentar, hvori digteren hudflettedes, og hans øren sved endnu.

"Jeg havde bedømt Deres broder efter etiketten på flasken," sagde han til Didier. "Så snart jeg erfarede, at han skrev, vidste jeg nok, hvad jeg skulle tro. Det er en sørgelig yngel, disse litterære personer."

"Det kan man kalde en streng dom," svarede Didier.

"Min kære, unge ven, en mand, der agter sig selv, laver kun vers i sine ledige timer."

"Jeg troede dog, at der behøvedes et helt liv til at lære at skrive gode vers."

"Ser De da ikke, at litteraturen er blevet et håndværk?"

"Jeg ser ikke, at litteraterne kunne sulte."

"Fordum havde poesien en lyre til mærke, i vore dage har den en pengepose."

"Digterne har til alle tider følt trang til at spise og drikke. Læs Pindar! Pengespørgsmålet kommer ofte for i hans oder. 'Fattigdommen er et utåleligt onde, guldet er det kosteligste gode, et menneske kan eje.' Og at række hånden frem! … Fordum pensionerede jordens mægtige digterne, der gav dem det tilbage i virak og hyldest. Den store Corneille sammenlignede en Montmoron med kejser Augustus … for penge. Ønsker De virkelig den tid tilbage med dens tilegnelser og knæfald? Forfatterne i vore dage forsøger at stå på egne ben og at grunde en husholdning ved hjælp af deres pen. Lever ikke præsten af alteret? Jeg beklager kun, at de fleste af dem har så få dalere, og at fortjenstfulde folk ofte har så meget besvær med at slå sig igennem."

"Ja, beklag De dem kun, de usle pjalte! Hvor mange skikkelige folk, redelige kreditorer og trofaste venner træffer De mellem de stympere? Stamfaderen til alt det skrab, Deres Jean-Jacques Rousseau …"

"Ja herregud! han satte sine børn i et asyl. Til nød finder man jo portnere, der gør det samme, men kun bekender det i mindre smuk stil. Hr. Patru, er alle notarer redelige?"

"Hvilken snak! Svar mig ja eller nej. Er Deres broder en plattenslager?"

"Montaigne ville have svaret: Hvad ved jeg? Og Rabelais: Måske."

"Den tvivl har kostet Dem 50.000 francs, min gode ven."

"Jeg ville gerne give 200.000 francs for at opdage, at det var et redeligt menneske."

Hr. Patru udbrød til sidst: "Nej, De er dog for naiv, hr. ballonoppuster!"

Hvorpå Didier smilende svarede: "Og De for hævngerrig, hr. bryllupsvisedigter."

Således havde de byttet roller. Nu var det hr. Patru, der af frygt for noget værre prædikede uvirksomhed for Didier; da denne ikke selv kunne finde på noget bedre, fandt han sig i at lægge hænderne i skødet, dog ikke uden sorg; for øvrigt genoptog han lidt efter lidt alle sine gamle vaner. Med undtagelse af nogle besøg på "De tre Plataner" og dem, hr. Patru aflagde ham, så han næsten ingen. Hver morgen skænkede han nogle timer til sine forretninger, og da foråret genvakte hans fodgængerlyster, anvendte han den øvrige del af dagen til lange udflugter. Granerne og klipperne ved Garde-Grosse, hans gamle trofaste venner, førte det samme sprog som tidligere, de prædikede for ham den overlegne ligegyldighed og den ufølsomme ironi, som er ånden i naturen; skovene holder skole, og den visdom, de lærer fra sig, består i at leve hen; mens man lader hele tilværelsen roligt svinde forbi sig. Denne visdom kendte Didier godt, han indsugede den af al kraft, når han indåndede bjergluften og harpiksens duft. Han havde gjort vold på sin natur, nu blev han atter sig selv, hans sjæl vendte tilbage i de gamle folder, og de indtryk, der en tid havde forjaget hans sløvhed, veg bort fra dag til dag.

Men henimod enden af maj måned vækkede en begivenhed ham med ét. Han fik nemlig et brev, der gav ham en del at tænke på. Hr. Lermine underrettede ham om, at han i nogen tid havde opholdt sig i Dauphiné; han undskyldte sig over at have passeret Nyons uden at have aflagt ham et besøg; men hans sundhedstilstand havde pludselig forværret sig og havde tvunget ham til at tage direkte til kurstedet, og derfor var han

slet ikke standset på vejen fra Paris til kilden ved St. May; han havde kun været der tre à fire dage; men vandet havde allerede begyndt at virke, han følte sig som et ganske andet menneske. Han mindede Didier om hans løfte og bad ham indstændigt om at tilbringe en uges tid hos ham i St. May. Foruden at han længtes efter at se ham og bryde nogle lanser med ham, ønskede han nogle oplysninger om en af hans venner, hr. Prosper Randoce; deraf afhang nemlig en bestemmelse, han skulle tage. Ved disse sidste ord skælvede Didier. Hans broder stod pludselig for ham. Hvad havde Prosper og hr. Lermine at gøre med hinanden? Han mindedes den heftige tone, hvormed denne havde udbrudt: "Blæs op, jægere! Nu styrter hundekoblet sig over byttet!" Havde han måske ved synet af dette lækre gæstebud sat sig i hovedet, at han også ville have sin part af gildet, at han også ville snappe en fed bid? Havde han måske spillet "den gamle" et puds? – Didier længtes efter at få det at vide. Nu farvel til skovenes moral! Mens han læste dette brev, betragtede han sin faders billede, og blodet sydede i hans årer. Han besluttede at begive sig på vej den næste morgen og bad Marion om at pakke hans kuffert.

Den gode kone udbrød: "Hvad for noget, herre? Rejser du igen? Er verden forstyrret? Hvad foregår der? Hvad er der i vejen?"

Han svarede hende med et ord af Shakespeare: "Min gode Marion," sagde han nemlig og klappede hende på kinden: "Lad jorden kun dreje sig rundt, vi bliver aldrig yngre end nu."

17

Den næste morgen henad klokken ti begav Didier sig på vej, ridende på en kleppert, som han havde lejet i Hotel Louvre, og med sin vadsæk på sadelknappen. Landsbyen St. May ligger nogle og tyve kilometer mod øst fra Nyons på Orangevejen til Gap. Denne vej, der forbinder Rhônedalen med Dauphinés højlande, hæver sig i en umærkelig skråning, idet den går langs med Aygues løb, hvis dal snart snor sig mellem klippevægge, snart breder sig til enge, hvor de forskellige snævringer udmunder.

Det var det smukkeste vejr af verden, og Didier håbede at komme derhen ved middagstid. Han sporede sin hest og lod den gå i trav; men han bemærkede snart, at denne gangart var klepperten uvant, den trådte stadig fejl og snublede hvert øjeblik, derfor slap han snart tøjlerne og lod dyret gå, som det selv ville, nemlig i luntetrav. Klokken slog tolv, og han var endnu kun kommet halvvejs. Det var en brændende solhede, han bestemte sig derfor til at standse ved landsbyen Sahune, hvis tage han kunne se til højre på Aygues anden bred, og at tilbringe de varme timer der. Da han skulle ride over broen, øjnede han ved den første omdrejning af vejen i et par bøsseskuds afstand en kro af et temmelig simpelt udseende; men den syntes ham god nok for den korte tid, han ville opholde sig der. Han red da derhen, steg ned af hesten og bad værtinden om at lave sig lidt frokost og give hans hest noget havre. Mens hun lavede en omelet med tomater og en

kyllingefrikassé til ham, satte Didier sig overskrævs på en trebenet stol med albuerne støttet på stoleryggen, og gav sig atter til at gennemlæse hr. Lermines brev; han var forud noget forlegen med hensyn til de oplysninger, han skulle give om sin broder. Han ville hverken overdrive hans fejl eller gå i borgen for hans redelighed; men han lovede sig selv at iagttage en diplomatisk forsigtighed.

Pludselig hørte han hestetrav på landevejen; manden, der sad på hesten, standsede foran kroen og kaldte på krokonen med en velklingende stemme, hvis klang fik Didier til at fare op af stolen. Værtinden trådte hen til rytteren; på det svar, hun gav ham, sprang han ned af hesten, fo'r ind i køkkenet og åbnede i en fart døren til den stue, hvori Didier befandt sig. Denne stod lynslået af forbavselse som ved synet af en åbenbaring. Den mand, der stod for ham, var Prosper, det var Randoce, det var Prosper Randoce, der efter straks at have genkendt sin Mæcenas styrtede hen imod ham med åbne arme og støjende udbrød:

"Ja i sandhed, da her en ven jeg genfinder,
kan jeg føle min skæbnes ufølsomhed svinder,
allerede dens harme sig mægtigt forringer,
da så villigt den her atter sammen os bringer.
At en kro, lækkermundenes afgjorte scene,
skulle Pylades med sin Orestes forene!
Du, som ikke i måneder tre var at finde,
træffes her i en usselig kro, – hvilket minde!"

Med denne deklamation åbnede han sine arme; men da Didier ikke bevægede sig mere end en statue, blev han stikkende med sin omfavnelse.

"Hvad er der i vejen?" vedblev han. "Ikke et ord, ikke en bevægelse! Lammer forundringen Deres tunge og arme? Er denne hændelse da så besynderlig? – Jeg iler i strakt karriere til Nyons for at besøge Dem, stiger af i Hotel Louvre og forespørger mig om Dem. – Han er lige taget til St. May. – Hurtigt, en hest! Jeg bestiger skindmæren, galoperer afsted, og her er jeg! – I mine arme, min redningsmand, kom i mine arme!"

Stadig stum betragtede Didier ham med mørk mine og rynkede bryn. Prosper bemærkede endelig, at der måske skjulte sig en vis harme i hans forbavselse. Han veg et skridt tilbage og lænede sig op til muren:

"For pokker! Lad os få en forklaring! De ser på mig, som om De ville æde mig! Hvorfor? … Ja, jeg har virkelig en stor svaghed at bebrejde mig; men jeg har også måttet bøde hårdt for den. Carminette debuterede under et vanvittigt, stormende bifald; men andendagen derpå havde en vis fyr stukket mig ud. De kan nok tænke, at jeg gjorde spektakel. Den utaknemmelige! Hvad der bedrøver mig mest, er at man vil fordærve hende. Hun er tabt for kunsten; jeg havde givet hende en stil, følelse for idealet; de vil gøre hende til knejpesangerinde. Ved denne lejlighed har jeg opført mig som en oldtids romer. Man sendte mig en lille honningsød herre for at smøre mig sukker om munden og foreslå mig skadeserstatning i penge; men De kan tro, at mægleren med samt hans penge hurtigt blev kastet ned ad trapperne … Bliver De ikke rørt af denne sanddru beretning om mine ulykker? Hvorfor gør De så store øjne? Er De bange for Deres 50.000 francs? De skal få dem tilbage hver skilling; men De må have tålmodighed. En skælm giver mere, end han har."

Endelig fik Didier munden på gled. "Kan De i det mindste sige mig, i hvilket spillehus De har tabt dem?"

"Et spillehus!" udbrød Prosper og rullede med øjnene. "De tror altså, at jeg har spillet dem bort? Jeg havde jo sagt Dem den brug, jeg ville gøre af dem; hvad jeg sagde, har jeg også gjort. De kan virkelig tro ..."

"Jeg tror alt," afbrød Didier ham tørt.

Han havde ikke anet virkningen af sit svar, han havde endnu ikke set sin broder rasende. Det var et interessant skuespil. Prosper begyndte med at fremstamme nogle ord; men da stemmen svigtede ham, blegnede han, som om han havde fået et ben i halsen og gav sig til at skælve over alle lemmer; pludselig vendte han sig om og slog to så voldsomme nævedask i muren, at hele huset rystede ved det; derpå gjorde han et frygteligt sæt, tog en stol og slog den i tusinde stumper, endelig opdagede han en stabel tallerkener på buffeten, han greb den med begge hænder, kostede den i vejret, slog den i gulvet og gav sig til at trampe om på skårene som en besat. Værtinden kom til ved støjen sammen med sin mand; men synet af denne rasende, der med vilde miner og flammende øjne skabte sig som en afsindig, gjorde dem bange, og de turde ikke nærme sig ham. Didier rejste sig, det lykkedes ham med stort besvær at gribe sin broders arm og holde på ham.

"Slip mig!" brølede Prosper, "alt er ude mellem os, jeg tilgiver Dem aldrig Deres fornærmelige og fjollede mistanke. Jeg har kvitteringen, men De får den ikke at se ..." Og han åbnede sin tegnebog: "Her er den! De er måske indiskret nok til at ville se underskriften."

Didier, som dette optrin i høj grad generede, ønskede snarest muligt at få en ende på det. Han erklærede ikke at ville se kvitteringen, tvang Prosper til at lukke sin tegnebog og tilsvor ham, at han troede ham på ordet. Han havde gjort en dårlig begyndelse, han havde fældet en forhastet dom, dette stemte ham til at fjerne al sin anden mistanke. Den, der er gået alt for langt frem, er let tilbøjelig til at gå for langt tilbage. Imidlertid var der dog en ting, han nok ønskede at få oplysning om. Hvorledes kunne Prosper forklare telegramhistorien? Didier var på nippet til at udspørge ham om det; men han fandt det klogere at vente, til de kom ud på fri mark, hvor Prosper ikke længere havde tallerkener ved hånden. Han tvang ham til at sætte sig ned, trøstede værtinden ved at forsikre hende, at hun nok skulle få sit bordtøj betalt og bad hende om at bringe nok en kuvert og omeletten. Prosper satte sig til bords af føjelighed; men mod sædvane nippede han kun til maden, han var mørk og tavs, betragtede sin broder med en bebrejdende mine og udstødte dybe suk.

Da han imidlertid havde nedskyllet nogle glas af en god landvin, opklaredes hans ansigt noget, og lidt efter lidt genvandt han sin holdning og sit gode lune. "De forbavser mig virkelig," sagde han endelig, idet han rykkede sig bort fra bordet og gyngede på stolen. "Jeg smigrede mig dog med at kende Dem; men jeg har taget fejl. De er digter og filosof, to fortrinlige årsager til at forstå alt, og pludselig opdager jeg noget filistrøst hos Dem; for hvad andet skal jeg kalde den plumpe mistanke, De havde fattet, og de plumpe udtydninger, De har givet min opførsel?"

Og idet han kom Didiers spørgsmål i forkøbet, udbrød han: "Det er sandt, telegrammet! De brænder naturligvis af lyst efter at spørge mig om det. Denne sag syntes Dem noget plumret, og jeg er en galgenfugl. Gud må vide alle de kønne ræsonnementer, De har anstillet. De vil vide hele sandheden? Om eftermiddagen, da jeg tog med Versaillestoget for at vende tilbage til Paris, faldt det mig ind, at det kunne være morsomt at lade Dem spise ene til aften med Carminette … Jeg forudså følgerne, vil De indvende. Ja; men det vil De nu slet ikke tro. Jeg sagde til mig selv: Denne overordentlige mand, der altid prædiker for mig, gør mig bebrejdelser og er så kæphøj, det kunne dog nok more mig at se, hvordan han ville bestå visse prøver. Havde De bukket under, ville jeg have moret mig over Deres forlegenhed, det ville have været mig en sand fornøjelse at få Dem til at slå noget af Deres filosofiske stolthed, at have fået tag i Dem. Jeg tilstår, at jeg mindre dybt ville have følt vægten af min gæld, og at jeg ved at betale Dem ville have givet mig udseende af at gøre Dem en foræring. De er en mand med ånd. Se mig stift i øjet! Kan De ikke se, at det var blevet derved …, hvad Carminette angår, havde jeg nok også lyst til at føle hende lidt på tænderne; hun havde i nogen tid forvoldt mig uroligheder, som begivenhederne desværre kun alt for vel har retfærdiggjort. De kender den mani, som børn har for at slå deres legetøj itu, for at få at vide, hvad der er inden i; men det var slet ikke min hensigt at overraske Dem. Hvad skulle det have nyttet til? Carminette er et pigebarn, der ikke generer sig; hun ville have fortalt mig alt og endda lét hjerteligt ad det; … men man gør altid regning uden vært. Mens jeg frydede mig over min idé, som jeg havde fået efter en god middag, hvor jeg

havde drukket en fortrinlig spansk vin, trækker pludselig skyerne sig sammen, og skinsygens dæmon bider mig i hjertet. Jeg farer afsted som et lyn og kommer hjem ude af mig selv og skælvende af feberhede. – Hvilket henrivende syn! Carminette læste *Ruinerne*, og De hørte på hende med en blid og tankefuld mine som en tyrkisk kameldriver, der holder sin bøn blandt Palmyras ruiner … Jeg havde den største lyst til at falde Dem om halsen; men Deres blik isnede min ømhed og mit mod, og jeg lignede en forbryder, mens jeg dog knap var en skyldig."

For at bevæge Didier til at tage sig i vare for overilede domme og få ham helbredet for hans filistrøse tendenser, fremsatte han dernæst en teori, der – berøvet alle veltalende udsmykninger – omtrent lød således: Digterne kan som alle andre dødelige have smudsige tanker; da ingen er fuldkommen, har de undertiden noget løse principper; men de er ude af stand til at være konsekvente i deres slethed, man må aldrig mistænke dem for overlagt ondskab, i virkeligheden træder ofte beskæftigelsen med deres kald hindrende i vejen for deres beregninger, i det øjeblik, hvor de belaver sig på at gøre en fangst, opgiver de pludselig det bytte, de lurede på, for i stedet at gribe efter et smukt vers. De sande digtere, sagde han, er en forunderlig blanding af ligegyldighed og lidenskab, de har anfald af nonchalance, hvorunder de ringeagter alle deres ønsker, snart ønsker de alt, snart foragter de alt, og når det stikker dem, kan de give alle Golcondas skatte for et rim, de leder efter, men som flygter for dem. Resultatet bliver altså, at digterne aldrig kan drive det videre end til at blive halve kæltringer, en sandhed, som han belyste med en mængde eksempler fra verdenshistorien.

Om det just ikke var disse udtryk, han betjente sig af, var dette dog omtrent meningen af hans bevis, hvilket, som man vel nok kan tænke, kun opbyggede Didier lidet, og dog var han glad ved at opdage, at han næsten havde gjort sin broder uret. Han følte, at Prosper i dette øjeblik talte sandt; uden tvivl beklagede han, at det kun kostede ham så liden overvindelse at sige sandheden. Prospers undskyldninger var jo lige så flotte som hans handlinger, men der var intet hykleri med i spillet, og hykleri var i Didiers øjne den eneste utilgivelige synd. Hvis hans broder i stedet for at slå tallerkener itu havde fortabt sig i undskyldninger og protester, havde han brudt for bestandig med ham. Han nøjedes derfor med at svare ham i en iskold tone, at han modtog hans forklaringer, at han ikke ville mistænke ham længere for overlagt slethed; men at han måtte tillade ham for fremtiden at vogte sig for hans løse principper.

Derpå spurgte han ham om, hvad det var for en vigtig sag, der havde bragt ham til Nyons. Prosper svarede, at han ville fortælle ham det senere, da de dog skulle samme vej, han begav sig nemlig også til St. May. Didiers kulde foruroligede ham, han mente, at det var bedst at smede, mens jernet var varmt. Han lovede sig selv, at han nok skulle besejre hans nag og vrantne lune; for at gøre ham god igen, reciterede han derfor nogle vers, som han havde skrevet om Carminettes bedrag. Disse vers var måske de bedste, han nogensinde havde skrevet, de var ham indgydte af en sand følelse, både form og indhold var følte, en blid melankoli blandede sig med en flygtig munterhed. Ved de første ord følte Didier sig betaget. – "O, den forræder!" tænkte han. Han prøvede på at dølge sin glæde; men han tilbad nu talentet og havde aldrig kunnet modstå sin fantasi. De skyer,

der dækkede hans pande, svandt bort. Prosper bemærkede det og glædede sig over den virkning, han frembragte, han klappede i hænderne, da han hørte sin mentor udbryde: "Skriv stadig vers, der er lige så gode som disse!"

"Hvilket betyder," svarede han, "at jeg bør proviantere mig med Carminetter for hele min øvrige levetid! Rådet er godt, jeg skal benytte mig af det."

Han rejste, tog et par tallerkenskår og gentog den sidste kuplet af sin romance, idet han akkompagnerede sig selv med sine improviserede kastagnetter.

"Ulykken er dog altid god for noget," udbrød han til slutning; "dette ordsprog er møntet på digterne. Offentlig og privat nød, forræderier, jordskælv, pest og blodbad, alt kommer deres geni til gode, og deres fantasi griber sit stof, hvor den finder det. Carminettes utroskab har indgydt mig vers, der er så lykkelige at behage Dem, og de tallerkener, jeg har knust, bruger jeg til at musicere med. Lad os drage fordel af alt, det er de vises grundsætning, og lad alt ende i lystighed og glæde!"

Da Didier havde betalt krokonen, steg begge brødrene til hest og begav sig på vej til St. May. Nu var øjeblikket til at forklare sig kommet. Siddende stolt i sadlen, stiv som en pind og kløvende luften med sin ridepisk gav Prosper sig til at tilfredsstille sin broders nysgerrighed og til at underrette ham om den tjeneste, han ønskede, at han skulle vise ham. Han begyndte på en lang fortælling, afbrudt af hyppige digressioner. Didier hørte opmærksomt efter og grundede.

Efter den lykkelige revolution, der var foregået med hans pengeaffærer, havde hr. Lermine atter hævet hovedet, han brændte af lyst efter at tage revanche for sit nederlag og sin

ydmygelse, efter atter at blive en betydende størrelse og efter at bevise hele verden ved vægtige grunde, at han var vendt tilbage til livet. Imidlertid var han blevet noget køligere overfor billedhuggerkunsten, han bar nag til den; da han ville forsøge noget andet, faldt det ham ind, at han kunne gøre den gode sag en bedre tjeneste ved at grundlægge et ugeblad, hvor alle litteraturens og kunstens frembringelser skulle bedømmes fra et kristeligt standpunkt. Der gives ingen kritik længere, sagde han, fordi der ikke længere gives principper, og hvorledes skulle man komme til principper, når man ikke begynder med dogmer. *Den Katolske Censor* (således ønskede han at kalde sit tidsskrift) skulle være en ledestjerne for den unge litteratur, frelse den fra fortabelsens vej og udbrede den store sandhed, at der for poesien som for kunsten ingen frelse gives udenfor kirken. Hvis hr. Lermine kun havde spurgt sin iver og sin pens vidunderlige frugtbarhed til råds, havde han påtaget sig at skrive sit blad alene, han kunne have smurt et ris papir til på otte dage; men han var bange for, at hans stil, som han for resten holdt højt i ære, ville synes fad og forældet for nutidslæsere, der kun har smag for, hvad der kradser ganen og river på tungen. For resten ønskede han at skaffe sig en redaktionssekretær, som han kunne betro det hverv at forvandle hans udgydelser til velsmagende, moderne kost.

Denne sekretær skulle først og fremmest have ben i næsen. Hr. Lermine fritog ham for at have ideer, dem havde han selv for to, men han fordrede meget talent, teologiske dyder og en glimrende esprit, en meget billedlig tro, en ubegrænset kærlighed til kirken, ubetinget lydighed mod den, og en fri og utvungen pens ædle stolthed. Det var rigtignok at tage munden

fuld, derfor havde hr. Lermine også svoret, at hvis han nogensinde traf på et sligt pragteksemplar, ville han lønne ham storartet, det kunne man være vis på, for han havde aldrig gået på akkord med sine luner, og pengene smeltede i hans hænder.

Prosper var kommet under vejr med hans planer. Han kendte den gamle og al den fordel, man kunne drage af hans luner; men uheldigvis var han kun dårligt anskrevet hos ham. I et par år havde han forrettet en slags løjtnanttjeneste i dronningens hjørne, han hørte til den forhadte klike, som hr. Lermine kaldte "min kones venner", og den gamle havde mere end én gang haft grund til at beklage sig over hans ugenerte væsen, brøsige optræden og spottende tone; men stort mod fornægter sig aldrig. Prosper præsenterede sig nok så ugenert i hr. Lermines kabinet og forsøgte at indlede underhandlinger med ham; men han blev affejende modtaget og hurtigt vist vintervejen. – "De har taget fejl af døren," sagde hr. Lermine og afbrød samtalen. "Min kone er vistnok inde i dagligstuen," og idet han stak hovedet ned mellem skuldrene, tilføjede han: "Jeg hører jo til de mennesker, som man slet ikke regner med, som man slet ikke lægger mærke til, der slet ikke eksisterer." Prosper trak sig ydmyget tilbage; men han tabte ikke modet ved dette første nederlag; han havde et skarpt blik og forstod at ramme sømmet på hovedet. Han skrev en subskriptionsindbydelse på *Den Katolske Censor*, og efter at have lagt sidste hånd på dette stykke veltalenhed, sendte han det til hr. Lermine, som blev glad og overrasket over at finde sine egne tanker gengivet i en kraftig, farvet, billedrig stil: det var et mesterværk af denne saftige veltalenhed, som man i vor tid foretrækker for Bossuets koturne og Fenélons honning.

To eller tre dage efter modtog Randoce følgende brev:

> "Min herre, jeg er oprigtigheden selv og må tilstå, at jeg føler mig delt mellem den beundring, jeg ikke kan frakende Deres talent, og den liden sympati, jeg nærer for Deres personlighed. Jeg skal tænke over sagen og skal senere underrette Dem om min bestemmelse."

Imidlertid var hr. Lermine rejst til St. May, og Prosper havde skyndt sig med at tage bag efter ham. Han troede på sin stjerne og holdt af at tiltvinge sig lykken, han havde svoret at tage fæstningen med storm; men Didiers hjælp kunne være ham nyttig til at besejre hr. Lermines nag. Didier stod højt anskrevet hos den gamle; anbefalet af ham holdt Prosper sagen for afgjort. Derfor havde han bestemt at standse i Nyons for at bede ham om at hjælpe sig og bønfalde ham om at ledsage sig til St. May. Lykken havde stået ham bi, Didier havde forekommet hans ønske, idet Prosper havde været så heldig at møde ham på vejen, alt forjættede ham altså en let og hurtig sejr; han lovede sig selv at afvæbne hr. Lermine ved sit behagelige konversationstalent og sin elegante optræden; han ville bevise ham, at når det kom til stykket, var Prosper Randoce en rigtig skikkelig fyr. Didiers veltalenhed ville udrette resten.

Didier havde i dyb tavshed lyttet til denne beretning og disse forhåbninger. Prosper ventede hans svar; men han skyndte sig ikke videre med at give det, han iagttog drømmende landskabet og kærtegnede sin hests manke med ridepisken. Hans ledsager blev utålmodig og skævede hen til ham: "De mangler virkelig entusiasme! Jeg ventede lykønskninger og opmuntringer af Dem. Ved De hvad, De er slet ikke konsekvent. De ønsker, at jeg

skal blive sat og leve som et ordentligt menneske. – Indser De da ikke, at det ædle hverv, jeg stræber hen imod, vil helbrede mig radikalt for landsknægt og alle mine andre vanvittige lidenskaber. Hvad man så siger, er det dog embedet, der gør manden; når jeg først har puttet mig ind i en katolsk censors skind, så tænker jeg nok inden otte dage at være blevet en sand helgen … Men så tal dog, kære ven! Vær i det mindste så artig at komme frem med Deres indvendinger."

"Jeg vil ikke skjule for Dem, at jeg har mange," svarede Didier. "For det første det højtidelige løfte, De havde aflagt, fuldstændigt at hellige Dem til den store kunst. Jeg beklager, at De så snart har brudt det. *Fausts Søn* …"

"Vil ikke tabe noget ved det," afbrød Randoce ham, "tværtimod. For Fanden! et så vigtigt arbejde, der skal gøre en hel omvæltning med teatret, kan da ikke skrives i ét åndedrag og til en vis tid. Er digteren da en håndværker? Man kan ikke byde over inspirationen. Gudens ånde blæser, hvor den vil, og når den vil. Poesien har sin hyrdetime, og vi må afvente dens forgodtbefindende; men imidlertid må man hitte på noget, der betaler sig. De vil vel svare: Kom og bo hos mig. Nej tak, kære ven! Jeg sætter ikke benene på Deres gods, før jeg har betalt min gæld, og dertil skal *Den Katolske Censor* hjælpe mig. Jeg troede, at De var en behagelig og vakker kreditor, men nej! man kan jo se på Deres ansigt, at jeg skylder Dem 50.000 francs. – Er vi for resten ikke sat i verden for at bruge alle vore evner og alle vore talenter? Kun forgæves ville jeg lægge skjul på det; der er en digter og en journalist i Deres tjener. Jeg må lade dem leve begge to, hver må have sin plads under solen!"

"En anden indvending!" vedblev Didier. "Føler De virkelig et afgjort kald for den religiøse polemik? Jeg tvivler ikke på Deres gode vilje; men er der stof til en kirkefader i Dem?"

"Jeg føler mig skikket til enhver ædel gerning," svarede han; "min ærgerrighed er nobel. Lave *bons-mots* mod kirken kan enhver stymper gøre, men mod Voltaire, det bringer en mand i skuddet! Der er en plads ledig, den vil jeg have."

"Den er jo allerede optaget. En forfatter, jeg kender …"

"Ja, han har ganske vist talent; men der burde ikke gøres så meget væsen af det. Han begynder sin arie med megen bravur; men på de smukkeste steder knækker han, og man hører kun en kirkesangers snøvlen."

"Så sagte, om jeg må bede! De er meget streng. Denne mand er dog stilist! Han skriver et smukt sprog, og hans skrivemåde …"

"Er ganske fortrinlig; det er den ypperligste slikkede pen, der kan tænkes. Ikke et eneste dun! Stilen er så raget som en ung pages hage. Jeg nærer dog mistillid til glatte forfattere, de har ingen ulejlighed med at rage sig; men jeg er bange for, at de mangler det, der gør manden … Ja, min ven! før du forhåner de moderne ideer, må du først bevise, at din foragt ikke udspringer af en radikal afmagt til at elske. Narsit spadserer om med stolt og overlegen mine i Isphahans serail, hans sanser er rolige, de skønheder, han ser, vækker ingen lyster hos ham. Naturen eller en vis ceremoni har beskyttet ham mod fristelser; men han raser i smug over ikke at blive fristet, og for at trøste sig, forhåner han odaliskerne … i glat prosa. De ser altså, min kære, at der endnu er en plads ledig for en mand, der taler om,

hvad han kender, og kun hader odaliskerne, fordi han har elsket dem alt for meget."

"Jeg er en meget positiv natur," svarede Didier. "For at lave en hareragout behøver man en hare; for at blive en katolsk censor ..."

"Men for pokker! Hvad ved De om mine doktriner?" afbrød Prosper ham rød i kammen.

"Intet," svarede Didier smilende, "og jeg mener, at det er omtrent alt, man kan vide om dem; men at regne efter det liv, De fører ..."

"De er en pedant, kære ven. Det liv, jeg fører! Hvilke bagateller tænker De på? Hvad jeg kan forsikre Dem om er, at jeg aldrig i mit liv ville være faldet på at lade Carminette læse Volneys *Ruiner*, dertil agtede jeg denne jomfruelige skabnings dyd for højt ... Lad os tale fornuftigt sammen! Det er ikke moralen men dogmet, der gør os til kristne. Moralen er vag, ubestemt, elastisk. Hvor begynder den, og hvor hører den op? Kender De mange folk, der give deres gods til de fattige eller række den venstre kind frem, når de har fået et slag på den højre? Men det er jo egentlig den kristelige moral. Så snart som man slår af, står det hver frit for at handle efter eget tykke og at afmåle sig en dosis efter sit eget temperament ... Men dogmet er en anden sag. Der må man enten det ene eller det andet. Tror De eller tror De ikke? Men nu skal De erfare, min vantro hr. ven, at dogmet altid har været min stærke side. Jeg gør mig ikke til af at være nogen stor teolog, jeg nøjes med min kulsviertro; hvis jeg lige til i dag har fortiet det for Dem, har jeg uden tvivl haft mine grunde til det."

Dernæst var han så venlig at fortælle Didier, at han var søn af meget fromme forældre, og at hans fader aldrig havde forsømt at gå til alters søndagen efter påske. Didier kendte rigtignok ikke denne omstændighed i Pochons liv. Opdraget af denne fromme mand havde Prosper i lang tid været en flittig kirkegænger. Han indrømmede, at han senere, revet med af verdens malstrøm og sin brændende lyst til at lære alt at kende, havde taget del i dagens kætteri; men han havde ikke fundet sig tilpas ved det, og hver gang han ransagede sit hjerte, fandt han et grundlag af levende tro deri, der hvert år skød friske skud. Hans fantasi var katolsk, kirkeklokkernes lyd fremkaldte en ejendommelig gysen hos ham, og synet af en præstekjole fik ham til at drømme. "Videnskaben," sagde han, "kan ikke forklare alt det tilsyneladende absurde her i verden, og det er godt, at vi har sortkjoler for at minde menneskene om, at deres liv er sunket i et evigt mysterium som fosteret i Amnios' vand."

Derpå hævede han sig i stigbøjlerne og udbrød med tordenrøst: "Tilkommer det for resten ikke en ædel sjæl at antage sig den svages parti mod døgnets magter? Folk og konger, en hel verden sammensværger sig mod en stakkels olding, der stærk i al sin svaghed gør sine frække sejrherrer urolige ved den tålmodighed, han bærer sine ulykker med, og viser dem, hvad svaghed formår, når den holder sig oprejst ved at danne sig en krone af sine nederlag. Voltaire og guden Pan triumferer, kirken forfølges, endnu i morgen må den måske vende tilbage til katakomberne. For den, i hvis bryst et ridderligt hjerte slår, er det herligt at klæde sig i det ophøjede offers farver og at bryde en lanse for det. Jeg vil træde på basilisken og sætte min fod på dragen ..."

"Det forfærdelige menneske deklamerer sin subskriptionsindbydelse for mig," tænkte Didier, hvis nerver pirredes stærkt af denne skingrende veltalenhed. Idet han betragtede den bolde kirkens ridder, kom han til at tænke på disse fromme stimænd, der, mens de lurer på deres bytte, indvier deres bøsse med den højtidelige bøn: "Herre, forund os at træffe rigtigt!"

Et lille stykke vej fra Sahune bugter et pas sig omtrent ti kilometer langt. I denne snævre gang, som Aygues har frembragt ved sit løb, er der kun plads til strømmen og vejen, og endda er vejen som oftest skåret gennem klippen. Til højre og venstre løfter klippemure sig, hvis parallelle stenlag undertiden synes at danne gesimser, arkitraver, skydehuller og karnisser, hist og her gennemskæres de overliggende lag af lange revner, der svulmer af et sandt mylder af alskens vegetation, som terebinter, hækkebærtræer, mange slags buske og lave træer, al denne vegetation synes at gøre sig umage for ikke at styrte ned, den hager sig fast, hvor den kan for ikke at falde, og står som svævende over Aygues' gennemsigtige vande. Ovenfor disse revner opdager man fra vejen oliventræernes runde hoveder, der dovent varmer sig i solen, mens passet ligger i skyggen og kun skimter himlen som en smal strimmel mellem klippevæggene. Floden, der er klemt inde mellem klipperne, buldrer i sit leje; denne bedøvende musik var Didier meget behagelig, da den fritog ham for at høre sin broders deklamationer. Denne prædikede stadig væk og brød sig kun lidt om, hvorvidt man hørte på ham eller ej. Han talte med sig selv, eller som Didier rettere tænkte, Randoce arbejdede på at overbevise Prosper, hans støjende veltalenhed opvarmede

gradvis denne forbindtlige tilhører, som hellere end gerne ville overbevises. Man kunne være aldeles vis på, at Prosper, før han kom til St. May, ville give sit hoved for den gode sag.

Didier sagtnede sit ridt og lod sin broder få lidt forspring. Ved en drejning af vejen tabte han ham af syne og fik lyst til at ride tilbage. Hvis hans hest havde været rappere, havde han måske givet efter for fristelsen, men Prosper var bedre ridende end han. I det øjeblik, han overvejede de chancer, han havde til flugt, hørte han sin broder kalde på sig, og idet han underkastede sig sin skæbne, red han lidt hurtigere til for at nå ham.

"Nu har De hørt sagen," råbte Prosper til ham, "jeg stoler på Dem."

"Kære ven," svarede Didier tørt, "De vil af al magt gøre mig ansvarlig for Dem. Vil De være så artig at sige mig, hvad jeg egentlig skal svare for? Deres talent kan hr. Lermine jo selv dømme om, han har jo læst Deres subskriptionsindbydelse. Om oprigtigheden af Deres meninger? Det er en sag, De må afgøre med Deres samvittighed. Om Deres dyder ...?"

"De kommer med udflugter," afbrød Prosper ham utålmodigt. "Hr. Lermine vil hverken udspørge Dem om mine talenter eller overbevisninger. Han vil blot spørge Dem, om jeg er et omgængeligt menneske, der nøjagtigt opfylder sine forpligtelser."

"Skal jeg da for at opbygge ham omstændeligt fortælle ham mine egne personlige erfaringer?"

Prosper blev stødt; da han ingen tallerkener havde at knuse, gav han sin Bucefalos et vældigt slag med pisken, så den stejlede og nær havde kastet ham af; da han havde fået den

rolig, sagde han: "Et ord til, og så er jeg færdig. Før De nægter mig den lille tjeneste, jeg forlanger af Dem, vil jeg bede Dem om at betænke følgerne. Nu har jeg en god chance, jeg forlanger kun at benytte den; men nød bryder alle love. Der gives smukke håndteringer og hæslige håndteringer. Hvis jeg ved Deres fejl må give afkald på at tjene mit brød på en hæderlig måde, vil jeg trække mig ud af sagen, som jeg bedst kan; for jeg er fast besluttet på at leve, det underretter jeg Dem om. Dette må jeg bede Dem at overveje."

Didier svarede ikke, og brødrene red nogen tid i tavshed. Der lå et brud i luften, et ord til, så havde det været ude mellem dem. De forudsatte begge to en krise, og idet de hengav sig til deres betragtninger, vogtede de sig vel for at lukke munden op.

Endelig nåede de et sted, hvor vejen blev udbedret. Et dusin arbejdsmænd, størstedelen piemontesere, var beskæftiget med at rydde levninger af et jordskred bort. En fraspændt bræddevogn med grus stod midt på vejen og spærrede det fri rum, der var mellem to store bunker skærver. Didier henvendte sig til kusken, der sad på en hjulbør og røg på sin pibe uden at lade sig forstyrre, og bad ham høfligt om at måtte komme frem. Piemonteseren var en brutal karl, som gjorde døve øren; Didier var ikke til at spøge med, han gentog sit forlangende i en heftig tone. Kusken blev vred, lagde sin pibe bort og greb sin pisk, som han holdt truende frem mod Didier. Denne udstrakte armen for at gribe pisken; men Randoce var allerede sprunget til jorden; han styrtede sig over angriberen, greb ham i struben, og idet han benyttede den overraskelse, dette pludselige angreb forårsagede ham, styrtede han ham ned over skråningen, som klodrianen trillede ned af uden at komme til skade. Prosper

blev roligt stående for at vente på ham, hvis han kom op igen; men kusken forlangte ikke mere; med fødderne i vandet nøjedes han med at skælde ud og opfordre sine kammerater til at tage sig af hans sag. Denne lille strid havde gengivet Prosper alt hans gode lune; med flagrende hår og knyttede hænder stillede han sig op mod arbejderne og råbte til dem med en skingrende stemme, der fik alle passets ekkoer til at svare:

"Vis jer, Navarras mænd,
I maurer, castilianer,
alt, hvad som Spanien fostred
under heltefaner!"

Arbejderne, der følte, at de havde uret, vogtede sig vel for at modtage hans udfordring; nogle af dem gav sig til at le, andre skubbede vognen til side, Prosper svingede sig hurtigt til hest, og de to ryttere begav sig atter på vej.

Der behøves ofte kun meget lidt for at forandre det, Descartes kaldte "livsåndernes gang". Didier, der for nogle øjeblikke siden bedømte sin broder så overordentlig strengt, følte pludselig sin harme lægge sig og vige plads for blidere følelser. Han sagde vel ikke som Don Fernando: "Maurerne har flygtende taget hans brøde med sig"; men han var fornøjet over den lille heltedåd, Prosper havde udført. I det øjeblik, da han stillede sig op foran arbejderne og udslyngede sin tragikomiske udfordring, var Didier blevet slået af hans skønhed. Han havde alt for megen kunstnernatur til, at ikke det ydre skulle have stor indflydelse på hans dom. Kort sagt, han blev tilbøjelig til at se sin halvbroder i et gunstigere lys og tænkte, at det i grunden kun tilkommer Gud at ransage hjerter og nyrer, og at det ikke var umuligt, at Prosper, uden at være en videre fanatisk kristen,

dog fra sin barndom havde vedligeholdt en vis tilbøjelighed til at tro. Han tænkte endvidere, at omgangen med en så hæderlig person som hr. Lermine kun kunne virke gavnligt på Prosper, og at han ved det stadige samkvem med denne skikkelige mand måske til sidst ville lære at betvinge sig og få agtelse for sig selv. Havde man ikke mere end én gang set egennyttige skridt blive en anledning til frelse for syndere? Fristeren bliver ofte hildet i sine egne snarer, og hvis Helvede er brolagt med gode forsætter, ved Gud at drage nytte af de slette. Med andre ord, håndteringen gør manden, og når det er dygtigt indbringende, må man have et meget utaknemmeligt hjerte, hvis man ikke efter et par års stadige andagtsøvelser til sidst bliver troende for alvor. Hvor meget filosof han end var, syntes Didier dog bedre om en from Prosper end om en Prosper, der spekulerede i Carminetter.

Der kom noget andet til, som han undrede sig over ikke før at have tænkt på. Hr. De Peyrols havde vel kun været en overfladisk katolik, men skønt han ikke gik meget til skrifte, havde han dog stadig vist sig hensynsfuld mod gejstligheden og velvillig ved gode gerninger; det var ikke efter ham, at Didier havde arvet sin religiøse skepticisme. Han tænkte, at hvis hans fader levede endnu, ville han uden misfornøjelse se sin naturlige søn anvende al sin ånd på at forsvare kirken og gerne hjælpe ham frem ad den vej.

Alle disse betragtninger var grunde til, at han beklagede at have nægtet Prosper lidt vel hårdt at interessere sig for ham. Jeg ved ikke, om denne bemærkede dette for hans interesser så gunstige omslag; men han var så fornuftig ikke at fortsætte diskussionen. Han gav sig med megen elskværdighed til at

passiare om litterære genstande og blev pludselig igen den gamle Prosper, som han kunne være i sine bedste øjeblikke. Konversationen blev livlig, lidt efter lidt rebede Didier alle sejl. De to brødre var næsten visse på at være enige i forskellige ting: havde de end ikke ens smag, havde de i hvert tilfælde ens afsmag, begge to nærede de en sand rædsel for konveniensen.

Endelig fik de øje på en lille dal, der skærer sig ind på Aygues højre bred. Landsbyen St. May behersker indgangen til denne dal, den ligger på en høj, der flankeres af kurtiner og bastioner, foran den knejser en rund klippe, der hæver sig majestætisk i form af et tårn, og hvis fod beskylles af floden. Man kan ikke tænke sig noget mere romantisk end dette kolossale borgtårn og denne landsby, omgivet af afgrunde. Det er en beliggenhed, der er Ariosto værdig; et eller andet Alcinaslot har fordum måttet knejse på dette sted, og man ville ikke blive overrasket, hvis man så en ridder, pansret i stål og stødende i en trompet træde frem og foreslå de forbigående en dristig dåd eller at befri en fortryllet prinsesse. En stenbro forbinder vejen til Nyons med den sti, der fører op til landsbyen. Ved denne bro ligger et gæstgiversted, der just ikke ligner noget slot, og lige overfor på den anden side af vejen en kilde med følgende indskrift: *Siste, bibe, vale et redi* (Stands, drik, bliv rask og gå atter bort).

"Min kære, nu tror jeg, at De har nået Deres bestemmelsessted," sagde Prosper, da han opdagede de første huse i St. May; "men jeg vil ikke på nogen måde genere Dem eller andre, og jeg har derfor i sinde at tage lige til Rémuzat. En muldriver vil i aften bringe mit tøj derhen og tage min hest tilbage til Nyons. Gør nu, som De vil, De kan bedømme

situationen bedre end jeg. Hvis hr. Lermine synes Dem vel stemt imod mig, så vær så venlig at underrette mig om det i morgen, ellers tager jeg hurtigst muligt tilbage til Paris."

I det øjeblik de kom, stod hr. Lermine i døren til kroen og talte med en mand; da han så Didier, hævede han armene mod himlen og udbrød: *Ad nos, ad salutarem undam* (Kom til os og den heldbringende kilde); men da han opdagede hans ledsager, rynkede han panden. Prosper skyndte sig at give sin broder et afskedsvink, hilste dybt på hr. Lermine og sprængte i galop henimod Rémuzat.

18

Hr. Lermine førte straks sin gæst ind i det værelse, han havde tiltænkt ham. Efter nogle øjeblikkes forløb stod de begge ude ved kilden, for Didier skulle smage vidundervandet. Han fandt det fortrinligt, og det var kun simpel retfærdighed, han ydede det; for dette vand har ikke sin lige i friskhed og velsmag, og tilmed lugter det som violer ligesom den berømte kilde i Trevi. Derpå spadserede de en tur; på vejen satte hr. Lermine Didier ind i alle sine sager. Han var et af de mennesker, der holder af at tale om sig selv, en fornøjelse, han i lang tid havde måttet undvære. Han talte med ham om sit helbred, sine planer og sine forhåbninger med en mands begejstring, der har været lige ved at drukne, og som et mirakel har bragt op på overfladen. Han så Forsynets finger i alt, hvad der var hændt ham, og han lovede sig selv ikke at stå tilbage for det; ved at grunde et ugeblad ville han betale det tilbage med renter. Hans idelige snakken trættede Didier noget; men han lod ham ikke mærke det. Den gamles glæde var så naiv, og hans egoisme så velvillig mod andre, at det ville have været synd at bringe ham ud af vildfarelsen. Didier, der ikke gjorde sig illusioner for sit eget vedkommende, var meget tolerant mod andres; alt, hvad der var oprigtigt, blev forskånet for hans ironi.

Da de kom tilbage, satte de sig til bords. Værtinden havde lavet god mad til dem; hr. Lermine havde nemlig længe i forvejen meddelt hende sin ankomst, hvorfor hun havde anskaffet sig en ferm kokkepige, da hun var vis på at blive

rundhåndet betalt. Henimod slutningen af måltidet gik hr. Lermine, der hidtil ikke med et ord havde berørt Prosper, lige løs på sagen.

"Jeg havde skrevet Dem til," begyndte han uden videre indledning, "at jeg ønskede at bede Dem om nogle oplysninger. Efter al sandsynlighed er De medlem af Amadans tavse akademi, og som doktor Zeb holder De af at svare uden at åbne munden. For at fritage Dem for enhver forklaring er De kommet herhen, ledsaget af hr. Randoce, hvad der jo er at sige mig lige ud: Vær De kun rolig, jeg svarer for ham som for mig selv."

"Nej undskyld!" bemærkede Didier. "Hr. Randoce traf mig på vejen ..."

"Bah! ingen udflugter!" afbrød hr. Lermine ham smilende. "Forsvar Dem ikke! De vil den unge mand vel. Jeg må tilstå Dem, at jeg havde svære fordomme imod ham, jeg mistænkte ham for kun at se på sin egen fordel, for at være fri i sin tale som i sin opførsel, uden skrupler, ikke til at stole på, for at have en tvivlsom moral og at være uhyre næsvis, et af de mennesker, der når man rækker dem en finger, straks tage hele hånden og misbruger al mulig godhed, der vises dem. Den forestilling havde jeg dannet mig om ham; men jeg har sandsynligvis taget fejl. Jeg smigrer mig med at kende Dem; en sand adelsmand som De er vanskelig i valget af sine venner, hvoraf jeg slutter, at hr. Randoce har fejl, men at der er en ypperlig grund i ham. Ville De ellers være så intimt lieret med ham?"

Lidt forlegen nøjedes Didier med at bukke.

"Det forstår sig," vedblev hr. Lermine, "at jeg ikke forlanger, at De skal garantere for oprigtigheden af hans religiøse

overbevisninger, det er en sag mellem ham og mig, i slige spørgsmål har en vantro som De ikke stemme i rådet; men jeg er henrykt over, at De svarer for hans karakter. Fyren har et enestående talent, som jeg ville være fornøjet over at anvende til den gode sags fremme. Hvis vi kommer til at arbejde sammen, skal han ikke få grund til at beklage sig over mig … Hør engang dette …"

Med disse ord tog han et manuskript op af lommen, som han gav sig til at læse højt. Det var den omtalte subskriptionsindbydelse, som Didier allerede kendte mere end ét sted af. Hr. Lermine deklamerede dette stykke veltalenhed med en langsom og alvorlig stemme, næsten understregende hvert ord, og afbrød sig gentagne gange med et "Nu vel! Hvad synes De?" Med sin henrykte mine lignede han en gourmand, der nedsvælger en ædel vin. Da han var færdig, udbrød han: "Men *à propos*, hvor er Deres protegé henne?"

"Hr. Randoce var ikke sikker på, hvorledes han ville blive modtaget, han har derfor fundet det passende at afvente Deres beslutning i Rémuzat."

"Det er et beskedent træk, der synes at varsle godt. En klog ven er dog en sand skat. Tilstå kun, at det er Dem, der har givet ham dette råd."

"Jeg forsikrer Dem," vedblev Didier, "at jeg i morges er taget alene fra Nyons, men at jeg i Sahune …"

Hr. Lermine afbrød ham og truede ad ham med fingeren. "Min hr. filosof, her griber jeg Dem i en lille fortielse af sandheden … Men, det er lige meget, det er morsomt nok, at redaktøren af et katolsk blad skal få sin redaktionssekretær af

en kætter … Bah! Kristne eller ikke kristne, alle skikkelige folk udgør dog et broderskab."

Den næste morgen sendte Didier på hr. Lermines bøn en stafet til sin broder. Hvor tilfreds end Prosper blev over de efterretninger, han fik, vidste han dog at lægge bånd på sig selv og begav sig først til St. May op ad dagen. Trekløveret gjorde en lang spadseretur ind i bjergene. Den gamle havde dage, hvor han kunne være lidt ondskabsfuld, han ville have, at Prosper skulle købe sin stilling så dyrt som muligt, han gav sig derfor udseende af at behandle ham overlegent, at holde sukkergodtet rigtig højt i vejret, han talte slet ikke til ham om noget og syntes næsten ikke at lægge mærke til ham, med undtagelse af, at han engang imellem tilkastede ham en spydighed. Prosper var alt for snu til ikke at bemærke, at man satte ham på prøve; han optog alt uden at blive fornærmet og holdt sig beskedent i baggrunden, uden hverken at vise sig utålmodig eller krybende. Da de var kommet hjem, ville hr. Lermine beholde ham til middag; men Prosper fandt et rimeligt påskud til at afslå det. Da han var gået, sagde hr. Lermine til Didier: "Jeg begynder at tro, at De har ret; jeg har bedømt den unge mand urigtigt. Han mangler hverken tilbageholdenhed eller levemåde. Man har arbejdet på at fordærve ham, med Guds hjælp skal vi nok gøre noget ud af ham."

Den næste dag smeltede isen fuldstændigt. Hr. Lermine tog Prosper ind i sit værelse, hvor de forblev henved tre timer. De kom ud fra denne konference meget fornøjede med hinanden, idet begge tænkte: Her har jeg fundet en mand efter mit hoved. Man gjorde atter en spadseretur, og denne gang var det Prosper, der førte hele samtalen; han havde gerne skudt til skive

på Didier for at øve sig; men denne afslog at kæmpe, ikke fordi han frygtede diskussionen; men fordi han følte aversion for at kæmpe mod en narrebrix. Da Prosper med vægtige argumenter beviste ham, at troen er kunstens hemmelighed, nøjedes han med at svare: "De mener vel godtroenhed." – Og da de noget senere var alene, sagde han til ham: "De besidder den herlige gave at tro Dem selv på ordet."

"Tro," svarede Prosper, "intet er lettere. Når De blot i fjorten dage morgen og aften forsikrer Dem selv under ed, at Muhamed har holdt månen i sit ærme, er De den femtende dag lige så overbevist om dette som stormuftien."

"Forudsat," svarede Didier, "at jeg kan tjene noget ved Muhamed."

"De er og bliver en pedant," svarede han og gjorde en piruette.

For øvrigt må man yde ham den retfærdighed, at han ikke opførte sig som en spytslikker. Ingen snakken efter munden, ingen lav smiger, han tog ikke sin tilflugt til noget af de plumpe midler, som underordnede talenter tyr til. Hele hans dygtighed bestod i at gætte hr. Lermine på et halvt ord, han fattede alle hans følelser, gik med en forbavsende lethed ind på alle hans tanker og udtrykte dem med en begejstring og veltalenhed, der henrev den gamle, som ude af sig selv af glæde slog ham på skulderen eller vendte sig om mod Didier som for at sige: Afparer mig det stød!

Efter tre ugers forløb var duen aldeles tam og forlangte intet hellere end at plukkes. Det var en sand fortryllelse, og Prosper spillede den smukke rolle. Hr. Lermine var stolt over at have opdaget et redskab for sine hensigter i en af sine svorne fjender,

det er en af de små overraskelser, som Herren forbeholder sine udkårne, hans eventyr havde et mirakuløst udseende. Derfor hengav han sig også uforbeholdent til den henrykkelse, der fængslede ham, og hans fordomme havde veget plads for en forgudelse, der foruroligede Didier. Han fandt, at det var hans pligt at give den gamle nogle vink, at forestille ham, at Prosper var ung, fyrig og havde hastige lidenskaber, og at det var i hans egen interesse ikke at slappe tøjlerne. Han ville have sagt endnu mere, hvis ikke hr. Lermine havde afbrudt ham: "Stop, min kære Peyrols," sagde han, "Deres optræden er morsom, De begynder med at sælge mig katten i sækken, derpå skriger De: Tag Dem i agt. Jeg ser, at De vil dække Dem mod enhver bebrejdelse; men De må vide, at hvis jeg nogensinde får grund til at beklage mig over Deres protegé, vil jeg holde mig til Dem; uden Deres mægtige anbefaling havde han næppe besejret mine fordomme; men vær ikke bange, jo mere jeg studerer ham, desto mere opbygges jeg over hans følelser. Jeg forklarede ham forleden dag en kristelig journalists pligter og så, at han selv allerede havde tænkt over disse genstande. – 'Ja,' sagde han, 'vi står i den gode hyrdes tjeneste og hjælper ham med at græsse hans får.'"

Disse hyrder og får fik Didier til at skære en grimasse; han havde ingen rigtig tillid til Prospers hyrdekvad. Han kom til at tænke på den meget fromme græske ærkebiskop, der i sin ungdom havde levet af at stjæle får og kaldte denne lykkelige periode sin "hyrdetid".

En morgen tog han sin broder til side og forsøgte på at tale rigtig alvorligt med ham. – "Hr. Lermine har erklæret mig," sagde han, "at hvis De nogensinde gav ham anledning til klage, ville han henholde sig til mig, Deres ærbødige tjener. De påstår

at nære noget venskab for mig, og De ved, at jeg har meget at tilgive Dem, se til, at jeg ved denne lejlighed ikke får grund til at angre min føjelighed."

"De kan lægge Dem ned på Deres grønne øre," svarede Prosper. "Hvad grund til klage skulle jeg give denne skikkelige mand? Han og jeg er skabte til at forstå hinanden, han er altid oplagt til at give og jeg til at modtage; det passer jo ypperligt, og De ser, at vi er kommet til verden for at gøre hinanden lykkelige. Jeg skaffer ham ypperlige varer og lader ham betale dem så dyrt som muligt; men sådan skal jo handel være, at sælge dyrt er lovligt nok, når blot varerne ikke er havarerede, og købmanden giver god vægt."

"Endelig taler De da et sprog, jeg kan forstå, det holder jeg mere af end de hyrdetaler, De trakterer ham med."

"Hvornår vil De dog ophøre med at være en pedant?" svarede Prosper, idet han trak på skuldrene.

I enden af ugen besluttede Didier, hvor meget man end holdt på ham, at vende tilbage til sin arne. Selv om han nærede noget venskab for hr. Lermine, var han dog ked af hans evindelige hallelujaher, hans kilde, hans blad, hans urimelige ideer og mystiske smil. Hr. Lermine havde også meget lange samtaler under fire øjne med Prosper, og Didier kedede sig ved at sidde alene. Hvor pittoresk end St. Mays beliggenhed er, blev han dog melankolsk ved idelig at stirre på dette mellem et par klipper indeklemte svælg. Han følte sig som i lasten af et skib, han manglede luft og lys, han længtes efter at gense Nyons' dale med deres småhøje og henrivende udsigter. Han skaffede sig derfor en hest og tog afsked med hr. Lermine; denne takkede

ham hjerteligt for besøget og lovede efter endt kur at tilbringe én eller to dage på Guard.

19

Sahune synes af Himlen bestemt til mødested. Ligesom første gang kom Didier derhen på slaget tolv. Da heden var så trykkende, gjorde han et ophold i samme kro, hvor han otte dage i forvejen havde mødt Prosper. Værtinden modtog ham køligt, hendes første spørgsmål var at erkyndige sig, om tallerkenknuseren var med. Han beroligede hende og bad hende om at bringe ham noget at spise.

Dugen var på bordet, da en postvogn i fuld fart rullede hen mod kroen. En dame steg ud, fulgt af en kammerjomfru. Hun åbnede døren til spisestuen; men da hun fik øje på Didier, gjorde hun en overrasket bevægelse og trak sig skyndsomt tilbage. Skønt hun var tilsløret og kun havde stukket hovedet ind af døren, havde Didier dog genkendt fru Lermine; dette andet møde forbavsede ham endnu mere end det første. Dronningen i Sahune! Nu erindrede han, at hr. Lermine for et par dage siden havde vist ham et forseglet brev og sagt med et halvt ondskabsfuldt, halvt salvelsesfuldt smil: "Her er et budskab, der samtidig er en hævn." Da Didier jo kun bekymrede sig så grumme lidt om andres sager, havde han ladet denne ytring gå hen uden at bede om en forklaring på den. Efter al sandsynlighed var denne hævn og dette brev stilet til fru Lermine. Den gamle havde ikke kunnet bare sig for triumferende at meddele hende, at den forhenværende koryfæ fra dronningens hjørne var gået over i hans lejr med fuld oppakning, for ved dette vægtige argument at bevise hende sin

opgående sols tiltrækningskraft. Didier ræsonnerede rigtigt, men hans forklaringer forklarede ikke noget. At fru Lermine ved at modtage denne krænkende efterretning følte nogen ærgrelse, det fulgte af sig selv. Men at forlade Paris lige på stedet og selv at bringe sit svar til St. May! – En simpel ærgrelse foranlediger da i reglen ikke en så voldsom virkning. – Med mindre man skulle formode, tænkte Didier, at dronningen ydmygt har besluttet sig til at bede om godt vejr og vil drukne alt sit nag i vidunderkildens klare vand.

Ked af at søge opløsningen på denne gåde havde han givet sig til at spise frokost, da værtinden underrettede ham om, at den fremmede dame, der nylig var kommet, ønskede at tale med ham. Han stod op og traf kammerjomfruen ude i køkkenet, hun bad ham om at følge med sig.

"Fruen befinder sig ikke vel," sagde hun; "denne forcerede rejse har anstrengt hende; jeg håber dog, at det ikke skal blive galt. Fruen vil aldrig høre mine råd, hun er dog ikke længere i den alder, hvor man gør dårskaber."

Mens hun blev ved at snakke, førte hun ham op ad en trappe og bankede endelig på en lille dør i en niche, derpå bad hun ham om at gå ind og fjernede sig.

Didier fandt fru Lermine siddende i en lurvet lænestol ved vinduet. Hun var meget bleg, og hendes afmagrede og lidende træk røbede mindre træthed end en dyb hjertesorg, dog bevarede hun trods dette al sin anstand. Da hun så Didier komme ind, hævede hun hovedet og pegede med fingeren på en stol. Han satte sig og blev ved at tie stille, idet han ventede på, at hun skulle tale til ham. Hun syntes med stort besvær at lede efter de første ord til en sætning, som hun ikke kunne komme

på, hun drejede hovedet og betragtede et koloreret billede, der hang på væggen. Didier, der hverken vidste, hvad han skulle sige eller tanke, henvendte nogle almindelige talemåder til hende; men hun svarede ham næppe. Endelig gjorde hun en voldsom viljesanstrengelse og spurgte ham, om han kom fra St. May og havde truffet hr. Lermine. Han var endnu ikke færdig med sit svar, før hun pludselig førte lommetørklædet op til øjnene og brast i gråd, hele hendes legeme blev grebet af en konvulsivisk skælven; hun fik et anfald af nervekrampe.

Didier, der var lige så urolig som overrasket, styrtede ud i korridoren og kaldte på kammerjomfruen, der ilede til ved støjen. Mens hun ydede sin frue al mulig hjælp som en person, der var vant til at behandle den slags udbrud, gik Didier ned igen i køkkenet for at vente, idet han med rette tænkte, at fru Lermine ville tale med ham, når krisen var overstået. Han nærede endnu ingen mistanke; men han led af denne ubestemte ængstelighed, der plejer at gå forud for den; på samme måde som vandringsmanden føler uvejret tynge på sig, før det bryder løs og holder sine øjne fæstet på det punkt af horisonten, som det første lynglimt snart vil oplyse.

Efter tyve minutters forløb kom kammerjomfruen tilbage, gjorde mange undskyldninger og bad ham om at gå op til fru Lermine, der ventede ham. – "De må for Guds skyld se at bevæge fruen til ikke at tage til St. May; denne rejse kan kun blive hende skadelig."

Didier fandt fru Lermine på samme plads og i samme stilling. Næppe havde han lukket døren, før hun udbrød: "Min herre! De ser den tilstand, jeg befinder mig i. Siden De ved alt,

så fritag mig for alle unyttige forklaringer, der langt overstiger mine kræfter."

"Jeg ved ikke, hvad De mener," sagde Didier og trådte nærmere.

Hun svarede ham i en bitter og foragtelig tone: "Min herre! Jeg kender Deres fortjenester. Det menneske, hvis navn jeg har svoret ikke mere at nævne, har fortalt mig, at De var en Fugl Fønix af en ven, der kendte alle hans tanker og planer. De har søgt at indgyde ham smag for det solide, De har lært ham, at det er farligt at grunde sin lykke på den kimære, der kaldes en kvindes kærlighed, at det er langt sikrere at gøre forretninger. Jeg skulle tage meget fejl, hvis det ikke er ved hjælp af Deres gavmildhed, at denne elegante herre har opnået at gøre, hvad han kalder et hæderligt tilbagetog."

Mens hun talte, følte Didier en smertelig bevægelse. – "Oh, den ulykkelige!" mumlede han; dernæst sagde han med et udtryk, hvori man sporede den sande adelsmand: "Jeg ved alt, frue, fordi De har sagt mig alt; men jeg sværger Dem, at endnu i går ..."

Hun afbrød ham med en bydende gestus: "Hvad værd har det for Dem eller mig? ... Skulle De måske tilfældigvis sætte nogen pris på min agtelse?"

Og da han atter kom tilbage til det og med varme bevidnede sin uvidenhed og godtroenhed, sagde hun: "De får os til at spilde kostbar tid. Er jeg i stand til at høre på Dem? Jeg har en eneste bøn til Dem. Vil De være så venlig at høre efter?"

Han bukkede. – "En kvinde," vedblev hun, "med min karakter og i min alder (for man har sørget for at minde mig om min alder) kan tåle mange ting. Hun kan trøste sig over en utroskab,

resignere for et forræderi … Jeg er ikke meget fordringsfuld, jeg finder mig i at leve selv efter at have anbragt mit hjerte så lavt, at jeg ikke kan tænke på det uden at rødme … Mine minder, min ulykke, jeg vil bære alt; men der gives umulige overvindelser, der er fornærmelser, man ikke kan døje … Jeg skulle virkelig være udsat for at gense denne mand i mit hjem, for at møde hans blik. Overbevis ham dog, min herre, overbevis dog denne hædersmand om, at jeg har ret til at holde min skam borte fra ham. Lad ham fjerne sig! Bed ham om at gøre mig den tjeneste, ikke at eksistere længere for mig! … Han har jo hjælpekilder nok … Kan han ikke finde en bedre levevej end at eksploitere manden efter at have brandskattet hustruen? … I aften kommer jeg til St. May. Jeg ved ikke, hvad jeg vil gøre eller sige. Vil De forskåne os alle for en skrækkelig scene? … Se rigtigt på mig, min herre! Føler De ikke, at jeg er i stand til alt?"

Hun talte sandhed, Didier bemærkede kun alt for vel, at hun ikke var herre over sig selv. Han skyndte sig med at sige, at han ventede hendes befalinger og stillede sig fuldstændig til hendes disposition.

Hun tog en lommebog, der lå på bordet, og rev et blad ud, hvorpå hun skrev følgende ord: "Bryd med hr. Lermine og rejs straks, eller jeg siger alt." Hun rakte Didier bladet med de ord: "Værsågod, min herre! Tag afsted i en fart! De har nogle timer til Deres rådighed. Jeg kommer først til St. May henimod aften. Hvis De har held med Dem, vil jeg måske samtykke i at tilgive Dem alt."

"De har ikke noget at tilgive mig," svarede Didier.

Fem minutter efter sad han i sadlen, han satte sporerne i dyrets side og fo'r afsted i fuld fart. I Paris havde han gjort

bekendtskab med vreden, i dette øjeblik var han grebet af et undertrykt raseri, som han følte ulme i sin hjerne som et optrækkende tordenvejr. Det summede for hans øren og ringede for hans tindinger. Det forekom ham, at hvis han havde haft en jernstang mellem hænderne, havde han kunnet bøje den og ælte den som blødt ler. Så snart som hesten sagtnede farten, klemte han atter sporerne i dens side og lod den fare afsted. På mindre end tre kvarter nåede det stakkels dyr, hvidt af skum og dryppende af sved, St. May.

Efter at have nået kroen, steg Didier ikke ned af hesten, men prajede staldkarlen og bad ham om at skaffe sig at vide, om hr. Randoce var der. Hr. Lermine hørte hans stemme og kom løbende ud: "Ved hvilken lykkelig hændelse ...?" udbrød han.

"Er hr. Randoce i St. May?" afbrød Didier ham kort.

"Nej, han er i Rémuzat, hvor han arbejder. Om et par timer kommer han her for at spise til middag, og så skal vi gennemse hans arbejde. Jeg lader ikke fyren trække vejret; før jeg tilstår ham sin mesterbevilling, lader jeg ham lave sit mesterstykke. – Men De forklarer mig ikke ..."

"Jeg mødte postbuddet på vejen herfra. Han leverede mig nogle meget vigtige breve til hr. Randoce. Jeg formoder, at det angår sager, der ligeledes er af stor vigtighed for mig. Jeg ønsker at konferere med ham. Måske bliver han nødt til ufortøvet at tage tilbage til Paris."

"Så sagte!" svarede hr. Lermine. "Hvad betyder disse hemmeligheder? ... Jeg forstår det slet ikke. Han og jeg er beskæftiget med at slutte en kontrakt, og der er mere end ét punkt tilbage at debattere om."

"Livet er så fuldt af fortrædeligheder," vedblev Didier. "*À propos*, jeg mødte fru Lermine i Sahune. Om et par timer vil hun være her."

"Fru Lermine!" udbrød den gamle og trådte tre skridt tilbage. "Fru Lermine kommer til St. May. Er De nu også vis på det?"

"Aldeles vis," råbte Didier, idet han atter fo'r afsted.

Klokken slog fire, da han rask trådte ind i det lille værelse i kroen, hvor Prosper arbejdede.

"Hvem der?" råbte denne gnavent, som én, der bliver forstyrret.

"Ja, det gør mig ondt for Dem; men det er mig."

"Dem! Vær velkommen! Af hvilken grund De end kommer tilbage, kommer De belejligt. Jeg har noget at vise Dem. Jeg har lige skrevet en artikel … Det er et lækkert stykke. De skal straks komme til at sige mig Deres mening om det … Alt går fortrinligt! Jeg smeder, mens jernet er varmt. Affæren var god, den bliver glimrende. Foreløbig har jeg forlangt 1200 francs månedligt og et køretøj. Hr. Lermine tinger noget; men når han har læst dette!" … og han svingede papiret i vejret.

"Det er fortrydeligt," svarede Didier roligt. "Jeg bringer en nyhed, der uden tvivl vil gøre skår i Deres lykke."

"En nyhed, for Satan! … De ser ud som en flagermus, der har forvildet sig ind på et loft og ikke aner, hvorledes den skal slippe ud igen … På min ære, jeg er i så glimrende humør, at jeg stærkt tvivler på, at nogen af Deres nyheder skulle kunne forstyrre min sindsro … men tag plads og tal roligt. Nu vel! Nyheden?"

"Er denne. Jeg mødte nylig … gæt engang hvem?"

"Formodentlig Dubief! Hils den køter fra mig, at jeg ikke skylder ham en skilling!"

"Nej, De tager fejl. Det er en dame, og det den dame, som De for øjeblikket mindst af alle vil træffe."

"Det kan man kalde at tale," sagde Prosper i en alvorligere tone. "De er en dygtig mand til at lede folk på spor."

"Jeg skal ikke lade Dem smægte længe," svarede Didier, idet han hævede stemmen og betonede hver stavelse. "Fru Lermine, der for resten straks vil være i St. May, har pålagt mig at erindre Dem om, at hun har været deres elskerinde."

Prosper skælvede og skiftede farve.

"Jeg troede Dem stærkere," vedblev hans broder. "De påstod, at det var mig umuligt at bringe Dem i sindsbevægelse, og ved det første ord, jeg siger, står De ganske forbløffet … Men fat Dem! Er Deres frugtbare hoved aldeles udtømt? Har De ikke nogen ny historie at binde mig på ærmet?"

Prosper fik hele sin fatning tilbage, lagde armene over kors og sagde: "Jeg tilstår, at De har forbavset mig. De har virkelig en noget rask måde at gribe en ting an på. De går lige løs på sagen uden mindste omsvøb. Denne metode gør i begyndelsen et vist indtryk; men det uheldige er, at man efterhånden vænner sig til den … Nu vel, min kære, siden fru Lermine har fundet det passende at underrette Dem om, at jeg har været hendes elsker, så må det vel være sandt, og jeg benægter det jo heller ikke. Min Gud! Ja, jeg elskede hende, og hun elskede mig, nu elsker jeg hende ikke længere, og hun elsker heller ikke mere mig, så vidt er vi enige; men der er den forskel på os, at hun spyer gift og galde mod mig, mens jeg ikke lægger hende noget til last … Hvad skal man sige? I længden bliver man ked af alting. Da vi havde brudt, var jeg dygtig træt, kan De tro. Kender De også et fruentimmer, der har tilbragt hele sin ungdom uden at høre sit

hjerte banke og først bestemmer sig til at indskibe sig til Cythere i en alder, hvor andre kvinder tager bort derfra? Jeg siger Dem det for Deres egen skyld, og gid min erfaring måtte komme Dem til nytte! Vogt Dem for de kvinder, som først elsker sent. De er ikke tilfredse, hvis man ikke fra det afgørende øjeblik bliver deres ærbødigste slave, de fordrer, at man altid skal bede dem om tilgivelse for den store frihed, man har taget sig, og stadig stå med hatten i hånden for dem. De lever i en idelig angst og uro for deres rygte; man må iagttage en overflod af forsigtighedsregler og den dybeste hemmelighedsfuldhed. – Hvilket besvær for den stakkels djævel! Fruen bebrejder ham, at han ikke skatter hendes gunst højt nok; hun har kun villet gøre ham lykkelig – det var en barmhjertighedsgerning, sand menneskekærlighed af hende. Og om han vil eller ej, må staklen overøse hende med taksigelser og lovprisninger og sværve i en evig ekstase over dette umådelige offer … Fra dette fald skuer tredive års dyd ned på ham … Jeg kunne min tro ikke holde det ud mere! Hvis jeg var blevet længere på den galej, så kunne jeg gerne have sagt farvel til mit talent! Pligten fremfor alt! Jeg er ansvarlig for det pund, jeg har fået, og det forpligter mig til at skrive smukke vers. Jeg har kun rådført mig med min samvittighed, og jeg har frelst mit talent; resten har kun lidt at sige … Ryger De en cigar, kære ven?"

"De bagtaler Dem selv. Resten er kassen, og den har De også frelst. De har kun skiftet kasserer. Om det er manden eller konen, hvad gør det til sagen? En stor ånd bryder sig ikke om slige bagateller."

Prosper sendte ham et blik, der just ikke var videre ømt. – "Tror De måske tilfældigvis, at jeg skylder fru Lermine noget?

Hun og jeg er kvit. Hvis hun har forstrakt mig med nogle penge, som jeg har tilbagebetalt hende, har jeg til gengæld skaffet hende glæder, som hun uden mig aldrig ville have kendt. For det første nogle små litterære hædersbevisninger; jeg alene i hele Paris har haft mod nok til at rose hendes elegier. Er det måske ingenting? Og så har jeg indviet hende i alle lidenskabens hemmeligheder og fortryllelser. Det var en sand feber, en rus. To års tilbedelse! Tror De ikke, det har kostet mig noget? Jeg ville have set Dem i mit sted! … Oven i købet havde jeg forpligtet mig til at file på alle hendes kantede vers. Hvor mange af disse invalider har jeg ikke forbundet, kureret og opklædt? Hun havde gjort et sandt hospital af min lejlighed … Ved den endelige opgørelse bliver det hende, der står i gæld til mig, mens jeg har min regning i orden … Men så tag dog en cigar, min kære!"

"Hvis Deres samvittighed er så ren," vedblev Didier, der måtte lægge bånd på sig selv, "og hvis det forekommer Dem så simpelt og naturligt at eksploitere en mand, hvis kone De har besiddet, hvoraf kommer det da, at De har fortiet mig Deres forhold til fru Lermine? … Måske finder De mig meget nysgerrig?"

"For Satan! De er det i dag; men De var det ikke for tre måneder siden. Har De gjort Dem den ulejlighed at spørge mig? Den smukke italienerinde … De lod Dem narre af det. Var det min sag at bringe Dem ud af fejltagelsen? Og for resten – tænk Dem om, ædle Cato! I Sahune viste jeg Dem en kvittering, der ville have røbet Dem alt. Det stod kun til Dem selv at læse den."

Didier kunne ikke benægte dette, han måtte selv indrømme rigtigheden af dette svar og forbandede endnu en gang sin sløvhed, der fik ham til at være så gerrig med ord og bevægelser. Han svarede intet, men rakte sin broder fru Lermines korte billet. – "Læs dette og tænk efter," sagde han.

Prosper læste og bed sine læber til blods. – "Meget vel," sagde han trodsigt, "jeg viger ikke et skridt."

"De *skal* vige, det er mig, som forlanger det og i fornødent fald befaler det."

"Ej, ej! Det er et ejendommeligt sprog, De fører … Og hvad ret har De til at give mig befalinger?"

"En mands ret, der til trods for alt endnu vil Dem vel … Ved De, hvad De skal gøre? Hr. Lermine venter Dem til middag. En uforudset begivenhed kalder Dem tilbage til Paris. Skriv det! Jeg skal nok besørge brevet til ham. Diligencen fra Gap kommer her forbi om et par timer. De rejser med den. Når De er kommet til Paris, finder De på et påskud til at bryde, og æren er frelst."

"Jeg rejser ikke," udbrød Prosper og stampede i gulvet.

"De rejser, jeg vil have det," gentog Didier uden at blive hidsig.

"På min ære! De er morsom, meget morsom. Man ser, at ordene ikke koster Dem noget! Tror De virkelig, at jeg for en tosset trussels skyld vil give afkald på en glimrende affære, der lover mig hæder og fortjeneste? 1200 francs månedlig finder man ikke på gaden. Nej og tusind gange nej, jeg rejser ikke. Fru Lermines krigserklæringer skræmmer ikke mig. Hun mukker ikke et ord, det kan De stole på. For at tilfredsstille sin harme skulle denne dame, der er så omhyggelig for sit rygte, gøre sig

selv ulykkelig af egen god vilje og trælbinde sig til sin mand, som hun ikke elsker, aldrig har elsket, og som for fremtiden ville kunne herske uindskrænket over hende! Scener og teaterkup, alt sligt fører man kun i munden. Når det kommer til stykket, bliver det til ingenting … Jeg kender hende. Det er en skikkelig kone, der var skabt til aldrig at forlade den slagne landevej. Ulykkeligvis er hun faldet på, at hun var digter, at hun havde et kald … Straks voksede to små vinger frem under hendes arme, meget små, – sande gærdesmuttevinger. Og fra tid til anden tager hun fart, hæver sig fra jorden, stiger op, skælver et øjeblik i rummet; – men hun har snart fået nok, de små vinger vil ikke længere bære hende, hun daler ganske langsomt ned, og så er hun atter den skikkelige kone fra før af … De har nylig overrasket hende under et anfald af romantisk feber og svæven i de højere regioner, nu kan De stole på, at hun atter er steget ned på jorden og udhviler sig. Det er ude med hendes dristighed; hun siger ikke et eneste ord."

"Tager De så bort eller ej?" udbrød Didier.

"Jo, jeg tager med Dem til St. May. De har forhindret mig i at skrive min artikel færdig. Det er lige meget. Giv mig blot tid til at skifte frakke, så tager vi afsted sammen."

Ved disse ord kunne Didier ikke længere holde styr på sig. Hans vrede fik luft, eksploderede som en bombe, og med en tordenrøst, som hverken han eller Randoce før havde hørt, udbrød han: "De har hverken hjerte eller ære i livet, og hvis fru Lermine tier, vil jeg tale; for jeg ønsker ikke at gøre mig til medskyldig i et forræderi eller række hånd til Deres fornedrelse."

Derpå vendte han ham ryggen, og med tre sæt stod han på gaden. Dette udbrud havde forstenet Prosper. Hvem var den Didier, der netop havde ført et sligt sprog? Han anede ikke den persons tilværelse. Da han havde fattet sig lidt, løb han efter sin broder, men nåede ham ikke. Didier var atter steget til hest og fo'r afsted i strakt galop.

20

Didier traf hr. Lermine ved kilden i passiar med en læge fra Rémuzat, der var ude på sygebesøg i omegnen. Han fortalte denne meget udførligt sin maves historie, sine lidelser, og hvorledes han så pludseligt var kommet sig. Lægen, der var en spøgefugl, påstod, at der var lidt mirakuløst ved sagen, og at man måtte være særligt begunstiget af Himlen for at finde en violsmag ved vandet i St. May. Hr. Lermine var det mest gæstfri menneske af verden, han ville beholde doktoren til middag; denne undskyldte sig med, at han endnu måtte se til to patienter; men man kunne vente ham ved desserten.

Da han var gået, viste den gamle Didier en fraspændt postvogn og fortalte ham med en rådvild mine, at fru Lermine netop var ankommet. Denne rejse, som han kaldte en flugt, kunne han aldeles ikke forstå. Hvad ville dronningen i en landsbykro? Man havde haft megen vanskelighed med at opdrive et værelse til hende. Denne så fine og sarte dame havde ladet sig nøje med et hummer, som hun ellers ikke ville have budt sin kammerpige. Didier svarede smilende, at efter slaget ved Austerlitz var kejser Franz gået ind i sejrherrens telt for at bede om fred. Ved dette svar, der henrykkede ham, trykkede hr. Lermine ømt sin kære Peyrols hånd. – "Og Deres hemmelighedsfulde budskab?" sagde han. "Hvilken vigtig sag kan kalde hr. Randoce tilbage til Paris? Tror De, jeg slipper mit bytte således? Fyren tilhører mig, De har foræret mig ham. En

af de første dage skal vi underskrive vor kontrakt, og jeg kan da ikke straks give ham orlov."

Didier svarede ubestemt, at forretninger var forretninger; men uden tvivl ville Prosper ikke rejse, førend han havde ladet ham høre fra sig. – "Min hest er udaset," sagde han, "og jeg ser mig nødsaget til at udsætte min rejse til i morgen tidlig. Jeg bliver sammen med Dem i aften. Skulle Randoce svigte os, skal jeg nok forsøge at trøste Dem."

Mens hr. Lermine vedblev at gå tavs og urolig omkring, bragte Didier selv sin hest ind i stalden, og derpå listede han sig ind i kroen, hvor han straks stod ansigt til ansigt med kammerjomfruen, der sad og lurede på hans ankomst; hun førte ham på øjeblikket til sin frue. Et eneste blik var nok til at overtyde ham om, at hans broder havde taget fejl, at fru Lermine hverken havde skiftet tanker eller beroliget sig, men at hun urokkelig stod fast ved sin beslutning. Hvor små end dens vinger var, svævede fuglen dog endnu højt oppe i luften og var aldeles ikke til sinds at dale.

"Nu vel ...?" sagde hun og betragtede Didier eksalteret.

"Frue, jeg beder Dem indstændig om at betro mig omsorgen for Deres interesser. Lad mig råde. Jeg forpligter mig til ..."

"Jeg forlanger ingen løfter af Dem," afbrød hun ham stolt; "jeg beder Dem kun om et simpelt svar. De har truffet hr. Randoce, De har leveret ham min skrivelse. Jeg ved, at man venter ham hertil i aften. Er han fræk nok til at komme?"

"Jeg håber det ikke; men i hvert tilfælde ..."

"Det er nok," sagde hun, "nu ved jeg besked, jeg ved også, hvad jeg har tilbage at gøre."

Didier sagde alt, hvad han kunne finde på, for at berolige hende, og forestillede hende de sørgelige følger af en skandale; han forlangte kun lidt tid og lovede, at han nok skulle tale Prosper til rette; han kendte ham, var vis i sin sag og svarede for fremtiden; men til alt, hvad han sagde, rystede fru Lermine på hovedet og afslog at høre på ham, hans grunde og bønner havde ingen magt over denne dybt krænkede sjæl. Da han hårdnakket blev ved, affærdigede hun ham til sidst med en stolt gestus, der var en Hermione eller en Roxane [Note 9)] værdig.

Didier trak sig fortvivlet tilbage og vidste ikke, hvad han skulde gribe til. Der var kun en eneste udvej tilbage. Han bevarede et svagt håb om, at Prosper muligvis kunne have anstillet gavnlige betragtninger, og at han, om han end ikke var rejst til Gap, dog måske ville lade være at komme til St. May. Da han gik ud fra kroen, stødte han på hr. Lermine. Den gamle ville ind og høre til sin kones befindende. Et minut senere kom han ud og sagde, at fru Lermine var udmattet af anstrengelse og ikke havde kunnet modtage ham. Klokken slog syv, og Prosper var endnu ikke kommet. Hr. Lermine beklagede sig for Didier og bebrejdede ham sit fejlslagne håb, han surmulede ligesom et barn, som man truer med at berøve dets legetøj; men pludselig hørte han op med sine jeremiader og klappede i hænderne. – "Der er han!" udbrød han, og Didier fik øje på Prosper, der kom hen mod dem med sejrrig mine, hævet hoved, en rose i knaphullet og en sang på læben. Han hilste graciøst på hr. Lermine, og mens han svarede på hans skænden, kastede han flere gange et stolt og udæskende blik på Didier.

Gæstgiveren kom ud og underrettede dem om, at der var serveret. De satte sig til bords. Under hele måltidet

konverserede Prosper meget livligt, han havde aldrig været mere utvungen i sin optræden eller elegantere i sit væsen. Hr. Lermine var noget fraværende; det mystiske ved hans kones rejse pirrede hans nysgerrighed; han længtes efter at opdage, hvad der stak under. Den tredje gæst, der var halvkvalt af harme, bevarede en sløv tavshed; han holdt råd med sig selv, mørk og skrækkelig som kommandørens statue i *Don Giovanni*; men han havde ikke lynet til sin rådighed.

Der blev taget fra bordet, og hr. Lermine, der vågnede op af sine drømmerier, gav sig til at tale om forretningssager med Randoce, da døren åbnedes, og fru Lermine trådte ind. Der indtrådte på stedet en dyb tavshed, de anede alle, at der skulle foregå noget. Der var noget skrækindjagende over dronningens ansigt, hendes ubevægelige træk, hendes højtidelige, langsomme gang, alt røbede, at hun havde fattet en alvorlig og uigenkaldelig beslutning. Didier følte, at nu kunne uvejret ikke længere besværges, han lagde armene over kors og afventede, hvad der ville ske. Hr. Lermine, der var bevæget uden at vide hvorfor, trak en stol hen til sin kone og erkyndigede sig forbindtligt om hendes befindende. Prosper rejste sig for at hilse på hende og bukkede meget ceremonielt. Hans fysiognomi røbede ingen uro; men hans ansigt havde pludselig forlænget sig, linjerne var blevet hårdere, kanterne skarpere, sådan plejede han at se ud i sine uheldige øjeblikke.

Fru Lermine satte sig ned; hun syntes atter at drage ånde og at samle sig, måske målte hun med et øjekast afgrundens dybde, før hun vovede det farlige spring. Hendes farve var gusten, hendes pupiller trak sig sammen, hvert øjeblik farvedes hendes blege kinder pludselig røde. Hr. Lermine betragtede

hende med stigende uro; han ængstedes over denne tavshed, som sømændene over den slags vindstille, der efterfølges af uvejr. Didier bøjede sig hen imod sin broder og hviskede ham i øret: "Rejs!" Prosper svarede ham kun med en umærkelig trækken på skuldrene.

I samme nu bøjede fru Lermine sig hen mod sin mand og sagde langsomt med eftertryk på hver stavelse: "De har tilskrevet mig, at De stod på nippet til at underskrive en kontrakt med hr. Randoce. Jeg kommer direkte fra Paris for at sige Dem, at det kan ikke lade sig gøre." Og hun gentog: "Det kan ikke lade sig gøre, nej, det kan ikke lade sig gøre."

"Hvorfor ikke, kære Therese?" spurgte han og forsøgte at smile.

Hun bevægede allerede sine læber for at svare ham, da hendes blik mødte Prospers flammende øjne, der betragtede hende stift. Han lignede en dyretæmmer, der ved sit øjes magnetiske kraft bestræber sig for at betvinge en oprørsk hyæne, der truer med at styrte sig over ham. Fru Lermine kunne ikke udholde dette blik og vendte hovedet bort som besejret; men hun tog sig sammen, betragtede atter Prosper, og et foragteligt smil spillede på hendes laber. Dyretæmmeren følte, at hans blik ikke virkede; nu var det hans tur til at skælve. Kampen mellem de tos øjne og viljer forfærdede den gamle, og han havde allerede gættet alt, da fru Lermine strakte armen ud mod Prosper og mumlede med afbrudt stemme: "Denne mand har været min elsker!"

Hr. Lermine fo'r op som skudt i vejret af en fjeder; han stirrede vildt som en søvngænger, bordet, lysene, væggene, hele værelset drejede sig rundt for hans øjne. I denne store sjælekval

faldt der ham kun én tanke ind, den samme, som Cæsar døende havde udtrykt i de berømte ord: "Også du, min søn Brutus!" Han vendte sig om mod Didier og sagde til ham: "Jeg troede, at De var en sand adelsmand og min ven. Jeg havde sat min tillid til den rette."

Der var nogen kommet ind og havde hørt de sidste ord. Det var lægen fra Rémuzat, der efter at have set til sine patienter, nu kom derhen for efter løfte at tømme et par flasker vin og passiare lidt med sit nye bekendtskab. Han var ikke belavet på den besynderlige scene, der mødte hans øje. Fru Lermine havde udtømt sine kræfter og sin romantik, hendes fantasi blev pludselig ædru, den krise, som Prosper havde forudset, indtraf, men senere end han havde håbet. Da naturen havde fået bugt med hendes eksalterede stemning, følte den stakkels kone sine kræfter forlade sig, hendes ansigt fortrak sig, hun greb heftigt sin mand i armen som en skibbruden, der griber en redningsplanke, og udstødte et fortvivlet skrig. "Henri!" råbte hun, "jeg har taget gift, frels mig, og jeg vil gøre alt, hvad du vil!" Hr. Lermine kastede et vildt blik på lægen, der kom henimod ham, han genkendte ham og råbte: "Doktor, frels min kone!" Lægen var bygget som en Herkules, han tog fru Lermine i sine arme og løb ud med hende af stuen, fulgt af manden, der snublede, faldt over borde og stole og næppe kunne finde vej. Didier blev ene tilbage. Prosper var forsvundet som ved trolddom.

Didier gav sig til at lede efter ham, han gik rundt om huset uden at kunne finde ham; men han trøstede sig let over det; han havde intet mere at sige ham, målet var fuldt, han lovede sig selv at glemme, at Randoce var hans broder. Han gik tilbage til

kroen, hvor der herskede den mest levende bevægelse. Alle var på benene, man gik frem og tilbage, døre lukkedes op og i, overalt hørtes lyden af skridt og stemmer, og en hemmelighedsfuld hvisken, der med mellemrum overdøvedes af gennemtrængende klageskrig. Didier gik hen til en tjenestepige, der varmede lagener, og spurgte hende om, hvorledes det stod til. Hun svarede ham kort, at den stakkels dame lå for døden; efter den mine, hvormed hun gav dette svar, skulle man have svoret på, at hun bebrejdede ham det. Didier begav sig atter ind i spisestuen, hvor han vandrede op og ned ad gulvet som en sjæl i skærsilden. Han var langt fra at betragte sig selv som en giftblander; men han kunne ikke nægte, at han havde sin del i ansvaret for denne tragiske begivenhed. Hr. Lermine havde stolet på hans garanti, flaget havde beskyttet varerne. Den gamles bebrejdelser hvilede tungt på ham. Man kender eventyret om den prinsesse, der ikke kunne falde i søvn en hel nat, fordi der lå en ært under hendes madrasser. Hun beviste herved, siger eventyret, at hun var en virkelig prinsesse. I så henseende var Didier også en sand prins, hans ære var meget kilden. Den følelse at have bidraget til en falsk udtydning forårsagede ham et utåleligt ildebefindende, han havde kompromitteret sig, hans loyalitet led ved det. Derfor lovede han sig også ikke at forlade St. May, før han havde genset hr. Lermine og tvunget ham til at høre hans forklaringer.

Imidlertid blev dog huset lidt efter lidt roligt. Ingen gik længere frem og tilbage, og dørene havde ophørt at knirke. Doktoren kom ind i spisestuen, tørrende sig for panden, han trængte højligt til en forfriskning. – "Alt går vel," sagde han. "Vor henrivende furie er udenfor al fare; hun havde taget morfin,

men ikke tilstrækkeligt. Jeg tror, at den skikkelige kone kun ville dræbe sig en lille smule, akkurat nok til at få at vide, hvad det er, og til at røre sin mand. Da hun så sig glide ned ad den skæbnesvangre skrænt, der fører til Karons båd, klamrede hun sig fast til livet. Heldigvis for hende havde vi brækmidler ved hånden. Hun blev stadig ved at råbe: Doktor, jeg vil ikke dø! … Det vil jeg sgu' nok tro! … Indsprøjtninger med kaffe og ro! Mere behøves ikke."

Didier takkede lægen for de gode nyheder, han bragte.

"Ah! Hr. Don Juan, De slipper med skrækken," vedblev denne. "Men når det kommer til stykket, er De da undskyldt …" Han smækkede med tungen. "Den kone har virkelig kønne levninger; men de unge mennesker i vore dage er uforsigtige, de lader sig nappe."

Didier gjorde sig ikke den ulejlighed at drage ham ud af vildfarelsen; han bevidnede ham blot sit ønske om at få hr. Lermine i tale.

"Det vil vist blive vanskeligt," svarede lægen. "Den skikkelige mand ser ud til at være meget vred på Dem. Lad ham i ro, han er i færd med at bede sin rosenkrans."

Didier var påståelig. Lægen gik ud og kom straks tilbage med den besked, at hr. Lermine havde bestemt afslået at tale med Didier. "Den gode olding forekommer mig stædig som en karriolhest," tilføjede han. "De får ham ikke fra hans beslutning … De kan også lige så godt lade være, forklaringer har aldrig forklaret noget."

Didier tabte ikke modet, han skaffede sig blæk og papir og skrev i en fart en billet, som han lod en tjenestepige bringe hr. Lermine. Tyve minutter senere blev hans billet bragt ham

uåbnet tilbage; den var ledsaget af følgende med blyant skrevne linjer:

> "Jeg er fast bestemt på ikke mere at gense Dem, min herre. Jeg har haft stor uret i at indbilde mig, at en vantro kunne være en pålidelig mand, og at verdens grundsætninger kunne træde i stedet for principper. Det er en vildfarelse, De har helbredt mig for; jeg vil ikke få tilbagefald til den. Og hvad har De for resten at fortælle mig? Jeg ved alt. De havde uforsigtigt lånt Deres dydige ven en betydelig sum; i håb om at få Deres penge tilbage, har De søgt at skaffe ham en indbringende bestilling. Den beregning er meget naturlig; når det drejer sig om at få sin ejendom tilbage, ser man ikke så nøje på småting. Alt er ikke ude, søg blot, så finder De nok en anden god plads til denne industriridder; man er jo ikke altid lige uheldig; men det forekommer mig, at den simpleste velanstændighed forbyder Dem at blive længere i dette hus. Deres hårdnakkethed er kun en mådelig heltegerning, da De jo ikke behøver at frygte for, at jeg skal fordre Dem til regnskab."

Didier sønderrev dette svar med harme og tænkte nu kun på at komme afsted. Det traf sig sådan, at der den aften var kommet muldrivere til huset, og da man manglede plads til at huse deres dyr, havde man bragt hans hest hen i landsbyen. I sin utålmodighed ville han selv hente den; men han havde meget besvær med at finde det hus, man havde angivet ham. Han gik to gange landsbyen igennem, bankede på alle døre, fik kun ubestemte svar og bragte alle de folk, han vækkede, til at

knurre mod sig. Denne ubehagelighed, der kom til alt det øvrige, gjorde ham aldeles rasende, han var i forfærdeligt humør og måtte gøre vold på sig selv, for ikke at yppe kiv med alle, han traf på.

Solen havde allerede været en time oppe, da han endelig kunne begive sig på vej. Da han kom forbi kroen, bandede han tusind og atter tusind gange St. May og dens kilde, hvis fredelige, idelige rislen syntes at spotte hans dårlige lune; denne kilde var den oprindelige grund til det hele. Derpå sporede han sin hest, der endnu var træt af det lange ridt fra den foregående dag, men havde megen møje med at få den til at trave; det stod skrevet, at St. May lige til slutningen skulle blive ham et fatalt sted, og at det ikke skulle lykkes ham at komme derfra uden bryderi. Hvor stor var ikke hans forundring, da han et par hundrede skridt foran sig opdagede Prosper, der sad på en sten og syntes at vente på ham, og som, da han havde fået øje på ham, stillede sig op midt på vejen, ligesom for at spærre ham passagen. Da Didier forudså et forsøg på at retfærdiggøre sig, der i forvejen indgød ham en uovervindelig antipati, forsøgte han på at få sin hest til at fare afsted i galop; men det stakkels dyr gjorde modstand og ville ikke løbe stærkere; i det øjeblik, det nåede Prosper, og denne allerede udstrakte armen for at gribe det ved tømmen, standsede det af sig selv, idet det fandt anledningen passende til at gøre et lille holdt.

Begge brødrene målte hinanden nogle sekunder med øjnene. Prospers øjne var underløbne med blod, hans ansigt var ligblegt. Endelig brød han tavsheden og sagde i en kort tone: "I går har De fornærmet mig, De skylder mig satisfaktion, og De vil vel ikke nægte mig den."

Didier vedblev at stirre på ham uden at svare ham; han var slået af rædsel; dette tilfælde havde han ikke forudset.

"Jeg har ikke spildt min tid," vedblev Prosper. "Jeg har i Rémuzat opsporet to underofficerer, der samtykker i at være mine vidner. Dagen, tiden, stedet, våbnene, alt overlader jeg til Dem at afgøre. De må indrømme, at man ikke kan være mere imødekommende."

Didier udstødte et suk. "Jeg vil ikke slås," svarede han roligt og drev sin hest frem; men Prosper holdt den tilbage ved tømmen.

"Hvad tænker De på?" råbte han med hæs stemme. "Taler jeg med en adelsmand?"

"Jeg vil ikke slås," gentog Didier, idet han søgte at skjule den heftige vold, han måtte lægge på sig selv.

"Jeg skal dog nok vide at tvinge Dem til det!" … Og ved disse ord aftog Prosper hurtigt en af sine handsker og kastede den op i ansigtet på ham. Didier udstødte et skrig, han blev bleg som en dødning, hans fingre krystede krampagtigt blyknappen på ridepisken, som han løftede over Randoces hoved; men hans arm blev hængende i luften som standset af en usynlig magt. Han skælvede og så forvildet ud; man skulle have troet, at han kæmpede mod en overmenneskelig magt, at han følte sig i kast med noget, der var stærkere end hans vilje. Den tragiske og mystiske kamp, der foregik i hans indre, afspejlede sig i hans ansigt, og dets udtryk var så besynderligt, at Prosper forfærdet veg tilbage til vejkanten. Hvad man ikke forstår, gør én bange. Bøjet hen mod sin broder slap Didier ham ikke med sit blik; pludselig hævede han sig i sadlen og slyngede ridepisken op på toppen af et træ, hvor den blev hængende; derpå begav han sig

atter på vej, uden at Prosper forsøgte at følge ham eller kalde ham tilbage.

To timer senere nåede han Nyons. Det første han gjorde, da han var kommet tilbage til Guard, var at tage et bad; derpå søgte han at finde et middel mod sine mørke tanker, en modgift mod de minder, der plagede ham, mod den lede og bitterhed, der opfyldte hans hjerte. Han gik op på sit værelse og forsøgte at adsprede sig med sine yndlingsforfattere Shakespeare og Montaigne; men dette middel var afmægtigt, han var ikke i stand til at være opmærksom, hans øjne sneg sig hen over papiret uden at kunne fæste sig på det, linjerne rystede og blandede sig ind mellem hinanden, og de elskede sider forblev stumme.

En anden udvej stod pludselig for ham. Han tog sin hat og fo'r afsted som et lyn til "De tre Plataner". Da han kom derhen, spadserede fru d'Azado i haven og mønstrede sine bede. Hun hørte ham komme, drejede hovedet, hilste ham med hånden og fæstede sine store, klare øjne på ham. Dette blik gjorde samme virkning på Didier som en kostelig dug, der gennemtrængte hans legeme og forfriskede hans blod; i nogle minutter nød han den dybeste ro og følte sig som befriet fra sine minder. Lucile vidste, at han havde været i St. May, i små byer spørger man hurtigt nyt; men efter den måde, hvorpå han opførte sig, skulle man have troet, at han var kommet tilbage fra Kina; det så virkelig ud, som om han ikke havde set hende i et helt år. Hun blev overrasket og lidt forskrækket over hans ualmindelig livlige væsen, strålende blik og den varme, der åndede ud af hans tale. Hun havde lært at tage sig i agt for sin fætters fantasi; klog af skade frygtede hun omslag i vejret. Buxbomalleen var kun et

par skridt borte, hun fandt det rådeligt at fjerne sig og førte ganske langsomt Didier hen mod huset. Havde hun henvendt et eneste spørgsmål til ham, havde han sagt hende alt, hemmeligheden svævede over hans læber og var nær ved at undslippe ham; han stod under dette bliks fortryllelse, der så hurtigt havde dysset hans vrede i søvn, han havde gerne villet gøre Lucile meddelagtig i sin sorg, det forekom ham i dette øjeblik, at en sorg delt med hende næsten var en lykke. Lucile anede ikke, hvad der foregik i hans indre; hun formodede, at Didier, atter betaget af en illusion, mente at have genfundet sin sylfide. Hun tog fejl; det var til kvinden, at han henvendte sig, og til hendes hjerte, der spejlede sig i hendes blide øjne. Forgæves søgte han at vække hendes nysgerrighed, at afvriste hende et spørgsmål; hun talte kun om sin have; hun ønskede at gøre forandringer ved den. Hvad skulle hun så hist og plante her? En cypres havde et svagt udseende, skulle hun lade den omhugge? Var det rigtigt at beskære platanerne? Didier mærkede, at det velvære, som han først havde følt, lidt efter lidt svandt bort, han blev grebet af en heftig ærgrelse, hans optræden blev kølig, og han skyndte sig med at komme afsted.

"De kvinder! De kvinder!" mumlede han, da han gik bort. "De hæderligste af dem er ude af stand til at nære venskab."

Note 9: **Hermione eller Roxane:** Heltinder i tragedier af Racine. *Overs.anm.*

21

"Hvad fejler Dem? Hvad tanker De på? Kan man ikke få det at vide? I de sidste fjorten dage er De jo ikke mere Dem selv. Fanden tage Deres distraktion! De er ikke med, når man fortæller Dem noget. Deres blik strejfer om i rummet, man skulle sværge på, at De talte med ånder … Jeg er næsten overbevist om, at De ikke har hørt et eneste ord af den lille historie, jeg nylig har haft den ære at fortælle Dem."

Således talte hr. Patru en aften til Didier.

"De gør mig uret," svarede denne. "Skal jeg da ord for ord gentage Dem den rørende fortælling, De netop har leveret mig? De har besøgt fru d'Azado, De fandt hende badet i tårer, De udspurgte hende, og hun beærede Dem med sin tillid. Hendes moder havde opvartet hende med en fortrædelig scene og overvældet hende med disse ufortjente bebrejdelser, som en opbragt kvindes fantasi så let fremkalder. De har ligeledes meddelt mig, at fru d'Azado den dag bar en sort silkekjole, ophæftet med røde agramaner … Tillad mig at gøre Dem opmærksom på, at disse detaljer ikke kommer sagen ved, og at De gør uret i at tage eksempel efter de moderne romanforfattere, som man bebrejder, at de misbruger beskrivelser … Og hvad beviser så Deres fortælling? At De er fru d'Azados fortrolige, og at jeg ikke er det. Hver sin bestilling! Hun fortæller Dem sine sorger og spørger mig til råds angående sin have, De skummer fløden af hendes hjerte, og jeg luger ukrudt af hendes platåner … Når alt kommer til alt,

kender jeg folk, der er i større forlegenhed end hun. Hendes moder vil med Djævlens vold og magt til Paris, lad hende da i Guds navn rejse!"

"Ja det beviser rigtignok, at De har hørt godt efter! … Jeg har gjort mig den ulejlighed at forklare Dem, at nu bryder fru Bréhanne sig ikke længere om Paris; De ved jo, hvor lunefuld hun er, nu smægter hun efter at komme tilbage til Lima. Det lader til, at det er en by, hvor man morer sig godt, og som hun har bevaret de bedste erindringer om; jeg taler nu slet ikke om dem, hun har efterladt dér. For visse kvinder opvejer intet disse halvt ordnede samfund, hvor der hersker den mest henrivende utvungenhed. I Frankrig er alt tilladt; men hver ting har sit navn. I Peru er ordbogen ikke lavet, man sætter aldrig etiketter på flaskerne. Kort sagt, fru Bréhanne fik forleden dag fra en peruvianerinde eller en peruaner, det ved jeg ikke så nøje, en lang skrivelse, der fik hende til at fælde strømme af tårer. Hun blev til mode som en schweizer i udlandet, når han hører *Kuhreihen*. I dette smukke anfald af hjemve gav hun en scene og kaldte Deres kusine en barbarisk og unaturlig datter."

"Paris eller Lima, lad fru Bréhanne tage, hvorhen hun lyster; jeg ser ikke noget galt i det."

"Heller ikke jeg, kun forlanger hun, for hun rejser, at hendes datter skal sætte hende i stand til at gøre figur dernede, og hendes datter ved alt for godt, hvilket brug dette gale menneske ville gøre af sin frihed … Deres kusine er beklagelsesværdig. Hendes moders opførsel var skyld i, at hun i en alder af sytten år ægtede en udlevet olding, der var forstyrret i hovedet; hun havde giftet sig med den skinbarlige Djævel, hun kunne ikke udholde at leve i sine forældres hjem, … og nu må hun trækkes

med denne kokette moder, som alderen ikke gør fornuftigere, og som kalder hende en unaturlig datter, fordi hun tillader sig at genere hendes 'længsler' … Jeg fortalte Dem da, at Deres kusine, for at bringe sin elskværdige myndling bort fra hendes gale ideer, har foreslået hende at gøre en rejse. Seks uger i Paris og på hjemvejen en tur ad Rhinen og Schweiz. Fru Bréhanne har ladet sig længe bede, endelig har hun værdiget at give sit samtykke; det er en gunstbevisning, hun vil tilstå sin datter … Jeg sværger Dem ved min notarbestalling, at hvis hun var min kone, kvalte jeg hende."

"De har heftige lidenskaber, hr. Patru."

"Hvad skal man sige? Mændene af min generation føler og taler kraftigt. I nutids unge mennesker! *Men*'er og *hvis*'er får jeres hjerte til at fryse til, og I har erstattet lidenskaberne med *distingvendum est* … I er en race af kinesiske skyggebilleder, sande skærmbrætsfigurer."

"Så sagte, hr. notar! Vil De være så god at sige mig, hvorfor De sådan overfuser mig?"

"Jeg er en oprigtig egoist," vedblev hr. Patru, "og jeg bryder mig ikke om nogen, det er en velbekendt sag; men jeg har en infam fantasi, der plager mig. Jeg gamle landsbynotar, der allerede står med det ene ben i graven, kan ikke uden bevægelse tænke på de tårer, som jeg har set Deres kusine udgyde. Ja, erindringen herom generer min søvn og fordøjelse. Jeg genser scenen, denne unge, smukke kone, der smægtende støtter sig på armen af sin lænestol, hendes store, svømmende øjne, hendes sorte silkekjole …"

"Ophæftet med røde agramaner," afbrød Didier ham.

Hr. Patru blev vred. "For Fanden! Deres ligegyldighed oprører mig. Hvor gammel er De? Af hvad metal er De støbt? … Hun er skøn som dagen, og det falder Dem ikke ind at trøste hende."

"Min kusine har kun liden sympati for mig," svarede Didier tørt. "Hun holder mig på afstand, og jeg tror ikke at kunne gøre hende en større tjeneste, end ved at holde mig borte fra hendes sager."

Hr. Patru trak på skuldrene og gik et par gange op og ned i værelset, derpå stod han stille lige overfor Didier: "Kan man da i det mindste ikke få at vide, hvad De har bestilt i St. May, min gode ven?"

"Jeg har jo allerede svaret Dem, at jeg var taget hen for at besøge en ældre mand af mit bekendtskab, og at han har ladet mig drikke noget dejligt vand, der lugtede som violer."

"Ja, det kan De bilde børn ind! Når De ikke hører, hvad man siger Dem, er det nok, fordi De tænker på den ældre herre, og de tunge suk, De udstøder, gælder nok ham."

"De har jo altid bebrejdet mig, at jeg ikke var munter."

"For tre uger siden så De ud, som De kedede Dem, men nu ser De melankolsk ud, det er da en stor forskel … Vil De vide, hvad man siger? Man snakker meget her på egnen, og de snakkesalige påstår, at De er forelsket … Lad være at le! Sahune har en krokone, der er godt skåret for tungebåndet, og Rémuzat har en rigtig vrøvlevorn læge. Krokonen har talt, lægen har talt, og Ekko har svaret. Der er tale om en skøn, ubekendt dame, om en rival, ituslåede tallerkener, besvimelser … Jeg vil forskåne Dem for resten."

"O de småbyer!" sagde Didier og rystede på hovedet. "Og al den snak for en ældre mands og en kildes skyld."

Han pegede hen på en metalglobus og lod den dreje sig om dens akse: "Det er min store trøster," sagde han til notaren. "De bebrejder mig, ikke at kunne trøste min kusine. Vil De have, at jeg skal forære hende min globus eller en lignende?"

"Jeg forstår Dem," svarede hr. Patru. "Når De er bedrøvet, lader De denne lille tingest dreje rundt, og alle jordens lande defilerer forbi Deres øjne med alle de tusinder af ulykkelige, de rummer, og Deres sorg svinder bort i hvirvlen. En god idé! En klog filosofi! Hvorledes kan man være utrøstelig over en rift, når man tænker, at der hver time af dagen og natten gives nogle kinesiske mandariner, der lider halsjerntorturen, eller nogle fornemme japanesere, der belaver sig på at sprætte maven op på sig."

"Ikke blot det, hr. Patru! Læg lidt mærke til, hvorledes Frankrig tager sig ud på denne globus. Departementet Drôme er kun en prik, og Nyons eksisterer slet ikke på den. Når jeg betragter min globus, er jeg så lykkelig ikke mere at blive underrettet om min tilværelse."

"Fortrinligt, min kære unge ven!" sagde hr. Patru og gik hen til døren. "Deres globus beviser Dem endnu en tjeneste, den fritager Dem fra at svare på de spørgsmål, man stiller Dem. Som De vil! De er født indesluttet, og De vil dø indesluttet … Men plej Dem, De ser dårlig ud; det er det sidste råd, jeg giver Dem; jeg aflægger en højtidelig ed på, at fra i dag af er De mig lige så ligegyldig som stortyrken."

Didier aflagde næste dag et besøg på "De tre Plataner". "Vi rejser," sagde fru d'Azado til ham, "Deres eksempel er smitsomt, fætter! Vi har også fået lyst til at strejfe lidt om." – Hun sagde dette med et smil. Hvis hr. Patru ikke havde gjort ham sine

meddelelser, ville han måske være blevet narret af dette smil. Kun et stort mod kan undvære håbet, og det er blandt kvinderne, at den slags mod er almindeligst.

Fru d'Azado var kommet til Nyons i den hensigt at glemme Peru og begynde livet forfra. Hendes ønsker var beskedne; hun forlangte kun fred og ro. Kærligheden med dens glæder havde pludselig vist sig for hende; det var en illusion, kortvarigere end lynglimtet; *fata morgana*et var svundet bort. Hvorfor havde hun i det mindste ikke fred? Hun måtte spilde sin tid og sine kræfter på en utaknemmelig kamp mod urimelige fordringer, der med hver dag blev utåleligere. Den rejse, hun havde foresat sig at gøre, forvoldte hende på forhånd nogen uro. Udenfor sit hjem var fru Bréhanne elskværdigere, men det var vanskeligere at passe på hende. At flakke om faldt i hendes smag, for det første fordi det morede hende at forandre opholdssted, og dernæst fordi hun spekulerede på det udbytte, hun kunne høste af det; hun forudså møder, eventyr og indbildte sig, at på dækket af et dampskib, i et hotels vestibule eller på en jernbanestation ville pludselig hendes drømmes helt stå for hendes øjne. Når hun først var på vej, lurede hun på begivenheder og skælvede for at lade dem slippe sig ud af hænderne. Hun havde, sagde hr. Patru, øjne, der kunne slå appel, på rejser gik trommen hele tiden, og fru d'Azado havde stadig travlt med at holde hende i tømme, råde bod på de indiskretioner, hun begik, og nedstemme hendes tromme.

Didier følte en tiltagende sympati for sin kusine; han var slået over den lighed, der var mellem deres situationer. Skæbnen havde givet dem begge et får at vogte, de var lige forlegne begge to med det ubekvemme hverv, de havde

overtaget. Der var dog den forskel på dem, at han mente at være færdig med sin broder, mens fru d'Azado havde sluttet en kontrakt med sin moder på ubestemt tid. Da Lucile ikke opgav sin tilbageholdenhed, lod han, som om han troede på hendes munterhed, og at hun kun tog til Paris for sin fornøjelses skyld. Da hun havde bestemt på hjemvejen at tage en tur ned ad Rhinen og ind i Schweiz, og da han tidligere havde gjort samme rejse, anbefalede han hende de steder, der mest havde interesseret ham. Fru Bréhanne hørte på dem uden at blande sig i deres samtale; det var hendes bestemte mening, at Didier var ude af stand til at forstå hende; men alle de navne på slotte, han omtalte, fik hendes hjerte til at banke og fæstede sig i hendes hukommelse. Var det på Gutenfels eller Rheinfels, at hun skulle møde sin befrier?

Da Didier rejste sig for at gå, sagde fru d'Azado til ham: "Jeg har noget at bede Dem om. De ville gøre mig en tjeneste ved én eller to gange under min bortrejse at se efter, hvorledes det står til her i huset. Jeg ville blive meget tilfreds ved at genfinde alt i god stand ved min hjemkomst."

"Det er da en besynderlig bestilling, du overdrager din fætter," sagde fru Bréhanne. "Han har ganske andre ting i hovedet."

"Hvilke ting, frue?" spurgte Didier. "Jeg kender ikke noget menneske, der er mindre optaget end jeg."

"Det stille vand har den dybe grund," svarede hun. "Vi fattes ikke skrappe tunger her på egnen, og vi har øren!"

Med disse ord forlod hun leende stuen. Didier vendte sig om mod sin kusine, der betragtede ham. – "Jeg ved ikke, hvad fru

Bréhanne mener; men hvad man end har kunnet fortælle Dem, håber jeg, at De ikke tror noget af det."

"Hvad bryder De Dem om det? Dadel som ros, alt er Dem ligegyldigt."

"De er måske det eneste menneske, hvis dom ikke er mig ligegyldig," svarede han med nogen livlighed.

Hun syntes at betænke sig et øjeblik, derpå sagde hun: "Min oprigtige mening er, at De har en ganske fortrinlig smag, og hvis De er så artig at beskæftige Dem lidt med mine blomsterbede, vil jeg om seks uger have stor fornøjelse af at gense dem."

22

På hjemvejen gik Didier igennem byen. Da han kom forbi *Café du Commerce*, hvis åbenstående dør skjultes af et sirtsesgardin, hørte han følgende ytring, der fik ham til at standse: "Jeg har set ham med mine egne øjne," sagde den af stamgæsterne, der sad nærmest døren. "Det var den samme unge mand, der lejede en hest i Hotel Louvre og sporenstregs tog til St. May. I morges klokken elleve gik han op på Devès. Jeg stod i min have, da jeg så ham gå forbi. Han lignede et menneske, der pønsede på noget galt. Var det på en hævn eller på et selvmord? Det kan man ikke vide … Det ville være rigtigt at meddele det til hr. de Peyrols, for at han kunne være på post; men hr. Didier er ikke god at komme nær, han ænser hverken spørgsmål eller råd, kun tiggere befinder sig vel lige overfor ham."

Didier trådte ind i stuen, hvor der straks indtrådte den dybeste tavshed. Forgæves lod han sine øjne fare rundt, som for at udæske en forklaring; der var ingen, der mælede et ord. Han satte sig hen ved et bord og tog en avis. Mens han læste eller lod, som om han læste, var han brændpunktet for alles blikke. Hver af de tilstedeværende kom med sin bemærkning; en syntes, at Didier var ualmindelig mørk, en anden at han var meget barsk i sin optræden, en tredje, at hans slips var bundet mindre elegant end ellers; alt dette røbede, at der var ugler i mosen, og at der måtte være foregået noget. Men hvad? Ja, det vidste man ikke. Der verserede forskellige beretninger om

historien fra St. May, det var en meget interessant konversationsgenstand.

Didier lagde avisen bort og iagttog atter de nysgerrige, der betragtede ham. De vendte hovedet bort og gav sig til at passiare om deres egne sager. Han gik ud og begav sig hen mod Devès. Således hedder den klippehøj, hvorpå Nyons hviler, og hvis nøgne tinde krones af et kapel. Didier klatrede op på toppen, spejdede rundt omkring og udspurgte med blikket kløfterne, hvis tavshed syntes veltalende. Devès er et bjerg, der frister til selvmord, det ender i en snæver terrasse omgivet af lodrette klipper. Da Didier havde nået terrassen, gik han den et par gange rundt. Han opdagede kun en brændehugger og en gedehyrdinde; ingen af dem havde set den, han søgte. Han satte sig på en dynge sten med ansigtet mod dalen. Han forhørte sin samvittighed. Hvis nogen i dette øjeblik var kommet for at meddele ham, at hans broder havde taget livet af sig, ville han da ikke have grund til at gøre sig bebrejdelser? Sandheden er den helligste gæld; med hvad ret havde han nægtet Randoce den? Han burde have gået ham i møde med de ord: "Jeg er Deres broder!" Den fuldkomne oprigtighed er den bedste politik; de mest rebelske hjerter kan kun dårligt modstå den. Takket være hans diplomati, havde kun Prosper kunnet betragte ham som en påtrængende, der anmassede sig ret til at give ham råd, eller et tossehoved, der ubesindigt kastede sig i hans garn; men påtrængenhed er besværlig, og til nød er det tilgiveligt at eksploitere dumheden. Han overså aldeles sin broders mangel på samvittighed og taknemmelighed.

Hvad der forundrede ham mest var, at han kunne ræsonnere med koldt blod over Randoces opførsel. Han nærede ikke

længere vrede eller foragt. Heftige lidenskaber var en gru for hans natur; efter en kort opblussen var hans sjal sunket tilbage i sin sædvanlige sløvhed. Han havde kun en mørk melankoli tilbage, en sorg over tvende gange at være strandet i en mission, der lå ham på sinde, en bitter følelse af sin afmagt og ubehændighed, som røbede eleven, der aldrig ville blive mester; men som sneen smelter i solen, var al hans harme veget bort. I hans hjerte var der en usynlig revne, gennem hvilken alt smuttede bort, kærlighed, had, sorg og glæde; dette utro hjerte kunne ikke holde fast på noget. Livet generede ham, han trak kun vejret i det tomme rum. I dette øjeblik var en rødlig sky standset midt på himlen, og under den brændende sommersols indflydelse syntes den lidt efter lidt at opløse sig i luften. Didier så denne uigennemsigtige masse svinde ind fra det ene øjeblik til det andet som gnavet af lyset, snart var det kun et fnug, fnugget blev en prik, og denne prik forsvandt. I denne sky så han et billede af sine følelser; de fordampede på stedet, hans indre storme drev over som ved fortryllelse, uden at tordenen havde buldret eller lynet gennemfuret natten.

Imidlertid hørte Didier op med at ræsonnere, han blev atter urolig. For anden gang gik han terrassen rundt. På vejen opdagede han på jorden ved en lavendelbusk et stykke papir, som han tog op. Papiret var oversmurt med blyantskrift, og Didier behøvede kun at kaste et enkelt blik på det for straks at genkende sin broders kragetæer. På den ene af bladets sider stod kun følgende fire ord stillet underneden hinanden: "*sort, mort, silence, immense*". Prosper var sikker på sin hukommelse, derfor nedskrev han sædvanligvis kun rimene, når han lavede vers. På bagsiden stod der:

"I horisonten henad Rhône til perlegrå skyer, farvede med rosenrødt (art '*cumulus*'). Disse skyer anbringes i anden akts tredje scene."

"Erkyndige sig om navnet på en hvidplettet, stor fugl, der flyver stødvis; dette fjerkræ kan bruges. Føjes til listen over det, jeg kan benytte ved en eller anden lejlighed."

"Bringe Fausts søn op på toppen af Devès. Han vil dræbe sig selv; men får lavendelblade i hånden og indånder deres duft. (Lavendlen har lange, tynde grene, spydformede blade; endeaks, forsynet med spidse blomsterblade). En eremit kommer ud fra kapellet. Dialog med tirader, yppige rim, saftig, firskåren stil, der danner modsætning til den vellystige, kildrende, fløjlsbløde stil fra den foregående boudoirscene. Eremitten er et vrøvlehoved, et slags Lermine. Ironisk billede af menneskelivet, ironi, meget ironi i djærv, kraftig stil. Kort sagt, eremitten foretager sig at trøste Fausts søn, og denne forgifter ham med sin tvivl; lægen får patientens sygdom, og denne bliver bedre. Meget byronsk scene … Resultat: Fausts søn dræber sig ikke."

"Det anede jeg nok," tænkte Didier, lagde papiret sammen og gemte det i sin lomme. Han var fuldstændig beroliget; Randoce havde kun besteget Devès for at drømme om selvmord. Han havde endda fundet perlegrå skyer og en stor, hvidplettet fugl deroppe, det kunne man kalde at have lykken med sig.

Didier begav sig bort. Ved hver omdrejning af stien ventede han at træffe sin broder, og hans hjerte bankede heftigt. Han frygtede for, at synet af ham skulle genvække hans vrede; han havde ikke haft tid til at forberede sig på dette møde. Hvilken opførsel burde han iagttage? Han spurgte sin forstand til råds;

men hans forstand tav stille, begivenheden greb ham uforberedt. For at berolige sig, gentog han sine yndlingsgrundsætninger for sig selv. "Det er lige så urimeligt at harmes på menneskene som på tingene. Tingene gør os modstand, generer os og kan hvile tungt på os; men de kan ikke fornærme os, de ser os nemlig ikke. Menneskeviljen er en naturkraft, hensynsløs og blind. Man må kæmpe mod den uden lidenskab, som man kæmper mod ilden og vandet. – Det er gavnligt at tro på sin egen fri vilje, men det er endnu gavnligere ikke at tro på andres; kun på den betingelse skaffer vi os indre fred. Uden al tvivl er Prosper brødefuld; men hvor mange brødefulde skåner ikke den offentlige mening, hvor meget smuds højagter ikke verden, hvor mange skændsler smiler ikke lykken til? Lad os ikke fordømme nogen, der gives ingen retfærdighed her i verden, og det er mere end nok, at ulykken giver sig af med at dømme os."

Didier kom tilbage til Guard uden at have kunnet øjne sin broder hverken fjern eller nær, han tilbragte hele aftenen i en meget bevæget sindsstemning. Spænding havde altid været ham utålelig. Der var ingen tvivl om, at Prosper var i Nyons; det papir, han havde fundet på Devès, bevidnede det fuldstændigt. Hvad havde han i sinde? Didier fortabte sig i gisninger. Han grundede over sagen som en matematiker, han forsøgte at finde den ubekendte i ligningen; men han manglede det givne. Hvis menneskeviljen, som han antog den for, er en naturkraft, så er det dog aldeles vist, at man ikke kan beregne den som en maskines kraft. Det er en besynderlig maskine, det mindste stød kan bringe den i uorden, idelig søger den sin egen

hemmelighed uden at kunne finde den, og kan aldrig være vis på noget undtagen det at blive forundret.

Henimod midnat, da Didier krydsede frem og tilbage i sit værelse, stod han pludselig stille; han havde hørt et suk, en klage. Han åbnede vinduet, det var måneskin, men han så kun mandeltræernes stille skygger og et svagt sølvskær i springvandet. Han lukkede vinduet og troede, at han havde hørt fejl; men øjeblikket derpå hørte han lyden af skridt og en ny klagelyd. Han så atter ud; en mand stod nede ved muren. – "Hvem er De? Hvad vil De?" råbte Didier til ham. – Intet svar. For ikke at vække nogen, gik han ned på terrassen ad en lønlig vindeltrappe. Skyggen var forsvundet, han gav sig atter til at søge efter den, gik hele haven igennem og nåede den pavillon, der lå ved enden af den henimod dalen. Døren stod åben. En mand lå sammenkrøbet på stengulvet med korslagte arme og bart hoved, og denne mand var Randoce.

Didier følte sig pludselig grebet af en uvilkårlig træthed; han sammenlignede sig selv med en skuespiller, der skal ind på scenen; hans rolle er utaknemmelig, han har spillet de to første akter, så godt han kunne, men uden at gøre lykke, og nu kan han ikke længere: "Nu begynder tredje akt," tænkte Didier. "Mellemakten har været alt for kort, jeg har ikke fået tid til at trække vejret."

Han tog en beslutning, gik hen til Prosper og sagde: "Det er mig, De er kommet for at søge her. Hvad vil De mig?" Prosper svarede ikke, han betragtede Didier stift, uden at det lod til, at han genkendte ham, han gøs af kulde og skælvede som et espeløv. På hans hår, der stod stive som børster, og på hans klæder, der var i uorden, skulle man have troet, at han havde

tilbragt otte dage i skovene, og på udtrykket i hans ansigt, at han der havde måttet værge sig med kniven. – "Nå," tænkte Didier bedrøvet, "jeg troede at have set alt, men nu viser han sig fra en ny side; hans repertoire er uudtømmeligt."

Han henvendte flere spørgsmål til ham, men kunne ikke få et ord ud af ham. Prosper vedblev at klapre med tænderne og syntes ikke at se eller høre noget. Didier greb ham med begge hænder, det lykkedes ham ikke uden stort besvær at få ham på benene, derpå tog han ham under armen, førte ham ud af pavillonen og vandrede op ad vejen til slottet med ham. Prosper gjorde ingen modstand, men han hjalp heller ikke til; flere gange vaklede benene under ham, og han var faldet omkuld, såfremt hans broder ikke havde holdt på ham.

De nåede hen til trappen; det var et helt arbejde at komme op ad den, den var stejl og mørk, og snart faldt Randoce sammen som en våd klud, snart var han så stiv som en jernstang, så at det var umuligt at få ham til at bøje haser; det var en fuldstændig stivkrampe. Didier halede ham, så godt han kunne, op fra trin til trin, idet han snart måtte bære ham og snart slæbe ham efter sig med fare for mere end én gang at gøre et farligt fald. Efter megen snublen fik han ham endelig bragt uskadt op på sit værelse, hvor han anbragte ham i en lænestol. Han forsøgte derpå atter at udspørge ham; men hvordan han end tiltalte ham, blidt eller heftigt, alt var forgæves, han kunne ikke besejre denne hårdnakkede tavshed. Prosper vedblev at stirre på ham med sine store, stive, forvildede øjne, det var en indisk yoghis blik, hvis fraværende sjæl strejfer om i rummet og lader legemet klare tingene, som det bedst kan. Da han ikke hørte op med at skælve, gned Didier ham og tvang ham til at

synke nogle dråber af en læskedrik, løb derpå hen til linnedskabet, tog lagener frem, lavede en seng til i værelset ved siden af og afklædte med egne hænder sin broder, der lod sig behandle som en viljeløs masse.

Da han havde puttet ham ned mellem dynerne, trak Didier en stol hen ved hovedgærdet, satte sig ned og åbnede en bog. Fra tid til anden rejste han sig op og betragtede sin broder; Prosper bevarede en og samme stilling, han lå med de åbne øjne fastede mod loftet, ubevægelig som en statue; man skulle tro, at han var ramt af et ligfald; men hans åndedræt var regelmæssigt, og pulsen slog roligt. En eller to gange åbnede han munden på klem, som om han ville tale, men hans strube snørede sig sammen, og stemmen døde hen på hans læber. "Spiller han komedie?" spurgte Didier sig selv … Det var rimeligt, at Prosper den aften havde følt en levende sindsbevægelse, og at hans nerver var pirrede; det var ligeledes rimeligt, at hans vilje vedligeholdt en hemmelig forbindelse med hans nerver, og at han selv kom naturen til hjælp. Alle vore følelser er ufuldstændige, det er vor fantasi, der kompletterer dem; kan man bebrejde digteren, at han forstår sin håndtering? Randocer opfører sig med kunst, men uden forstillelse; de har teatralsk geni og bringer virkeligheden på scenen; deres hjerner er et dekorationsmagasin.

Den nat forekom Didier, som man vel nok kan tænke, uendelig lang. Han talte kvartererne. Snart bøjede han hovedet over sin bog og lod, som han læste, snart rejste han sig op for at se til sin patient; men stadig plagedes han af en utålmodighed, som det faldt ham svært at bekæmpe. Da det begyndte at gry ad dag, faldt der ham noget ind; han ville dog anstille et forsøg.

Han gav sig til at tale med sig selv og udbrød: "Den ulykkelige! Forleden dag erklærede jeg ham, at han hverken havde hjerte eller ære i livet. Det var et hårdt ord; men har han ikke uværdigt misbrugt min tillid? Har han mindste anelse om, hvad venskab er?"

Prosper rørte sig ikke. – "Mennesket er aldeles døvt," tænkte Didier; "lad os prøve på at tale til digteren!" Og idet han trak det stykke papir, han havde fundet på Devès, op af lommen, læste han følgende sted højt: "At erkyndige sig om navnet på en hvidplettet, stor fugl, der flyver stødvis; dette fjerkræ kan bruges. Føjes til listen over det, jeg kan benytte ved en eller anden lejlighed … Griber de virkelige digtere til slige forholdsregler?" vedblev han. "Det gør mig ondt; men det synes at røbe en gold fantasi."

Ved disse ord kom der liv i Prosper som ved et mirakel; han satte sig rask over ende. – "En gold fantasi!" udbrød han med stærk og tydelig røst. "Tillad mig at sige Dem, at det forstår De Dem slet ikke på. Spørg en mand af faget, og han vil meddele Dem, at alle digtere har huller at stoppe."

"Jeg har trykket på klinken, og døren er gået op," tænkte Didier og gik hen til sin broder. "Jeg er beredt til at lade nåde gå for ret," sagde han til ham; "men indrøm, at De kan høre og tale."

Han fik et øjeblik efter anledning til at beklage, at Randoce ikke længere var stum. Løven syntes at vågne af en dyb slummer; men dens opvågnen var ikke videre behagelig; dens øjne antog et grumt udtryk, den gav sig til at brøle.

"Død og helvede! jeg er altså hos Dem!" udbrød han, "hos den, der har forhånet mig. Den mand, der taler til mig, er den

samme, der har hævet sin ridepisk imod mig. Og må jeg spørge Dem, med hvad ret foragter De mig? Hvilke hårde kampe har De udstået, hvilke fristelser har De overvundet? Ved hvilke sejre har denne prikne æresfølelse og stolte redelighed udmærket sig? De har kun gjort Dem den ulejlighed at leve. Mens De vugger Dem i Deres hængekøje, er der ulykkelige, der brydes dag og nat med skæbnen. Hvis disse stakkels djævle snubler i kampen, hvis de berører jorden med knæet, og lidt snavs stænker dem på panden, hvor har De så ret til at fordømme dem? Hr. mand af ære, drapér Dem kun i Deres ubesmittede dyd; men spørg Dem selv om, hvad den har kostet Dem, og døm ingen. Det er nemt nok at slippe fra skarnet, når man strider gennem livet på en gylden sky. Sæt benet til jorden, så skal vi se løjer … Ah! hah! De tror altså, at jeg hører til de mennesker, man nægter at slås med. Jeg har svoret på, at jeg skulle tvinge Dem til at møde mig. Ved højlys dag i alles påsyn vil jeg tilføje Dem en sådan fornærmelse, at De vil blive nødt til at give efter. Nu har jeg luret på Dem i et par dage; men De troner på skyerne. Forgæves har jeg strejfet om, uden at se nogen komme, og fortæret mig selv af harme. Jeg havde mistet forstanden, jeg var gal, bindegal …"

"En galskab med lyse øjeblikke," afbrød Didier ham koldt og viste ham bladet, han havde lagt på bordet.

Hans flegma bragte Randoce aldeles ud af sig selv, han blev grebet af et sandt raseri. Han gjorde et sæt og kastede hovedpuden, dynerne og sengetæppet midt ud på gulvet, derpå styrtede han ud af sengen og løb henimod døren. Didier var der imidlertid før ham og drejede nøglen om. Han behøvede alt, hvad han kunne opdrive af stemme, lungestyrke,

fornuftgrunde, tålmodighed og især muskelkraft for at få dette gale menneske i seng igen, og endda måtte han holde ham tilbage i den med magt, han skabte sig som Fanden i et vievandskar. – "Kom mig ikke nær! Lad mig være!" råbte han med skingrende stemme. "De vil sikre Dem Deres debitors person! De skal nok få dem tilbage, Deres 50.000 francs. Fra St. May er jeg ilet til Paris! Det lidet, jeg ejede, mine møbler, mine bronzesager, mine bøger, jeg har solgt alting. Og derpå har jeg spillet, vundet og atter tabt. Af dette skibbrud har jeg reddet to hundrede francs. De ligger i min frakkelomme. Tag blot den afbetaling, De skal ikke længe komme til at vente på det øvrige! Der gives ingen bestilling så ussel, at jeg ikke skulle samtykke i at udføre den, for at betale min gæld; hellere end at vedblive at være Deres debitor ville jeg skrabe jorden med mine negle."

"Jeg vil ikke have Deres penge," svarede Didier, "og når De bliver fornuftig, skal De få at vide hvorfor. Jeg har en hemmelighed at åbenbare Dem, men jeg vil ikke meddele den til et galt menneske."

"Hvilken hemmelighed? Formodentlig en, som Gud og hver mand kender … Jeg vil intet høre! Hvorfor har De bragt mig herhen? For at fornærme mig på ny?" og med skærende stemme tilføjede han: "Ja vel! det er jo afgjort, min fantasi er gold."

Didier skyndte sig at bøde på den virkning, dette ulyksalige ord havde gjort. "De tager fejl," sagde han, "og De bliver vred for slet ingenting. De *har* fantasi og det tilmed i overordentlig høj grad. Jeg tror på Deres talent, det ved De nok, og Gud give, jeg kunne have den samme tillid til Deres karakter."

Randoce blev pludselig formildet, hans ansigt mistede sit vilde udtryk, han blev rørt og fik tårer i øjnene. Han tilstod

grædende, at han havde haft uret; men det var Didiers skyld, der havde ærgret ham med sine bebrejdelser og oprørt ham ved sin stolthed. Der var dog en måde, hvorpå han kunne tages. Når det kom til stykket, forlangte han kun at opføre sig ordentligt, han havde aldrig nægtet at høre et godt råd; men Didier havde ikke kunnet ramme sømmet på hovedet, han havde bevæbnet sig med en censors strenghed, når han burde have talt som en ven. En ædel hest er taknemmelig mod hjælp; men råhed oprører den. Efter denne remse kom han med en anden. Han beklagede sig over de hårde tider, han anklagede samfundet, der behandler litterære personligheder stedmoderligt, der lader dem gå for lud og koldt vand – livet har sine bydende nødvendigheder; hver må hjælpe sig, så godt han kan, hvorfor har man ikke mere et prytani for digterne? Man fordrer, at de skal være helgener, men så må man da også værne dem mod fristelser! Da denne tale gjorde ham hed i hovedet, antændtes atter hans vrede; men dette nye anfald varede kun kort, nogle nævestød slynget ud i det tomme rum, nogle tordnende udbrud, det var det hele, derpå sukkede han ganske sagte som et barn, der anstiller sig gnaven på sin amme, for at hun skal trøste det og kæle for det.

Det var allerede højlys dag, Didier kunne ikke udholde det længere. "Hvis jeg skal dømme efter min egen træthed," sagde han, "må De i høj grad trænge til ro. Prøv nu på at falde i søvn. Senere kan vi jo passiare sammen."

Med disse ord gik han sin vej, aldeles ødelagt af træthed, men fast bestemt på at vove et tredje forsøg, som han ventede et heldigere udfald af end af de to foregående.

Han gik straks ned i dagligstuen og aftørrede sin faders portræt med et klæde for at få støvet bort, derpå gik han ud til Marion og underrettede hende om, at de havde fået en gæst, og at han ønskede, hun skulle vise ham al mulig hensyn og forekommenhed.

Den skikkelige kone gjorde som sædvanlig ophævelser. "Hvad for noget, herre! Dine gæster kommer som tyve om natten. Hvordan er han da kommet herind, af vinduet eller fra loftet?"

"Du er alt for nysgerrig," svarede han. "Sørg blot for at gøre, hvad jeg siger dig. Du har den slemme vane at blive forundret over alting. Vor gæst, der hedder hr. Randoce, har en noget stærk stemme; hvis du undertiden skulle høre ham skrige, så at ruderne klirrer ved det, skal du lade som ingenting og vel vogte dig for at korse dig og udstøde ak og ve. Undertiden gør han temmelig iltre bevægelser, hvis det pludselig skulle falde ham ind at slå en stabel tallerkener itu, skal du blot samle skårene op uden at gøre store øjne ..."

"Og hvis det en dag faldt ham ind at sætte ild på huset, skal jeg vel sige Ja og Amen til det!" afbrød hun ham aldeles forfærdet.

"Den tid, den sorg," sagde han smilende; "men jeg tænker ikke, at der er fare for det."

Disse sidste ord bragte hendes forfærdelse på højdepunktet. "En tallerkenknuser, måske en brandstifter," mumlede hun. "Ak herre, hvad ville din stakkels fader sige, hvis han vidste, at du havde slige venner?" Og da hun atter kom ud i køkkenet, beordrede hun Baptiste til fremtidig hver aften at gøre en ronde.

Didier bragte selv hen ad formiddagen frokost op til Prosper; han fandt ham siddende over ende i sengen med et blad papir på sine knæ og en blyant i hånden.

"Jeg har skrevet henved hundrede vers i formiddag," råbte Randoce til ham, "der alle er ypperlige, nogle af dem hører til de fortrinligste, jeg kan brygge. Scenen fra i nat havde gjort mig oplagt. Hvad skal man sige? En gold fantasi drager fordel af alt ..." Han tilføjede: "Hvornår vil De dog skille Dem af med det, jeg kalder Deres spidsborgerlighed? Alt forundrer og forarger Dem. Min hvidplettede fugl ligger Dem tungt på hjertet. De kalder det uægte prydelser. Shakespeare bemærkede en dag en svalerede i en porthvælving og sagde straks til sig selv: Denne rede vil jeg ophænge i Macbeths slotsport! ... Således bærer de virkelige digtere sig ad. Alt tjener dem, de forsyner sig overalt med billeder og lignelser, egentlig talt tjener selve livet dem til det. Man kan ikke være forsynlig nok, der går så mange ingredienser selv til den tarveligste ret. Er vor mand på knæene, går han straks til sit forrådskammer. Man fortæller, at Goethe tilbragte to timer med at betragte en lille, hvid flintesten. Det er min mening, at han spurgte sig selv, i hvilket af sine digte han kunne anbringe denne flintesten, fint udskåret og indfattet i guld. Det er nu vore anbringelser, og de er lige så gode som vekselmæglernes. Sujettet, siger De, drag alt ud af sujettet ... Sujettet for Satan! det er fisken; men med hvad sauce skal man servere det? Deri åbenbarer geniet sig. Lad os bestille saucerne, min kære og leve Margot!"

Han spiste frokost med stor appetit og tømte samtidig sin tallerken og sit ordforråd, derpå blev han pludselig søvnig midt

i en sætning, hvoraf den ene halvdel blev ham stikkende i halsen, han lukkede øjnene, udstødte et dybt suk og faldt i søvn.

Didier ringede på Baptiste og gav befaling til, at man skulle sende bud til hotellet efter Prospers rejsetøj. Henimod klokken seks gik han atter ind til ham og fandt ham oppe; men det var ikke mere det samme menneske. Der hvilede en sky på hans pande, hans bryn var rynket, han lignede en gammeldags hofmand, og hele hans person udstrålede noget overlegent og knusende.

"Hvorfor er disse kufferter her?" spurgte han i en fornem tone. "Og hvad har jeg selv at bestille her? Mine søvnløse nætter havde aldeles forstyrret mit hoved. Nogle timers hvile har klaret mine tanker; mine erindringer er atter vakte … Hvad tænker De på? Mellem Dem og mig er der et dødeligt fjendskab, en dobbelt fornærmelse, der endnu ikke er blevet afvasket. Det kan være, at De bryder Dem mindre om det slags ting, min fordøjelse er ikke så let. Vi har en regning at afgøre; men her er ikke stedet til det. Farvel, vi mødes vel andetsteds!"

"Tillad mig," svarede Didier og holdt ham tilbage. "Jeg har noget at foreslå Dem. Vi glemmer fortiden og begynder forfra. Jeg ville være Deres ven; men det er ikke lykkedes mig, lad os prøve på noget andet. Jeg behøver kun at sige ét ord, og den mand, der taler til Dem, vil vise Dem et helt andet ansigt. Det bliver i dag første gang, at De ser ham."

"Hvad betydet disse gåder?" afbrød Prosper ham. "De havde en hemmelighed at meddele mig. Denne hemmelighed …"

"Vil De være så venlig at følge mig," svarede Didier og førte ham ned i dagligstuen. Marion var just i lag med at vande blomsterne, der stod der; da hun fik øje på Randoce, udstødte

hun et skrig som ved synet af en genganger; vandkanden faldt ud af hænderne på hende, så at vandet stænkede hele gulvet over. "Jesus Maria!" mumlede hun, "din ven, herre, er din stakkels faders udtrykte billede, da han var ung."

Didier betydede hende, at hun skulle gå, derpå vendte han sig mod Prosper, som Marions gestus og skrig havde slået med forundring. "Denne gode kone har ret," sagde han. "Her hænger min faders portræt; det er ganske vist, at De ligner ham meget, og jeg tvivler på, at tilfældet bærer hele skylden i denne lighed."

Prosper rødmede og blegnede, på skift betragtede han portrættet og så sig selv i spejlet; derpå fæstede han øjnene på sin broder, der opmærksomt iagttog ham. Skulle det være sandt?

"Intet er sandere."

"Det er da opløsningen på gåden," udbrød han og fo'r med hænderne op i håret. "Drømmer jeg? Spiller vi her et drama? En vandkande falder, en god kone skriger, et spejl, et portræt … Det er din fader, det er vor fader, du er min broder, jeg er din broder! … Rørelse. Tableau! Men tæppet falder ikke, nu begynder først stykket."

Stemmen svigtede ham. Han lod sig falde ned i en lænestol og skjulte ansigtet mellem hænderne. Didier stod i spændt forventning og mælede ikke et ord. Han spurgte sig selv med angst, hvad der ville følge på denne tavshed, denne indre fordybelse. Hvad tænkte Prosper på? Hvad foregik der i hans hjerte? Der gives sekunder, der afgør et helt liv, sjælene har deres revolutioner, deres opstande og deres statskup, hvorunder man øjner deres hemmelighedsfulde dyb. Det

forekom Didier, at når hans broder atter rejste sig, måtte han få et helt nyt og ubekendt ansigt at se, en broders ansigt.

Endelig tog Randoce hænderne fra øjnene. "Ved De," sagde han, "hvad jeg tænkte på? Det gør mig ondt for Dem, min kære; jeg havde lige til i dag antaget Dem for et overordentligt væsen, hvis navn fortjente at skrives med gyldne bogstaver på den berømmelige liste over litteraturens og menneskehedens velyndere. Jeg opdager, at der ikke var noget så sublimt ved Deres handlemåde. De havde en lille familiepligt at opfylde, og, det være sagt uden bebrejdelse, De har forsøgt på at skille Dem fra det for godt køb. Uden nag, lad os omfavne hinanden min hr. broder!"

Didier stod ubevægelig. Han følte en iskold sved løbe sig ned ad ryggen.

Prosper var alt for optaget til at bemærke det indtryk, han gjorde på Didier; som sædvanlig trak han sig hurtigt ud af situationen: "Og så," udbrød han, "var jeg i går eftermiddags lige nær ved at tage livet af mig. Jeg var gal og havde også grund til det. En svær fornærmelse tyngede mit hjerte … Jeg syntes, at jeg havde slugt en flintesten. Desuden ingen ressourcer, undtagen to hundrede francs, der tilhørte Dem. Ingen Carminette, ingen Lermine, intet for øjeblikket, intet for fremtiden, jeg så kun lukkede døre for mig og havde kun to tomme hænder og en sten på hjertet … Da tog jeg minsandten en beslutning. Jeg gik ind på hotellet, tilskrev Dem et yderst rørende brev, hvori jeg bebrejdede Dem min død. Den slags ting lindrer; man siger til sig selv: Han kan være, som han vil, det vil dog bringe hans fordøjelse i uorden. Jeg lagde brevet sammen, puttede de to hundrede francs deri, slog en konvolut om,

forseglede det og klatrede så op på Devès … Jeg fik kig på en stor djævel af klippe, der passede godt til, hvad jeg havde for, og som vistnok er blevet anbragt der udtrykkeligt for min skyld; men en mand, der har agtelse for sig selv, dræber sig ikke uden først at have sagt en monolog, det er en nøjagtig forpligtelse på scenen. Midt i min lille tale bukkede jeg mig ned, jeg ved ikke hvorfor, og strejfede med hånden en stor busk lavendler. Jeg fik en dejlig lavendelduft på fingrene. Det er denne lavendelbusk, denne duft, der har frelst mit liv. Jeg sagde til mig selv, at et menneske, der har mistet alt, og som står ved enden af sit liv, dog endnu for godt køb, ja selv gratis, kan forskaffe sig udsøgte nydelser, der er umagen værd at leve for. Kald det et mirakel, hvis De vil; denne lavendelduft forandrede mine tanker om livet og verden … Jeg veg tre skridt tilbage, min klippe forekom mig uhyggelig, den havde et lumsk udseende, man skulle have svoret på, at den ventede mig, den syntes at sige til sig selv: Hvorfor så mange omstændigheder, hvornår springer han? Så svarede jeg den: Min ven, jeg springer slet ikke, det kan vente til en anden gang. Jeg gned mine hænder kraftigt med lavendler, satte mig på en sten og flyttede min monolog over på Antonios, Fausts søns konto. De har fundet mit papir, De må give mig det tilbage, jeg skal bruge det … Hvilket beviser, at selvmord er en dumhed. Dræb dig selv, tossehoved! Fireogtyve timer senere havde du været i besiddelse af en broder og en fremtid … Gud velsigne lavendlen! For fremtiden vil jeg altid bære lidt på mig i en pose."

Baptiste underrettede dem om, at der var serveret. "Al mulig lykke på engang," udbrød Prosper og tog Didier under armen.

"Jeg har en sand ulvehunger. *Inter pocula* kan De fortælle mig, hvorledes jeg er kommet til verden."

23

I de første fjorten dage var Randoce særdeles behagelig at omgås og i et glimrende lune. Han nød i ro og mag den uventede opdagelse, han havde gjort. Han havde glemt fortiden, og fremtiden stod for ham i et glimrende skær. Han havde en broder og det en rig broder, som han vidste var god at komme ud af det med; denne broder havde været så god at anerkende ham, og dette lovede godt. I det øjeblik hans masteløse båd var ved at strande, havde et vindstød slynget den ud på det åbne hav, og nu nød han havnens glæder.

Hertil kom, at det glædede ham overordentligt at opdage, at Prosper Randoce var af adel slagt, han frydede sig over sit adelskab. Det havde stadig mishaget denne ørn at være født i en hønsesti. Hvoraf kom hans higen efter hæder, hans højtflyvende planer, hans kærlighed til det sublime? At Randoce var en Pochons værk, dette mysterium oversteg den menneskelige ånds fatteevne. Nu forklaredes alt, han følte et ædelt blod rinde i sine årer, og om muligt elskede han sig selv højere for det. Kort sagt han skattede levende alle sin nye stillings privilegier; men han var ikke begærlig efter at gøre dem indbringende, han trak atter vejret, han betragtede sin lykke. Der var ingen tvivl om, at hans broder havde de bedste og gavmildeste hensigter. Prosper ville give ham tid. Mennesker med fantasi har ingen hast, de nyder alt for meget deres håb til straks at fordre kontant betaling.

Da lykken gjorde ham godt oplagt, stod han op med dagen og arbejdede flittigt. Efter frokosten gik han lange ture med Didier under en dejlig himmel og gennem skønne frugthaver. Undervejs fortalte han ham hele sin historie, sine barndomsminder fra Bordeaux, Angoulême og Paris, hvorledes hans poetiske dæmon hemmelighedsfuldt var opvågnet, Pochons strenghed, der ikke ville tåle, at hans søn opgav urteboden for at leve af at bygge luftkasteller, hvorledes han skyndsomt og i smug måtte stjæle sig til at læse i et dårligt oplyst lukaf bag butikken, hans natlige underholdninger med Racine og Shakespeare, hans drømmerier og eksalterede stemninger, hans kalds heroiske kampe mod puddersukkeret, og hvorledes den formodede ætling af en rigtig spidsborger ved kraft, udholdenhed og list var blevet digter, en genial mand, en fornyer af den "store kunst", stilens apostel og teatrets håb. Didier hørte overbærende på disse uendelige litanier og sagde Ja og Amen til alting. Kun fandt han en gang imellem lejlighed til at give sin broder nogle fornuftige råd og diskrete forestillinger. Denne optog dem godt, men forestillede dog sin mentor, at der er en uhyre forskel på et menneske, der har gjort sin lykke og en, der først skal gøre den, og at det klæder urtegårdsmanden, der aldrig har set havet, ilde, at dadle perlefiskeren, der lider skibbrud. Efter middagen nød man den friske luft på terrassen, og aftenen gik hen med at passiare om skønne kunster og poesi. I disse samtaler knaldede Randoce tit med sin store pisk; men i betragtning af hans arbejdsiver tilgav Didier ham alt, og hvor meget han så end pralede, nøjedes han med at tie og tænke.

Således herskede der fjorten dage ro i Davids hus. Israel og Juda havde givet hinanden fredskysset. Denne fred var dog kun en våbenhvile. Israel stødte i trompeten, og freden var forbi.

En aften læste Randoce for sin broder de to første akter, som han hidindtil kun havde ladet ham høre de smukkeste tirader af. Logikken var ikke hans stærke side, han arbejdede stykkevis, stødvis. I disse to akter var de dristigt opstillede karakterer kun dårligt holdt og scenerne slet sammenføjede, et overmål af konvulsivisk lyrik skadede handlingens gang, der vrimlede af biting og fyldekalk; disse mosaikstykker passede kun dårligt sammen. Hvor gerne end Didier ville beundre, måtte han dog sammenligne denne poesi med visse fugle, der har alt for korte fødder, de flyver dristigt, men går latterligt. – "Skulle min halvbroder kun have et halvt talent?" spurgte han sig selv uroligt. Han dulgte sin tvivl, klappede ad de heldige steder og nøjedes med at fremhæve de inkonsekvenser, der mest havde slået ham. Prosper sad nogle øjeblikke i tanker. "Jeg tror, at De har ret," sagde han endelig, "i anden akt er der en scene, der må skrives om. Jeg ved, hvad der skal stå, det skal være gjort om et par dage."

Den næste morgen ved det første hanegal satte han sig til arbejdet; men han kunne slå sig for panden, så længe han ville, han fik intet svar. Hvem, der har arbejdet med pennen, kender disse uhyggelige dage, hvor ånden føler sig ramt af en pludselig goldhed, intet kommer frem, intet spirer; tankerne standser på halvvejen og fryser til, hjernen bliver tyk, man ser alt mørkt i regn og tåge, og det samme menneske, der endnu den foregående dag var forelsket i sit arbejde, er ked af det, som galejslaven, der slæber sin kugle efter sig. Under slige

omstændigheder må man være tålmodig midt i alt sit raseri, kalde en "smuk fortvivlelse" til hjælp, som den gamle Corneille sagde; men Randoce var ude af stand til disse viljens raserier, der er stærkere end al ulyst. Han var hurtig til at opgive kampen, når han ikke tog fæstningen med storm, en langvarig belejring forfærdede hans livlige temperament. Han kunne kun udrette noget ved første udkast, han kendte ikke den kunst at arbejde langsomt, at stryge, rette og forbedre, dertil manglede han tålmodighed. Atter og atter læste han den scene, han havde foresat sig at skrive om; han slettede nogle steder ud, men var i stor forlegenhed med at erstatte dem. Han mente at komme bedre ud af det ved at stryge det hele; men hans høje flugt var borte, der faldt ham kun pjalter af tanker og vers ind. Han blev utålmodig, ked og led af det, krøllede papiret sammen og kastede det hen i en krog.

Den morgen var Didier gået ud i forretninger; han skulle først komme hjem om aftenen. Prosper var fordømt til at tilbringe hele dagen alene med sit dårlige lune. Gæren var god nok, dejen raskede sig med en vidunderlig lethed. "Han er stum som en fisk," sagde han pludselig. "Hvilke hensigter har han? Hvad vil han gøre for mig? Hvad venter han på for at forklare sig?" Og idet han lod sine blikke fare rundtomkring, udbrød han: "Dette hus er et fangehul, disse mure sveder kedsomhed," og han gav sig til at drømme om Carminette og Tournongaden.

Han gik ud; hensunket i sine mørke betragtninger klatrede han midtvejs op på bjerget. Da han var kommet op på en åben terrasse, vendte han sig om, hans øjne omfattede hele Guardsletten, forpagtergårdene, der lå spredt i det grønne, kornmarkerne, olivenskovene, vingårdene og slottet med dets i

solen funklende vejrhaner. Det hele lignende en ærværdig foged, som fejrede sin fødselsdag omgivet af sine pyntede sognefolk. Nej, Guardslottet havde ikke udseende af et fangehul, det lignede et stort, godt, komfortabelt og meget rigt hus. Dette landskab, hvor alt åndede rigdom og overflod, gjorde et meget levende indtryk på Prosper. Han satte sig ned på jorden med ryggen mod en bøgebul og hvilede hagen i hånden. Med øjet fæstet på de to funklende vejrhaner genså han i tankerne det mørke hummer bag butikken, hvor han havde hensmægtet sin barndom, han syntes han hørte en salme, som hans moder nynnede, når hun skurede køkkentøjet med fint sand, og Pochons hæse stemme, der råbte: "Unge, vil du spise dit smørrebrød! Skal herren måske have ortolaner?" Han mindedes også de hårde revselser, han havde fået, enkelte retter, der smagte muggent, en vis grøn frakke, som man havde lavet ham af et gammelt gardin, og som han ikke vovede at gå ud med af frygt for at blive til nar, han kom ligeledes til at tænke på kattenes kampe på tagene og de lange tander i lyset, når han om natten pustende på sine fingre læste Racine i smug. Hvor dog alt i dette butiksliv var trist, ynkeligt og usselt, skikket til at knuge hjertet, spæge sanserne og kvæle geniet. Al hans ungdoms savn og nød stod pludselig for ham og defilerede forbi ham, hans hjerte svulmede af bitterhed, mens han vedblev at stirre på de to vejrfløje, der syntes at godte sig i solen. Da han rejste sig, sagde han kun: "Hvorfor han og ikke jeg?"

Han steg atter ned og spiste frokost alene. Da han stod op fra bordet, vandrede han længe op og ned i dagligstuen. Hver gang han kom forbi sin faders portræt, tilkastede han det et vildt blik. Dette blik var en anklage. Derpå fremtog han et lille værk,

indbundet i grønt marokin, af bogskabet. Det var en lovsamling. Han undte sig den melankolske fornøjelse at undersøge kapitlet *Arv* og særligt de uægte børns arverettigheder. Denne beskæftigelse var just ikke videre skikket til at satte ham i bedre stemning. Didier kom lidt efter hjem og blev slået af den forandring, der var foregået med ham, over hans tvære og stive udseende.

"Hvorledes har *Fausts Søn* det?" spurgte han. "Har De arbejdet godt i morges?"

"De er min onde ånd," svarede Prosper kort. "Jeg har en gold fantasi."

Den øvrige del af dagen malede han ikke et ord.

Randoce havde ingen fast karakter, hans ideer manglede konsekvens, hans indtryk dybde; alle hans følelser både gode og slette, var kun overfladiske. Det hændte tit, at han faldt i søvn med sjælen fortæret af had og misundelse; men at han, når han ved sin opvågnen søgte efter sin vrede, slet ikke kunne finde den, den var blevet under hovedpuden. I de påfølgende uger havde han endnu gode øjeblikke, hans munterhed vendte af og til tilbage, når hans rim flød let fra hånden; men hans gode humør blev sjældnere og sjældnere. Det lod til, at Prosper, siden hans broder havde bebrejdet ham hans personers inkonsekvens, gjorde sig til af selv at være konsekventere. Den sky, der dækkede hans pande, svandt kun med korte mellemrum; hans blik havde denne febrilske glans, der røber en fiks idés skjulte arbejden. I hele timer sad han med lukket mund og lod sine øjne tale for sig. Ved bordet blev han dog gerne bedre stemt. Marions kogekunst havde den fortrinlige egenskab at besværge de dæmoner, han var besat af, og de

mørke skyer, der omtågede hans hjerne. Når han havde nedskyllet nogle glas af den prægtige nektar St. Cécile, fik han tungen på gled, og det hændte ofte, at Didier, når han trak en flaske champagne op, samtidig fik to propper til at springe mod loftet; men efterhånden som det blev mørkt, faldt Prosper atter tilbage til sin melankoli. Med armene korslagte over brystet, med sænket hoved og mørk pande, gik han frem og tilbage i dagligstuen og udslyngede blikke mod alle fire verdenshjørner, der anklagede guder og mennesker. Derpå stod han pludselig stille og slog tre små, korte slag mod muren med fladen af den højre hånd; denne gestus var meget udtryksfuld, den betegnede en art tagen i besiddelse; det var på en måde at sige: Halvdelen af dette hus tilhører mig.

Til gengæld var der dage, hvor munden ikke stod stille på ham fra morgen til aften. Med gennemtrængende stemme og heftige gestus buldrede han løs og tordnede, hvad han så end talte om; selv om de simpleste ting ytrede han sig i en opbragt tone og med profetisk raseri. Man skulle have troet, at de mest ligegyldige ting stod i hemmelig forståelse med hans skæbne, at norden- og søndenvinden tog del i den almindelige sammensværgelse, der var stiftet mod ham. Undertiden – til stor misfornøjelse for Didier – sammenlignede han sit nuværende livs smægten og savn med den lykke, han forhen havde nydt, da han havde to elskerinder, og hans hjerte var delt mellem to kærlighedsforbindelser, hvis kombination dannede en henrivende harmoni, for da kvinden desværre er en ufuldkommen skabning, må den, der vil nyde en fuldstændig kærlighed, elske to på engang. En Carminette og en Therese, – en ærlig mand kan ikke nøjes med mindre. Og da alle veje fører

til Rom, tog han deraf anledning til at komme tilbage til sin yndlingsthesis, og erklærede højt og lydeligt, at den geniale mand står over alle guddommelige og menneskelige love, at han er fritaget for alle de små forpligtelser, der påhviler hverdagsmennesket, at han er blevet sat her på jorden for at spille sin violin; at det er hans eneste pligt at spille godt; at et regelmæssigt liv formindsker og forringer talentet; at kunstneren og digteren gennemgående har ret til at begå alle mulige småsynder, forudsat at kunsten finder regning derved. Hver fejl, sagde han, er et eksperiment, og eksperimentet er guld værd. Synd så galt du vil, når blot poesien bliver rigere ved det. Lad hellere hele moralen end ét smukt vers gå i hundene! Og idet han slog sig for brystet, udbrød han: "Dersom jeg vidste, at rusen efter en forbrydelse ville få et udødeligt værk til at vælde frem af min sjæl, ville jeg udbryde som Danton: jeg har set min forbrydelse lige i ansigtet og har begået den."

Derpå svarede Didier roligt, at intet menneske i levende live kan være sikkert på at have geni, at det er et spørgsmål, der er forbeholdt efterverdenen at afgøre, at samtiden har ret til at nægte at tro uden gyldige beviser, at desuden vildfarelsen kun kan gavne ædelmodige sjæle, at man kan synde ti gange om dagen og derfor ikke spille bedre violin, at de eneste fejl, der er os nyttige, er dem, vi begår i god tro, at overlagt fejlen ikke nytter noget, at lidenskaben ene skaber digteren, og at oprigtighed er hele hemmeligheden ved den "store kunst".

Denne strid førte dem vidt. Den ene buldrede som en Othello, den andens ro fornægtede sig ikke. Jeg ved ikke, hvad Didier foretrak, sin broders tavshed eller hans taler; men hvad der især gjorde ham ondt, var, at Randoce ikke arbejdede

længere. Han gjorde ham ingen bebrejdelser og gav ham med vilje ingen råd; men han var bestemt på ikke at vige en fodsbred. Hans tillid havde ikke frugtet, nu holdt han sig i dækstilling mod sin svaghed. Han ventede, til Prosper gav signal til overgivelse og forlangte at kapitulere; han forbeholdt sig da at stille sine betingelser. Han havde svoret, at indtil da skulle intet bevæge ham. Det var, for at bruge digterens ord: "Et ocean, der var blevet fast land".

Hr. Patru var ikke blevet lidet misfornøjet over at høre, at bastarden havde installeret sig på Guard. Han vidste ikke, under hvilke omstændigheder de to brødres tilnærmelse var gået for sig; men det var ham et dårligt varsel. Han gjorde Prospers bekendtskab, og hans uro tog til, fra det første møde havde han indset, at digteren så ud som en snaphane. Han skændte på Didier for hans alt for store overbærenhed og anbefalede ham at være på sin post. "Jeg forstår mig på fysiognomier," sagde han. "Denne romantikers anstår mig ikke. Det er en stor komediant, og jeg tør vædde på, at inden to måneder er det ham, der kommanderer her i huset."

"Vær De kun rolig," svarede Didier. "Han har lært mig at ville, jeg har fået smag for denne motion, der er meget sund, og jeg bliver snart mester i den."

En af de første dage i august måned spiste hr. Patru frokost på Guard. Randoce vidste, at notaren rimede i sine ledige øjeblikke. Han ytrede ønske om at gøre bekendtskab med hans poetiske udgydelser. Hr. Patru lod sig ikke længe bede, men foredrog sit bryllupsdigt. Prosper komplimenterede ham i en ironisk tone. "Hvor kunne jeg ane, at jeg i Nyons skulle finde en Apollopræst, den sidste ætling af Delille, en gæst fra Permessas

bredder, en sand laurbærsluger? Jeg frygtede for, at racen var uddød.

> Din begejstrede sang kan alverden henrive,
> og kontrakternes Gud en Apollo må blive."

Hr. Patru blev vred, besteg sin store stridshingst, erklærede Delille for en digterkonge og førte store sværdslag mod romantikken og fysiologien. Prosper svarede ham med stikpiller, der irriterede ham svært, han talte sig stadig heftigere, og striden havde fået et ubehageligt udfald, hvis ikke Didier havde skyndt sig med at afbøde huggene.

Randoce bar aldrig nag til folk for de uforskammetheder; han havde sagt dem, eller de ondskabsfulde puds, han havde spillet dem. Intet menneske gled lettere hen over andres vrede end han. Det forekom ham så naturligt at glemme. Efter frokosten gik han ned i haven til hr. Patru, der spankede op og ned ad en allé og tyggede på den skam, der var overgået hans bryllupsdigt. Han gik henimod ham med smil på læben, som om der ikke var forefaldet noget. "Hr. notar!" begyndte han, "jeg har allerede i længere tid villet stille Dem et spørgsmål … Vil De forunde mig et øjebliks samtale?"

"Tal, unge mand," svarede hr. Patru. "Jeg er Dem overmåde forbunden. Der er ingen tjeneste, jeg ikke ville bevise Dem."

De satte sig ind i pavillonen. "Hvis jeg ikke tager fejl," vedblev Prosper, "er det Dem, min gode mand, der har meddelt Didier, at han havde en broder."

"Det er mig, som De siger, der havde den lykke at meddele ham en så ypperlig efterretning … En broder, hvilken skat! Jeg har også en sand støvernæse. Jeg anede allerede dengang al den behagelighed, som omgangen med Dem ville skaffe ham."

"Lad os tale alvorligt sammen! De var hr. de Peyrols fortrolige, det er Dem, han tilkendegav sin sidste vilje. Vil De give mig en forklaring desangående?"

"Udspørg mig, unge mand! Jeg skal svare Dem."

"Min fader," vedblev Randoce og betonede disse to ord, "var, har man sagt mig, en mand med hjerte og forstand. Han havde en meget bestemt og praktisk ånd."

"Han var nøjagtigheden selv," svarede notaren gravitetisk og drejede snustobaksdåsen mellem hænderne.

"Jeg slutter deraf, at siden han har været så god at mindes mig på sit dødsleje, har han måttet tage dispositioner til gunst for mig og nøjagtigt angivet, hvad han ville gøre for det barn, som han så skammeligt havde forladt, efter at have sat det i verden ..."

"Og det uden engang at have bedt det om tilladelse dertil," afbrød notaren ham, "jeg har også stadig bebrejdet Deres fader at have forsømt denne formalitet."

"De indrømmer altså," vedblev Prosper lidt utålmodigt, "at han har underrettet Dem om sin vilje, og at denne vilje var klar, bestemt ..."

"Meget bestemt, unge mand," ... og med forstilt vrede tilføjede hr. Patru: "Skulle Didier have søgt at slippe bort fra sine forpligtigelser? Skulle han have skjult Dem hele summen af de pligter, der påhviler ham? I så tilfælde, stol på mig! Jeg skal højt og lydeligt tale til gunst for Dem, jeg skal være den første til at minde ham om det."

"Jeg tror, at jeg vil få brug for Deres bistand," svarede Prosper, hvis ansigt opklaredes. "Didier er en skikkelig fyr, men han

holder af at tinge, og uheldigvis tillader min stilling mig ikke at give ham afslag."

"Vel tænkt og vel sagt!" udbrød hr. Patru og åbnede sin snustobaksdåse. "Med urette tror De at ringeagte permessa. Disse udtryk har kun kunnet vokse på Kastales bredder … Hør mig vel, unge mand! Jeg synes endnu at høre Deres fader. 'Lad Didier vide,' sagde han, 'at han har hellige pligter mod sin broder, han skylder ham …' (her afbrød notaren sig for at tage en pris og skævede hen til Randoce, der syntes at hænge ved hans laber). 'Han skylder ham, …' det er de samme udtryk, Deres fader betjente sig af: 'Han skylder ham … råd, mange råd, og i fornødent fald …'"

"Og i fornødent fald, …" gentog Prosper forbløffet.

"Trøst."

Prosper bevarede nogle øjeblikke en flov tavshed. "Man havde haft ret i at forsikre mig om," sagde han endelig, "at min fader var en mand med hjerte."

"Et godt råd er guld værd," svarede notaren. "Jeg har altid holdt af, at man gav mig råd. Det er jo forresten den eneste ting, digterne behøver. De påstår jo at foragte det usle mammon; oldtiden mente, at de levede af dug som græshopperne … Ja, hvad råd angår, havde virkelig Deres fader en gæld at betale Dem; men forresten var han Dem kvit. Ej! Ej! Loven er ikke videre øm mod uægte børn. Deres fader havde givet Pochon 50.000 francs. Det er dog en ganske køn skilling! Man siger, at De er en praktisk mand. De har uden al tvivl afrundet Deres lille arv. På min ære som laurbærsluger, De burde være glad, min unge ven. Deres fader havde juridisk sans, og loven …"

"Gå Fanden i vold med Deres tingstudemoral og Deres juridiske skændigheder!" afbrød Prosper ham og gik sin vej.

"Jeg er Deres underdanigste tjener," svarede hr. Patru, inderlig henrykt over at have hævnet sit bryllupsdigt.

Da han nogle øjeblikke derefter stødte på Didier, skyndte han sig med at fortælle ham denne samtale. "Vær forsigtig," tilføjede han. "Deres broder er Deres Mexico, og hvis De ikke tager Dem i agt, vil han plyndre Dem lige til skjorten. Fyren er den største ødeland, og jeg frygter for, at De enten af svaghed eller træthed kommer til at indrømme ham alt, hvad han vil."

"Jeg har jo allerede sagt Dem, hr. Patru, at jeg har lært at ville."

"Men *ved* De også, hvad De vil?"

"Kommer tid, kommer råd," svarede Didier. "Hvis jeg havde været så lykkelig i min broder at finde en mand med omtrent den samme karakter som jeg, ville jeg ganske ligefremt have sagt til ham: Lad os ikke dele, vi vil kun have én pung."

"Det var jo herligt," udbrød notaren. "De får mig til at skælve. Lovet være Forsynet! Randoce er da gennemsigtig. At dømme efter hans ydre ville man ikke give ham hostien uden skrifte."

"Og alligevel, hr. Patru, hvis han i al den tid, jeg har kendt ham, blot én eneste gang havde åbnet sit hjerte oprigtigt for mig og vist mig en fuldstændig tillid, ville han have været meget stærk, og jeg ved ikke, hvad jeg kunne have gjort."

"Og jeg siger atter af ganske hjerte: Lovet være Forsynet, at Randoce har en sten i stedet for et hjerte … Men tal ikke for højt! Han kunne høre Dem, og jeg er sikker på, at når fyren vil, kan han gøre sin røst grådkvalt."

"De kender ham ikke. Han har mange fejl; men han er alt for meget digter til at kunne være hykler. Han er ikke oprigtig, men han er heller ikke falsk; han har ingen skrupler, men der er visse lavheder, han er ude af stand til at begå. Han har æresfølelse på sin måde; men jeg må indrømme, at det ikke er retskafne folks. Hans fantasi er bedre end hans hjerte; den aflægger besøg hos guder og helte, og hvis den får ham til at gøre dumheder, frelser den ham til gengæld fra fornedrelse. Han respekterer sig ikke altid selv, men han regner sig for noget, og den agtelse, han har for sit talent, træder ham i stedet for selvagtelse. Han bærer visse kimærer i sit hoved, som han skatter højere end al Potosis guld, derfor går han også med hævet pande, hans fod kan glide i skarnet, men han synker ikke i. Der er ingen fare for, at han skal søge at vinde mig ved smiger; når han tilfældigvis er elskværdig, er det, fordi han er i godt humør, han ville ikke være i stand til at gøre vold på sig selv for at vinde min yndest. Han tror at have rettigheder, og hvis jeg i morgen gav ham en million, ville han ikke værdiges at takke mig for det. De ser, at han ikke er farlig, og at De ikke behøver at frygte for, at mit Mexico skal plyndre mig til skjorten."

"Men hvad tænker De da at gøre for ham?" udbrød hr. Patru, som dette sprog foruroligede.

"Til straf for visse puds, han har spillet mig, og for at lære ham at være ordholdende, fordrer jeg, at han her skal fuldende et stort drama, som han arbejder på; derefter vil jeg lade ham løbe og give ham seks tusind francs årligt."

"Seks tusind francs!" udbrød notaren forfærdet. "Hvorfor ikke hundrede tusind? Hvad ville Deres fader sige til det? Han elskede ikke sine penge, men han agtede dem. Har han hele sit

liv igennem måttet arbejde surt, for at hans dalere efter hans død skulle ødelægges på et spillehus eller ødsles bort på uværdige fruentimmere?"

De havde i den anledning en heftig disput. Hr. Patru gik rasende bort og brummede hele vejen: "Gid Fanden havde idealisterne!"

Da Didier atter kom ind i dagligstuen, fandt han Prosper siddende foran portrættet og tale højt med sig selv. Det var usammenhængende ytringer, efter hver sætning gjorde han en pause; men dette usammenhængende vrøvl manglede ikke konsekvens; meningen var tydelig nok.

"Jeg tager den første den bedste til dommer," sagde han. "Hvem af os to ligner ham mest? … Havde man spurgt mig til råds? Havde jeg forlangt at komme til verden? … Hvad burde han have været for mig? Naturen svarer: Alt. Samfundet: Intet … Slyngel! Hvad beklager du dig over? Er det ikke i sin orden? Du er jo besat af en ond ånd … Hæslige lidenskaber! … Men jeg siger: Naturen, det er Gud. Hvem har opfundet samfundet? Slægten Patru, en yngel, der aldrig forgår, der fråser i uredelighed … I deres ledige øjeblikke laver de nok så muntert bryllupsdigte … Deres love! Deres kode! En pragtig opfindelse! Samfundet barrikaderende sig mod retfærdigheden; – det er loven. Fordi de har sat uretfærdigheden i system, gnider de sig i hænderne, logikken er tilfreds, og de interesserede springer af glæde … Hvadfornoget, skikkelige mand? Du gribes af samvittighedsnag, du vil anerkende din søn … Umuligt, se syvende kapitel, paragraf 335 … Når det kommer til stykket, er ulykken ikke så stor. Har man ikke Pochon? Det er Patru, der har opfundet Pochon. Han er så opfindsom, den tingstud!

Pochon er en fortrinlig mand, barnet skal vokse op under hans vinge. Den lykkelige lille fyr! Kost, logis og nydelige klæder! … Skal herren måske have ortolaner? Og hvis ungen, når han vokser til, skulle fatte tvivl om, at Pochon var hans fader? Det har man sørget for. Paragraf 340: Al paternitets undersøgelse er forbudt. Det er interesserne, der har skabt koden, de befinder sig så vel i den som rotter i et spisekammer … Guddommelige retfærds storme, når kommer turen til jer? Når vil I feje alt det snavs bort?"

"Hvorfor taler De ikke til mig?" spurgte Didier, der havde sat sig ned. "Jeg skulle nok svare Dem."

"Jeg bryder mig ikke om Deres svar. Jeg ved nok, at de privilegerede siger: Rør ikke ved Herrens ark!"

"Tænk Dem, at jeg ikke tror synderligt på mine rettigheder. Tingene er nu engang således, vi kan ikke forandre dem. Lad os acceptere samfundet, som det er. Mit privilegium er et faktum, som jeg gerne ville forlige Dem med. Det er det hele … Er De i stand til at høre mig? Broderen husker de løfter, der blev givet vennen. De havde forpligtet Dem til, hvis jeg ikke tager fejl, at komme herhen for at fuldende et drama. Opfyld Deres forpligtigelse, derefter kan vi tale sammen, og jeg sværger Dem, at hvis De er fornuftig, vil De blive fornøjet med mig."

"Der er kun ét ord, der gælder hos mig," udbrød Prosper og rejste sig. "Har De følelse for ret og uret? Ja eller nej, erkender De mine rettigheder?"

"Hvorledes kunne jeg erkende dem, når mine egne synes mig tvivlsomme? … Min stakkels ven," tilføjede han, "De behøvede kun at sige ét ord, og jeg ville være i Deres vold; men dette ord finder De ikke, for det måtte vælde frem af Deres hjerte."

Prosper betragtede ham nogle øjeblikke i tavshed, derpå gik han ud af stuen med følgende udbrud:

> Hvad er broderskab vel, ret betragtet min kære,
> lov kun til uden straf uforskammet at være.

Imidlertid satte han sig den næste morgen til at arbejde, og om eftermiddagen samtykkede han nok så villigt i at gå en tur med sin broder. Didier tog ham med hen på "De tre Plataner". Fru d'Azado ventedes snart tilbage, han havde holdt ord og beskæftiget sig med hendes have, han ville kaste et sidste blik på den og forvisse sig om, man havde udført hans befalinger. Randoce var henrykt over den skønne terrasse. "Det er plataner," sagde han, "som jeg vil gøre noget ud af. Jeg indvier dem til udødeligheden. Og denne buxbomallé synes mig særligt skikket til elskovserklæringer."

Ved disse ord syntes Didier forlegen, og Randoce lagde mærke til det.

24

Fru Bréhanne var kommet tilbage til Nyons; men hun var ikke videre tilfreds med sin rejse, den havde skuffet hende. Paris forekom hende alt for stor, alt for travl, alt for hæsblæsende. Hun tabte sig i vrimlen, hun gjorde ingen figur der. Nej, så foretrak hun rigtignok Lima. I denne henrivende by behøver man ikke at gøre anstrengelser for at blive bemærket, livet er en hængekøje, hvori man vugger sine fornøjelser. Rhinen havde heller ikke holdt sine løfter. Den hemmelighedsfulde ubekendte, den forønskede befrier havde hverken vist sig på Heidelbergs slotsterrasse eller på Rheinfels. Fru Bréhanne havde ved *table-d'hôte* truffet preussiske landjunkere, engelske lorder og moskovitiske bojarer, men ingen havde tilbudt hende sin hånd og sit hjerte. En valakisk prins havde syntes følsom for hendes ynder; men planeternes konjunktion var ikke gået for sig: måske havde Lucile lagt sig imellem.

Da fru Bréhanne var kommet tilbage til "De tre Plataner", følte hun en beklemthed, som fangen, der, efter at have trukket frisk luft i fængselsgården, atter kommer ind i cellen. Hun forbød kammerpigen at pakke hendes kufferter ud. Mellem klokken otte og ni gik hun melankolsk ned i haven, det var måneskin. Hun sagde til sig selv, at denne måne var den samme, man så i Lima. Denne tanke satte hende i lidt mildere stemning. Da hendes datter kom ned til hende, udbrød hun sukkende: "Min Gud, hvor du er lykkelig, Lucile!"

"Lykkelig, over hvad?" spurgte fru d'Azado.

"Over ingenting! Det er netop det, jeg beundrer. Du er henrykt over atter at være her, du har genset dine bede. Du er fornøjet."

"Det afhænger kun af dig, om jeg skal blive det endnu mere. Hvad har dog dette stakkels hus gjort dig? Hvor ånder man en fortrinligere luft end her?"

"Hvis der kun behøvedes luft, så var vi meget lykkelige her."

"Jeg siger ikke," vedblev fru d'Azado, "at livet er så overordentligt morsomt her, men jeg hverken ønsker eller savner noget. Hvorfor skifte opholdssted? Verden ser ens ud overalt."

"Vel sandt; men ulykken er, at man slet ikke lever her … Gør dig forresten ingen ulejlighed med at trøste mig. For fremtiden vil jeg ikke mere misunde dig dine glæder, jeg vil have mine; mens du betragter dine kaktusser, vil jeg se på mine kufferter. Jeg har forbudt at pakke dem ud."

Efter en pause vedblev fru Bréhanne:

"Er det dog ikke underligt, at en kvinde som jeg har bragt en kvinde som dig til verden?"

"Jeg er selv forbavset over det," svarede fru d'Azado smilende. "Er det muligt, at en slig prosa er født af en slig poesi?"

"Ja, det er netop sagen. Du kan da ikke nægte, at du er det mest prosaiske menneske, man kan tanke sig. Beregning er din stærke side. Du havde ikke fået alle dine tænder, før du allerede kunne multiplikationstabellen på fingrene. Da man lærte dig, at to og to er fire, morede det dig, og jeg tror, at det var det, der interesserede dig mest i hele din barndom. Imidlertid har du én gang gjort en dumhed, en fejl beregning; man har ikke altid tabellen i hovedet, og når forfængeligheden kommer med i

spillet, forvirres ideerne, og to og to bliver fem. En skøn dag har du af al magt villet ægte en olding, der ikke ejede en skilling, – fordi denne olding var marquis."

Fru d'Azado hævede hovedet og betragtede sin moder stift. "Er du også vis på, at det var grunden?"

"Det er den eneste, jeg har kunnet opdage, men bliv ikke vred. Du har kun taget fejl én gang, og én gang er ingen gang. Ingen forstår det dobbelte bogholderi bedre end du, man behøver ikke at frygte for, at du skulle forveksle kredit og debet. Jeg gentager, at du er en mærkværdig kvinde. Himlen og stjernerne kunne gerne falde ned, det ville ikke forandre noget i det urværks gang, du kalder dit hjerte. Har du nogensinde drømt med åbne øjne? Har du nogensinde sukket uden at vide hvorfor? Ved du, hvad idealet er? Er det nogensinde faldet dig ind at søge noget?"

"Eller nogen," afbrød Lucile hende.

"Du er en sand statue," vedblev fru Bréhanne, der talte sig hed i hovedet. "Er det at leve, intet at ønske, intet at savne, intet at håbe, intet at elske? Lima eller Nyons, det er dig ganske det samme. At trække vejret, det er din hovedbeskæftigelse, og takket være Himlen, er der luft overalt … Ved du, hvad jeg afskyr i dette infame Nyons? Det er, at der ikke foregår noget her, den ene dag ligner aldeles den anden. Disse springvand er dejlige; men vi kunne i tyve år hver aften spadsere på denne terrasse uden at møde et ubekendt ansigt, og jeg kunne slide min fod op ved at stampe i jorden, uden at der kom noget frem, der blot lignede skyggen af en begivenhed."

Fru Bréhanne havde næppe udtalt disse ord, før hun skælvede og udstødte et lille skrig. Hun havde fået øje på en

skygge, der aftegnede sig på krattet, og meget lignede en menneskelig silhuet.

"Hvad fejler De?" spurgte Lucile sin moder, der skælvede som et espeløv. Fru Bréhanne viste hende med fingeren på gangstien denne truende skygge, der endte i et hoved med langt hår, dækket af en bredskygget hat.

"De ønskede jo en begivenhed," sagde fru d'Azado, "nu går Deres ønske i opfyldelse!" Med disse ord gik hun rask hen mod krattet. En mand, der ikke var nogen anden end Prosper Randoce, trådte frem af det. Han gik hen imod hende, hilste hende ærbødigt og undskyldte sin indiskretion. "Jeg er ingen røver, ikke engang en marodør, jeg er en stakkels djævel af en digter, der har fattet en sand lidenskab for denne have og har villet gense den ved måneskin. Jeg vidste ikke, at De var kommet hjem, frue, og jeg tænkte ikke at forstyrre nogen. Digterne ejer intet; men hele verden er givet dem at nyde. Jeg har hverken stjålet en frugt eller en blomst. Vil De undskylde mig, hvis jeg nøjes med at medtage denne terrasse i mine øjne?"

Fru Bréhanne blev fuldstændig beroliget, da han tilføjede: "Jeg er gæst hos en af Deres slægtninge og hans intime ven, frue! Det er hr. de Peyrols, der tog mig med herhen forleden dag. Det er hans skyld, hvis jeg har fattet en forbryderisk lidenskab for Deres plataner."

Fru Bréhannes rædsel havde veget pladsen for en behagelig og pikant fornemmelse. Dette uventede møde, dette måneskin, denne unge mand, der lignede en romanhelt, og som kom frem af jorden ligesom ved et trylleslag: der var noget vidunderligt i det, det var næsten et eventyr. Hun betragtede Prosper opmærksomt. "Ved du, min kære," sagde hun til sin datter, "at

herren ligner din salig onkel de Peyrols, i det mindste så meget som en digter kan ligne en forretningsmand."

"Denne lighed har også slået Didier," bemærkede Randoce, "og deraf er vort venskab opstået, men man forsikrer mig, at hr. de Peyrols var en meget fornuftig mand. Prosper Randoce må ikke være det, siden han venter her, lige til man jager ham bort."

Da han gjorde mine til at fjerne sig, holdt fru Bréhanne ham tilbage. "De er vor fange," sagde hun. "En digter er en sjælden fugl her i denne kedelige egn, og jeg ventede ikke i aften at gøre en slig fangst. Siden Deres uheldige skæbne har ladet Dem falde i vore hænder, får De ikke lov til at slippe bort, før jeg har ladet Dem dømme i en stridighed mellem min datter og mig."

Hun fremsatte sagen omstændeligt for ham. Kunne man finde sig i at tilbringe sit liv i et provinshul? Var det at leve, at vegetere i en lille by, hvor der ikke sker noget, og hvor hver dag ligner den foregående, hvor tankerne er lige så snævre som gaderne, hvor "Hvad vil folk sige?" leder alle handlinger, og hvor mennesker med ånd fristes til at gå hen og hænge sig for at blive kedsomheden kvit? Randoce havde meget at gøre, hans øjne var ikke mindre beskæftigede end hans øren, han holdt dem stift heftede på fru d'Azado, der, lænet mod en cypres, lod sin moder tale og betragtede de forbisejlende skyer. Så snart han kunne få et ord anbragt, sagde han: "Hvis De taler i almindelighed, er jeg af samme mening som De. Jeg har ligesom De, frue, en sand rædsel for småbyer. Jeg synes, at de ligner damme, hvori man driver kunstig østersavl. Ingen mellemvej: jeg vil have ensomhed eller Paris, dyb tavshed eller megen støj; men jeg må tilstå, at fra den sidste halve times tid er det blevet mig umuligt at tale ondt om Nyons og dens

indvånere, og i dette øjeblik gives der ikke noget sted, hvor jeg hellere ville være end her. Jeg ser mig da nødt til at sende begge parter bort uden dom."

Man gik nogle gange op og ned ad terrassen. Fru Bréhanne, der var henrykt over Randoce, gjorde ham spørgsmål på spørgsmål, og efter ti minutters forløb var han inde i hele hendes historie, det vil sige hendes officielle historie, den anden stod det ham frit for at gætte sig til. Da han tog afsked, sagde hun: "Siden denne terrasse falder i Deres smag, håber jeg, at De ofte vil komme tilbage. De vil efter behag finde en fuldstændig ensomhed eller en peruvianerinde, som De kan opmuntre, hvilket vil blive regnet Dem som en barmhjertighedsgerning."

På slaget tolv fo'r Randoce ind i sin broders værelse som et stormstød. Han havde et så ophidset udseende, at Didier et øjeblik troede, at han var fuld. Han kastede sig ned i en kanapé og blev liggende som i ekstase med drømmende blik. Han lignede en tyrk, der har set Mekka og drømmer om den sorte sten i Kaaba.

"Hvilken kvinde!" udbrød han pludselig. "Hvilke øjne! Hvilket hår! Hvilken hals! Hvilken figur! Hvilke hænder! Om jeg så ikke så hende i hundrede år, kunne jeg dog ikke glemme hende. Jeg indbildte mig, at der kun var kvinder i Paris. Kender De Ingres' maleri *Kilden*? Denne vidunderlige skabning er hendes søster; som hin lytter til larmen af vandet, der vælder ud af hendes urne, synes denne at lytte til sit liv og sine tanker. Hun har netop forladt den evige nat, dagen begynder at gry i hendes hjerte, hun søger at genkende sig selv, hun ville gerne finde løsningen på gåden og sige den; men den kommer ikke på

hendes læber, der er tavshed i hendes smil … Hun er skøn, ejendommelig skøn, det er ingen kvinde, det er en drøm, hun lever ikke, hun nøjes med at drage ånde, hun går ikke, hun svæver. Det er linjens og det bølgendes triumf! … De er en lurendrejer, min kære. De har aldrig talt til mig om Deres vidunderlige kusine. Hvorfor sagde De ikke til mig: En aftenstund skal De gå Dem en tur på en terrasse i et smukt måneskin, og det, De vil få at se der, vil skaffe Dem inspiration nok for et halvt år? … Hendes moder bebrejder hende, at hun er en statue. Lykkelig den, der puster livets hellige ild i denne Galatheas barm! Lykkelig den, der fuldbyrder det mirakel at få hendes smil til at tale!"

Han vedblev længe i denne pindariske tone. Hvis han havde betragtet sin broder, der, støttet til kaminen, hørte på ham i tavshed, var han blevet slået over det besynderlige udtryk i hans ansigt. Uforsigtige hyrder, der har antændt en ild på bjergene, fjerner sig, efter at have dækket den med aske og tror kun at efterlade et udslukt arnested; blæsten rejser sig, fejer asken bort, kullene tændes atter, flammen spiller … I dette øjeblik stod Didiers hoved i lys lue.

Det lykkedes ham at lægge bånd på sig, og han afbrød kun sin broder for i den roligste tone at sige til ham: "Hvilken entusiasme! Min kære ven, fru d'Azado er ingen drøm, hun er ingen datter af den evige nat, det er højlys dag i hende, hun ræsonnerer, hun har meget klare ideer og ved ypperligt, hvad hun vil."

Randoce trak på skuldrene og sagde, idet han gik bort: "Sov Deres murmeldyrsøvn, rigmand! Digteren vil gå til sit arbejde. I nat vil han i det mindste være lykkeligere end De." – Indtil

morgen hørte Didier ham gå frem og tilbage i sit værelse, hvilket beviser, at ingen af dem sov synderlig meget den nat.

I tre uger var Randoce lidenskabeligt forelsket i fru d'Azado. Det ville have bekommet én ilde, hvis man havde forsikret ham om det modsatte. Han havde alle symptomer på ondet, han lignede ikke mere sig selv, han havde tabt lysten til at spise og drikke, levede kun af ambrosia, og hvad der var et sikrere kendetegn, han bar ikke længere noget had i hjertet, han havde næsten glemt, at Didier var hans broder. Hvad enten han nu var forelsket eller ej, må man indrømme, at han higede efter at besidde Lucile; dag og nat drømte han kun om hende, og når han vågnede, var han til mode som en skibbruden, der i drømme har set et dækket bord.

Hver anden dag gik han hen til "De tre Plataner", endskønt han godt kunne mærke, at hans hyppige besøg forbavsede og besværede fru d'Azado. Han kom, bestemt på at erklære sig, på at belejre fæstningen. Efter nogle øjeblikkes forløb følte han sit mod og sin dristighed svinde sporløst bort. Luciles rolige og alvorlige udseende, den fuldkomne oprigtighed, der lyste ud af hendes blik, hendes sunde fornuft, hendes praktiske ånd forstyrrede alle hans planer, han så pludselig en afgrund mellem sit begær og hende, og han indså det vanvittige i sine forhåbninger; men næppe var han alene med sig selv, før han atter dannede sig en fantastisk Lucile, der kun havde skønheden til fælles med den virkelige. Hans kimære var tilgængelig, føjelig og kunne ligesom gribes af hans ønske. Illusion og håb vendte tilbage. Andendagen efter ilede han hen til "De tre Plataner", han så kløften, og hans sunde fornuft

råbte: "Umuligt!" Hans trøst var at sætte alt dette på vers, hver aften skar han sin pen og smurte en sonet op.

Den første gang fru d'Azado genså Didier, bad hun ham om nogle oplysninger angående hans gæst, hvis stadige besøg, som hun smilende sagde, begyndte at forurolige hendes plataner. Af et ord, der undslap hende, kunne Didier mærke, at hun undrede sig over, at han var Randoces intime ven, og at hun havde vanskelighed ved at forstå en så snæver forbindelse mellem to mænd, hvis karakterer harmonerede så lidt. Han nøjedes med at svare hende, at hr. Randoce var en talentfuld mand, hvis særheder man måtte tilgive ham; men så kom hr. Patru til, og han talte i en ganske anden tone, han gav Prosper et dygtigt skudsmål og bad fru d'Azado om at holde sig denne fusentast fra livet, da han vistnok tidligere eller senere ville blive næsvis mod hende … Didier tog til genmæle. Lucile endte striden ved at sige til notaren: "Jeg bliver ikke så let bange. Hr. Randoce forstår den kunst at underholde min moder, hun ville gøre en scene, hvis jeg bad ham om at vise sig lidt sjældnere."

Fru Bréhanne havde fattet en beundring, der næsten steg til forgudelse, for Prosper. Hun fandt ham mageløs og fuldkommen. Den romanhelt, som hun forgæves havde søgt ved Rhinens bredder, havde opsøgt hende i Nyons, i en egn, hvor der ellers ikke foregår noget som helst. Fortæret af kedsomhed ventede hun hans besøg, som hebræerne i deres ørken smægtede efter Himlens manna. Randoce gjorde sig umage for at behage hende, han fortalte hende meget livligt kulisseanekdoter og eventyr, der undertiden var lidt frivole, uden dog nogensinde at lade et frit ord falde, alt var tilsløret med flor; men man tabte intet ved det. Disse causerier afbrødes

pludselig af store, lyriske lynglimt; han talte om geniet, skæbnen, om alle umådeligheder, og idet han rystede sine olympiske lokker, bragte han en hel verden til at skælve. Denne lyrik og disse umådeligheder henrev fru Bréhanne. At komme til Cythere over Pathmos [Note 10)] havde altid forekommet hende at være højdepunktet af lykken. Én eneste ting foruroligede hende: var det også for hendes skyld, at Randoce kom? Når moder og datter var sammen, viste han dem lige opmærksomhed. Sagen er, at han ikke indså nødvendigheden af at opofre den ene for den anden. Lucile forekom ham dejlig; men fru Bréhannes erobring var ingenlunde at forsmå. Han havde, som man ved, to rum i sit hjerte, og da disse rum omtrent samtidig var blevet tomme, ville det have været ham meget behageligt at møblere dem begge to på ny. Med fru Bréhanne var han omtrent vis i sin sag, han følte hende allerede på en måde i sin magt og behandlede hende med overlegenhed. Han var overbevist om, at det øjeblik han ville sige: "Jeg vil", ville hun kun gøre modstand for en forms skyld, han havde ingen hast med at få ende på tingen og foretrak at lade frugten modne på grenen.

En dag, da Prosper en times tid havde været alene med fru d'Azado og til ingen nytte spillet ulykkelig elsker, fik han et af disse lyse øjeblikke, hvor han indså alle sine dumheder. "Jeg må renoncere på det," sagde han, da han gik sin vej; "disse rønnebær er alt for sure." Med disse ord, hvad enten de nu indgaves ham af fornuft eller ærgrelse, følte han sig pludselig helbredet for sin lidenskab. – "Det bedste ved sagen," tænkte han, "er da, at jeg har skrevet tyve sonetter, der er lige så gode som Soularys."

Imidlertid ønskede han dog nok at tilfredsstille sin nysgerrighed. Den næste morgen trådte han tidligt ind i sin broders værelse, strakte sig på en sofa, lå nogen tid uden at sige et ord og syntes hensunken i dybe drømmerier. Derpå udbrød han med ét: "Tag til Neapel, hvo der vil! Jeg siger: Eje denne kvinde og dø!"

Ved dette bratte udråb blegnede Didier, han rejste sig, knyttede hænderne og betragtede sin broder med et skrækkeligt udtryk: "Om hvilken kvinde taler De," råbte han til ham.

Prosper brast i latter. "Ah, ha!" sagde han. "Hvor får De den tragiske maske fra? Jeg begynder at tro, at jeg smitter Dem. Udtrykket er ypperligt og gestussen glimrende. De elsker Deres kusine? De har krav på hende? Hvorfor sagde De ikke noget? Jeg er alt for delikat til at jage på Deres enemærker … Altså har De foresat Dem at føre denne dejlige enke til alteret. De må indrømme, at De har vaklet længe med at få ordet frem og gøre skridtet. Det er mig, som har bestemt Dem. Sig så, at jeg ikke er Dem til nytte … Men oprigtigt talt, passer også ægteskabet for Dem? Nu vil jeg forarge Dem; men De, millionæren og jeg, stodderen, vi ligner hinanden som to dråber vand, det er troligt nok, at vi er brødre. Ingen af os tager livet alvorligt … Støder min oprigtighed Dem? Jeg glemmer den afgrund, som samfundet stiller mellem os. Det er da ingen grund til at æde mig med øjnene. Glem for Guds skyld, at De er min halvbroder, fordum behandlede De mig dog høfligt."

Didier gik lige hen til ham og rakte ham hånden. "De ved," sagde han, "at det kun afhænger af Dem selv at finde noget

mere og bedre i mig end en halvbroder. Hvornår vil De dog udtale det ord, der skal gøre os begge lige?"

Prosper vendte hovedet bort og puttede hænderne i lommen. "Nej, tak," sagde han, "jeg kan ikke lyve. Hvorfor skulle jeg lade, som om jeg elskede Dem?"

"Det kommer måske med tiden," svarede Didier beklemt.

I dette øjeblik kom Marion ind med et par breve til ham; han gennemløb det ene, der bar Avignons postmærke, med et tankefuldt blik. En gammel ven af hans fader, der var i forlegenhed, gjorde en stærk appel til hans kredit og bønfaldt ham om at gå i kaution for en betydelig sum. "Jeg bliver nødt til at tage til Avignon," sagde han og lagde brevet sammen.

Imidlertid undersøgte Prosper udskriften på det andet brev. Han havde genkendt skriften og udstødte et skrig af overraskelse. "Luk dog snart det brev op," sagde han til sin broder. "Jeg tager meget fejl, eller det indeholder noget langt interessantere end alt, hvad der kan meldes Dem fra Avignon."

Didier sønderrev konvolutten og fik et fotografi i hånden. "Det er frøken Carminettes portræt," sagde han, "hun er altså så god endnu at mindes mig." Det var virkelig også Carminette, men Carminette i hele sin glans; fuglen havde fældet, dens fjer var strålende, den slog halen ud og hævede kammen, i alle hendes træk læste man en ædel stolthed over hendes triumfer. Didier tog ikke fejl, hun havde endnu den godhed at mindes ham. Hun havde ikke kunnet glemme Volneys ruiner, hun havde aldrig fordøjet den hån, som den frække havde vist hendes yndigheder, midt i al sin lykke tænkte hun fra tid til anden på det; – og af hævn var hun faldet på at sende Didier sit visitkort, idet hun mente at forvolde ham en bitter sorg, og at

han sønderknust ville udbryde: "Se, det har jeg afslået …" – "Hvad én nat har tilbudt dig," siger digteren, "vil ikke evigheden kunne erstatte dig."

Didier skænkede kun fotografiet et flygtigt blik og kastede det til side. Randoce tog det straks med følgende ord: "Bryder De Dem ikke mere om dette kostbare billede!" Derpå satte han sig med sin skat i en vinduesfordybning, og mens Didier atter læste brevet fra Avignon, udbrød han: "Der er du da, min henrivende knejpemuse! Ja det er dig! Mit hjerte frydes ved at gense dig. Jeg har ikke spildt mit liv, jeg kan sige med stolthed: Denne kvinde er mit værk. Dette billede kommer vidunderlig belejligt til at helbrede mig for min tossede kimære. Borgfruernes tid er forbi! Farvel, I stolte gudebilleder, for hvilke man måtte bøje knæ! Dette århundrede har gjort en stor opfindelse: kvinden som kammerat, og det er fremtidskvinden. Jeg hilser dig, kammerat, du har givet mig tilbage til mig selv. I forfængelighedens løgne, jeg foragter jer. Hvad gør det til sagen, hvilken kvinde man elsker? Hvad gør det til sagen, om vinen er fra Cypern, eller det er en simpel landvin, om skålen er af ler eller af forgyldt krystal? Kærlighedens rus er guddommelig, og man kan herligt drikke den af disse øjne!"

Han sad nogle øjeblikke fordybet i sine betragtninger, derpå udstødte han et suk, drejede kortet mellem sine hænder og opdagede på bagsiden to fint skrevne linjer, som Didier ikke havde bemærket. "Til hr. Didier de Peyrols, til minde om natten den fjortende marts 186.." Han var på nippet til at meddele sin broder denne opdagelse; men han skiftede mening og gemte fotografiet i sin tegnebog.

En time senere kom Didier, der havde bestemt sig til straks at tage til Avignon, for at sige ham farvel. "Altså er De ikke bange for at lade mig passe på Deres hus," sagde Prosper, "det er et tegn på tillid, jeg er rørt over. Hvad ville De gøre, hvis jeg benyttede Deres bortrejse til at sætte ild på alle fire hjørner af Deres borg?"

"Vær så artig! Så må vi dele asken i al venskabelighed."

Da Didier kom gennem Nyons, bestilte han en vogn i Hôtel Louvre og gav kusken befaling til at hente ham ved indkørslen til "De tre Plataner". Ti minutter senere stod han for sin kusine, der blev overrasket over hans bevægede udseende. Han begyndte med at underrette hende om sin bortrejse, derpå sagde han efter en pause: "Jeg har noget andet at tale med Dem om."

Men ved disse ord svigtede stemmen ham, han stod ubevægelig foran hende og slugte hende med øjnene; pludselig skjulte han ansigtet i sine hænder og brast i en inderlig gråd. Hans hjerte var bytte for en bevægelse, hvis heftighed forskrækkede ham, det forekom ham, at en dyb lidenskab havde grebet ham, det, han rummede i sin sjæl, kunne ikke nå op til hans læber. Alt, hvad han kunne gøre, var at gribe en flig af Luciles kjole mellem sine rystende hænder og at trykke den til sine læber. I nogle måneder havde han været inderlig ulykkelig, dette stykke tøj var en relikvie, og det gemte en hemmelighedsfuld egenskab, der trøstede ham for alt, og gjorde ham ligegyldig for fortid, nutid, fremtid, for hele hans liv.

Fru d'Azado rev sig blidt løs, hun var bleg og skælvede. "Hvad fejler De? Tal dog!" sagde hun til ham.

"Jeg elsker Dem," stammede han, "men jeg vover ikke, … jeg kan ikke sige Dem det."

Hun bevarede i nogle øjeblikke en dyb tavshed. "Jeg er mindre forbavset, end jeg burde være det," sagde hun endelig. "Jeg kan ikke forstille mig. Jeg vil tilstå Dem, at i nogen tid … Ja, De havde en måde at betragte mig på … Jeg vil ingen bebrejdelser gøre Dem; men jeg nærer mistillid. Er det Deres skyld eller min?"

Han svarede ikke. Hun vedblev med en stemme, der gradvis blev fastere. "Der er dog noget, jeg nok gad vide. En dag har De troet at elske mig. De behøvede kun at udtale det for ikke længere at tro på det. Jeg tilgiver Deres hjerte at være svagt; men jeg kan ikke tilgive det at være letsindigt. Jeg kender Dem dårligt, jeg er urolig. Kan De sværge mig til, at fra den dag, De nok ved, har ingen … ingen kvinde …"

"Det sværger jeg Dem," afbrød Didier hende, idet han atter havde vundet herredømme over sig selv.

Hun så stift på ham, derpå svarede hun med et smil. "Det er godt at være sikker på sig selv her i verden. Lad os begge to tage en betænkningstid. Rejs til Avignon og bliv der i otte dage, når De kommer hjem, skal jeg svare Dem."

Note 10: **At komme til Cythere over Pathmos:** Venus havde et tempel på Cythere, evangelisten Johannes skal i nogen tid have opholdt sig på Pathmos. *Overs.anm.*

25

Randoce tilbragte hele den næste dag i den bedste sindsstemning og i et dejligt *far-niente*. Siden Didier var rejst bort, følte han sig som befriet. Han var tilstrækkelig digter til at kunne nyde rene fantasifornøjelser. Han forestillede sig, at hans broder var død og havde efterladt ham hele sin formue. Dette slot, denne terrasse, disse marker, disse haver, disse møbler, dette sølvtøj, alt tilhørte ham, han havde tiltrådt besiddelsen af det og kastede rovfugleøjne på sit gods. Hvad skulle han gøre med Guard? Skulle han sælge det, eller skulle han ligge der på landet om sommeren? Han betænkte sig længe og overvejede grundigt behagelighederne og ulemperne. Alt vel overvejet, var det dog bedre at beholde Guard. Han ville gøre det til et henrivende opholdssted, han ville her modtage et talrigt og glimrende selskab, han ville holde åbent bord og give store fester, som der skulle tales om, for han forstod ikke lykken uden opsigt.

I en af slottets fløje var der et gammelt forfaldent kapel, som han foresatte sig at omdanne til en skuespilsal. Han tilbragte to timer der, drømmende med åbne øjne. Han så en tændt lysekrone over sit hoved, foran sig en lamperække til højre og til venstre en opmærksom og betaget forsamling. Af og til hørtes en beundrende mumlen, man klappede i hænderne, strålende ansigter vendte sig imod ham; – han greb sig selv i at hilse til alle sider med hoved og blik og med et smil, der samtidigt røbede amfitryonens majestæt og den beundrede forfatters

beskedenhed, der gerne vil unddrage sig sin triumf. En tyk rotte, der uden omstændigheder klatrede op ad hans ben, vækkede ham pludselig. "Jeg er jo en lige så stor nar som konen med æggene," udbrød han. Han lod sit dårlige humør gå ud over den uskyldige Marion, der kom for at hente ham ind til middagsbordet, og som han slag i slag gav fem eller seks bydende befalinger. Han afskyede den skikkelige kone for den fromme kultus, hun ydede navnet Peyrols. I hans øjne var hun Didiers håndlanger, hans slave, og på samme måde som hr. Patru en inkarnation af civilretten. Marion gengældte ham det rigeligt, hun fandt, at han var en meget ubehagelig gæst, harmedes over hans brøsige væsen og uforskammede optræden og kunne ikke noksom undre sig over, at herren var en så intim ven af dette menneske. Der stak en hemmelighed under, tænkte hun. "Den tallerkenslikker," sagde hun til Baptiste, "har noget i sine øjne, der gør mig angst."

Efter middagen lod Randoce sig bringe en avis. Hvad der først fængslede hans blik, var en reklame, der meddelte det spændte publikum, at den første levering af *Den katolske Censor* var udkommet, dernæst fulgte et udtog, som Prosper fandt ynkeligt, og som fik ham til at trække på skuldrene. "Til hvilken ussel smører har hr. Lermine givet min plads!" udbrød han. "Hvilken stil! Kun gråt i gråt! … Det er nu ligemeget! Der gik jeg glip af en ypperlig affære. Og stakkels Therese, hvad er der blevet af hende? Hun har tømt ydmygelsernes kalk. Den gamle ved nok, hvad han vil, han har ladet hende betale sin tilgivelse dyrt. Af frygt for skandale må den stakkels kone fuldstændig lade sig underkue af dette fæhoved, der piner hende sjælen ud

af livet, uden at hun tør vove at beklage sig. Det fik hun for sin overilelse."

For at adsprede sine melankolske betragtninger, tog han atter fat på avisen. En anden, langt interessantere nyhed bragte ham på ganske andre tanker; man meddelte det stadig mere og mere spændte publikum, at frøken Carminette nu havde fået ferie og var på nippet til at rejse til Marseille, hvor hun havde sluttet en glimrende kontrakt med entreprenøren for en *café-chantant*. Denne nyhed gjorde et levende indtryk på Randoce. "Om få dage," tænkte han, "kommer hun her tæt forbi." Han grundede nogle øjeblikke, derpå tog han en pen og skrev en bønskrivelse på seks sider til sin utro; han bad hende på sine knæ om, at hun på rejsen til Marseille ville være så venlig at gøre en omvej på nogle mil og tilbringe en dag i Nyons. Han tilbød hende gæstfrihed i det skønneste slot af verden, hvor hun ville blive modtaget som en prinsesse. Han ville slutte en freds- og venskabstraktat med hende og lovede hende, at til gengæld for hendes føjelighed ville han glæde hende med tre pikante sange, som han havde skrevet til hende.

Andendagen efter begav han sig til "De tre Plataner". Fru Bréhanne, der ikke i tre dage havde set sin helt, modtog ham med stor henrykkelse, blandet med smægtende bebrejdelser. Han besvarede hendes koketteri med kulde. Han var adspredt og indadvendt. Han tænkte på Carminette, på hendes opvakte, livlige, poetisk frække væsen, på hendes dristige vildkattegang, på hendes kvikke øjne, hvis blik rev som kløer, på de vanvittige opfindelser, hun krydrede fornøjelsen med; han troede atter at gense denne forbavsende pige, denne sublime grimrian, denne helvedes kerub, som han kaldte hende, – og i dette øjeblik

syntes fru Bréhanne ham en almindelig kokette; der manglede ikke meget i, at han fandt hende grim.

Fru d'Azado kom, da han belavede sig til at gå. Han havde svoret ikke mere at finde hende smuk; men ved synet af hende greb en skælven ham. Forgæves undersøgte han hende med nedsættende øjne og sigtede ligefrem hendes yndigheder; hendes skønhed bestod sejrrigt prøven. Han troede at bemærke, at hun i sit blik og sin teint havde et usædvanligt liv; lykkelige anelser, hemmelige forhåbninger spredte lys over hendes ansigt. At denne kvinde ikke kom til at tilhøre ham, det kunne han til nød finde sig i, men at hun skulle blive en andens … Skinsygens dæmon bed ham i hjertet, og der faldt ham en hæslig tanke ind.

Fru d'Azado spurgte ham, om han havde fået brev fra Didier. "Nej, frue," svarede han. "Didier er lidet skrivende som lidet talende. Jeg ved ikke, hvad han skal i Avignon. Trods vort intime forhold udspørger jeg ham aldrig. Han er uhyre hemmelighedsfuld og fortæller aldrig nogen sine sager, jeg kan ikke se ham uden at tænke på skriftens ord: 'Mørket svævede over afgrundene', hvad der dog ikke hindrer mig i at være ham meget hengiven. Aldrig har nogen afgrund været elskværdigere."

"Man ser virkelig, at De taler om ham som en oprigtig ven," svarede Lucile koldt.

"Ja, frue, hvem af os kan gøre fordring på at være fuldkommen? Jeg tilgiver ham hans overordentlige tilbageholdenhed, som han tilgiver mig mine overilede streger. Den gensidige overbærenhed vedligeholder venskabet."

"Imidlertid er De vel ikke uvidende om alt," bemærkede fru Bréhanne. "De ved uden tvivl, hvorledes det virkelig forholder sig med den tragiske begivenhed fra Rémuzat. Man forsikrer, at De var til stede."

"Jeg ved ikke, hvad De mener, frue," svarede han diskret.

"Man snakker meget i småbyer," sagde fru d'Azado med en utålmodig bevægelse, "og det er rigtigst at lukke ørene for al den tossede snak."

"Undskyld," svarede fru Bréhanne. "Intet er naturligere, end at du forsvarer din fætter, det skylder slægtninge hinanden. Men når det kommer til stykket, hvad bebrejder man ham så? At hans hjerte er fyrigere, end det lader til. Lægen fra Rémuzat, en alvorlig mand, som det lader, har været vidne til en ægtemands raseri … Min Gud! den forbrydelse er da ikke så sort, det er da ingen livssag. Jeg slutter kun deraf, at man aldrig skal skue hunden på hårene. Hvad synes De, min herre?"

Randoce vendte hovedet bort og spillede den forlegne. "Det er min mening," svarede han, "at fru d'Azado har ret, og at lægen i Rémuzat da ikke er noget orakel."

Derpå skyndte han sig med at afbryde denne samtale ved at spørge Lucile om navnet på en blomst, forstod dernæst ved sindrige omveje at lede talen hen på teatret og spurgte fru Bréhanne om de nye stykker, hun havde set i Paris. Han hørte tålmodigt på hendes svar, der sandelig ikke var korte, derefter sagde han smilende: "Har De ikke været nysgerrig nok til at høre Therese eller hendes rivalinde, den famøse Carminette?"

"Det er ikke nysgerrighed, der manglede mig," svarede hun; "men man påstår, at den slags skuespil er forbuden frugt for anstændige damer. Denne Carminette gør furore. Jeg havde

lovet mig selv at forskaffe mig hendes fotografi, for jeg er i færd med at lave mig et album med celebriteter; men under travlheden ved bortrejsen glemte jeg det."

"Hvis De ønsker at gøre bekendtskab med denne heltinde," svarede han, "kan jeg godt tilfredsstille Dem."

Han tog sin tegnebog op af lommen og viste hende Carminettes fotografi. Fru Bréhanne ville tage det ud af hånden på ham. "Jeg slipper det ikke," sagde han. "Nok se, men ikke røre, jeg har mine grunde til det."

Denne hemmelighed æggede fru Bréhannes nysgerrighed. Hun strakte hovedet frem, udstødte et beundrende råb, erklærede lydeligt, at frøken Carminettes billede røbede en ganske usædvanlig personlighed og bønfaldt Prosper om at afstå det, for at hun kunne sætte det i sit album. – "Jeg samtykker i det, men på den betingelse, at De skaffer mig en pennekniv, for at jeg kan radere nogle ord ud, der ikke må læses af nogen."

Et glimt af skinsyge funklede i fru Bréhannes øjne. Hun strakte armen rask frem og bemægtigede sig fotografiet, som Prosper kun holdt løst fast på. Han anstillede sig vred og fordrede sin ejendom tilbage med stor alarm. Mens han protesterede, havde fru Bréhanne tilfredsstillet sin nysgerrighed og brast i latter. "Det er morsomt," sagde hun til sin datter. "Hvis du endnu, min kære, vedbliver at forsvare din fætters uskyldighed mod alle mennesker, er du nødt til ikke blot at lukke dine øren, men også dine øjne."

Med disse ord rakte hun hende portrættet, som fru d'Azado stødte fra sig.

"Ser du ikke, at det er min spøg," vedblev fru Bréhanne. "Hr. Randoce har på bagsiden af dette kort skrevet et henrivende vers, som du af høflighed ikke kan undslå dig for at læse."

Lucile tog kortet, læste med et øjekast det foregivne vers og førte hurtigt hånden til hjertet. Stødet havde ramt. Hun vendte sig om mod Randoce, tilkastede ham et foragteligt blik og forlod stuen uden at sige et ord.

Prosper havde møje med at skjule sin glæde, hans øjne spillede. "Hvad har vi dog gjort," sagde han til fru Bréhanne. "Fru d'Azado elsker sin fætter."

"Det anede jeg nok," svarede hun, "og nu er jeg vis på det. Det er altså det hemmelighedsfulde tilknytningspunkt, der bandt min datter til Nyons, hvor hun dog keder sig lige så meget som jeg. Det gør mig ikke ondt, at jeg nu har fået det forpurret; nu kan jeg da håbe at få hende med tilbage til Lima."

"De holder altså meget af Deres Lima?" spurgte Prosper.

"Peru," udbrød hun, "Peru! Man lever kun i Peru."

Han fik hende til at tale om Peru. Hun talte med begejstring om det; man udtrykker sig altid med veltalenhed om det, man elsker. Det maleri, hun gav af Lima og dens indvånere, havde varme farver og gjorde ham tankefuld.

Næppe var han kommet hjem på Guard, før han i sin broders bibliotek søgte efter alle de geografiske værker og rejsebeskrivelser, hvor der var tale om Peru. Han stablede dem op, slæbte dem ned i dagligstuen og gav sig til at blade dem igennem. Han fordybede sig i dette studium med den febrilske iver, der var ham egen, hans hoved svimlede, alt glemtes: hans broder, Carminette, hans vrede, hans jalousi, og den lille hæslige streg, han netop havde begået. Han tænkte kun på

Peru, intet andet end Peru eksisterede for ham. Hele aftenen drømte han om Lima, om dens brede gader og lave huse, om Patois miner, om ibenholt- og bomuldstræer, ananas, alpakaer, vigogner og skove af drageblodstræer. Han sagde til sig selv, at når Chateaubriand havde opdaget en ny poesi på Mississippis bredder, havde ingen digter endnu eksploiteret de peruvianske Andes, denne prægtige erobring var forbeholdt ham; han kunne ikke undlade på Soratas skrænter at finde en rigdom af ideer og tropiske billeder og at hjembringe en solbestrålet palet derpå, hvis blændende, spraglende farver han med rig pensel ville udgyde over sit drama. En "Fausts Søn", hjemkommet fra Peru, hvilken begivenhed! Han berusede sig i denne store og sublime plan. Indtil daggry så han sig i drømme vandrende over bjergkæder, beplantede med palme- og kokostræer, ved hvis fod der voksede hyperboler så store som græskar og glimrende glødende billeder, der udåndede narcissens og magnoliens duft.

Han vågnede op, ganske opfyldt af Peru, og hans nye grille fængslede ham til langt op på dagen. Et brev, som postbuddet bragte ham, forandrede hans tanker og fik ham skyndsomt til at vende hjem fra Amerika. Carminette havde modtaget hans forslag med velvilje, hun havde udtømt sit repertoire; ligesom man lokker en mus med nødder, havde han lovet hende tre sange, hun havde bidt på krogen; hun havde en god smag, holdt af fine krydderier og foretrak Randoces køkken for alle andres. Desuden havde Carminette sat sig i hovedet, at Prosper havde skrevet til hende med Didiers tilladelse og rimeligvis efter hans anmodning, hun mente, at hendes sendelse havde gjort virkning, at den, der havde foragtet hendes yndigheder,

pludselig havde betænkt sig, at skællene var faldet fra hans øjne, og at han smægtede af begærlighed efter atter at komme sammen med hende, for at gribe den lejlighed, han havde forspildt. Hun lovede sig selv at komme til Guard, bevæbnet med den stolteste ligegyldighed, og uden medlidenhed at vende kniven i sit offers hjerte. Denne leg huede hendes tigerkattesind. Hun skrev til Randoce: "Min gode! Det er en afgjort sag. Jeg kommer i det seneste i overmorgen, for at besøge dig hos din ven. Du må kun tale til mig om venskab, jeg er blevet alvorlig, ser du, og vil kun leve for kunsten, det er en af dine ytringer, jeg har erindret mig. Kunne din Didier ikke bringe mig nøglerne til sit slot på et sølvfad? Hans tjenere kunne stå opstillet i en række, jeg kunne godt lide, at de var pudrede. Hvis han er god og gør sine sager rigtig godt, skal jeg synge ham alle de viser, han ønsker. Uden nag, din gamle veninde."

"Farvel Peru og dine kokostræer!" sagde Randoce og lagde brevet sammen. "Carminette 'for ever'."

26

Da fru d'Azado var gået ud af dagligstuen, flygtede hun op på sit værelse, hvor hun tilbragte flere timer i den dybeste bedrøvelse. I et par dage havde hun kælet for et dyrebart håb, nu vågnede hun pludselig og overraskedes af ulykken, der vendte tilbage. Hun betragtede længe Carminettes billede, som hun egenhændigt ville give Didier tilbage. "Dette har altså trøstet ham over ikke at kunne elske mig," tænkte hun. "Han havde skabt sig et fantom, som han af mangel på bedre havde lånt mit blik og smil, og en dag, da jeg bar en valmuekrans i mine hår, udbrød han: 'Det er min kimære!' Men hans læber behøvede blot at røre mine, straks svandt hans rus, og han rødmede over sin vildfarelse. Da spurgte han sig selv, hvorledes han skulle bære sig ad for at glemme sin skuffelse. Denne kvinde kom forbi, og han sagde til sig selv: 'Der er fornøjelsen!' Der gives altså intet for ham mellem en umulig kimære og en virkelighed som denne! … I det mindste har han ikke taget fejl af denne sangerinde, hendes ansigt siger tydeligt nok, hvad hun er, ved at elske hende vidste han, hvad han ville; hvad han søgte, har han fundet … Han havde fornærmet mig, og dog kunne jeg ikke lade være med at elske ham. Jeg troede ham vægelsindet, ubestemt, kimærisk, jeg kunne have tilgivet ham alt, hvis han havde været oprigtig, men han har bedraget mig. Han lyver! … Er han ikke en Randoces ven? Dette venskab fordømmer ham. Når han stiger ned fra sine tinder, ønsker han at indånde sumpenes kvalme dunster. Han behøver Randocer og

Carminetter. Jeg ved ikke mere, hvad jeg skal tænke, jeg ser, at intet er sikkert, og at man kun kan stole på ulykken."

Den følgende dag måtte hun gøre vold på sig selv for atter at begynde sin vante levevis. Hun gik frem og tilbage og beskæftigede sig som sædvanligt med sit hus, sin have, sine fattige og de læsetimer, hun gav sine forpagteres døtre; men hvert øjeblik sagde hun til sig selv: "Det er altså livet! Slet ikke andet!" Fru Bréhanne så hende så alvorlig i sin optræden, så indadvendt i sin sorg, at hun hverken vovede at henvende noget spørgsmål til hende eller at bede hende om at få Carminettes billede tilbage eller at gøre den mindste hentydning til, hvad der var passeret.

Den tredje dag var fru d'Azado om formiddagen gået lidt ned i alleen foran huset og var standset nogle øjeblikke ved hovedindgangen, da hun pludselig nede på Orangevejen så en postvogn komme rullende i fuld fart. I det øjeblik, da vognen kom forbi, strakte en ung dame, der fyldte hele køretøjet med sine vide skørter, hovedet ud af vinduet, råbte til kusken, at han skulle holde, og spurgte Lucile: "Vil De ikke være så god at sige mig, hvor hr. de Peyrols slot ligger?"

Fru d'Azado havde ikke kunnet undertrykke en forundret gestus; hun betragtede den fremmede i tavshed, derpå viste hun hende med hånden slottet oppe på bakken. Carminette udstødte et udbrud, der meget, frygter jeg for, lignede en ed; vejen havde nemlig forekommet hende lang.

"Kan man køre helt derop?" spurgte hun videre.

Lucile gjorde et benægtende tegn.

"Kan man da ride derop?"

Lucile nikkede bekræftende og fjernede sig, efter at have tilkastet hende et sidste blik.

"Folk her på egnen er mærkværdigt ordknappe," mumlede Carminette. Derpå kørte vognen atter til.

"Jeg har altså set min rivalinde," tænkte fru d'Azado. "Måske har han ladet hende komme hertil, for at sammenligne os i ro og mag. Fra sit ophøjede sæde vil denne strenge dommer upartisk afveje vore fortjenester, begges stærke og svage sider. Det er godt at undersøge, før man vælger, og vismanden handler kun efter modent overlæg."

Det forekom hende, at hjertet svulmede i hendes bryst. Hun følte sig roligere; hun længtes efter at gense Didier, eller rettere sagt efter at se ham; for det forekom hende, at hun aldrig havde set ham.

Hendes ønske blev snart opfyldt. Nogle timer senere stod han for hende. Han kom lige direkte fra Avignon, han havde ladet sin vogn blive udenfor og kom nu for at hente det svar, der skulle afgøre hans skæbne. Et øjeblik i forvejen havde fru d'Azado troet sig sikker på sin vilje og sin vrede, men ved det første blik, hun kastede på Didier, følte hun sig svag. Den mand, der stod foran hende og ventede på, at hun skulle tale til ham, var ikke den ubekendte, hendes harme havde forberedt en modtagelse, der passede til hans misgerninger. Det var den Didier, hun kendte, som hun tusind gange havde forbandet, og som hun dog, trods alle sine forbandelser, aldrig kunne lade være at elske. Ja, det var virkelig ham … Hun spurgte sig selv, om ikke de sidste otte dage var en hæslig drøm.

Didier bemærkede hendes forlegenhed og udtydede den galt. "Jeg smigrer mig med at tro," sagde han med bevæget stemme,

"at De ikke har glemt det spørgsmål, jeg stillede Dem, da jeg rejste. Jeg er kommet for at hente Deres svar; hele mit livs lykke afhænger af det."

"Ah, fætter," sagde hun med et tvungent smil, "det er en meget gammel og forslidt frase, som De tidligere ville have rødmet over at sige. De yndede ikke store ord, dem overlod De hverdagsmenneskene … Jeg er bange for, at opholdet i Avignon har skadet Deres dømmekraft. Jeg havde givet Dem otte dages betænkningstid, jeg håbede, at De havde anvendt dem til at komme på andre tanker."

Han betragtede hende forundret. "Jeg har ikke betænkt mig," svarede han. "Jeg har kun betænkt mig alt for meget i mit liv. Jeg har for kort tid siden opdaget, at det allersimpleste er at elske, at kærligheden jævner alt."

"Altså afhænger hele Deres livs lykke af, hvad jeg nu vil sige Dem. De får mig til at skælve. De taler i en formelig tragisk tone. Jeg troede ikke, at ægteskabet i Deres tanker var en så vigtig sag …" Og da han tav stille, tilføjede hun: "Jeg for min part har betænkt mig. Jeg er virkelig, som min moder siger, det mest prosaiske menneske af verden. Jeg har for, som De har gættet det, gjort et forfængelighedsparti; for nu at prøve noget andet, ville jeg gøre et fornuftparti. Nu vel, oprigtig talt, kan jeg forsikre Dem om, at vi to ikke passer for hinanden."

"Jeg tror at drømme," udbrød han heftigt. "Hvilket sprog taler De? De har lært det altfor nylig, De kan det kun dårligt."

Hun rystede på hovedet. – "De har ret. Jeg er fordømt, ser jeg nok, til at tale alvorligt om alt … Sæt Dem ned og hør på mig. For omtrent et år siden havde De en kaprice for mig. Hvor længe varede den? De ved det, Deres brev … Lad mig tale. Jeg

lægger Dem ikke Deres oprigtighed til last, tværtimod; men at denne noget hensynslæse oprigtighed har fået mig til at lide meget, … hvorfor skjule det for Dem? Jeg vil gøre Dem en anden tilståelse. Det forekom mig retfærdigt, at det kostede Dem overvindelse at være oprigtig. At jeg skulle være ene om at lide, … nej, det var ikke retfærdigt. Deres brev udtrykte en sorg, der syntes mig ærlig. Jeg sagde til mig selv: Han er lige så ulykkelig som jeg, jeg har ret til at være vred på ham; men jeg har ikke ret til at berøve ham min agtelse … Nogle dage senere underrettede man mig om, at De pludselig var rejst sil Paris. Denne rejse, tilstår jeg, gav mig meget at tænke på. Jeg kender mændene tilstrækkeligt til at vide … Ja, de har altid midler til at undfly Deres kedsomhed. Jeg spurgte mig selv, om De ikke var taget til Paris for at søge visse adspredelser der … De havde villet pålægge Deres hjerte en alvorlig følelse, det har hurtigt nægtet at bære sin byrde; måske ville De prøve, måske gentage et andet eksperiment, forlænge lykken af disse flygtige kærlighedsforbindelser, som ikke forpligter til noget … Hvis det bliver mig bevist, at jeg ikke har taget fejl i mine formodninger, ville jeg på ingen måde behandle Dem som forbryder, kun ville jeg, som jeg allerede har sagt Dem, være urolig, meget urolig. Ærligt talt ville det være mig umuligt at binde min skæbne til en mand, der var så hurtig til at søge adspredelse … Vær oprigtig, sig mig hele sandheden. Det er da det mindste, jeg kan forlange."

"Er der ikke andet i vejen?" svarede han med strålende mine. "De kan, når De vil, få at vide, hvad jeg har bestilt i Paris; jeg skal beskrive Dem time for time de lange og sørgelige dage, jeg har tilbragt der. Min fader havde efterladt mig en pligt at

opfylde. Jeg har gjort, hvad jeg kunne; men jeg har ikke haft held med mig; og dette uheld har været en kilde til uudsigelig lede for mig; … men jeg beklager mig ikke over noget. Jeg levede ligegyldigt hen, de grusomme skuffelser, jeg har lidt og endnu lider, har vakt mig, for første gang har jeg følt trang til at trøste mig, til at være lykkelig … Og lykken er her," tilføjede han og strakte armen ud mod hende.

Hun blev grebet af en heftig bevægelse. – "Altså," sagde hun, "den ed, jeg lod Dem aflægge forleden dag …"

"Jeg er beredt til at gentage den; imidlertid ville det koste mig overvindelse, det tilstår jeg. Deres mistillid bedrøver mig. Jeg er ingen helgen, jeg er heller ingen helt; men jeg fortjener dog, at man tror mig på mit ord."

"Tag Dem i agt," sagde hun, "jeg har beviser …" Med disse ord stod hun op, tog Carminettes fotografi ud af sekretæren og rakte ham det. Han stod som forstenet. Hun gav ham et tegn til at vende kortet om, og han læste, hvad Carminette havde skrevet på bagsiden. Han slog sig for panden, hans ansigt udtrykte en bitter fortvivlelse, som Lucile ikke kunne forstå grunden til.

"Er det ham? … Er det hr. Randoce, der har leveret Dem dette kort?" spurgte han.

"For fremtiden," svarede hun, "må De være noget omhyggeligere i valget af Deres venskaber."

"Denne mand er ikke min ven," udbrød han, "det er min broder."

Hun udstødte et svagt skrig.

"Ja, min broder … og min fjende."

Han stod et øjeblik fuldstændig overvældet, han havde glemt Lucile, han tænkte kun på Randoce. Han kom atter til sig selv: "Tilgiv mig," sagde han. "Jeg glemte, at dette billede anklager mig … De har indbildt Dem … De har taget fejl. Denne kvinde … Jeg har set hende hos ham, og jeg forsikrer Dem … Lad mig kun atter vinde herredømme over mig selv, og jeg skal fortælle Dem alt …"

Hun standsede ham ved en bevægelse, med hævet hoved og flammende øjne betragtede hun ham med et eksalteret udseende, der gav hendes skønhed et ophøjet udtryk. "Ikke et ord!" udbrød hun. "Forklar mig ikke noget! Jeg tror Dem. Har evangeliet ikke sagt: 'Salige de, som tror.' Lad mig nyde min lykke!"

Han styrtede sig for hendes fødder og greb begge hendes hænder, som han dækkede med kys. Gentagne gange prøvede han på at begynde sin fortælling; men hun lukkede munden på ham. – "Nej, jeg vil ikke høre Dem," sagde hun. "Senere … senere kan De tale. I dag vil jeg kun vide en eneste ting, nemlig at jeg tror Dem."

Han betragtede hende henrykt. Pludselig gøs hun og rystede på hovedet med et smil, der var badet i tårer. "Skulle jeg tilfældigvis have valmuer i mit hår?" spurgte hun ham.

"Vær kun rolig!" udbrød han. "Det er ikke længere et fantom, jeg elsker, det er en kvinde. Du har lært to store ting af livet, du kan tilgive, og du kan tro … Jeg vil gå i skole hos dig, du må give mig lidt af dit hjerte."

27

Da Didier nåede Guard, kom Marion ganske ude af sig selv løbende ham i møde. Hun så helt forstyrret ud og strakte armene mod himlen, ligesom for at kræve den til vidne. Hun kunne i nogen tid ikke få et ord frem. Endelig meddelte hun Didier i afbrudte sætninger, at der under hans fraværelse foregik uhørte ting hos ham. Der var kommet et fruentimmer, … nej, det var intet fruentimmer, det var en djævel i skørter, der bandede som en grenader. For at gøre stads af denne prinsesse, havde Prosper beordret et sandt Balthazar-gæstebud, han var stået op ved daggry og havde lagt hånd på alle havens blomster, som han havde ladet brede som et tæppe foran huset, derefter havde han tvunget alle arbejderne til at forlade deres dont, for at tage deres søndagsklæder på og hilse djævlens ankomst med salver og raketter. Hvad der havde fulgt derpå, var det efter Marions mening umuligt at beskrive, det lod til, at Guard var blevet plyndret som en by, der tages med storm. Den gode kone overdrev, det eneste sande i alle disse tragiske beretninger, var de hærgede bede og lidt ituslået bordservice. "For øjeblikket," sagde hun til slutning, "sidder de inde i dagligstuen, hvor de begge to buldrer om kap. De gør en støj, så at man ikke kan høre ørenlyd. Der er ingen, der tør vove at gå derind. Gud bevare dig for dine venner, herre! Hvad ville din stakkels fader tænke om en slig historie?"

"Sandt at sige," svarede han, "ville han være den sidste, der havde ret til at beklage sig over den."

Da Didier nærmede sig huset, hørte han højrøstet tale. Han åbnede døren til dagligstuen og blev vidne til en scene, der var meget forskellig fra den, han ventede. Prosper lå på knæ med flagrende hår i en ydmyg bønfaldende stilling, fra hans blege, konvulsivisk bevægede læber vældede en rivende strøm af veltalenhed. Støttet til kaminen betragtede Carminette ham med et hårdt blik og syntes næppe at høre på ham; hendes ansigt udtrykte den mest levende forstemthed. Hun beklagede bittert at være kommet og forbandede sin føjelighed. Hun havde tænkt at finde Didier og tre sange i Nyons; men ingen Didier og ingen sange, hun måtte rejse bort med tomme hænder. Det blomstertæppe, man havde udbredt for hendes fødder, de raketter, man havde hilst hende med, det ypperlige måltid, hun havde indtaget, forekom hende kun at være en mager trøst mod de sørgelige litanier, hun var nødt til at høre på.

Prosper bestræbte sig forgæves for at røre hende. Han sagde til hende, at hun var hans sjæl, hans eneste og evige kærlighed, at han ikke kunne leve uden hende, at de var blevet skabte for hinanden, at siden han havde forladt hende, havde han mistet sit gode humør og sit talent; han mindede hende om alt, hvad han havde gjort for hende, om de skønne dage, de havde tilbragt sammen; han lovede hende, at hvis hun samtykkede i at tage ham til nåde igen, skulle hun finde den mest ydmyge slave i ham, han ville hengive sig fuldstændigt til hende med legeme og pen, han ville åbenbare hendes geni hemmeligheder, som hun endnu ikke kendte; rigdom, hæder, lykke, en fremtid uden lige ventede dem, de ville skylde hinanden alt, der ville ikke på hele jorden findes et par elskende, der passede bedre sammen,

et sligt eksempel på uforanderlig harmoni og idel lykke. Carminette stod ufølsom som en klippe, hun besvarede kun alle disse ytringer med skuldertræk og klask med tungen, der tydeligt nok betød: Sniksnak! Fra tid til anden tegnede hun snirkler på gulvet med spidsen af sin fod, eller så sig i spejlet for at rette på en eller anden vilter lille krølle. Da hun så Didier komme, velsignede hun den uventede hjælp, hun fik, og var fristet til at istemme en befrielseshymne.

"Den stakkels mand trænger højligt til et styrtebad," sagde hun og pegede med fingeren på Randoce. "Hvis ondet bliver ved, må han have spændetrøje på."

Med disse ord gav hun Didier et lille protegerende nik og gik gennem værelset med en hertugindemine; men da hun stod i døren, gik naturen over optugtelsen, hun vendte sig rask om, strakte den højre arm frem og udtrykte sin egentlige tanke ved et af disse pittoreske og dristige knips, som var hendes kunsts triumf. Dette lod intet tilbage at ønske, ved udholdende arbejde havde hun opnået fuldkommenhed i det. Randoce sprang op med et sæt og ville styrte efter hende med knyttede næver. Didier spærrede ham vejen, Baptiste, der havde fulgt ham, hjalp til, de behøvede alle deres kræfter for at holde på dette rasende menneske, der vred sig i armene på dem. Til sidst opgav han al modstand, betragtede sin broder med et sløvt blik, vendte ryggen til ham og flygtede ind i sit værelse, hvor han låsede sig inde. Imidlertid var Carminette steget til hest og fjernede sig i hast, meget misfornøjet med alt, undtagen med sit knips.

Randoce holdt sig indelukket på sit værelse hele aftenen. Didier var i en besynderlig sindsstemning; han var på samme

tid meget lykkelig og meget ulykkelig, han vidste ikke, hvorledes han skulle forlige sin glæde og sin sorg, Lucile og hans broder, hans livs fryd og dets plage, en sand Ægyptens plage. Ved midnat sad han endnu i sin lænestol grublende over dette frygtelige problem og uden at vide, hvad han skulle beslutte sig til, da Prosper, halvt påklædt, hurtigt åbnede døren til hans værelse med det udbrud: "Vi må have en ende på det. Hvad har De bestemt?"

"Jeg har bestemt, at De først skal give mig en undskyldning," svarede Didier og viste ham Carminettes fotografi.

"Undskyldning! Hvorfor? … De har jo genset fru d'Azado, De har overtydet hende … Jeg har læst Deres lykke i Deres øjne."

"Bliver Deres fremgangsmåde mindre uværdig, fordi De ikke har opnået at gøre det onde, De ville?"

"De tilstår altså, at De er lykkelig. Så vær dog i det mindste så beskeden at fortie det … Også jeg," vedblev han med mørk stemme, "også jeg har kendt lykken. Fordum arbejdede jeg, jeg elskede og var genelsket, jeg førte et liv, der passede for min smag og min karakter, jeg følte mig vel tilpas her i verden; når jeg manglede noget, supplerede min fantasi det, i den tid ejede den millioner, den bryggede drømme i en gylden kedel … Da viste De Dem som en frister, med Deres store maximer og fine ord vakte De en usund ærgerrighed i min sjæl, Deres fødsel gav Dem ret til samtidigt at nyde alle glæder og nære alle skrupler, hvilket, indrømmer jeg, er den fuldkomne lykke. De blændede mine øjne med det narreværk at opnå en hæderlig succes, og De arbejdede lumskt på at gøre mig ked af min lykke … Det er et dejligt værk, De har fuldbragt. De har trukket fisken op af dens dam under påskud af, at den forsmægtede i mudderet, og at De

ville rense den i rindende vand; men efter at have trukket den ud af snavset, lader De den forsmægte på strandbredden, hvor den kvæles … Hvem har gjort mig ked af min fattigdom, af mit arbejde og mit talent? De. Hvem har lukket mig alle veje til lykke og hader? Atter De."

"Hvad der forfærder mig," afbrød Didier ham, "er, at De er oprigtig og selv tror på alle de ekstravagancer, De siger. De har et meget farligt talent til at overbevise Dem selv om alt, hvad det behager Dem at tro."

"Det er sandt," vedblev Randoce, "De har givet mig en prægtig skadeserstatning for alle mine tab … Jeg er Deres broder. En stor ære! … Aldrig er nogen tallerkenslikker blevet behandlet bedre; De tæller ikke stykkerne, jeg spiser … Og hvor megen umage gør De Dem ikke for at danne mit hjerte og min ånd. Hvis Deres pung er lukket for mig, er til gengæld Deres samvittighed meget øm mod mig. Jeg er Deres skoledreng, Deres syndebuk. De kritiserer min opførsel og mine vers, De opdrager mig med riset … Alt dette morer Dem, holder Dem i ånde, uden mig ville De forgå af kedsomhed. Men tillad nu også mig at give Dem et råd. Stol ikke på mig, jeg er i et fortvivlet humør. Hvor meget behag De end finder i mit selskab, så lad mig dog hellere kaste på porten af Deres folk! Al halvhed er farlig … Tag Dem i agt, jeg føler mig i stand til alt."

"De kender mig kun lidt," svarede Didier roligt, "hvis De tror, at De kan udrette noget ved uforskammethed og trusler."

"Hvis jeg lagde mig på knæ for Dem," udbrød Randoce rasende, "hvor længe ville De så lade mig ligge der?"

"Fraser! Fraser!" mumlede Didier. "Skuespiller!"

"Og hvis jeg svor Dem, at jeg elsker Dem som en broder, – det er jo det ord, De forlanger, – ville De så være enfoldig nok til at tro mig?"

"Jeg er så træt," svarede han, "så forfærdelig træt af alt, hvad her er foregået i den sidste tid, at jeg virkelig ville lade, som om jeg troede det og opføre mig i overensstemmelse dermed."

"Men det er en løgn, De aldrig skal få at høre af mig. For fanden! Der gives umulige ting! Nej, De skal aldrig opnå den lykke at høre mig sige: Min gode broder, hvor du er ophøjet! Vær barmhjertig mod mig! … De har jo læst Shakespeare, min herre. Jeg vil sige til Dem som Orlando: Min faders sjæl, der er i mig, begynder at oprøres mod denne trældom … Det gør mig ondt; men jeg har intet vokshjerte. Se rigtigt på mig, jeg står her for Dem og forlanger, hvad der lovligt tilkommer mig. Ja, jeg ligner min fader, jeg har ligesom han juridisk sans; men jeg forstår tingene bedre end han. Retten! Retten! Jeg kender kun naturens ret. Alle jeres menneskelige love foragter jeg som en lumpen pjalt … Jeg elske Dem! Hvorfor? … Fordi De har alt, og jeg intet? Fordi De er født i et slot, og jeg i en kælder? … Og hvem af os fortjente at være rig? Hvem af os, De eller jeg, er blevet skabt til at nyde, skabt til at virke? Hvad gør De med Deres dalere? Intet! De sover; men man kan godt sove på et leje af strå. Hvad behøver østersen for at være lykkelig? En skal, der slutter til. Jeg var født til at kende alt, til at eje alt, til at ville alt, jeg havde alle interesser, alle lyster, en hel verden rummedes i mit bryst; men fattigdommen sagde til mig: Nej, du skal kun drømme om livet, du skal ikke leve …"

"De har tusind gange ret," svarede Didier. "Jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre med min formue. Dog har jeg forleden uge gjort

mig den fornøjelse at frelse en af min faders venner fra fortvivlelse, ved at gå i kaution for en betydelig sum for ham."

"Det var godt for ham, at han ikke var Deres broder," svarede Randoce ... "Men jeg kan gætte Deres hemmelighed. De er skinsyg på mig, De kan ikke tilgive mig mit talent ... Lad os bryde af! Vær retfærdig mod mig, og jeg vil skænke Dem min agtelse. Indtil den tid må De tillade mig at hade og foragte Dem, ligesom jeg foragter den mand, der fejt har forladt mig, der nok så fornøjet har ladet mig lide alle fattigdommens fornedrelser, der kaldte mig til verden med de ord: Min dreng, jeg har moret mig lidt, nu må du se at komme ud af det, så godt du kan."

"O, den ulykkelige!" udbrød Didier med et suk.

"Ulykkelig, ja det er jeg. Nylig var Carminette her; lyden af hendes stemme klinger endnu i mine øren. Det er hele mit eje, hele min lykke." – Og med tordnende røst tilføjede han: "Jeg spørger Dem for sidste gang. Hvad har De så bestemt?"

"Måske ved jeg det, hvis De spørger mig i en anden tone."

Randoce styrtede hen til en våbendekoration, der hang på væggen og rev en pistol ned. "Tag Dem i agt, den er ladt," råbte Didier til ham. "Hvad vil De gøre?"

"Vær De kun rolig! Hvad skulle jeg vel opnå ved at dræbe Dem?" svarede han. Han søgte i en skuffe og fik fat på en æske, hvorfra han tog en fænghætte, som han satte på pistolen.

"Hvor har De gjort af Deres lavendelpose?" spurgte Didier ham.

"De har ret, den havde jeg glemt," sagde han og lagde våbnet ned på bordet. Han åbnede vinduet, støttede sig på karmen, indåndede den friske natteluft og betragtede firmamentet. Han

ventede, at hans broder skulle benytte lejligheden til at bemægtige sig det morderiske våben og gemme det. Men Didier rørte sig ikke af pletten.

Endelig rejste Randoce sig igen. Han pegede op mod den stjerneklare himmel. "Det ser godt nok ud," bemærkede han, "men det er dog altid det samme." Han gik rask hen mod bordet som en mand, der har fattet en afgørende beslutning, han greb pistolen, betragtede sin broder, støttede mundingen mod sin højre tinding og trykkede på aftrækkeren. Kobberhætten gik af, og det var det hele. Pistolen var ikke ladt. Didier vidste det … Og Randoce? Han havde spillet i lotteriet, han vidste, at der var tyve heldige chancer mod én uheldig.

Vist er det, at før han gik ud af stuen, kastede han pistolen så voldsomt til jorden, at den knækkede hanen.

"Gode Gud," sagde Didier og slog sig for brystet, "hvornår får jeg dog at vide, hvor mennesket begynder, og hvor skuespilleren ender? Jeg kan lede, så meget jeg vil under masken, jeg finder intet ansigt."

28

Tre uger senere skrev Didier følgende:

"Nu er det forbi. Mellem Randoce og mig vil der for fremtiden være oceanet. Intet ender undtagen med døden, og takket være Himlen er vi begge to lyslevende; men oceanet er dog altid noget. Jeg tror, at på den afstand kan vi ikke genere, ja endog elske hinanden.

I en dagstid var jeg meget urolig, jeg bebrejdede mig selv at have bragt ham til det yderste, jeg søgte efter ham i bjergene, og når jeg så på mine hænder, troede jeg at opdage blodpletter på dem. Jeg løb hen til "De tre Plataner". Jeg ser endnu Lucile, der ude af sig selv kom mig i møde. "Min moder er rejst," udbrød hun, "hun havde taget sine forholdsregler så godt, at jeg ikke anede det mindste. Hendes værelse er tomt, hun har taget alt med, selv sin papegøje. Hun havde gættet, at jeg aldrig ville forlade Nyons." – De er rejst sammen, sagde jeg, og jeg følte en klippe vælte fra mit bryst. Imidlertid kom hr. Patru, og han lo himmelhøjt. "Hvad beklager De Dem over?" udbrød han. "Vær De glad over, at disse to gale mennesker synes om hinanden. For fremtiden er Deres lykke da fri for alle prioriteter."

Vi fik et brev fra Bordeaux, et brev, der var vanvittigt af kærlighed og uretfærdighed. Fru Bréhanne anklagede os for at ville skille hende fra hendes drømmes helt, det afhang nemlig af os, om hun kom til at agte ham. Hun fremsatte os Randoces teorier, der er ganske besynderlige. Han mener, at en mand kan

med rolig samvittighed lade sig underholde af sin elskerinde, mellem elskende er alt fælles; men han vanærer sig selv ved at leve af sin kones nåde … "De vil have Dem til at punge ud," var hr. Patrus mening.

Jeg besluttede at rejse ufortøvet til Bordeaux. Han fik mig fra det. – "De ville gå ind på alt!" – Vi tilbragte hele natten med at kævles. Jeg sagde til ham: "De kan nu tro om Randoce, hvad De vil; sikkert er det, at han kun behøvede at sige et ord, at gøre en grimasse, for at få alt af mig; det ville han. Dette ord har han ikke udtalt; denne grimasse har han ikke kunnet befale sit ansigt." – Hr. Patru rejste den næste dag, forsynet med instruktioner og fuldmagter. Han fandt situationen noget anderledes, end han havde ventet. Fru Bréhanne syntes ham forelsket til op over begge ørene, hendes eventyr havde forynget og omskabt hende, hun var skøn som en engel. Prosper syntes indtaget; men efter hr. Patrus mening er det Peru, han er forgabt i. Begge pensionernes størrelse blev længe og skarpt drøftet. Fru Bréhanne diskuterede som en prokurator; Prosper spillede den ligegyldige og sagde ikke et ord. Hr. Patru erklærede ham, at han var vor mandatarius, at pengene skulle gå gennem hans hænder, og at de måtte henvende sig til ham.

"Gift Dem hurtigt," sagde han, "indskib Dem til Lima og kom aldrig tilbage!"

"Jo pyt!" svarede Prosper. "Så snart jeg har endt mit drama …"

"Deres drama! Hvem fanden tror endnu på Deres drama?"

Prosper har skrevet mig til. Han er et godt barn, han samtykker i at glemme alt. Han spøger over de nye slægtskabsforhold, vort dobbelte ægteskab vil bringe os i. "Takket være Himlen! De er ikke mere min broder! Efter

omstændighederne vil De blive min svigersøn eller min nevø. Jeg kan dække i Deres nærværelse mit hoved som en grande af Spanien." – Den øvrige del af brevet er en lovsang til ære for Peru. Som en anden Pizarro bereder han sig til at erobre inkaernes rige for sin herskerinde poesiens regning. Han ser allerede umådelige horisonter åbne sig for sine øjne … Umådelig! I dødsøjeblikket vil han have dette ord på læben.

I går anstillede jeg en melankolsk betragtning. Prosper er et temperament; jeg er måske en sjæl. Hvis man smeltede os sammen, ville denne kombination kunne frembringe en stor digter. Som vi er, er hver af os kun halvdelen. Jeg har drømmen, han har evnen til at nedskrive den. Hvis denne evne stod til denne drøms rådighed, ville der måske komme noget stort frem.

Hvad ville min fader sige? … Ak, jeg er strandet ynkeligt. Hvervet oversteg mine kræfter. Der gives ikke noget menneske, der er mindre skikket end jeg til at få magt over et andet menneske … Prosper har gjort mere for mig, end jeg for ham. Han har drevet mig ud af min ligegyldighed, han har bragt mig til at søge lykken, han har forliget mig med det mulige. Det er patienten, der har helbredet lægen.

Jeg tilbringer hele dage hos hende, der svinder hen som minutter. Om hun taler til mig eller tier stille, hendes nærværelse er mig nok, jeg ønsker intet mere. Når jeg har forladt hende, bliver jeg atter urolig. Jeg spørger mig selv: Vil lykken i morgen blive lige så stor som den i dag? Men næppe har jeg genset hende, så svinder al min tvivl. Hvad er det dog for en musik, der vugger mit hjerte og dysser min drøm i søvn?

I eftermiddag spadserede vi langs Aygues. Vi satte os på den stejle bred ved foden af et piletræ. På dette sted er vandet dybt. Jeg fik en vanvittig lyst til at omslynge hende med mine arme og at styrte mig ned i dybet med hende, for at være sikker på at medtage det i døden, der havde opfyldt mit hjerte. Det lod til, at hun havde gættet min tanke, for hun vendte sig smilende om mod mig, og på hendes halvtåbnede læber viste livet sig for mig, skønt som en drøm ..."

På sin bryllupsdag lod Didier vente på sig i mairiet. Han havde nemlig begivet sig meget tidligt på vej; men da han opdagede, at han havde god tid, satte han sig på en sten ved randen af en kløft. Prosper havde skrevet ham til den foregående dag for at meddele ham sit bryllup og sin afrejse. Han læste atter brevet og beskæftigede sig med at stille sin broders horoskop og beregne de chancer, han havde for at blive lykkelig. – "Aldrig at kritisere sig selv, at have en kæphest, blindt at tro på sit talent og kun i livet at se stof til litterært arbejde," tænkte han, "er ypperlige fordele. Randocer forstår at skaffe sig udbytte af alt, selv af deres ulykker. Prosper vil aldrig få sorger, som han ikke kan sætte på rim. Det lykkelige menneske!" ... Idet han sagde disse ord, greb han sig i at efterligne Carminettes uforlignelige knips. "Ja vel," sagde han. "Carminettes knips! Skulle det virkelig være tingenes kærne, de vises sten? Den lykkelige pige!"

Men han gik straks i sig selv og følte sig dybt beskæmmet. Han fremtog en elfenbensmedaljon, der indeholdt Luciles miniaturportræt. Han havde ejet denne skat i et par dage. Han åbnede æsken og betragtede billedet med et fyrigt blik, det var ypperligt malet og slående ligt. Muligvis var Didier helbredet,

som han smigrede sig med, men han havde dog undertiden nogle små anfald af sit gamle onde. Så længe han nemlig var sammen med fru d'Azado, nød han en rolig lykke, en tavs og dyb fred; men når han betragtede hendes billede, uden at hun selv var til stede, kom han i ekstase, hans hjerte bankede voldsomt, en feberhede ildnede hans blod, han troede at skimte en eller anden guddommelig skabning, mod hvilken han strakte sine arme, men som holdt ham på afstand og unddrog sig for hans kærtegn. Forklare hvo der kan, denne gåde! Holdt han end lidenskabeligt af originalen, var det dog portrættet, han var forelsket i.

En bonde, der syngende skar pilekviste, rev ham ud af hans betragtninger. Han rødmede, som om han var blevet overrasket i et stævnemøde, lukkede skyndsomt medaljonen, så på sit ur, slog sig for panden og gav sig til at løbe afsted. Da han kom, havde man ventet på ham i tyve minutter, og Lucile begyndte at blive urolig. Jeg ved ikke, hvad han fandt på at fortælle hende for at undskylde sin utilgivelige unøjagtighed.

Om "Prosper Randoce"

Forfatter: Victor Cherbuliez (1829-1899).
Org.udgave: *Prosper Randoce.* føljeton i *Revue des Deux Mondes* 1. juli – 15. august 1867, bogudgave Librairie de L. Hachette 6amp; Cie, Paris 1868.
Denne udgave baseret på: *Prosper Randoce.* Af Victor Cherbuliez. Andr. Schous Forlag. København 1874.
Oversætter: Ikke oplyst i bogforlæg; ifølge Holger Ehrencron-Müller: *Anonym- og Pseudonym-Lexikon for Danmark og Island til 1920 og Norge til 1814* (H. Hagerup, København 1940) side 392 skyldes oversættelsen N. J. Berendsen (1849-1920).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter maleri af Paul Cézanne (1839-1906): *L'Allée à Chantilly* (1888).

ISBN 978-87-7628-029-1
1. ebogsudgave

© 2024 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk